

COLUMNNA

nr. 11/2022

– publicație fondată de acad. Gleb Drăgan –

COLUMNA

Revistă a Asociației cultural-științifice
„DIMITRIE GHIKA – COMĂNEȘTI”

nr. 11/2022

Supliment cultural-științific al revistei

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

a Diviziei de Istoria Științei a CRIFST
al Academiei Române

Editura MEGA
Cluj-Napoca, 2022

COLUMNNA

– publicație fondată de acad. Gleb Drăgan –

REDAȚIA:

Director: prof. univ. dr. Eugen-Victor-Cristian RUSU
membbru corespondent al Academiei Române

Redactor șef: prof. univ. dr. Dan – Gabriel SÎMBOTIN

Redactor șef adjunct: prof. Lavinia MISĂILĂ
Redactor coordonator: prof. dr. Silvia-Maria MUNTEANU
Secretar de redacție: prof. Iuliana OICĂ

Colegiul de redacție:

(*subredacția Comănești*): prof. Petrița BÎLBÎE, prof. Prisacariu Elena Mihaela, ec. Romulus-Dan BUSNEA, prof. Robert-Constantin LAIC, ing. Narcis JITARU, prof. Camelia-Lăcrămioara POPA, prof. Liliana STAMATE, inst. Liliana ALBU, prof. înv. primar Angela BANDEA

(*subredacția Cluj-Napoca*): dr. Vasile LECHINȚAN, prof. dr. ing. George ARGHIR, prof. dr. Mircea POPA

(*subredacția Chișinău*): cc. șt. pr. dr. Galina BUȘMACHIU, cc. șt. coord. dr. Ștefan MANIC, prof. dr. Laurenția UNGUREANU

(*subredacția Arad*): conf. dr. Speranța MILANCOVICI, conf. dr. Eugen GAGEA, prof. Vasile MAN

Adresa redacției:

Calea Victoriei, nr. 125, camera 31, sectorul 1 București, cod 010071

Adresa web: <http://www.columnna.crist.ro>

Administrator pagină web: Andrei LĂMUREANU

@ Autorii, 2022

Notă: Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine autorilor

ISSN 2285 – 4878
ISSN-L 2285 – 4878

Editura MEGA
Cluj-Napoca
e-mail: mega@edituramega.ro
www.edituramega.ro

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Acad. Gheorghe BENGĂ, președinte al Filialei CRIFST – Cluj-Napoca a Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

Acad. Boris DRAGANOV, membru titular al Academiei de Științe din Kiev, Ucraina.

Acad. Ion TODERAȘ, Director al Institutului de Zoologie al Academiei de Științe a Moldovei.

Adina-Coralia COTORACI, prof. univ. dr., rector al Universității de Vest „Vasile Goldiș”, Arad; membru al Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg (Austria).

Ștefan IANCU, prof. univ. dr. ing., membru fondator/titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Consilier de proprietate industrială, membru al Diviziei de Istoria Tehnicii a CRIFST al Academiei Române.

Ștefania KORY-CALOMFIRESCU, prof. univ. dr., vicepreședinte al Filialei CRIFST Cluj-Napoca.

Ioan LASCĂR, prof. univ. dr., șef al Secției de Chirurgie Plastică și Microchirurgie din cadrul Spitalului de Urgență Floreasca.

Mioara MANDEA, dr. în geofizică, director de strategii și programe la Centrul Național de Studii Spațiale din Paris.

Gheorghe MOHAN, dr. în biologie, prof. univ. la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, membru al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

Valentin MARIN, dr. în istorie, secretar științific al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, cetățean de onoare al orașului Comănești.

Dumitru MURARIU, membru corespondent al Academiei Române, dr. în biologie, director al Institutului de Biologie al Academiei Române; prim-vicepreședinte al CRIFST al Academiei Române.

Eufrosina OTLĂCAN, prof. univ. dr., vicepreședinte al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

Mihail ZAHARIADE, prof. univ. dr., cercetător științific I la Institutul Național de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

CUPRINS

STUDII ȘI COMUNICĂRI

Alexandru Ș. BOLOGA

Note de călătorie: Cuba 2022.....17

Ana-Maria ALEXOAIIE-CONACHE

Spectrul holografic al artelor vizuale observate prin inteligența artificială.....31

Viorica ISAIA

Heteronormativitatea ca model narativ generator de lumi secundare..... 37

Lavinia MISĂILĂ

Legea educației a lui Alexandru Ioan Cuza – prima lege modernă a învățământului românesc.....43

Cristina TALPAN

Considerații privind oportunitatea metodologiei semiotice în decodificarea limbajului picturii – Chipul filosofului în epoca modernă.....49

PERSONALITĂȚI

Nicoleta IFRIM

Reconstrucție identitară și proiecție scripturală în interviul narativ – Așa a fost să fie... Simona Modreanu în dialog cu Virgil Tănase.....61

Valentin-Stelian BĂDESCU

Boteni Muscel, scrinul cu amintiri. O „Lumină musceleană” – Profesorul Ion Chelcea...69

Maricica Monica CLEMENTE

Heraclit din Efes.....95

Laura MURGU, Bogdan C. S. PÎRVU

Mama DADA: Elsa Von Freytag-Loringhoven.....99

DIDACTICA

Elena-Mihaela PRISACARIU

Integrarea TIC la orele de Istorie.....105

Laura-Maria ȘIȘCA

Parteneriatul educațional din perspectivă sociopsihopedagogică.....109

Mirela TRIFONESCU

Instruirea asistată de calculator utilizată în evaluare.....115

Irina-Cătălina VRÂNCEANU

Textul și jocul.....123

VARIA

Maria-Magdalena COLPOȘ

An escapist in literature realm. Teaching English through literature.....131

Iuliana IANCU

Poezia pașoptistă – Trăire și revoltă.....135

Cristina MATEI

G. Călinescu în lumea personajelor – Erou exemplar.....151

Silvia MUNTEANU

Exercițiu de seducție și reinterpretare a nuvelei lui I. Slavici.....155

AnneMary Sorina MERLUȘCĂ

Valori sociale și aspecte identitare iradiate literar.....163

Delia-Elena OANCEA

Traducerile – Tehnică, procedeu, material cultural.....173

Tincuța RACHERU

Absenteismul școlar – problemă pentru elevi, probleme pentru profesori.....179

Lidia COZMA

Plecarea la muncă în străinătate a părinților și efectele psihologice asupra copiilor.....187

Edmondo Ionuț SCHIMBESCHI

Sistemul sanitar din Comănești de la origini până în 1968.....195

Roxana ȚÎNCU

Încadrarea faunei din rezervația naturală Buciaș în categoriile IUCN.....201

Mihaela VÎRCOLICI

Inteligență artificială – tehnici inteligente de predicție – Recenzii, articole.....209

SECȚIUNEA PENTRU TINERET „ORAȘUL MEU LA 70 DE ANI...”

Ștefania Cristina COSMA

Biblioteca orașului Comănești.....217

Cătălina-Anamaria LUCA

Locul ca spațiu identitar simbolic.....221

Vlad-Gabriel MIHAI

Importanța și implicarea crucii roșii comănești în dezvoltarea calității vieții
comunității.....229

Ștefania-Miruna MUTU

„Omul sfințește locul” – Despre Comăneștiul de odinioară.....235

Ștefan WOODROFFE-BIAGINI

Drumul către acasă.....245

Anisia-Cristiana MATEI

Orașul meu la 70 de ani. aspecte socio-economice ale dezvoltării orașului
Comănești.....249

SEMNAL EDITORIAL, RECENZII

Mărioara CĂLUGĂRU

Jurnal de cărți... și din cărți.....257

Silvia MUNTEANU

Te rog ai grijă de mama, de Shin Kyung Sook 261

CONTENTS

STUDIES AND COMMUNICATIONS

Alexandru Ș. BOLOGA

Travel impressions: CUBA 2022.....17

Ana-Maria ALEXOAIIE-CONACHE

The holographic spectrum of visual arts observed through artificial intelligence..... 31

Viorica ISAIA

Heteronormativity as a narrative model generating secondary worlds..... 37

Lavinia MISĂILĂ

Education Law of Alexandru Ioan Cuza – the first modern law of Romanian education.....43

Cristina TALPAN

Considerations regarding the appropriateness of semiotic methodology in decoding the language of painting - The face of the philosopher in the modern era..... 49

DISTINGUISHED THROUGH EXCELLENCY

Nicoleta IFRIM

Identity reconstruction and scriptural projection in the narrative interview – THIS WAS MEANT TO BE... Simona Modreanu in Dialogue with Virgil Tănase.....61

Valentin-Stelian BĂDESCU

Boteni Muscel, the screen with memories. A “light form Muscel” – professor Ion Chelcea.....69

Maricica Monica CLEMENTE

Heraclit from Efes95

Laura MURGU, Bogdan C. S. PÎRVU

Mother Dada: Elsa von Freytag-Loringhoven.....99

DIDACTICISM

Elena-Mihaela PRISACARIU

Integrating TIC in History lessons.....105

Laura-Maria ȘIȘCA

Educational partnership from a socio-psycho-educational perspective.....109

Mirela TRIFONESCU

E-learning used in assessment.....115

Irina-Cătălina VRÂNCEANU

The text and the didactic game.....123

VARIA

Maria-Magdalena COLPOȘ

An escapist in literature realm. Teaching English through literature.....131

Iuliana IANCU

The '48s poetry – living and rebellion.....135

Cristina MATEI

G. Călinescu in the world of characters – a real hero.....151

Silvia MUNTEANU

An exercise of seduction and re-interpretation of Slavici's short story.....155

AnneMary Sorina MERLUȘĂ

Social values and identity aspects spread in fiction.....163

Delia-Elena OANCEA

Translations – techniques, types, cultural background.....173

Tincuța RACHERU

School absenteeism – problem for students, problems for teachers.....179

Lidia COZMA

The departure of parents to work abroad and the psychological effects on children.....187

Edmondo Ionuț SCHIMBESCHI

The sanitary system in Comanesti from the origin until 1968.....195

Roxana ȚÎNCU

Classification of the fauna from the Buciaș natural reserve in the IUCN categories.....201

Mihaela VÎRCOLICI

Artificial intelligence - intelligent prediction techniques – articles, review.....209

YOUTH SECTION „MY TOWN IS 70 YEARS OLD...”**Ștefania Cristina COSMA**

The Library from Comănești city.....217

Cătălina-Anamaria LUCA

The place as an identitary symbolic topos221

Vlad-Gabriel MIHAI

The importance and involvement of the local red cross in the development of the community's quality of life.....229

Ștefania-Miruna MUTU

„Man consecrates the land”. About old city Comănești.....235

Ștefan WOODROFFE-BIAGINI

The road to hom.....245

Anisia-Cristiana MATEI

My city is 70 years old. Socio-economic aspects of the development of Comănești city.....249

EDITORIAL SIGNAL, BOOK REVIEWS**Mărioara CĂLUGĂRU**

Diary of books... and from books.....257

Silvia MUNTEANU

Please look after mom, by Shin Kyung Sook261

STUDII ȘI COMUNICĂRI

NOTE DE CĂLĂTORIE: CUBA 2022

Alexandru Ș. BOLOGA*

bologa1813@yahoo.ro

TRAVEL IMPRESSIONS: CUBA 2022

ABSTRACT: High temperature and pronounced humidity. Incredibly aggressive mosquitoes. But an interesting journey. Nature, mountains (Sierra Maestra), beaches, Atlantic Ocean and Caribbean Sea, extremely diversified flora (especially for a botanist), crops stretched by sugar cane, banana trees, coffee, a communicative population in the beautiful Spanish language, very many attractive girls and women (of all the sizes and colors (white, mulatto, black), most of the buildings in a deplorable state (except for historical centres), ancient American and Russian cars, pure communist political regime, a lot of poverty, modest level of life, numerous restrictions, lack of freedom, acute feeling of Romania for a few decades ago, people does not express their opinions easily, but they are very cheerful, tasteless gastronomy, the national drink is the very tasty rum („vitamin” R) of exceptional quality (at least 20 varieties). I tried for two weeks to maintain the Romanian-Cuban friendship!

KEYWORDS: Cuba, Cuban archipelago, island, travel impressions, present living standard

Introducere

Am întreprins cu agenția de turism brașoveană *Extreme Travel* o călătorie interesantă în Cuba (17–31 mai 2022). Am parcurs insula, având la nord Oceanul Atlantic și la sud Marea Caraibilor, de la vest la est și înapoi (Fig. 1). Date generale – capitala: Havana, populația: <11.217.000 locuitori, temperatura medie 25,5°C, umiditatea relativă: 78%, limba: spaniolă, arborile național: palmierul regal (*Roystonea regia*), floarea națională: mariposa (*Mariposa blanca*), pasărea națională: tocororo (*Priotelus temnurus*).

Arhipelagul cuban este format din insula Cuba, insula Juvendud și circa 4.195 insulițe acoprint în întregime o suprafață de 110.992 km² (42.854,25 mile²). Anul însumează 330 de zile însorite. Deține ecosisteme terestre și

* Doctor în biologie, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția Științe biologice, președinte al Filialei CRIFST Constanța.

marine foarte bine păstrate cu o biodiversitate bogată; peste 300 de plaje naturale, sigure și curate, iar temperatura medie a apelor costiere este de 25°C (77°F).

Arhipelagul cuban este format din insula Cuba, Isla de la Juventud și aproximativ 4.195 de insulițe, în întregime, acoperind o suprafață de 110.992 km² (42.854,25 mile²). Deține ecosisteme terestre și marine bine păstrate și o biodiversitate bogată. Se înregistrează cca 330 de zile însorite pe an. Există peste 300 de plaje naturale sigure și curate. Vara marea se încălzește până la 30°C. Temperatura apei mării nu scade nici iarna sub 22°C. Temperatura medie a apelor costiere este 25°C.

Clima este temperată și umedă. Există doar două perioade distincte: uscată și umedă. Acum a început sezonul ploilor (din mai până în octombrie). Temperatura medie anuală este 29°C. Aerul fierbinte este atenuat de influența mării și a oceanului, vânturile alizee transportând și ele umezeală. Sezonul de plajă este continuu.

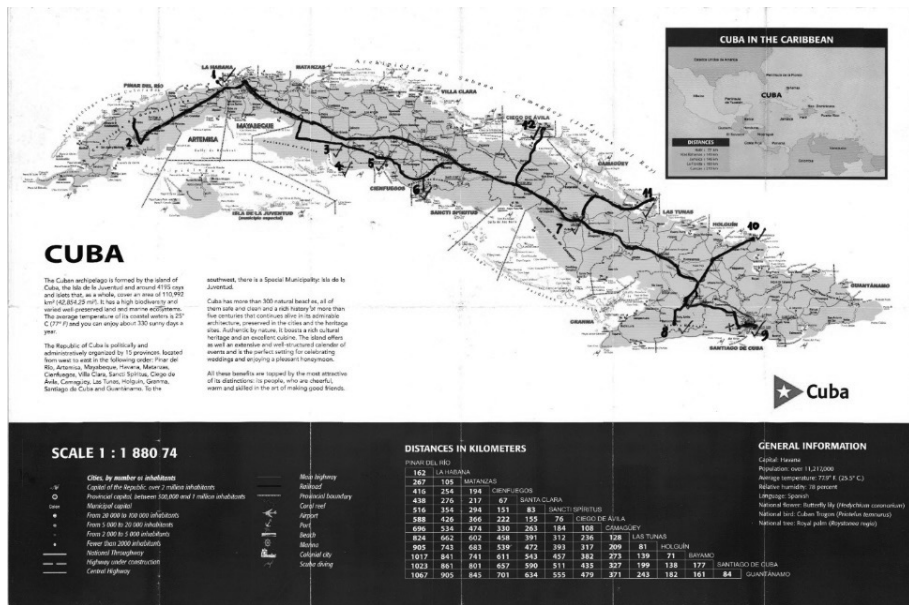

Fig. nr. 1 – Harta Cubei și traseul călătoriei (mai 2022)

Republica Cuba, alintată de cubani *Mi cubita bella*, este organizată politic și adminis-trativ în 15 provincii, localizate de la vest la est în ordinea următoare: Pinar del Río, Artemisa, Mayabeque, Havana, Matanzas,

Cienfuegos, Villa Clara, Sanct i Spiritus, Ciego de Ávila, Camagüey, Las Tunas, Holguin, Granma, Santiago de Cuba și Guantánamo; în sud-vest de află Municipality specială Isla de la Juventud.

O istorie bogată de peste cinci secole se continuă vie printr-o arhitectură remarcabilă, prezervată adecvat în centrele istorice ale localităților și siturilor de patrimoniu, dar dezolantă în aspectul de abandonare totală, și din nepăsarea locuitorilor, în majoritatea suburbiilor.

Orașele coloniale sunt depozitare ale unor nestemate arhitectonice datând din secolele din urmă și care se mândresc cu un amalgam de stiluri. Catedrale spaniole din secolul al XVIII-lea se contopesc cu reședințe rococo franțuzești din secolul al XIX-lea, iar teatre de art decó din anii '20 se întrepătrund cu arcadele răcoroase cu coloane ale palatelor în stilul Mudejar. Iar majoritatea construcțiilor din mahalale, de tip sovietic hidos, au un aspect abandonat, ca jefuite, în ruină, multe fără uși și ferestre, căscate sub cerul liber, dar în care trăiesc nu mai puțin din jumătate din locuitori.

Automobilele de epocă, americane, masive – *Chrysler*, *Cadillac* și *Studebaker* și rusești, ponosite – *ZIL*, *Moskvici* și *Lada*, funcționale, asigură o notă melancolică a timpurilor desuete dar încă prezente.

Agricultura este practică preponderent manuală și întrucâtva mecanizată mai recent, în culturi nesfârșite de porumb, trestie-de-zahăr, orez, bananieri, tutun ș.a. Trestia-de-zahăr este materia primă a renumitului rom cuban. La țară, băuturile oamenilor muncii sunt *aguardiente*, alcool alb ieftin, și *guampo*, suc de trestie-de-zahăr proaspăt zdrobită, vândute la *guaraperías* pe marginea drumului.

Partidul Comunist Cuban (P.C.C.) este unicul partid politic. Nici o altă entitate politică nu este permisă. P.C.C. este condus de Biroul Politic și Comitetul Central; partidul ocupă un loc central în toate instituțiile statului, ca Uniunea Tineretului Comunist și Federația Femeilor Cubane.

Educația și asistența medicală sunt gratuite.

Guvernul controlează toate comunicațiile și media și cenzurează drastic informațiile.

Bancnotele monedei naționale – peso cuban (CUP) – evocă eroii naționali bine cunoscuți aici: 5 – Antonio Maceo, 10 – Maximo Gomez, 20 – Camilo Cienfuegos, 50 – Calixto Garcia Iniquez, 100 – Manuel de Céspedes, 200 – Ignacio Agramonte, 500 – and 1,000 – Julio Antonio.

Populația, numărând 11,2 milioane de locuitori, având rădăcini spaniole

și africane, cu o infuzie mare de emigranți francezi care au adăugat culturii locale obiceiuri galice în anii 1790, urmați de muncitori chinezi și mii de nord-americani stabiliți în Cuba în secolul al XIX-lea este amicală, sociabilă și comunicativă, în idiomul spaniol la fel de frumos ca pretutindeni și rar în limba engleză. „Are un comportament sexual liberal, iar sexul ocazional a fost ridicat la rang de element definitoriu al culturii naționale” (*Cuba*, National Geographic, *Traveler*, biblioteca adevărul, 271 pp). În general este reticentă la exprimarea opiniilor personale asupra regimului politic, libertăților personale, posibilității de a călători. Lipsurile materiale sunt o realitate a vieții cotidiene.

Aproape 50 % din populație afirmă că este ateistă, ca rezultat al suprimării timp de decenii a religiei de către stat. În 1991, P.C.C. a încetat să interzică apartenența politică adepților unei religii, iar după un an, Constituția a caracterizat națiunea ca laică mai degrabă decât ateistă. Reînvie romano-catolicismul introdus de spanioli, iar protestantismul evanghelic își croiește drum, *Santería* (venerarea spiritelor), introdusă de sclavi, și alte religii afro-cubane, care îmbină credințe native africane și romano-catolicismul, sunt larg răspândite în Cuba contemporană (*Cuba*, National Geographic, 271 pp).

După revoluția din 1959, majoritatea rezidenților născuți în străinătate au părăsit Cuba – împreună cu mii de cubani – fiind înlocuiți treptat de sovietici și alți est-europeni. Evitați de populația gazdă, rușii au părăsit Cuba în anii '90, lăsând puține amintiri durabile ale prezenței lor, cu excepția construcțiilor de locuințe și mai ales a jumătății de autostradă care străbate insula până la mijlocul ei (poate, dacă rușii nu s-ar fi retras din Cuba, autostrada ar fi fost finalizată, altminteri ...?) Astăzi în Cuba sunt prezenți oameni de afaceri rezidenți – majoritatea canadieni și europeni. Orășenii se bazează pe *libreta* (cartela de stat), cu care stau la cozi, acoperindu-și numai o parte din necesități. Piața neagră înfloarește!

Contrar opiniei exprimate în unele pliante turistice, bucătăria, deși ar putea fi variată, este monotonă și fadă. La un moment dat am încercat să consum o *pizza napoletana*, dar a fost practic necomestibilă. Chiar specialități simple ca peștele (*pescado*), homarul (*langosta*) și creveții (*camarones*) sunt gătite fără nici un gust și condimente adecvate. Piperul (*pimienta*), chiar alb, este rar. Nici fructele comune (lubenița, portocala, grapefruitul) și exotice (banane, ananas, mango, guave, papaya = fruta bomba, mai rar nuci de cocos ș.a.) nu sunt zemoase și prea gustoase după cum nici sucurile

acestora, cel puțin conform gustului propriu. Berea națională CRISTAL este bună, dar greu de găsit. Vinurile, de import, scumpe.

În schimb există foarte numeroase feluri de rom și cocktail-uri variate, multe tot pe bază de rom.

Dar moștenirea culturală este însemnată.

Itinerar

Zborul București – Havana, via Paris, cu compania AIR FRANCE a durat aproape 12 ore! (dar serviciul la bord a fost incomparabil mai bun decât, de ex., cel de anul trecut în cursa București – Windhoek, cam de aceeași durată, cu LUFTHANSA).

Traseul turistic a cuprins 12 staționări (cf. Fig. nr. 1), fiind însoțit de confratele profesor univ. dr. Gogu Ghiorghită, ghidul local Djivan Nuñez și șoferul Hector (Fig. nr. 2), cu cazări de una sau două nopți la *casas particulares*, cu gazde extrem de ospitaliere (Fig. nr. 3) și două în finalul periplului la lanțul hotelier *Brisas **** all inclusive*.

Voiajul a debutat cu *Havana* (2), capitala fondată de către spanioli în secolul al XVI-lea, ca loc strategic între Lumea Veche și cea Nouă, un port important pentru vasele spaniole și o adevărată fortăreață împotriva atacurilor inițiate de francezi, englezi și olandezi, compusă din 15 *municipios* (municipalități), cu timp liber în prima după amiază, pentru acomodarea cu fusul orar, iar a doua zi cuprinzând un tur pietonal în Habana Vieja. Secolul al XX-lea a debutat pentru Cuba cu dominația americană, iar Havana a fost numită „Paris of the Carriibbean”. În anii '30

Fig. nr. 2 – La început de drum cu prof. Gogu Ghiorghită, ghidul și Hector (foto: Dan Deciu)

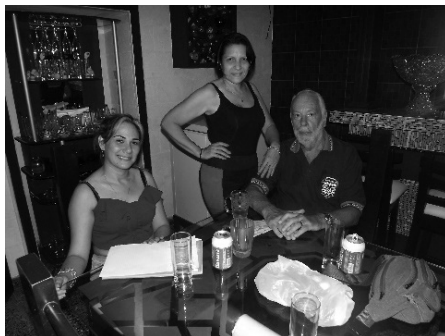

Fig. nr. 3 – Cu gazdele de la Casa Nora y Junior (foto Gogu Ghiorghită)

a devenit capitala exotică a jocurilor de noroc, a curselor de mașini, a show-urilor și a parcurilor tropicale. Este împărțită în Havana veche, Havana centrală și Velado (zona modernă și comercială). În Havana Vieja, inclusă în patrimoniul UNESCO în 1982, am parcurs *Malecón* – șoseaua sinuoasă în lungime de 7 km de pe faleza Havanei amenajată de guvernatorul american gen. Leonard Woods în 1901 precum și Plaza Vieja, Plaza de Armas, Plaza de la Catedral, Plaza de San Francisco, Plaza de la Revolución, Parque Central, Muzeo de la Revolución (văzând numai fațada, agenția *Extreme Travel* neincluzând regretabil case memoriale și/sau muzee în program, cu rare excepții!) care ocupă fostul Palat Prezidențial construit în 1913–1920 de Paul Belau și Carlos Maruri (în 1957, a fost locul unei lovituri eșuate împotriva președintelui Fulgencio Batista, astăzi clădirile luxoase ale complexului găzduiesc exponate legate de revoluție), Plazuela Albear cu edificiul Bacardi (fostul sediu al companiei de rom Bacardi, capodoperă art déco, din granit și coral, datând din 1929, cu o ornamentație de teracotă și un acoperiș piramidal având în vârf faimosul liliac Bacardi), barul cu restaurant El Floridita în care Ernest Hemingway își bea dublul daiquiri fără zahăr, zona Miramar, cartierele periferice.

De la Havana am plecat la *Pinar del Rio* (2) cu vizitarea unei plantații de tutun (*Nicotiana tabacum*) și o fabrică de trabucuri de calitate, produs

Fig. nr. 4 – În cursul călătoriei, cu tot grupul de excursioniști

specific național, renumit pretutindeni, considerat cel mai bun din lume, cu explicații asupra manufacturării, o tratație cu rom și posibilitatea cumpărării numărului dorit de țigări de foi. Valea *Viñales*, de o frumusețe panoramică desăvârșită, este patrimoniu UNESCO al umanității. Belvederea îți taie răsuflarea într-adevăr. Opțional s-au putut închiria biciclete sau cai pentru vizitarea zonei și unei alte ferme cultivatoare de tutun (Fig. nr. 4).

Am vizitat *Cueva del Indio*, o peșteră spectaculoasă traversată de un râu subteran pe care l-am parcurs cu o ambarcațiune cu motor și *La Laguna del Tesoro*, o crescătorie de crocodili, cu exemplare de toate mărimile, de la pui la adulți, în condiții de libertate.

Playa Larga (3), un sat pescăresc, este situat în *Bahía de Cochinos* (Golful

Porcilor), unde în 15 aprilie 1961 o puternică forță de intervenție de 1.400 de oameni a intenționat să-i unească pe anticastriști pentru a provoca o contrarevoluție. Aici am făcut prima baie în Marea Caraibelor (Fig. Nr. 5). Cina a avut loc într-un mic local pe malul mării, aparținând patronului.

Trecând prin *Playa Girón* (4) ne-am îndreptat spre *Cienfuegos* (5), patrimoniu mondial UNESCO, un oraș deosebit de frumos, cu atmosfera lui de provincie (Fig. 7). Centrul este străbătut de la nord la sud de bulevardul *Paseo del Prado*. *Palacio del Valle*, un edificiu de o frumusețe excepțională, a fost terminat în stil neomaur fastuos în 1917, meșteri marocani adăugându-i ferestre cu vitralii, încăperi cu balustrade și interioare ornamente (Fig. 8). Este cea mai majestuoasă clădire maură din zonă, construită de arhitectul italian *Alfredo Colli*, găzduind și un restaurant elegant la parter.

Turul pe jos urma să ne convingă că *Trinidad* (6), oraș colonial, fondat de spanioli în 1514, cu străzi pietruite și case colorate, este unul dintre cele mai frumoase și pitorești ale Cubei. Tot patrimoniu UNESCO. Plimbare prin *Plaza Mayor* (unde m-am pierdut de grup, pentru prima dată în toate călătoriile mele numeroase de până în prezent, din cauza târguielii doctorei T. pentru trabucuri, pe care am ajutat-o ca traducător), cu vizitarea *Iglesiei de la Santísima Trinidad*, *Muzeul Romantic* cu mobilier de epocă și mărturii ale bogăției secolului al XVIII-lea. Cocktailul *canchanchare*, băutura locală pe bază de rom, este specific zonei (Fig. nr. 9).

Alt oraș al Cubei inclus în patrimoniul mondial – *Camaguey* (7) se vizitează opțional cu tradiționalele „bicitaxi-uri” (Fig. nr. 10). Ploua ușor. Moment inedit.

Fig. nr. 5 – Pe plajă în Golful Porcilor, alături de gazdă / patron (foto Gogu Ghiorghită) care ne-a găzduit, terorizați permanent de roiuri-roiuri de țânțari hămesiți (Fig. nr. 6).

Fig. nr. 6 – La cină, pe malul mării, cu grupul de excursioniști (foto: Gogu Ghiorghită)

Fig. nr. 7 – Cu ec. Dan Deciu
(foto: Daniela Roșca)

Fig. nr. 8 – Palacio del Valle (Wikipedia)

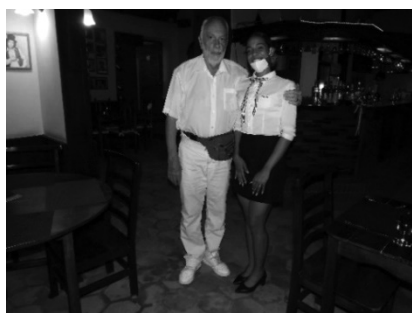

Fig. nr. 9 – La un local italian
(foto: Gogu Ghiorghită)

Fig. nr. 10 – Cu bicitaxiurile prin
centru (foto: Gogu Ghiorghită)

Localnicele, îmbrăcate în ținută populară multicoloră (Fig. nr. 11), sunt dornice a se immortaliza cu turiștii amatori de amintiri fotografice, în schimbul unor recompense modice.

Trecem prin *Bayamo*, orașelul pitoresc în care a fost compus și cântat prima oară imnul cuban *La Bayamesa*, îndreptându-ne spre cazare la o cabană plasată în lanțul muntos *Sierra Maestra* (8) care domină sudul insulei, într-un cadru natural împădurit, străbătut de un râu, peisaj deosebit de frumos, într-o atmosferă caldă și umedă specifică. Amatorii pot întreprinde o ascensiune de circa trei ore la „Comandancia” armatei rebele, cartierul general al Comandantului suprem Fidel Castro, în inima pitorească a acestor munți. M-am lipsit!

Fig. nr. 11 – În plin decor local
cuban (foto: Gogu Ghiorghită)

Continuându-ne traseul, am vizitat, spre după-masă, Basilica El Cobre (de la cupru), romano-catolică, elegantă, în care intrarea ne-a fost oprită de slujitorii bisericii, ajungând prea târziu, în drum spre *Santiago de Cuba* (9), numit și „La Perla del Sur”, cu centrul său istoric care face parte și el din Patrimoniul Cultural Mondial UNESCO și care mi-a plăcut cel mai mult dintre localitățile cunoscute în cursul voiajului. Centrul istoric, parcurs pe o căldură umedă copleșitoare, oferă vederea câtorva construcții reprezentative, printre care sediul Poliției Naționale.

În cimitirul monumental *Santa Ifigenia* sunt înmormântați eroii naționali (Fig. 12, 13, 14, 15, 16) și mari artiști ai Cubei. Printre ei Tatăl națiunii – Carlos Manuel de Céspedes, Mama națiunii – Mariana Grajales de Maceo, Fidel Castro (îngropat în *bolovanul* său preferat, simbolizând grăunțele în care încape înțelepciunea lumii), alături, în dreapta bolovanului, generalii lui credincioși. Garda, în uniformă albă, se schimbă la fiecare 30 de minute (probabil și din cauza căldurii umede extenuante).

Fig. nr. 12 – Mausoleul cu mormântul fondatorului națiunii, José Martí, drapat cu drapelul național, aflat sub un turn hexagonal crenelat astfel încât, în timpul zilei, razele soarelui se răsfrâng întreaga zi asupra lui (foto: Gogu Ghiorghiță)

Fig. nr. 13 – Garda militară la Mausoleu (foto: Gogu Ghiorghiță)

Vizitarea Muzeului Romului a fost foarte interesantă și instructivă după cum era de așteptat (Fig. nr. 17). Fabricarea romului se face în patru etape: fermentarea, distilarea, maturarea și amestecarea. La început, melasa fermentează cu drojdie (prezentă în materia primă), care transformă zahărul în etanol. Vaporii sub presiune încălzesc apoi amestecul fermentat, care este diluat cu apă distilată și introdus într-un vas de cupru pentru distilare, unde concentrația de alcool este ridicată la aproximativ

75 °; vaporii cu arome plăcute sunt separați, iar cei cu arome neplăcute eliminați. Distilatul este maturat pe o perioadă de la 1 la 15 ani în butoaie de stejar, în care reacțiile chimice lente îi conferă o calitate deosebită (*Cuba*, National Geographic, 271 pp).

Fig. nr. 14 și Fig. nr. 15 – Părinții fondatori ai națiunii – Tatăl – Carlos Manuel de Céspedes și Mama – Mariana Grajales de Maceo (foto: Gogu Ghiorghită)

Fig. nr. 16 – Bolovanul, mormântul lui El Lider Masimo (foto: Gogu Ghiorghită)

Fig. nr. 17 – La Santiago de Cuba, la Muzeul romului, în fața celor trei dulapuri cu numeroase tipuri de rom alb și brun (foto: Ovidiu Moldoveanu)

În mod tradițional, romurile cubane au arome ușoare. Cel mai tare și ieftin este *aguardiente* (apă de foc), un rom limpede, brut, nematurat. Dintre romurile de calitate pentru export, denumirea *carta blanca* înseamnă un rom alb. Limpede, maturat trei ani, cu un conținut de alcool de 40–60°. Este utilizat în majoritatea cocktail-urilor, inclusiv *cuba libre* (rom cu cola), *daiquiri* (rom, suc de lămâie verde, zahăr și marasquino, amestecate cu gheață pisată) și *mojito* (rom cu suc de lămâie, zahăr, sifon și frunze de mentă). Romurile Dorado, maturate cinci ani, sunt mai tari și au culoarea ambrei. Din ele se prepară cocktail-uri ca *mulatta*, cu lămâie

verde și lichior de cacao. Romurile premium, *añejos*, sunt mai închise la culoare și mai fine, maturate șapte ani (sau mai mult) și distilate de obicei în rezervoare de cupru pentru mai mult gust și aromă. Savurate de obicei „cu gheață”, *añejos* sunt la fel de remarcabile ca whiskey-urile neamestecate: cel mai bun, Havana Club Reserva vechi de 15 ani – poate sta alături de coniacurile fine (Cuba, National Geographic, 271 pp).

La ieșire, în *shop* se pot achiziționa diferite tipuri de rom și cafea cubană, în valută (euro sau dolari S.U.A.), de obicei numai cu card.

Guantánamo, aflat la aproximativ 20 de mile de coastă spre interior, la capătul unui golf adânc de la care își trage numele localitatea, nu este inclus în circuitul turistic, farmec limitat, din cauza bazei militare americane cu același nume.

Ultimele două zile ale periplului au avut loc în localitățile *Playa Guardalavaca* (10) *Playa Santa Lucia* (11) și *Cayo Coco* (12), dispunând de cel puțin șase hoteluri administrate de străini, cu sejururi relaxante *all inclusive* la hotelurile *Brisas*, cu piscină, plaje cu nisip foarte fin, baie în Atlantic și seri agreabile deranjate doar de cohortele inimaginabile de țăntări flămânzi și furioși pe tot ce mișcă în frunte cu colegul G.G., ziua și noaptea!

Accesul la *Cayo Coco* se face pe digul impresionant de 25 km *Puente Jardines del Rey* care leagă uscatul de insule nisipoase de coral (Fig. nr. 18).

Aici am asistat la igienizarea plajei cu ajutorul unui mic tractor (Belarus) și o mașină de construcție spaniolă care aspira algele marine eșuate pe plajă, le dispunea pe o bandă colectoare de plasă vibrantă care permite depunerea nisipului aspirat împreună cu algele (deci nesărăcirea plajei de această resursă importantă) și depunerea biomasei algale colectate într-un recipient dinapoia agregatului colector; simplu și eficient, procedeul se efectuează zilnic pe suprafața plajei publice gratuite în toată Cuba.

Tot aici am încercat vizionarea finalei *Champions League Real Madrid – Liverpool*, terminat 1:0, dar condițiile tehnice n-au permis transmisiunea în condiții tehnice corespunzătoare, astfel încât

Fig. nr. 18 – Cu coechipierii pe plajă, înainte de cină, la un pahar de vorbă (foto: Daniela Roșca)

m-am consolată cu câștigarea unui pariu simbolic – 200 pesos cubani (10 lei) și cu romul tradițional care a însoțit întreaga călătorie!

Ultima dimineață la Havana a fost dedicată unor mici cumpărături în *Havana Vieja*, pe animata Calle Obispo, cu numeroase buticuri și ieșire în port, iar la prânz deplasării la aeroport.

Sosirea la Aeroportul Internațional *Henri Coandă* a avut loc punctual, fără pierderi de bagaje sau alte dezagregamente, după aceleași ore obositoare de zbor ca la plecare.

Concluzii

O țară frumoasă, cu o climă tropicală, natură luxuriantă și resurse naturale importante, demnă de vizitat și cunoscut.

Starea construcțiilor, cu excepția unor edificii publice guvernamentale, în marea lor majoritate deplorabilă și parcul auto cu totul învechit.

O populație prietenoasă, comunicativă, exuberantă, marcată de constrângerile regimu-lui politic comunist persistent, a lipsei numeroaselor libertăți individuale și a ușurinței expri-mării deschise a opiniilor personale în deplină siguranță.

Fete și femei foarte frumoase, albe, mulatre și negrese, cu o dedicare naturală și ne-inhibată erotismului liber consimțit.

Impresie de sărăcie generalizată.

Cubanii sunt împărțiți între cei care sprijină *fidelismo* și cei care aspiră la controlul personal al vieții lor.

Mentalitatea comunistă constituie încă evident un mare handicap în dezvoltarea țării și eliberarea populației de tarele acestuia.

Un exemplu tipic de eșec al utopiei comuniste!

Numeroși tineri sunt în mod evident frustrați de regimul actual.

Continuă tentativele foarte dese de evadare în S.U.A, îndeosebi pe mare datorită apropierii de numai 145 de km de coastele Floridei, în ciuda pericolului mortal bine cunoscut.

Nu se întrevide speranța sau măcar iluzia unor schimbări reale de ordin economic, social și politic în viitorul apropiat, pe termen mediu sau îndepărtat.

Bibliografie:

- [1] Christopher P. Barker, Foto Pablo Corral Vega & Cristobal Corral Vega, *Cuba*, National Geographic, Traveller, Biblioteca ZZ adevărul, p. 271.

Anexă

Lozinci încă în vigoare pretutindeni

Cuba libre. (Cuba liberă.)

A Cuba pónle corazon! (În Cuba bate inima!)

Patria y muerte. Venceremos. (Patria și moartea. Vom învinge.)

La patria nos contempla orgullosa. (Patria ne contemplă orgolioasă.)

Los que mueren por la vida, no pueden llamarse Muertos. (Cei care mor pentru viață,

nu se pot chema Morți.)

Defender la unidad. (Să apărăm unitatea.)

No regreseremos mas! (Fără întoarcere!)

La revolución cubana vigorosa. (Revoluția cubană viguroasă.)

Viva la revolución. (Trăiască revoluția.)

Por la revolución siempre. (Pentru revoluție întotdeauna.)

El partido es el alma dela revolución. (Partidul este sufletul revoluției.)

El único compromiso de la Revolución es con el pueblo. (Singurul compromis al Revoluției

este cu poporul.)

Con el pueblo (Raúl Castro). (Cu poporul.)

Nostra fuerza es la fuerza del pueblo. (Forța noastră este forța poporului.)

De la justicia no tienen nada que temer los pueblos, sino de los que se resistes a ejecerla.

(Nu de justiție trebuie să le fie teamă popoarelor, ci de cei care nu vor să o exercite.)

Vamos por más. (Să mergem pentru mai mult.)

Ser cultos para ser libres. (A fi culți pentru a fi liberi.)

SPECTRUL HOLOGRAFIC AL ARTELOR VIZUALE OBSERVATE PRIN INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

Ana-Maria ALEXOAIE-CONACHE*

ana_conachi@yahoo.com

THE HOLOGRAPHIC SPECTRUM OF VISUAL ARTS OBSERVED
THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ABSTRACT: The article presents the connection between artistic education and the evolution of world's perception through the visual arts. An analysis of the influence of artificial intelligence upon the visual arts is highlighted acknowledging the psychological impact. The connection between visual arts and the human mind is perceived as a vector for understanding physical and spiritual reality.

KEYWORDS: visual arts, holographic reality, artificial intelligence, liquid crystals

Spectrul holografic al artei vizuale observat prin inteligența artificială

Cultura generală semnifică o forță vitală din cele mai vechi timpuri ale civilizației umane, educația primită în primii 7 ani de viață este o bază importantă pentru tot ceea ce vom deveni pe parcursul vieții. Educația plastică de exemplu, este știința ce ne oferă calea spre înțelegerea lumii în toată complexitatea sa, observând detaliile creației divine.

Homo sapiens sunt singurele ființe ce dețin inteligența rațională, ceea ce înseamnă că pot avea capacitatea de abstractizare a realității și, implicit, de conștientizare. Atributele unei minți profunde, mature și înțelepte sunt încununate de o capacitate creativă dobândită și formată tocmai prin intermediul educației plastice și vizuale. Totodată, se pot dezvolta și abilitățile motorii, dar și capacitatea de a realiza sinapse neuronale rapid, ceea ce definește iscusința intelectului superior.

Ne dorim să fim evoluți, dar pentru acest fapt trebuie să fim evolutivi,

* Ana-Maria ALEXOAIE-CONACHE, medic, Spitalul de boli infectioase Sf. Parascheva Iași.

"GENEZA CERULUI"- ANA ALEXOAIE-CONACHE
tehnică mixtă, 100x70 cm, 2021

adică să accesăm cele mai înalte sfere ale psihicului nostru, putem înfăptui acest lucru mai ales prin intermediul artei.

La prima vedere, arta nu semnifică ceva util în viața de zi cu zi, pentru că rezultatele mesajului său nu sunt observabile pe moment, cum pot fi în cazul științelor exacte, de exemplu. Tot așa nici iubirea nu are sens realist, dar ne definește viața și motivul de a trăi.

Arta este iubirea pentru frumos, pentru magia cerului, pentru credința ce se revarsă deasupra ființei noastre ca o regină a imaginației ce dansează în sufletul nostru prin flăcările alchimice ale speranței. O

rugăciune pentru univers ce nu se va stinge niciodată, arta a fost dintotdeauna și va fi pt totdeauna manifestul omului împotriva materialismului dar și darul zeilor pentru lumina vazută și simțită în toată copleșirea sa. Arta este o pasăre, o libertate, un zbor, un imn al păcii și al unității. Arta nu poate decât să ne facă mai buni și mai aproape de sursa tuturor celor văzute și nevăzute.

Timpul se naște din raportul sinelui cu mediul fizic. Viitorul și trecutul se află, în lucrurile însele, într-un fel de pre-existență, o supraviețuire externă, de exemplu, apa care va curge mâine este în acest moment la locul inițial, la izvor, apa care tocmai a trecut, este acum la vale, în albie. Ceea ce pentru mine poate semnifica trecut sau viitor, există în lume deja simultan. Se spune adesea că viitorul nu este încă în materie, trecutul nu mai se află, iar prezentul nu este, în cel mai negativ caz, decât o limită, astfel încât timpul se prăbușește. Din acest motiv putea Leibniz să definească lumea obiectivă drept *mens momentanea*.

Trecutul și viitorul există într-o măsură prea mare în lume, sincron. Pentru a fi temporală, ființei înseși îi lipsește non-ființa unui haos, a unui mâine sau a unui altădată. Lumea obiectivă este prea plină pentru ca timpul să existe în ea. Trecutul și viitorul se retrag din proprie inițiativă din ființă

și trec de partea subiectivității pentru a cerceta acolo nu vreun suport real, ci, din contră, o posibilitate de non-ființă care să se potrivească naturii lor.

De exemplu, cristalele lichide colestेरice sunt un mediu nou interesant și complex de timp dar și ființă pre-existent pentru artele vizuale. Se dovedește a fi posibilă exprimarea în mai multe perspective ale aceleiași teme, dacă se modifică unghiul de vizualizare sau oscilațiile de temperatură. Într-o sculptură sau un relief acoperit cu cristale lichide, planurile înclinate și suprafețele curbe sunt accentuate de o schimbare a culorii, deoarece sunt văzute dintr-un unghi oblic decât suprafețele îndreptate spre privitor. Spre deosebire de pigmenți, un strat de cristale lichide este aproape transparent privit la lumina albă. Doar o bandă îngustă de lungime de undă este reflectată și apare ca o culoare relativ pură și saturată. O gamă largă de combinații de culori pot fi create prin suprapunerea a două sau mai multe straturi colorate. Pe măsură ce culorile cristalelor lichide se adaugă, ca și în cazul luminilor colorate, ele deschid posibilități interesante pentru o nouă expresie artistică.

Tehnicile mixte evidențiază optic efectul dramatic al lucrărilor de artă, ca și cum un magician ar metamorfoza iluziile în noi sensuri și panorame. Iluzia a fost practică în arta picturală de secole. Efectele pictate de *trompe l'œil*, de exemplu, au fost folosite de multă vreme pentru a evidenția setea noastră de mister și pentru a demonstra priceperea tehnică a artiștilor. În ultimele decenii, hologramele au apărut ca un nou mijloc de a obține astfel de efecte, iar artiștii au început să le folosească pentru a explora oportunitățile dincolo de simple trucuri, dar pentru a evidenția particularitățile oscilante ale cromatologiei.

La crearea unei holograme, un fascicul de lumină este mai întâi divizat și o parte a fasciculului este trimisă obiectului care este capturat pe filmul holografic, iar cealaltă parte a fasciculului este direcționată astfel încât să ajungă la filmul holografic de la un unghi diferit și se crează un model de interferență cu primul fascicul. Prin captarea modelului de interferență în mediul olografic, o sursă de lumină poate fi utilizată ulterior pentru a crea o imagine holografică a obiectului original, chiar dacă obiectul nu este de fapt acolo. Această proiecție holografică se numește hologramă.

Deși au fost realizate ca o încercare de a îmbunătăți rezoluția microscopelor electronice în 1947, hologramele s-au dezvoltat într-un fenomen vizual și tehnic care oferă oamenilor de știință, inginerilor, cercetătorilor și artiștilor un nou instrument pentru a explora afișarea obiectelor și a

"MAGISTER"- ANA ALEXOAIE-CONACHE
tehnică mixtă, 100x70 cm, 2022

spațiilor din jurul lor. Hologramele ne fascinează pentru că oferă o modalitate inedită de a sculpta cu lumină și pentru că pot reproduce obiecte tridimensionale cu o fidelitate uluitoare.

Relația dintre inteligența artificială și arta interactivă, respectiv arta hologramelor, poate fi urmărită până la nașterea conceptului de „inteligență artificială” în 1956. Artă mix-media își are rădăcinile în tendințele artistice ale cubismului, futurismului și dadaismului, care s-au confruntat cu arta tradițională și au pus o bază solidă pentru dezvoltarea artei digitale interactive contemporane. Atât

arta interactivă, cât și tehnologia inteligenței artificiale se bazează pe tehnologia computerizată, iar legătura lor inerentă dintre tehnologie și artă a stabilit fascinația dezvoltării și integrării lor încă de la începuturi. În stadiul incipient al dezvoltării artei interactive, artiștii media au personalizat regulile de interacțiune prin cercetarea tehnică și au atras participanții în lumea artei pe care au creat-o prin schimbarea formei fizice, subliniind flexibilitatea formei și a aplicării tehnice.

Fuziunea dintre creativitatea artistică și productivitatea avansată tehnologic oferă impulsul creativ pentru dezvoltarea durabilă a artei și a inteligenței artificiale în viitor.

În general, inteligența artificială înseamnă mult mai mult decât un simplu mijloc tehnic pentru creație în artă, poate fi mai mult o remodelare a gândirii creației de artă și un vector asupra cunoașterii umane.

De la muzeul inovator al Viitorului din Dubai care își bazează filosofia pe cele mai noi tehnologii, până la extraordinarele opere de artă realizate prin intermediul rețelelor neuronale artificiale, să conturăm legătura dintre știință și artă contemporană.

Susan Hazan scria în 2003: „[...] noile tehnologii care lucrează cot la cot cu, sau le înlocuiesc, reprezintă doar o progresie naturală a strategiilor

de afișare care servesc la îmbunătățirea și contextualizarea colecțiilor în același mod în care muzeele o fac de decenii dacă nu secole” Hazan S., (2003), sau „Aura virtuală: tehnologiile expoziției și expoziția tehnologiilor”¹.

Există așadar, în prezent, câteva muzee futuriste care îmbrățișează cele mai inovatoare tehnologii și fac din ele un punct de plecare spre dinamismul artistic. Este cazul muzeului Das Futurium din Berlin care a reușit să dirijeze lumea dimensiunii științifice mai aproape de aceste aplicații tehnologice și de conceptul de inteligență artificială, pentru a investiga și a căuta răspunsuri la întrebările și provocările cu care se confruntă viitorul umanității.

Museu do Amanhã din Rio de Janeiro se definește ca „un muzeu singular în căutarea unui viitor plural” afirmă curatorul Luiz Alberto Oliveira, ce mai descrie misiunea muzeului ca fiind realizarea a „o serie de experiențe în care vizitatorii pot dobândi treptat mijloacele și resursele pentru a trăi posibilitățile de mâine, care sunt deja prezente astăzi”. Nu lipsește un laborator specific în acest muzeu, care să pună în discuție și să analizeze dezvoltarea și impactul pe care aceste tehnologii – precum inteligența artificială – îl pot avea asupra realităților viitorului apropiat.

Arta și, mai ales, educația pentru artă prin intermediul inteligenței artificiale vor dezvolta armonios tinerii, deoarece aceștia vor fi în primul rând creativi, în al doilea rând empatici și în al treilea rând și cel mai important, preocupați de mediul înconjurător și vor observa misterele naturii, ale vieții și cu timpul vor naște poate noi idei pentru progresul real al planetei.

Indiferent cât de puternică este o societate dacă își uită valorile primordiale, poate fi ușor distrusă. Istoria naște istorie, trecutul ilustrează viitorul: „Scopul educației este de a înlocui o minte goală cu o minte deschisă.» (Malcolm Forbes)

Bibliografie:

- [1] Eco, Umberto. *Openess, Information, Communication*. In *The Open Work*. UK: Hutchinson, Radius, 1989.
- [2] Eder, Josef M., *History of Photography*. Translated by E. Epstein. 4th ed. New York: Columbia University, 1945.
- [3] Edgerton, D.E.H., *Science and War*. In *Companion to the History of Modern*

¹ Revista Muzeologică, nr. 10, 2003, pp. 16–30.

- Science*, edited by R.C Olby, G.N. Cantor, J.R.R. Christie and M.J.S. Hodge, 934–989. London & NewYork: Routledge, 1996.
- [4] J. Banfield, *Provocare în experiențele fluxului artistic: o intervenție interdisciplinară*, *Cercetare calitativă în psihologie*, vol. 18, nr. 1, 2021, pp. 104–125
 - [5] M. Merleau-Ponty, *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpănu și Georgiana Vătăjelu, Editura Aion, Oradea, 1999.
 - [6] R.A Campbell, E.J Bradshaw, N. Ball, A. Hunter și W. Spratford, *Efectele filtrării digitale asupra accelerației de vârf și măsurărilor de forță pentru abilitățile de gimnastică artistică*, *Journal of Sports Sciences*, vol. 38, nr. 16, pp. 1859–1868, 2020.
 - [7] R. Bonatti, W. Wang, C. Ho și colab., *Cinematografie aeriană autonomă în medii nestructurate cu luare a deciziilor artistice învățate*, *Journal of Field Robotics*, vol. 37, nr. 4, pp. 606–641, 2020.
 - [8] V.Y Borisov, E.M Galyamova și Z.A Pershina, *Caracteristici ale formării profesionale a profesorilor de școală primară în domeniul activităților artistice și grafice în contextul educației digitale*, *Știință și școală*, nr. 1, pp. 104–115, 2021.

HETERONORMATIVITATEA CA MODEL NARATIV GENERATOR DE LUMI SECUNDARE

Viorica ISAIA*

viorica.isaia@ugal.ro

HETERONORMATIVITY AS A NARRATIVE MODEL GENERATING SECONDARY WORLDS

ABSTRACT: If the world and society are different, normal archetypes of weak or strong, influential, cowardly people can be recognized in people who ultimately interact differently, thereby wanting to demonstrate the importance of human relationships for building a society, and if we cannot define ourselves by gender, group, religion, species, the solution is at hand: love. Not only in the sense of love but also, especially, of the Other, of (all) the Others. The answer to one's own soul's questions may come from the effort to understand with the same benevolence the new, the old and the complicated, to help the Good in general and to see above one's own good; out of tolerance, the simultaneous openness to respect for tradition, but also for the new and the search for solutions that balance the effort of putting them in rivalry.

KEYWORDS: heteronormativity, secondary worlds, defamiliarization, SF literature.

Cum ar arăta o societate în care modelul însuși al relațiilor dintre sexe („inter-genderrelations”), ca fundamentul indivizibil al oricărei comunități umane, nu ar exista? Cum ar arăta lumea fără dualitatea masculin/feminin? Acesta pare să fie „experimentul” gândit de **Ursula K. Le Guin** transpus în *Mâna stângă a întinericului* (1969) câștigător al Premiului Nebula (1969) și al Premiului Hugo (1970). Literatura SF, ca formă a „insoțirii cognitive” în modelul Darko Suvin, pare a fi cadrul ideal pentru mecanismul narativ care oferă posibilitatea de a construi și de a iniția noi structuri imaginative congruente teoriilor despre heteronormativitate. Conceptul unei societăți existente în totalitate fără prejudecăți sexuale este și mai relevant astăzi decât în 1969.

* Lector dr. Facultatea de Litere, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

În linii mari, *Mâna stângă a întunericului*, din Ciclul Hainish, dezvăluie povestea lui Genly Ai, „crescut în societatea deschisă, neconformistă a *Terrei*” care călătorește pe planeta Gethen/Iarnă pentru a convinge civilizația să se alăture Ecumenului, o alianță pentru comerțul și comunicarea între planete. Punctul de vedere asupra manierei narative, privind inserția dozei de ficționalitate, este susținut de naratorul personaj încă din incipit. Romanul debutează cu un preambul aparent lămuritor asupra statutului, caracterului personajelor și al acțiunii. Naratorul se deține explicit de principalele sale funcții și îndatoriri, renegându-și, mai întâi, omnisciența și își presară partitura narativă cu mărci ale prezenței sale, ce pun constant în criză forța de creare a efectului de real și criteriul verosimilității. „Povestea nu este doar a mea și n-o voi relata singur. De fapt, nici nu știu cui aparține; cititorul o să judece mai bine. Formează însă un întreg și dacă, pe alocuri, faptele par să se modifice odată cu naratorul, atunci puteți alege ceea ce vă place mai mult; cu toate acestea, nimic nu este fals și totul alcătuiește o singură istorie. Ea începe în a 44-a diurnă a anului 1491. Pe planeta Iarnă, în statul Karhide, se numește Odharhahad Tuwași este a douăzeci și doua zi din a treia lună de primăvară a Anului Unu. Aici este întotdeauna Anul Unu”¹.

Ceea ce face ca romanul să fie atât de imersiv este că, spre deosebire de multe lumi „imaginare”, în romanul lui LeGuin se identifică, cel puțin, două registre principale: un registru sub semnul istoricității, ca substanță și marcat paratextual al narațiunii, în care se cumulează unele stereotipii ale întâmplărilor (*Arhivele Hain, culegere de „povestiri de Vatră”*, etc, anunțate la începutul capitolelor) și un altul, cel de natură magică, alchimică sau cabalistică, înțeleasă nu în sens propriu, ci drept principiu de creație complex care permite corelarea categoriilor narative cu o dislocare perpetuă a acestora astfel încât planurile narative, personajele și naratorul să se *transmute* unii în pozițiile celorlalți și, prin repetate schimbări de funcție, să se creeze reciproc. Citindu-l, trăiești cu greutatea unei istorii reale în spatele lui și simți grinda timpului, a evoluției și progresului. Un mit despre creație este transpus în debutul capitolului al XVII-lea:

„La început n-au fost decât gheațași soarele. După mulți ani, strălucirea soarelui a topit o prăpastie uriașă. Prăpastia nu avea fund, iar în pereții ei se

¹ Ursula K. Le Guin, *Mâna stângă a întunericului*, traducere de Mihai-Dan Pavelescu, Editura Nemira, București, pp. 8–9.

vedeau forme mari de gheață. Din ele se desprindeau picături de apă și cădeau în adâncuri.” (p. 199)

Universul diegetic, ancorat pe o planetă numită Gethen sau Iarna, este un pretext pentru a scoate la rampă viziunea taoistă a lui Le Guin asupra naturii complementare a tuturor relațiilor interumane. Gethen este o planetă locuită de o rasă de oameni androgini care pot schimba rolurile sexuale în perioadele lunare de estrus, deci la momente diferite, orice persoană putând fi mamă sau tată. Se conturează, astfel, o nouă viziune asupra existenței umane care se poate dispensa de noțiunea de gen și care rămâne perfect plauzibilă în afara limitărilor impuse de acesta. Simultan, înlăuntrul și în afara diegezei sunt intercalate fine observații antropologice asupra Gethenienilor, precum și extrase din folclorul și filosofia lor, urmărind explorările lui Genly Ai, primul ambasador la Gethen de la Ecumen (liga lumilor cunoscute), care, cu ajutorul lui Estraven, un simpatizant Gethenian, încearcă să aducă popoarele lui Gethen în Ecumen. Genly Ai vine pe planeta Gethen /Iarna aducând cu sine prejudecățile standard ale unei societăți în care noțiunea de gen este, în mod esențial, delimitatăși îi percepe pe gethenieni ca pe niște bărbați efeminați. Dacă nu își poate depăși prejudecățile înrădăcinate cu privire la semnificația „masculin”și „feminin”, el poate distruge atât misiunea sa, cât și pe sine. Cadrul astfel populat funcționează ca un procedeu *mise en abîme* pentru o alta funcție a textului, cea a autodescoveririi, a căutării și chiar a forțării resurselor și a limitelor individuale în contextul izolării și al exilului în singurătatea zăpezii, un spațiu mental pe care Le Guin îl numește „inima viscolului”. Estraven, care se ocupă de cauza lui Genly Ai, este exilat din țara sa – o pedeapsă severăîntr-un teren atât de ostil. Genly Ai, care a supraviețuit deja două ierni dure pe Iarna, este exilat în casa lui și în întreaga sa gândire. Cei doi parcurg un traseu dificil, timp de trei luni prin deșeuri arctice pentru a se întoarce în țara lui Estravenși a contacta nava spațială a lui Genly Ai. Pe gheață, doar cu o sanie și un cort, se deschide poarta lumii interioare. Fără loc pentru sentimentalisme, Genly Ai notează:

„Nu pretind că am fost fericit în săptămânile acelea de tras sania peste un ghețar în toiul iernii. Mă simțeam flămând, obosit, adesea neliniștit, și totul se înrăutățea odată cu trecerea zilelor. În mod sigur nu am fost fericit. Fericirea e o problemă de rațiune, și doar aceasta o poate dobândi. Căpătasem însă ceva ce nu poțiobțineși nici nu poți păstra, iar adesea nici măcar n-o poți recunoaște– mă refer la bucurie.” (pp. 201–202)

Supraviețuirea lor este un miracol – și, de asemenea, simbol al ingeni-ozității, și al determinării umane. Comunicarea între cei doi se realizează, acum, la nivel telepatic și empatetic. Estraven trăiește sentimentul că Genly Ai este dublul fratelui său. În această sălbăticie, cei doi extratereștri găsesc, de asemenea, o dragoste puțin probabilă, un moment de conexiune care depășește timpul pentru a forma centrul vieții:

„Atunci am văzut iarăși, și pentru totdeauna, ceea ce mă temusem să accept și mă prefăcusem că nu văd la el: era în aceeași măsură femeie și bărbat. Orice nevoie de a explica motivele acestei neliniști dispărură odată cu însăși neliniștea; în cele din urmă, nu-mi rămăsese decât să-l accept ca atare... O dragoste provenită însă din diferențele dintre noi, nu din afinități și asemănări, care constituia singura punte peste ceea ce ne despărțea.” (pp. 208–209)

În multe privințe, aceasta este o poveste a unei iubiri imposibile, a iubirii care depășește barierele și se afirmă în ciuda imposibilității ei. Tema iubirii, în principal imposibilă – între frați și între străini – trece prin toată cartea și subliniază nu numai povestea trimisului, ci și miturile și legendele planetei Gethen. Prima iubire imposibilă este între frați, în special între Estraven și fratele său Arek, care se termină cu sinuciderea acestuia. A doua dragoste imposibilă este între doi străini, locuitori din diferite lumi. Această dragoste se termină și cu moartea, eventual cu sinucidere. Am putea crede, oare, că dragostea adevărată, deși unificatoare, este în cele din urmă imposibilă și, prin urmare, tragică? Nevoia de a învinge *alteritatea*, de a ajunge dincolo de ea, de a-l accepta pe Celălalt din toată inima și de a cuprinde pe Celălalt în Sine, este cheia esențială a romanului. Merg, așadar, mână în mână explorări ale altor problematici: cea a sexualității și a sensului genului. Impresia pe care o lasă planeta Gethen este că ar fi populată în exclusivitate de persoane de sex masculin. Ca urmare, toate relațiile sexuale – și poate în mod special relațiile dintre umanul Genly Ai și gethenianul Estraven – lasă senzația unor relații sexuale gay. În ciuda a tot ce ni se spune despre aparența feminină a lui Estraven atunci când intră anual în starea biologică tranzitorie denumită kemmer, prielnică reproducerii biologice. Estraven și Ai sunt diferiți unul de celălalt în orice mod posibil. Deși Estraven, cel mai în vârstă, mai experimentat și mai educat dintre cei doi, l-a acceptat pe Ai de la început, Ai, de pe Pământ, trebuie să treacă printr-un proces dificil de educație pentru a-l putea accepta Estraven ca ființă umană. Le Guin pune pe tapet o problemă controversată, încă, a

lumii contemporane, cea a egalității dintre bărbați și femei, mergând până la extremă: *defamiliarizarea* care se produce atunci când bărbații și femeile devin complet egali devin aceiași, devin bărbați, oameni care posedă calitățile bărbaților și ale femeilor .

O pledoarie, înainte de toate, pentru reconcilierea, în *laboratorul minții* a contrariilor la un nivel superior al conștiinței, pentru împăcarea cu sine, pentru acceptarea opozițiilor camuchii ale aceluiași pol, căci *lumina este mâna stângă a întunericului*.

Bibliografie:

- [1] Antofi, Simona, *Critică și discurs. Recuperări și re(con)stituiți literare*, Editura Europlus, Galați, 2008.
- [2] Antohi, Sorin, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, Editura Științifică, București, 1991.
- [3] Armitt, Lucie, *Fantasy Fiction: An Introduction*, Continuum International Publishing Group Inc., New York & London, 2005.
- [4] Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Humanitas, București, 2006.
- [5] Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007.
- [6] Campbell, Joseph, *Eroul cu o mie de chipuri*, Editura Herald, București, 2018.
- [7] Guéron, René, *Criza lumii moderne*, Editura Humanitas, București, 1993.
- [7] Ifrim, Nicoleta, *Identitate culturală și integrare europeană. Perspective critice asupra discursului identitar românesc în perioada postdecembristă*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013.
- [8] Le Guin, Ursula K., *Mâna stângă a întunericului*, traducere de Mihai-Dan Pavelescu, Editura Nemira, București, 1994.
- [9] Milea, Doinița, *Forme ale ficțiunii narative*, Editura Alma, Galați, 2002.

LEGEA EDUCAȚIEI A LUI ALEXANDRU IOAN CUZA – PRIMA LEGE MODERNĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC

Lavinia MISĂILĂ¹

misaila_lavinia@yahoo.com

THE EDUCATION LAW OF ALEXANDRU IOAN CUZA – THE
FIRST MODERN ROMANIAN EDUCATION LAW

ABSTRACT: The Law of Education of A.I. Cuza was part of the program of laws to renew the Romanian society. It put primary public education on solid foundations, dominated by the principles of obligation and gratuity.

The United Principalities Education Act was promulgated on the 25 November 1864 and established primary, secondary, higher and private schools.

The public instruction law of 1864 was the first democratic law in this field. This law was drafted starting from a series of progressive principles for those times, some of which are still valid today: the unitary nature of all education, the single school for the whole people, the legislation in one body of public and private education and all levels of education (primary, secondary and higher), the unity of the elementary school in the village and city, the trend of secularization of education, the right to technical-professional education, the need for pedagogical training of teaching staff and the obligation of examinations for jobs admission, the separation of higher education from secondary education, the rights of teachers – the principle of their immovability. It was a law that created a single, centralized system that offered equal opportunities for education regardless of social class or gender.

KEYWORDS: education, law, reform, progress, instruction.

Unirea Principatelor Române sub domnitorul Alexandru Ioan Cuza, Mica Unire, recunoscută internațional în cele din urmă de marile puteri, cu toate că Poarta Otomană și Austria au considerat alegerea drept o încălcare a Convenției de la Paris, însă în textul actului nu se prevedea ca domnia

¹ Drd, inspector școlar general adjunct la Inspectoratul Școlar Județean Bacău, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

Fig. 1. Alexandru Ioan Cuza, (1859–1866)

aleși în cele două Principate să fie persoane distincte, a fost începutul unei perioade de maximă dezvoltare a României moderne.

În perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, deși scurtă (1859–1866), s-a trecut la implementarea programelor pașoptiste, prin recunoașterea Unirii depline, crearea primului Parlament unic al României și al primului guvern unitar. Prin reformele din timpul domniei sale s-au pus bazele dezvoltării moderne a României:

adoptarea primei Constituții românești, reforma electorală, legea comunală și legea consiliilor județene, Codul Civil, secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, reforma învățământului.

Legea învățământului a lui A.I. Cuza a făcut parte din programul de legi de înnoire a societății românești. Ea a pus instrucția publică primară pe temelii solide, dominate de principiile obligativității și gratuității, situând astfel țara noastră înaintea Italiei, Franței, Angliei sau Elveției. Cu o serie de modificări, ea va fi în vigoare pentru un sfert de veac. Legea asupra Instrucțiunii a Principatelor Unite a fost promulgată la 25 noiembrie 1864 și institua școala primară, secundară, superioară și particulară. Etapele premergătoare promulgării primei legi a învățământului românesc au urmărit:

- iunie 1859 – la propunerea lui Mihail Kogălniceanu, Comisia de la Focșani începe elaborarea unui proiect de lege care urmărea reorganizarea instrucțiunii publice;

- 12 iulie 1860 – apare primul proiect de lege organică pentru instrucția publică;

- octombrie 1860 – Vasile Boerescu elaborează un alt proiect de lege pentru instrucția publică;

- 4 octombrie 1861 – s-a creat o comisie mixtă pentru unificarea legilor și a regulamentelor administrative ale Principatelor Unite, numită printr-un decret domnesc;

- 11 decembrie 1861 – se proclamă unirea definitivă a celor două principate, Moldova și Muntenia, sub numele de Principatele Române Unite;

- 20 martie 1962 – publicarea Proiectului de lege pentru administrația instrucției publice din Principatele Unite;
- 4 iunie 1962 – se organizează și funcționează Ministerul Cultelor și Instrucțiunii
- 2 august 1962 – Consiliul superior al Instrucțiunii publice, înființat în locul Eforiei Școalelor din București și al Consiliului Școlar din Iași își începe activitatea;
- octombrie 1863 – apare Proiectul de lege asupra reorganizării instrucției publice din România, alcătuit la cererea Consiliul superior al Instrucțiunii publice de către Vasile Boerescu;
- decembrie 1863 – proiectul de lege susținut de ministrul cultelor și instrucției, Dimitrie Bolintineanu a fost aprobat de Consiliul de miniștri și trimis spre deliberare Camerei Legiuitoare;
- 11 martie 1864 – Proiectul de lege asupra reorganizării instrucției publice din România, a fost votat cu o majoritate covârșitoare și înaintat domnitorului Alexandru Ioan Cuza spre sancționare.
- 25 noiembrie 1864 – a fost promulgată Legea asupra instrucțiunii a Principatelor Unite Române;
- 5 decembrie 1864 – a fost publicată Legea asupra instrucțiunii a Principatelor Unite Române în Monitorul cu numărul 1150;

Legea instrucțiunii publice din anul 1864, a fost prima lege cu caracter democratic din acest domeniu. Aceasta lege a fost elaborată pornindu-se de la o serie de principii progresiste pentru acele timpuri, unele din ele fiind valabile și astăzi: caracterul unitar al întregului învățământ, școala unica pentru întregul popor, legiferarea într-un singur corp a învățământului public și privat și a tuturor ramurilor instrucției (primară, secundară și superioară), unitatea școlii elementare de la sat și oraș, tendința de laicizare a învățământului, egalitatea dreptului la învățământul tehnic-profesional, necesitatea pregătirii pedagogice a cadrelor didactice și obligativitatea probelor publice de admisibilitate în post, consacrarea despărțirii învățământului superior de învățământul mediu, drepturile cadrelor didactice – principiul inamovibilității acestora. A fost o lege care a creat un sistem unic și centralizat, care oferea șanse egale la educație fetelor și băieților, indiferent de categoria socială din care făceau parte.

Marea noutate consta în obligativitatea și gratuitatea instrucției publice pentru primele patru clase primare. Instrucția primara este

prevăzută prin legea din 1864, ca obligatorie și gratuită pentru toți copii de ambele sexe în vârstă de 8 – 12 ani. În Constituția din anul 1877, la articolul 23 scria: „învățătura primară va fi obligatorie pentru tinerii români pretutindeni unde se vor afla instituite școli primare”. Conform aceleiași legi, din 1864, nu putea fi retras din școală un copil înainte de a fi dobândit certificatul de 4 clase primare. Dreptul la instrucție era protejat prin interdicția meșteșugarilor și arendașilor de a angaja ucenici copii de vârstă școlară care nu posedau certificatul de absolvire a claselor primare. În caz contrar, angajatorul era dator să achite o amendă, să înscrie copilul la școală și să-i supravegheze frecventarea cursurilor până la 12 ani. Legea sancționa cu amendă și pe părinții ai căror copii nu erau înscriși sau care nu frecventau școala.

Prin lege, în fiecare comună trebuia să se înființeze o școală primară rurală. La oraș, se puteau înființa școli primare separat pentru băieți și fete. De obicei, școlile primare urbane erau grupate în centrul orașului, lipsind aproape complet la periferie, acolo unde, de fapt, locuiau și trăiau masele mari de copii săraci.

Școlile existente în România între anii 1864 – 1898 nu puteau să cuprindă pe toți copiii de vârstă școlară. Nu exista o repartitie judicioasă a școlilor pe întreg teritoriul țării, școlile de la sate fiind extrem de puține în comparație cu cele de la oraș.

Putem afirma că legea din 1896 deși prevedea în principiu o singură școală primară la sat și la oraș, cu un plan de învățământ care preconiza același volum de cunoștințe, menținea totuși o deosebire în ceea ce privește durata studiului: la sat 5 ani, la oraș 4 ani, ținându-se seama că la sat nu funcționa decât un învățător pentru toți elevii, în timp ce la oraș patru institutori, câte unul pentru fiecare clasă. Obligatorietatea învățământului primar se referea la copiii între 7 și 14 ani.

Legea prevedea o singură programă școlară atât pentru învățământul public cât și pentru cel privat, pentru învățământul primar din mediul orașenesc și pentru cel din mediul rural. Programa primelor 4 clase de liceu era asemănătoare cu aceea a gimnaziilor. Analizând conținutul materiilor prevăzute ca obligatorii pentru școala primară, precum și metodele de predare, vom constata serioase lipsuri. Natura lecțiilor din învățământul primar era, în general, catihetica, dogmatică și declarativă.

Instrucțiunea secundară cuprindea prin legea din 1864: gimnazii clasice și reale, licee, școli reale, seminarii teologice, școli de artă, școli

profesionale de băieți și școli secundare de fete. Gimnaziul nu forma, de fapt, o unitate în sine. Obiectele prevăzute pentru gimnaziul cu durata de 4 ani nu ofereau un tot unitar de cunoștințe care să prezinte o nouă treaptă în cultura generală a elevilor. Legea prevedea de asemenea trecerea de la ortografia chirilică la cea latină.

Gimnaziile și liceele erau întreținute de stat. Gimnaziile și liceele erau conduse de către un director, clasele de către diriginți, care împreună cu ceilalți profesori formau conferința clasei. Consiliul profesoral (școlar) se îngrijea de îmbunătățirea procesului de învățământ din școala respectivă. În gimnazii, elevii erau primiți pe bază de adeverințe de absolvire a școlii primare, iar în licee pe baza absolvirii gimnaziului. În cursul fiecărui an, elevii trebuiau să treacă examenele trimestriale, care constau în lucrări scrise și apoi examene anuale.

La terminarea gimnaziului de 4 ani și la terminarea liceului de 3 ani se dădea un examen general de absolvire, scris și oral, la toate obiectele de studiu. Examenul de absolvire a liceului era, de fapt, bacalaureatul introdus prin legea din 1864, după modul de organizare a acestuia în Franța.

Liceul unic, creat prin legea din 1864, este liceul cu preponderență clasic, fără a lipsi însă din programul său și disciplinele științifice. O piedică în calea dezvoltării instrucției în școli o constituise mult timp faptul ca programele și le alcătuiau înșiși profesorii, având însă obligația de a le supune aprobării Consiliului permanent. Abia în anul 1876 s-au alcătuit primele programe analitice pentru gimnazii și licee.

Legea din 1864, referindu-se la „școlile reale”, le atribuia ca scop de „a da învățătura trebuincioasă pentru executarea unei arte sau profesiuni.”

După 1864, pentru dezvoltarea învățământului profesional s-au elaborat mai multe proiecte de legi, dintre care amintim: proiectul lui P. Carp (1870) care cerea înființarea școlilor profesionale; proiectul lui V. Conta cerea înființarea școlilor de meserii, câte 3 în fiecare județ, una orășenească pentru băieți, alta pentru fete și o școală sătească.

Legea instrucțiunii a Principatelor Unite Române, a fost foarte contestată în aceea epocă, mai ales după căderea lui Cuza, datorită greutății aplicării prevederilor cuprinse în ea. Acest fapt a determinat alcătuirea ulterioara a numeroase regulamente, dispoziții, circulare, de natură să o completeze, dar nici acestea nu au fost aplicate în mod riguros. Schimbarea ei a fost o provocare pentru mai toate guvernele ce au urmat. Abia după 29 de ani, se ajunge ca în anul 1893 să se aprobe legea învățământului primar

și normal-primar a lui Take Ionescu, odată cu legea pentru organizarea învățământului profesional întocmită de Ministerul Domeniilor.

Legea învățământului primar și normal-primar din anul 1893, elaborată pe baza legii din 1864 și a proiectului de lege al lui Vasile Conta din 1881, a rămas în vigoare până în anul 1924, făcându-i-se completări de către Spiru Haret, în anii 1901, 1908 și 1909.

În ceea ce privește învățământul universitar, Legea din 1864 a rămas practic în vigoare până la legea lui Spiru Haret. Putem spune de aceea fără a greși, că organizarea învățământului universitar la noi după 1864 este aproape în întregime opera lui Spiru Haret.

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a însemnat o dezvoltare deosebită a învățământului românesc. În 1860 s-a înființat Universitatea din Iași, cea mai veche instituție românească de acest gen, iar în 1864 Universitatea din București. Se vor constitui tot în vremea lui Cuza Conservatoarele din Iași și București, școli de belle-arte, școala de silvicultură la Târgu-Neamț, o școală comercială în București și alta în Galați. Sporește numărul „gimnaziilor”, adică al școlilor medii de cultură generală. Cel din Botoșani datează din 1859, iar în București iau naștere trei astfel de școli: „Gheorghe Lazăr”, „Matei Basarab” și „Mihai cel Mare”, devenit apoi „Mihai Viteazul”. La Ploiești se fondează gimnaziul „Petru și Pavel”, la Focșani „Unirea”. Și Craiova primește o astfel de instituție. Un spor asemănător constatăm la școlile normale unde se pregăteau învățătorii. În Moldova, în 1860, sub guvernul Kogălniceanu, numărul lor se ridicase la 4 (Botoșani, Ismail, Tecuci, Bacău).

Bibliografie:

- [1] Pop, Ioan-Aurel, *Istoria României moderne*, Editura Ideea Europeană, București, 2019;
- [2] Berindei, Dan, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984;
- [3] Berindei, Dan, *Istoria romanilor. Cronologie*, Editura Cartex, București, 2000;
- [4] <http://www.istorie-pe-scurt.ro/prima-lege-moderna-a-invatomantu-lui-romanesc-legea-instructiunii-publice-din-1864/>

CONSIDERAȚII PRIVIND OPORTUNITATEA METODOLOGIEI SEMIOTICE ÎN DECODIFICAREA LIMBAJULUI PICTURII – CHIPUL FILOSOFULUI ÎN EPOCA MODERNĂ

Cristina TALPAN*

cristinatalpan70@gmail.com

CONSIDERATIONS REGARDING THE APPROPRIATENESS OF
SEMIOTIC METHODOLOGY IN DECODING THE LANGUAGE
OF PAINTING – THE FACE OF THE PHILOSOPHER IN THE
MODERN ERA

ABSTRACT: The approach to the subject of the representation of the philosopher in the painting of the modern era is motivated by the attempt to widen the interpretative area of the pictorial imaginary with the aim of identifying those appropriate formulas for the expression of what is less accessible to the eye through the medium of the visible, of ideas through pictorial representations. Following this approach, I set out to choose the most representative formula for expressing the invisible and subject it to analysis with the help of the tools offered by semiology, this art of understanding the invisible through the visible. In the most general sense, semiotic interpretations materialize at the level of knowledge and experience the possibility of the human being to discover the world through signs. And this is possible because the Universe is characterized by the presence of signs – information that conveys data that makes knowledge possible.

KEYWORDS: communication, semiotic graph, meta-language, decoding, sign-symbol, signification.

Analiza semiotică a tabloului are la bază un proces de comunicare ce se realizează prin intermediul imaginii. Limbajul non-verbal plastic folosit de către artiști pentru a transmite un mesaj către receptorii ori consumatorii de artă poate fi înțeles doar în parte din cauza insuficienței detaliilor de

* Profesor doctor la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași.

pe pânza pictată, a lipsei de cunoștințe a receptorului despre un anumit stil artistic sau datorită diferenței mari de timp dintre autor și privitorul operei, fapt care poate produce decalări în privința înțeleșurilor anumitor elemente constitutive ale picturii. Întrucât analiza tabloului ce reprezintă filosoful și filosofia are la bază procesul complex care începe cu emițătorul / artistul și se încheie cu receptorul / destinatarul operei de artă, metodologia semiotică poate favoriza abordarea interdisciplinară prin modelul deschis prezentat în continuare.

În lucrarea *Provocarea științei*, Solomon Marcus regroupează componentele și funcțiile pe care le întâlnim în orice proces de comunicare: „emițător, transmițător, mesaj, receptor, destinatar, cod, canal, zgomot, sens (intensiune), referent (extensiune) și observatori, respectiv funcțiile asociate acestora: expresivă, de codificare, poetică, de decodificare, conotativă, metalingvistică, fatică, perturbatoare, de conceptualizare (intensională), referențială (extensională) și terapeutică (de observare)”¹. Potrivit concluziilor autorului, în orice situație de comunicare, indiferent de forma ei, toate componentele se regăsesc, chiar dacă în unele cazuri parametrii coincid. La acestea pot fi adăugate „dimensiunea structurală a contextului, a cadrului în care situația de comunicare se desfășoară, respectiv funcția contextuală, în măsură să descrie influențele pe care cadrul le are asupra procesului comunicativ”².

Componentele menționate ne permit abordarea unui „model deschis de semioză creatoare” ilustrat de graful semiotic. Fiind un model integrator al situației de comunicare, el depășește modelele închise de dinaintea sa, de la modelele diadice, până la modelul hexagonal (chiar dacă acesta este un model dezvoltat, cuprinde un număr fix de parametri care nu pot fi modificați). Michel Serres este cel care face primul pas dincolo de modelele închise, realizând o rețea ce cuprinde o multitudine de puncte legate între ele prin ramificații (drumuri) numeroase, în cadrul căreia semnificația punctelor era cea a unei teze, iar a ramificației, cea de relație între teze.³ Vorbind despre importanța rețelei propuse de Serres, Maria Carpov ajunge la concluzia că „un vârful ar putea fi considerat ca punct de încrucișare a

¹ Solomon Marcus, *Provocarea științei*, Editura Politică, București, 1988, pp. 332–335.

² Traian D. Stănculescu, *La început a fost semnul. O altă introducere în semiotică*, Editura PERFORMANTICA, Iași, 2004, pp. 99–100.

³ Cf. Maria Carpov, *Captarea sensurilor. Coordonate analitice*, Editura Eminescu, București, 1987, p. 83.

două sau mai multe drumuri, o teză poate să ia naștere din intersectarea unei pluralități de relații...”⁴.

Dincolo de posibilitatea de alegere a parametrilor, metoda grafului are o serie de avantaje majore⁵: posibilitatea de a realiza o reprezentare sincronică a elementelor ce compun situația de comunicare – a emițătorului, mesajului, contextului, receptorului, etc; în cadrul analizei ne putem concentra atenția asupra unui parametru sau altul, în funcție de contextul dat; pot fi reprezentate relațiile existente între elementele structurale; poate fi observată modalitatea în care etapele structural – funcționale se dezvoltă; se poate face apel la metode de cercetare specifice altor discipline și cu siguranță lista ar putea fi continuată.

Tabloul conține o realitate fizică, iar în analiza de față, cea a filosofului dar și o realitate simbolică din care transpare filosofia celui reprezentat. Chipul filosofului stă pentru a exprima filosofia, modul de gândire al acestuia asemeni principiului formulat de Anaximene⁶, încă din secolul al VI-lea î.e.n., potrivit căruia există o relație între conștiință și materie, între om și cosmos. La rândul său Hegel considera că a gândi înseamnă a fi⁷, a exista, ceea ce poate fi demonstrat și în cazul tabloului reprezentând filosoful. Există o relație între pictorul-semnificator și conținutul tabloului-semnificat supus modelării, ceea ce permite o interpretare semiotică folosind termenii relației diadice dintre unul și multiplu care aduc în prim plan ideea unității lumii filosofului exprimată prin imaginea tabloului.

Preluând modelul matricii posibilităților de semnificare diadică⁸, propus de prof. Traian Dinorel Stănciulescu în lucrarea *Miturile creației*, pot fi identificate mai multe scenarii creative ca rezultat al combinării și semnificării diadice a semnului creator și a planului conținutului, fiecare dintre acestea având două dimensiuni: substanța și forma.

Modul de a crea o imagine poate fi analizat pornind de la faptul că arta este produsul imaginației, experiențelor și percepției celui care o

⁴ *Ibidem*, p. 84.

⁵ Traian D. Stănciulescu, *Introducere în filosofia creației umane*, Editura Junimea, Iași, 2005, p. 119.

⁶ Anaximene i-a influențat pe Anaxagora, Pitagora, Leucip și Democrit fiind primul care a formulat teoria saltului calitativ în urma acumulărilor cantitative, a afirmat că luna reflectă lumina soarelui și a explicat geneza curcubeului..

⁷ G.W.F. Hegel, *Prelegeri de istorie a filosofiei*, Ed. Academiei, București, 1963, p. 235.

⁸ Traian D. Stănciulescu, *Miturile creației, lecturi semiotice*, Editura „Performantica”, Iași, 1995, p. 100.

crează, multe dintre opere având ca fundament vise, fantezii, locuri și personaje care au existat la un moment dat în mintea artistului. Din această perspectivă scenariul creativ este o adevărată arhitectură a rațiunii și a senzorialității fondată de imaginație și care definește legăturile și caracterul unui mod de gândire creativ. Este explicația pe care Kant o folosește în capitolul *Metodologia transcendențială* din lucrarea *Critica rațiunii pure* pentru a defini arhitectura imaginativă ca artă a unor sisteme, construcție privită ca un concept rațional al formei unui întreg cu condiția ca prin ea să fie determinate înaintea oricărei experiențe atât sfera multiplului, cât și poziția părților unele în raport cu altele.

După cum se poate constata din această asociere a diadei unu-multiplu între conținut și expresie este posibil să distingem existența mai multor tipuri de scenarii creatoare pe care le regăsim în pictura modernă, în special în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea când filosofia a constituit un reper pentru viața societății. Astfel identificăm un chip al filosofului redat de către un pictor unic sau tablouri multiple exprimând o idee filosofică unică. Deasemenea, același pictor poate reda chipuri de filosofi aparținând unor curente de gândire diferite sau chipul aceluiași filosof dar în ipostaze existențiale diverse. Un fenomen similar observăm în cazul tablourilor din epoca modernă ce transmit o idee în chip diferit sau mai multe concepții filosofice asociate unui cadru natural ori unui mediu intelectual specific spațiului geografic european.

Tablourile reprezentând filosoful dovedesc faptul că artistul modern a exprimat mai multe posibilități de reprezentare ale chipului de gânditor pe care le-a proiectat în perspectiva cuprinderii într-un întreg denumit curentul de gândire. Pentru analiza propriu-zisă a picturii reprezentând filosoful și filosofia trebuie să avem în vedere date despre ansamblul vieții și creației pictorilor epocii moderne, influențele care au marcat creativitatea epocii ori modul de abordare a temei centrale⁹. Aceste aspecte pot fi urmărite plecând de la caracteristicile curentul manierist (perioada anilor 1520 – 1620) ce se regăsesc în etapa de trecere de la Renaștere la Modernitate și până la arta suprarealistă a primei jumătăți a secolului al XX-lea.

Ca mijloc de transmitere a ideilor, emoțiilor, credințelor sau a unor trăiri personale ale autorului, pictura ia parte la procesul de comunicare în care emițătorul este artistul iar mesajul este reprezentat de sentimente,

⁹ Cristian Nae, *Moduri de a percepe. O introducere în teoria artei moderne și contemporane*, Editura Polirom, Iași, 2015, pp. 60–62.

concepții ori experiențe spirituale pe care emițătorul le transpune sub formă artistică și cu care privitorul / receptor intră în contact, rezonază și le decodifică. Prin urmare, mesajul trebuie să aibă la bază diferite coduri, adică simboluri de diferite naturi, culori, semne ori teme specifice. Receptorul este cel care intră în contact cu opera și încearcă să o înțeleagă, să îi acorde sensuri și să îi dezvăluie semnificațiile, nu doar să sesizeze forma fizică, adică elementele semnificante.

Rolul picturii este semnificativ în actul comunicării dintre creator și receptor astfel încât putem concluziona că în cazul semiozei picturii reprezentând filosoful, mesajul tabloului coincide cu ansamblul de idei, viziuni și concepții filosofice ori estetice adoptate în diferite momente ale epocii moderne, de un număr mare de oameni. Acestea ne permit identificarea curentelor de gândire: raționalist, empirist, idealist, existențialist, fenomenologic, pragmatic și analitic ce sunt specifice perioadei. Regăsim ca elemente comune manifestărilor de gândire din epoca modernă convingerile proprii, dincolo de tradiții și norme, revolta și elementul de noutate epatantă, ca adevăruri evidente, care nu au nevoie de demonstrație. De asemenea nu trebuie pierdut din vedere faptul că artistul începutului de secol al XIX-lea manifestă conștiința că are o misiune concretă importantă în societate.

Dar, oricât de provocatori și bizari sunt artiștii mișcărilor moderne și de avangardă, ei au păstrat ca centru de greutate al operei de artă din primul deceniu al secolului al XX-lea, elemente ori teme din ansamblul mesajului tradițional realizând o re-valorizare a acestora sau o investire simbolică și o transformare de factură stilistică a chipului filosofului. Putem vorbi despre o recuperare a memoriei filosofului din Antichitate?

Este o întrebare la care vom răspunde în paginile următoare prin analiza parametrilor semiozei.

Receptorul poate fi orice om indiferent de categorie socială, vârstă, spațiu geografic, capacități intelectuale ori specialiști ai domeniului. Este acea persoană care intră în contact cu opera și încearcă să îi înțeleagă mesajul. Reperele definitorii pentru acest parametrul al semiozei sunt: publicul educat, interesat (artiști, critici de artă, profesori la școli sau Academii de artă) care se exprimă prin tablouri, cronici de artă ori cursuri de specialitate; patronii, comercianții și comandatarii de artă care constituie colecții de tablouri; aristocrații și clericii care se remarcă prin folosirea chipului filosofului pentru decor în spațiul public laic sau ecleziastic ori privat; publicul

neavizat, ocazional care pune în evidență principiile estetice existente în societate la un moment dat. Astfel receptorul poate obține autosatisfacerea imediată prin actul creator, prin idei artistice și filosofice; satisfacerea estetică prin acțiuni complementare; satisfacere imediată prin efectul imaginii ori satisfacție individuală inductivă. Rezultatul acțiunii receptorului a fost manifestarea unor motive artistice precum „Imago-sofia”, imagologie genealogică, „Teo-sofia”, „Sofa-filia”, aparențe sau impresii vizuale.

Canalul prin care ia formă creația unui artist este opera de artă. El este singurul parametru care intră în contact atât cu emițătorul cât și cu receptorul într-o formă asemănătoare. Imaginea este un „instrument de cunoaștere pentru că prin intermediul ei putem vedea și interpreta lumea”¹⁰. Prin urmare, canalul imaginii cu rol de operă de artă reprezintă instrumentul esențial prin care emițătorul dă formă propriei sale lumi, iar receptorul poate interpreta această lume. Un important canal de transmitere a mesajului opereii la receptor îl reprezintă galeriile de artă.

Rezultatul picturii sau produsul de creație este reprezentat de tabloul specific curentelor artistice: *tabloul baroc* având o imagine naturalistă ori scolastică ce exprimă un mesaj estetic, exuberanță, dramatizare ori sinuozitate întruchipate de filosoful presocratic, cel atomist și gânditorul cinic; *tabloul de tip clasic și neoclasic* ce exprimă un reviriment al imaginii clasice greco-romane caracterizată prin raționalitate și în care distingem modelul filosofului Greciei clasice și al perioadei imperiale romane; *tabloul de tip romantic* unde predomină imaginea dramei, iubirii, misticismului, idealurilor politice și care se manifestă prin individualizare, creativitate, psihanaliză ori diletantism exprimate de filosoful idealist și cel cinic; *tabloul de tip realist* ce prezintă o analiză, observarea și redarea evenimentelor cotidiene din care transpar intuiții, experiențe, critica socială ori atitudini pragmatice întrupate figurativ de filosoful empiric și cel materialist; *tabloul impresionist* în care distingem mobilitatea imaginii și impresiile figurative ce denotă valorizări, introspecții și evaluări specifice filosofului pragmatic și celui cinic; *tabloul expresionist* ce aduce în prim plan exteriorizarea trăirilor sufletești și primatul expresiei asupra formei distorsionate prin care se manifestă spiritul liber, creator și subiectivizarea iar acestea sunt prezente în chipul filosofului cinic; *tabloul de tip cubist* ce cuprinde semne noi de reprezentare a ființei gânditoare folosind culori contrastante,

¹⁰ Ernst Gombrich, *L'art et l'illusion psychologic de la representation picturale*, Gallimard, 1971, apud, Martine Joly, *op. cit.*, p. 44.

geometrizarea și un mesaj tehnic-material prin care este redat filosoful pragmatic; *tabloul de tip abstract* în care pictura îmbracă forma unei realități în sine exprimată prin abstragere, documentare, didacticism cu scopul de a reda filosoful naturalist.

Contextul economic, politic, cultural, psihanalitic, științific, religios, etc își pune amprenta asupra creației artistului. Pictorul realizează opere sub influența ideologiei sau practicilor specifice stilurilor artistice moderne, prin expunerea pe pânză a realităților materiale ori spirituale din epocă sau prin transmiterea unor idealuri filosofice ori politice, chiar a unor trăiri ori predispoziții personale. Astfel cadrul picturii ori contextul semiozei poate fi: ideologic manifestat prin reprezentarea sistemului de idei și a unui program de acțiune (filosoful idealist și cel materialist); marcat de factori socio-economici și politici ce presupun evoluția istorică (filosoful antic, medieval, modern sau contemporan); influențat de factori spațiali și temporali care presupun localizare, încadrare în timp ori determinare culturală (filosof în încăpere – cameră de lucru, bibliotecă, școală, biserică – filosof în adunare/ în piața publică, filosof în natură); creat ca urmare a unui anumit profil al personalității pictorului ce își pune amprenta asupra imaginii datorită unor trăsături psihologice proprii (filosof însingurat, meditativ, entuziast, vesel, trist, bolnav).

Scopul (*finalitatea*) picturii la nivel general, pe lângă cel de a transmite estetic o îmbinare de curențe artistice bine reprezentate sau de a cuprinde cât mai multe elemente inovatoare, care să determine interesul receptorului, a fost acela de a ilustra teme prin intermediul cărora receptorii iau contact cu diferite locuri vizitate de artiști, cu ideile și pasiunile pe care aceștia le-au avut de-a lungul vieții. Reperele definitorii ale finalității demersului creator sunt autocunoașterea exprimată prin autorefectare și manifestată prin motivare axiologică (filosoful teolog, jurist), scopul economic determinat de dorință ca motivare de ordin fiziologic (filosoful ca om de știință), spiritul estetic ce vizează plăcerea manifestată ca motivare psihologică (filosoful artist – pictor, sculptor, arhitect, poet, scriitor), nivelul de educație ce presupune reflecție și motivare axiologică (filosoful orator / educator/ învățător).*

Extragerea din graful semiotic al parametrului canal, reprezentat de opera de artă – pictura – va da naștere unei noi situații de comunicare prin rolul ei de emițător. În acest caz, rolul artistului cade pe plan secundar sau poate chiar să lipsească, iar picturile pot fi abordate în mod specific, după

denumirea lor. Mesajul constituit din linii, culori, încadrare, elemente constitutive ce îmbracă forma simbolurilor, va fi diferit de al altor opera, în funcție de pictura aleasă și ținând cont de influența unor eventuale zgomote. Un rol important în înțelegerea operei de către receptor îl va avea prezența simbolului. Receptorul va fi privitorul operei, cel care va decodifica simbolurile și elementele de baza ale operei. Din această perspectivă voi propune următoarea formă a unei situații de comunicare semnificativă, un model deschis de semioză creatoare:

EMITENT

OPERĂ DE ARTĂ canal CREATOR canal MOD DE GÂNDIRE

(pictura)

Structura de suprafață / Structura de profunzime / Cod simbolic

CONTEXT

MESAJ

(culori, linii, încadrare, elemente constitutive)

SIMBOLUL ZGOMOTE

PERCEPȚIE

RECEPTOR

CONTEXT

CONTINUITATE

(Limbaajul pictural folosit în redarea filosofului)

Percepția este esențială în trecerea de la mesajul conținut, la privitorul consumator de artă. Simbolul, în acest proces, ajută receptorul în a trece dincolo de simpla privire, și de accedea la invizibil. Rene Huyghe, în *Puterea imaginii*, afirma că „ceea ce comunică o pictură, într-o manieră transfigurată, poartă puternic amprenta personalității creatorului, un mesaj al unei epoci, al unei țări, al unui mediu cultural, al unui grup social”¹¹.

¹¹ Rene Huyghe, *Puterea imaginii*, Traducerea Mihai Elin, Editura Meridiane, București, 1971, p. 12.

În concluzie limbajul simbolic al picturii reprezintă prin el însuși un univers aparte, pe care, grație „plurimedialității” sale (Wienold) limbajul rostit îl poate traduce în cuvinte cu sens îmbogățit de „înțelepciune iubitoare”. De asemenea distingem condiția viitoare a modelului imaginar care contrastează cu efemeritatea reprezentărilor realizate de pictori la un moment dat, astfel că ceea ce proiectăm la un moment dat devine depășit deoarece modul prezent de a rezolva o împrejurare problematică nu mai corespunde evoluțiilor unui moment ulterior. Din această perspectivă este explicabil faptul că realitatea va fi întotdeauna mai largă decât capacitatea noastră de a o înțelege ceea ce viața oferă sensibilității noastre. Artă invadează modul de a percepe realitatea cu sensibilitate forțându-l să nu mai fie vremelnic ci să atingă lumea reală conform viziunii noastre. Cu ajutorul semnului-simbol gândul se apropie de viață.*

Prin darul de a (re)cunoaște sensurile filosofiei, aducând „chipul și asemănarea” cu filosoful în conștiința noastră, prin imaginea iconică a lui, ne vom elibera de „noapte” și ne vom aminti despre ceea ce suntem și cum fim, despre CREAȚIA PRIN SEMN DE CUPRINZĂTOARE ÎNȚELEGERE.

Bibliografie:

- [1] Carpov, Maria, *Captarea sensurilor. Coordonate analitice*, Editura Eminescu, București, 1987.
- [2] Gombrich, Ernst, *L'art et l'illusion psychologic de la representation picturale*, Ed. Gallimard, 1971.
- [3] Hegel, G., W., F., *Prelegeri de istorie a filosofiei*, Editura Academiei, București, 1963.
- [4] Huyghe, Rene, *Puterea imaginii*, traducerea Mihai Elin, Editura Meridiane, București, 1971.
- [5] Marcus, Solomon, *Provocarea științei*, Editura Politică, București, 1988.
- [6] Nae, Cristian, *Moduri de a percepe. O introducere în teoria artei moderne și contemporane*, Editura Polirom, Iași, 2015.
- [7] Stănciulescu, Traian, Dinorel, *Introducere în filosofia creației umane*, Editura Junimea, Iași, 2005.
- [8] Stănciulescu, Traian, Dinorel, *La început a fost semnul. O altă introducere în semiotică*, Editura PERFORMANTICA, Iași, 2004.
- [9] Stănciulescu, Traian, Dinorel, *Miturile creației, lecturi semiotice*, Editura „Performantica”, Iași, 1995.

PERSONALITĂȚI

RECONSTRUCȚIE IDENTITARĂ ȘI PROIECȚIE SCRIPTURALĂ ÎN INTERVIUL NARATIV – AȘA A FOST SĂ FIE... SIMONA MODREANU ÎN DIALOG CU VIRGIL TĂNASE

Nicoleta IFRIM*
nicoleta.ifrim@ugal.ro

IDENTITY RECONSTRUCTION AND SCRIPTURAL PROJECTION
IN THE NARRATIVE INTERVIEW – THIS WAS MEANT TO BE...
SIMONA MODREANU IN DIALOGUE WITH VIRGIL TĂNASE

ABSTRACT: The study focuses on the scriptural mechanisms conveying the identity-centered authorial profile within the larger frame of the narrative interview. This particular type of writing allows the authorial ego to redefine itself by means of confessing strategies, the narrative interview turning into a therapeutic / compensatory writing for the authorial figure. The interviews taken by Simona Modreanu reveal a double-layered text, within which exilic and post-exilic complexes are embedded in an ego-oriented narrative.

KEYWORDS: narrative interview, exile, post-exile, confessing strategies, identity-focused writing.

Structurat într-o succesiune de interviuri legate tematic ce vizează modelarea unui destin aparte în peisajul literar românesc contemporan, volumul *Așa a fost să fie....* este construit pe baza unor dialoguri suplă, deschise, între Simona Modreanu și Virgil Tănase, un scriitor care retrăiește, prin confesiune, propria „povestire a vieții” acum camuflată sub haina interviului narativ. Reconstrucția autobiografică fixează reperele fundamentale ale (re)trăirii și ale (re)scrierii secvențelor de viață „repovestite”, conturând portretul unui „pelerin” prin Istorie și Memorie, ambele proiectate în scriitura-oglină, „întoarsă” către vocea naratorului – „o poveste cu multe și răsucite – până la un punct – fire narative.”¹ Valorificând, într-un

* Prof. Univ.dr., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Centrul interdisciplinar de studii culturale central și sud-est europene (CISCLE).

¹ Virgil Tănase, *Așa a fost să fie....Simona Modreanu în dialog cu Virgil Tănase*, Iași, Junimea, 2019, p. 5.

amplu gest recuperatoriu, marile teme identitare din *Ma Roumanie* (1990) și *Leapșa pe murite* (2011), dialogurile trasează ideatic „limitele” rememorării – „înțărarea” – „pandant al *deșțărării ulterioare*”, anume „pornirea în lume.”² Cu alte cuvinte, „toute ‘image de soi’ que propose le sujet est soumise à la reconnaissance d’autrui. Cette reconnaissance est inscrite, elle aussi, dans la dialectique du même et de l’autre, puisqu’elle implique qu’autrui re-connaisse la persistance de certains traits qui font l’unicité du sujet, tout en étant capable de différencier celui-ci par rapport à d’autres.”³ Relația narativizată a Eului cu Celălalt capătă contur într-o scriitură a căutării de sine a celui care, „aruncat” în Marea Istorie, transcrie un scenariu inițiativ puternic marcat identitar, angajând „relations dialogiques avec les autres” definiți drept „donneurs de sens”⁴. În perspectiva Joannei Nowicki, o astfel de scriitură descrie „une Europe rêvée” care „se retrouve face à une Europe réelle”, „cette Autre Europe séparée de l’Occident par les aléas de l’Histoire” care proiectează, în narațiunea post-totalitară o „européanité revendiquée” creată de „la cohabitation culturelle avec les pays de l’Union européenne, à laquelle beaucoup de pays de l’ex-Est ont immédiatement souhaité *appartenir*. Cette situation nouvelle suscite de nombreux débats tant à l’ouest qu’à l’est du continent – débats non dépourvus d’inquiétudes, notamment identitaires.”⁵ Cu alte cuvinte, experiența exilică și diasporică, redată confesiv de Virgil Tănase, este localizată într-o narațiune de tip interfață Est-Vest, un „discurs asupra Istoriei” elaborat de către „celălalt european”: „Contrairement à majorité des Occidentaux, qui découvrent le monde soit par conquête, soit en accueillant les autres chez eux, soit à travers des voyages de découverte, les Autre Européens connaissent plutôt l’expérience de l’assimilé, de l’exote, de l’allégoriste et de l’exilé, pour reprendre la classification du voyageur moderne proposée par Tzvetan Todorov. Par conséquent, ils ont tendance à l’ ‘autocélébration identitaire’, car leur identité est souvent ébranlée par une histoire politique mouvementée.”⁶

² *Ibidem*.

³ Gilles Ferréol & Guy Jucquois, eds. *Dictionnaire de l’altérité et des relations interculturelles*, Paris, Armand Colin, 2010, p. 156.

⁴ Charles Taylor, *Multiculturalisme. Différence et démocratie*, trans. in French by Denis-Armand Canal, Paris, Aubier, 1994, p. 52 și p. 54.

⁵ Joanna Nowicki, La question de l’altérité in Europe dans l’interface Est / Ouest. In: L.B. Tachot and S. Gruzinski, eds. *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage* (Paris: Maison des Sciences de L’Homme, 2001) pp. 285–299.

⁶ *Ibidem*., p. 289.

Pe de altă parte, narațiunea „menmonică” inculcată interviului narativ „mettant en évidence des logiques identitaires dissonantes entre elles mais relativement constituées, comme il advient pour les transfuges changeant d'espace social: l'individu n'a pas un seul principe d'unité, mais plusieurs.”⁷ În logica lui J.C. Kaufmann, această „pluralité interiorisée” definește, pentru Virgil Tănase, o construcție ficțională care „n'est pas une pure illusion biographique; l'individu doit en effet parvenir à la forger avec un maximum d'éléments crédibles tirés de son histoire. Il doit ensuite transformer cette représentation en grille de perception des nouveaux schèmes et d'intériorisation de ceux qui auront été sélectionnés. Il doit enfin, à partir de la version la plus récente incluant les derniers schèmes intériorisés, travailler à la reformulation de toute son architecture intérieure.”⁸

Interviurile debutează cu individualizarea, în economia narațiunii identitare, a unui spațiu „purtat prin lume”, Galațiul, un „Macondo balcanic”, redimensionat mnemonic: „Mai degrabă eu l-am făcut să fie așa cum apare el, uneori, în ce-am scris și poate, dacă voi fi fost vrednic, și în închipuirea celor care nu-l vor fi văzut niciodată și pe care-l vor iubi pentru că e (era) bătrânesc, duios, culcat pe Dunăre, fumegând până-n cer esența teilor în floare, cu fete iuți la toate și ucenici care devin maiștri și-și fac copiii ingineri cu barca....; un oraș cu grădini fructifere și străzi povârnite....; un oraș unde mări limba noastră din zurgălăi de apă se plimbă prin toate pronunțiile Orientului....; și peste toate fluturând gloria unui târg care n-a fost niciodată raia. Aș fi făcut la fel cu oricare alt loc natal unde m-ar fi azvârlit Pronia, numai că, firește, n-aș fi avut la îndemână aceleași ingrediente, deși până la urmă, cu alte cărămizi și alt mortar, aș fi alcătuit același edificiu.”⁹ Simetric, „Parisul unde locuiesc de patruzeci de ani și mai bine e un fel de periferie a casei mele de la Galați, o margine a orașului meu de atunci, pe care-l împodobesc cu ce mi-a adus viața pe care am dus-o.”¹⁰ Acest spațiu mitologizat identitar, bicefalic, organizează cronotopic traseul existențial al lui Virgil Tănase, un „pelerin transcultural” care recuperează „firul vieții” de la primele amintiri voluntare ale copilăriei,

⁷ Jean-Claude Kaufmann, *Ego. Pour une sociologie de l'individu* (Paris: Armand Colin, 2004), p. 167.

⁸ *Ibidem*, p. 168–69.

⁹ Virgil Tănase, *Așa a fost să fie....Simona Modreanu în dialog cu Virgil Tănase*, op. cit., pp. 5–6.

¹⁰ *Ibidem*, p. 10.

oglundind începuturile formării sale drept intelectual captiv în lumea totalitară: „Totul s-a lățit aproape cât lumea când, cam pe la șapte-opt ani, am început să citesc și cam tot pe atunci să merg de capul meu la cinema. (...) Citeam la grămadă și petreceam ore la cinema atras, mi-am dat seama mult mai târziu, nu de arta literară sau de cea, autentică, nestricată de intențiile propagandistice, a realizatorilor sovietici – filmele ne veneau pe atunci în imensa lor majoritate din URSS -, ci de dorința de a vedea binele învingând răul, generozitatea și spiritul de sacrificiu răsplătite, dreptatea reușind să se impună împotriva celor care se străduie să o strâmbe. (...) Cărțile și filmele – pictura, muzica și teatrul au intrat mai târziu în viața mea – n-au făcut decât să-mi sporească îndârjirea de a nu mă adapta, de a nu renunța la ceea ce simțeam, fără încă s-o știu, de a nu mă lepăda de sentimentele firești, de alunecarea spre bine și dreptate care fac dintr-un boț de carne un om ca mine și ca dumneavoastră.”¹¹ Această „formă de neașezare în lume și viață care păstrează o prospețime nealterată a spiritului”¹² determină redefinirea exilului, o experiență atipică pentru Virgil Tănase: „Exil? Iar exil, bată-l Dumnezeu să-l bată de exil, un *termen* de care, mai ales de când am ajuns trăitor pe țărmurile leșioase ale Seinei, m-am ferit ca de ucigă-l toaca. Pentru că nu mi se potrivește. Și după aceea pentru că nu voiam să demonetizez un concept care, pentru unii, era o rană sinceră și vie, în timp ce alții își făcuseră din el o meserie și n-ar fi fost omenos să le iau pâinea de la gură.”¹³ Sentimentul de inadaptare înlocuiește pe cel al exilului asumat, deoarece, afirmă Tănase, „Sunt ce-am trăit și ce-am trăit e în mine, uitatele și neuitatele. Așa că exil unde? de unde? dacă mi se pare că n-am plecat de nicăieri. (...) Duc ce-am trăit cu mine, ca melcul, și-i destul să mă retrag în cochilie ca să mă trezesc într-o țară unică și minunată, mai ales c-aici mă aflu la o masă (*a umbrelor* ar spune Teodoreanu) la al cărei celălalt capăt stau, chiar dacă nu-i aud vorbind, cei care, din cer, ospetesc cu mine.”¹⁴ De fapt, spațiul exilic este regândit în logica identitară, descriind un „petit cinema” asumat drept cronotop „purtat autobiografic” prin lumea pariziană: „Les cosmogonies intuitives de la rêverie ordinaire sont essentiellement peuplées d’images, de mises en scène très visuelles. (...) nous sommes à la fois acteurs et réalisateurs des séquences qui défilent

¹¹ *Ibidem*, p. 9.

¹² *Ibidem*, p. 11.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*., p. 14.

dans notre univers intérieur. (...) Le petit cinéma est alors une activité de retransmission, de reflet de quelques images sélectionnées, généralement idéalisées. L'individu revisite son histoire, pour la vivre plus (elle est redoublée) et pour la vivre mieux (elle est embellie). Il se remet en scène dans certains événements, pour le seul plaisir et le renforcement identitaire, ou pour analyser des détails justifiant un regard critique.¹⁵

Se adaugă opțiunea pentru onirismul literar – un cvasi-exil compensatoriu într-o formulă narativă a „evadării” din socialul opresiv, care transcrie, recuperatoriu, profilul identitar al scriitorului „captiv în Istorie”. Secvențele din interviuri dedicate explicitării acestei opțiuni literare sunt relevante pentru asumarea „interiorității” refulate în „cărțile supraviețuitoare” ale lui Tănase: „Literatura onirismului românesc se întemeiază pe ideea că SUNTEM NEVOIȚI SĂ NE CLĂDIM VIAȚA PE NEȘTIUT (iarăși subliniat cu trei linii) pe care visul îl semnalează și pe care inteligența noastră nu-l poate nici pătrunde, nici cuprinde. (...) El a apărut într-un moment în care raționalismul care a pus într-o ecuație univocă, reducăționistă, de-o simplitate pur logică și practic absurdă, istoria și relațiile sociale, a atins apogeul, instaurând o dictatură intelectuală dublată, în Europa de est, de o dictatură politică.”¹⁶ În fapt, declară scriitorul, „Acest demers literar este prin sine o contestație a oricărui dogmatism – și nu e de mirare că o autoritate politică dogmatică, cum era cea întemeiată pe *învățătura* marxistă (marxist-leninistă, dacă vreți să-i adăugați codicilul practicii politice) s-a arătat mai drastică cu acest tip de literatură decât cu cea care, continuând romanul de tip balzacian, n-o înfrunta decât în punctele neesențiale. El este, îmi îngădui să cred, literatura unei lumi care se naște, care va oferi oamenilor, dacă aceștia vor reuși să supraviețuiască dezastrului modernității, un alt echilibru social și o mentalitate care se va recunoaște în acest tip de literatură care, prea dintr-un timp care nu există încă, rămâne ciudată pentru oamenii timpului de ieri.”¹⁷

În viziunea lui Virgil Tănase, „visul-narațiune” demistifică realitatea totalitaristă, deoarece „Literatura nu are a fi *adevărată* (verosimilul nu este decât un mod de seducție al cititorului), arta literară ținând numai

¹⁵ Jean-Claude Kaufmann, *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris, Armand Colin, 2004, p. 214.

¹⁶ Virgil Tănase, *Așa a fost să fie....Simona Modreanu în dialog cu Virgil Tănase*, op.cit., p. 17.

¹⁷ *Ibidem*, p. 20.

de îmbinarea elementelor în funcție de o armonie și un contrapunct pe care opera însăși le impune. Era un punct de vedere care devenea pentru noi, atunci, în România supusă dogmatismului marxist, o armă împotriva concepției oficiale, a teoriei realismului critic și a realismului socialist.”¹⁸ În această perspectivă, declară Virgil Tănase, „onirismul românesc, singurul adevărat curent literar european din a doua jumătate a secolului trecut, a apărut în condiții socio-politice neprielnice care nu i-au permis să-și înfățișeze deschis fundamentul teoretic. Poate de aceea el nu se bucură de notorietatea pe care o merită. Curentul literar îndeobște numit onirismul românesc (...) s-a născut din ideea (constatarea) că există în noi o realitate care scapă rațiunii (și deci și științei, cunoașterii). Această altă parte a ființei noastre, cea aservită misterului lumii, se manifestă îndeobște prin vis. (...) Onirismul nu este o literatură a visului, ci o literatură de același tip, paralelă, produsă de-un același mecanism psihic.”¹⁹

Romanele lui Virgil Tănase, discutate în interviuri, suprapun filonul metatextual celui confesiv, conturând o pledoarie pentru „autenticitatea regândită” a literaturii din care se naște, în mod firesc, cea a „retrăirii” prin mecansimele memoriei personale. În viziunea lui Virgil Tănase, „o gândire intuitivă” care „poate fi mai mult sau mai puțin strunită. Am ținut-o mai din scurt în *Portret de om cosind în peisaj marin*, roman de tinerețe când, nesigur pe picioarele mele, aveam nevoie de sprijinitori. Mai laxă în *Evenția Mihăescu*, ea e bolovănoasă în *Au înflorit iar vișinii și merii*, unde am vrut să fac muzică nu cu silfidele simțirii, ci cu plumbul greu al Istoriei adevărate, trăite, care rostogolește peste noi puhoai de stâncă. (...) Aidoma, dar lăsând mai adesea caii să scape din constrângerile realului și să zburde în metafizica crimei politice, s-a orânduit romanul *jandarm Moartea care vine, pleacă și iar vine*. Viața misterioasă și terifiantă a unui ucigaș anonim s-a stârnit din resturile unui eseu comandat (și plătit) de editura Hachette despre înrudirea funciară dintre sistemele socio-politice de-o parte și de alta a Cortinei de fier – eseu respins de editură după ce am refuzat, cum mi s-a cerut, să suprim referințele la abjecțiile sistemului politic și social occidental. (...) O dovadă mai mult, dacă mai era nevoie, că aceeași făină se macina atât în vest cât și-n țările așa zise comuniste. În fine, romanul *Zoia* se vrea cronica celor care au trăit (unii încercând să-și păstreze demnitatea) cele două mari cataclisme ale secolului al XX-lea, fascismul și

¹⁸ *Ibidem*, p. 23.

¹⁹ *Ibidem*, p. 35.

comunismul totalitar, două spasme istorice ale capitalismului muribund.”²⁰ „Realitatea” onirică, astfel proiectată în scriitura romanească a „irealității” asumate identitar, este definită în grila suprapusă autobiografică: „Istoria e simplă. M-am născut într-un sistem social-politic despre care am înțeles foarte repede că e lălău, cam șchiop, strâmb și nepotrivit ca să îmbrace oamenii așa cum sunt ei de la Dumezeu. (...) Umblam, copil fiind, ca pe ouă, mai ales că înțelegeam și din anumite atitudini ale părinților mei care trăiau cu o frică nedeslușită mie, că un fel de fiară pândește și că te poate sfâșia în orice clipă. N-am prea reușit, totuși, să mă feresc de gheara ei.”²¹

Experiența exilică pariziană este, în egală măsură, generatoare a „inadaptibilității” față de un exil marcat de „voluptatea josniciei” de care Virgil Tănase se distanțează tranșant: „Ajunși la Paris, scriitorii români își bârfesc nația și confrății. Pe de o parte. Pe de alta, există un fel de snobism foarte complicat al celui care are senzația că vorbește de rău România și lepădându-se de ea, va reuși mai ușor. (...) Mai nou s-a creat o modă, la fel de puturoasă. O serie de artiști români au înțeles că denigrarea României se vinde la Paris. Cum se-ntâmpla înainte de 89 cu lătrătorii de la *Scânteia* năimiți să bâlăcărească Occidentul, acești noi și vajnici elogiatori ai spurcăciunii își înnoresc fără scrupule țara și iau premii la Cannes..., cu care, firește, se vor șterge la fund, producțiile lor *artistice* nefiind mai puțin schematice și sterpe decât filmele de propagandă ale realismului socialist – trăiască lupta pentru pace!”²² Realitatea postdecembristă îi amplifică lui Virgil Tănase angoasele și dezamăgirile, reîntoarcerea în România post-revoluționară fiind marcată, la nivelul profilului personal, de o dramatică „retorică” a „neregăsirii” decupate identitar: „Astăzi când angajarea politică a devenit un mijloc de a-ți face reclamă, intelectualii ar face bine, dacă tot nu pot pune mâna pe praștie ca să dovedească, prin riscul pe care și-l iau, cât de solide le sunt convingerile, cel mai bine e să-și vadă de-ale lor. (...) Operele noastre sunt cele mai grăitoare repere pentru a măsura starea cetății care nu depinde, cred, de oameni, fie ei geniali conducători de oști: istoria se mișcă după legile ei tectonice și vulcanii ei nu erup după voia noastră. Încât singura implicare politică acceptabilă pentru scriitori este de a-și apăra cărțile și dreptul de a le scrie. Cred deopotrivă că numai astfel aceștia își pot recăpăta autoritatea pe care doar statornicia le-o poate da și

²⁰ *Ibidem*, pp. 38–39.

²¹ *Ibidem*, p. 49.

²² *Ibidem*, p. 77.

pe care și-o pierd când se lasă prinși în rotocoalele țințoroiului politic.”²³ Mai mult, „lumea noastră (Franța, România, Europa, Occidentul)” se îndreaptă „spre o dictatură care doar își schimbă părul. O dictatură care își dosește fața în spatele a zeci de mici dictaturi cu care, știindu-se hâdă de la natură, își rujează buzele de fiară și-și boiește ochii de reptilă și-și pudrează obrazul de muma pădurii.”²⁴

Secvențele autobiografice se succed firesc, înlănțuite prin mecanismele confesiunii care dublează textura interviurilor, acestea definind un discurs suprapus, al *mărturisirii*, structurând un complex scenariu identitar al profilului scriptural auctorial – un scriitor proiectat în scriitura-oglină care narează destinul unui „etern migrant postdecembrist”: „Mă mulțumește că, dac-ar fi s-o iau de la capăt, n-aș lua alt drum, chiar dacă mi-aș dori să fi avut mai mult noroc în călătoria zbuciumată pe care am făcut-o pentru că, ar spune moșii mei, *așa a fost să fie*.”²⁵

Bibliografie:

- [1] Ferréol Gilles & Jucquois Guy, eds. *Dictionnaire de l'altérité et des relations interculturelles*, Paris, Armand Colin, 2010.
- [2] Kaufmann, Jean-Claud, *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris, Armand Colin, 2004.
- [3] Nowicki, Joanna, La question de l'altérité in Europe dans l'interface Est/Ouest. In: L.B. Tachot and S. Gruzinski, eds. *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage*, Paris, Maison des Sciences de L'Homme, 2001.
- [4] Taylor, Charles, *Multiculturalisme. Différence et démocratie*, translation in French by Denis-Armand Canal, Paris, Aubier, 1994.
- [5] Tănase, Virgil, *Așa a fost să fie... Simona Modreanu în dialog cu Virgil Tănase*, Iași, Junimea, 2019.

²³ *Ibidem*, p. 152.

²⁴ *Ibidem*, p. 154.

²⁵ *Ibidem*, p. 170.

BOTENI MUSCEL, SCRINUL CU AMINTIRI. O „LUMINĂ MUSCELEANĂ” – PROFESORUL ION CHELCEA

Valentin-Stelian BĂDESCU

valentinbadescu@yahoo.com

BOTENI MUSCEL, THE SCREEN WITH MEMORIES. A “LIGHT
FROM MUSCEL” – PROFESSOR ION CHELCEA

ABSTRACT: Ion Chelcea is part of the exceptional generation that, between the two world wars, gathered information on the social life in Greater Romania: the authentic patriots who truly loved their country”. Ion Chelcea had a look at himself, at the Romanian people, at the origins: “My title of nobility is that I am the son of an old man, of a free peasant”, calling good and wise people my “estates and ancestors, old men from the village Boteni, Muscel”. (Paul H. Stahl)

KEYWORDS: ethnologist, Ethnographic Museum of Moldova in Iasi, Village Museum in Bucharest

1. Argumentum

Boteni a însemnat pentru mine, timp de câțiva ani, „ulița copilăriei”, prietenii pe care îi strigam la joacă, vecinii, drumul spre grădinița unde întotdeauna eram obligat să dorm după-amiaza, deși nu-mi era somn. Ulterior, aria cunoașterii s-a mărit, primul meu învățător m-a învățat abecedarul și tabla înmulțirii, școala, unde pentru a ajunge trebuia să parcurg zilni, pe jos, vară sau iarnă, 3 kilometri. Apoi, sub impresia primelor cărți de aventuri, am început să colind dealurile și împrejurimile, iluzionându-mă cu trăirea unor ipotetice aventuri, asemănătoare celor din lecturile cu cireșarii, indienii, pieile-roșii. În anii adolescenței urbea a devenit mult mai întinsă. Numai că viața m-a purtat apoi prin alte depărtate locuri. Oriunde aș fi fost, am revenit de fiecare dată la Boteni, cu sfințenie aproape, de Crăciun, de Paște, în timpul vacanțelor de vară.

* Dr. în drept, membru al Comitetului Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii și cercetător asociat al Institutului de Cercetări Juridice, „Acad. Andrei Rădulescu” ambele ale Academiei Române.

Satul mi se releva altfel, prin cărțile pe care le citeam până în orele târzii ale nopții, fascinat de toate cele petrecute înaintea mea aici, prin uitate fotografii, prin poveștile părinților și bunicilor. Mult mai târziu mi-a fost tot mai limpede că, în forul meu interior, am nevoie de un loc, de o „osie a lumii”, față de care să mă pot raporta întotdeauna. Această „axis mundi” s-a conturat a fi, în anii maturității mele depline, Boteniul, unde mă pot privi, de fiecare dată, ca într-o oglindă. Un spațiu similar, în ceea ce mă privește, nu mai există niciunde. Pentru Socrate „centrul lumii” îl reprezenta propriul suflet, pentru Cioran, trăitor la Paris, „centrul” a rămas Rășinariul natal. Pentru mine, unde altundeva poate fi „centrul lumii” decât la Botenii, Muscelului, satul lui Petre Țuțea, unde, prea greu de enumerat, de-a lungul vremurilor, multe dintre mințile și talentele strălucite ale României au trăit, s-au afirmat sau cel puțin au trecut. Nu întâlnim, precum în marile orașe, pe zeci de clădiri plăcuțe cu nume mai clare sau mai șterse pe care scrie: *Aici a trăit și a creat*. Nici străzi, monumente și statui care se străduiesc să nu ne lase să uităm contribuția unor mari oameni la devenirea satului și a României. Comuna Boteni este bogată în cultură și tradiție. Aici s-au născut personalități marcante ale culturii naționale ale căror portrete le vom creiona succinct pentru memoria noastră colectivă. Pe aici au trecut Nicolae Iorga, Regina Maria a României, Dimitrie Scurei, prietenul lui Mihai Eminescu, dar și alte personalități locale: I.D. Bădescu – primul învățător cu pregătire specială pedagogică în perioada de organizare modernă a învățământului la Boteni; Veronica Obogeanu – poetă, care a înființat prima asociație a scriitorilor din România; scriitorul Ion Ionescu-Boteni; Lucian Silvestru Bădescu – doctor în matematică, profesor universitar de Geometrie la Universitatea din Genova; Ion Dumitru – redactor de știri la Radio Europa Liberă, care a fondat Societatea de Cultură Româno-Germană. De la numele filosofului Petre Țuțea și-a luat denumirea Școala din Boteni; Ion Chelcea a dat numele Muzeului comunei. Am putea chiar afirma existența unui paralelism între cei doi mari fii ai satului Boteni, Ion Chelcea și Petre Țuțea (amândoi născuți în anul 1902, decedați în același an, 1991), prieteni foarte buni, din copilărie până în ultima clipă, au studiat aproape în același timp, la Universitatea din Cluj, cu idealuri comune și cu un cult al țăranului român. Erau două spirite extraordinare, liberi în gândire și în exprimare, libertate pentru care au plătit enorm. Au scris neconținut, având credință în forța filosofiei de viață și în duhul adevărului și precum orice ființă, au fost supuși timpului întrucât creația

este un atribut divin, adică noi suntem creație, iar în afara lui Dumnezeu nu putem fi în echilibru. Se pare că doar creația îl face pe om nemuritor și cu adevărat liber. Cât despre lecția de patriotism netăgăduit a celor doi, propunem cititorilor o analiză a virtuților, o zonă sau registru de care s-au preocupat amândoi, și calitățile făptuitorului de istorie, prin opera lor. Una dintre personalitățile satului nostru, o lumină musceleană a fost Profesorul Ion Chelcea despre care vom descoperi unele chestiuni deja cunoscute, dar uitate în colbul vremii, iar altele inedite. Să le luăm pe rând.

2. O „Lumină musceleană” – Profesorul Ion Chelcea (1902 – 1991)

O personalitate aparte prin noblețe sufletească, a cărei biografie și viață spirituală nu se poate concepe fără o raportare la satul natal, care i-a fost în permanență axa viții, a fost Profesorul Ion Chelcea. Plecat la sfârșitul studiilor liceale din Cluj Napoca și rămas – prin hazardul pe care existența însăși îl conține – departe de locul nașterii, a continuat să fie legat prin tot ceea ce înseamnă ființa sa de spațiul unde a deschis ochii. Dintru început trebuie să mulțumim Domnului Profesor univ. dr. Septimiu Chelcea, fiul marelui etnograf și folclorist, prin a cărui amabilitate, am putut avea acces la bogate materiale și interesante date despre cel care i-a fost tată și mentor. Ion Chelcea a fost un etnograf, sociolog folclorist și muzeolog român, doctor în filosofie, întemeietor al Muzeului Etnografic al Moldovei de la Iași, șef de secție la Muzeului Satului din București. Promotor al metodei monografice, Ion Chelcea a fost autorul unui număr impresionant de studii științifice și a contribuit la organizarea și completarea fondurilor etnografice ale multor muzee din România. A fost unul dintre sociologii considerați incomozi, a căror operă a fost subestimată în perioada regimului comunist. Teoria sa despre fluxurile și refluxurile etnice este apreciată de specialiști ca fiind o viziune etno politică „înalt reprezentativă”, alături de cea a lui Simion Mehedinți, Ilie Bădescu, Dan Dungaci.¹ Lucrările sale sunt citate² în același context cu alte nume de referință în sociologia românească, precum Sabin Manuilă, Anton Golopenția, Ion Conea, Gh. I. Brătianu, Nicolae Iorga. În opinia lui Paul H. Stahl, „Ion Chelcea face parte din generația de excepție care, între cele două războaie mondiale,

¹ A se vedea, Ilie Bădescu și Mihai Ungheanu, *Enciclopedia valorilor reprimare*, vol.I, București, 2000, pp. 478–486.

² Ion Chelcea, *Privire către noi înșine, ca popor*, Editura Universității Pitești, 2002.

a adunat informații asupra vieții sociale din România cea mare; autentici patrioți care, cu adevărat, și-au iubit țara”.³

Ceahlăul etnografilor și folcloriștilor români, musceleanul din Boteni, Ion Chelcea care a desfășurat, timp de aproape șase decenii, o intensă și variată activitate didactică, muzeistică și științifică, încă nevalorificată, s-a născut în comuna Boteni -Argeș, la 5 februarie 1902, într-o familie de moșneni dârji. A urmat școala primară în comuna natală. Declanșarea Primului Război Mondial i-a marcat adânc tinerețea, modificând-i ritmul vieții și amânându-i formarea spirituală. Căci, din fața armatelor invadatoare din toamna lui 1916, s-a refugiat cu armata noastră la Nicorești, în Moldova, unde a lucrat ca argat pe moșia unei cucoane. Aici a cunoscut un colonel generos care l-a luat în Regimentul 24 Artilerie și l-a ajutat să înceapă liceul la Roman și să-l continue la Cluj. Dominat la vârsta de 16 ani de demonul cunoașterii directe, a întreprins o călătorie în țara lui Dante, unde a rămas fascinat de măreția civilizației italiene. Întors în țară, și-a efectuat stagiul militar și și-a încheiat studiile liceale la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Din acești ultimi ani, sub influența unui complex de factori, a început să fie stăpânit de dorința mistuitoare a cunoașterii trecutului etno istoric al satului natal. Concomitent, a început să colecteze date și să se informeze asupra metodologiei alcătuirii monografiilor sătești. În cele din urmă, va ajunge de la pasiunea cunoașterii locului natal la pasiunea cunoașterii întregii țări. În acest sens, s-a înscris și a urmat Facultatea de Istorie-Geografie din Cluj (1928–1932). Aici a fost student al reputatului etnograf și folclorist Romulus Vuia, care i-a accentuat pasiunea pentru creația populară, a contribuit la formarea sa spirituală și l-a stimulat în cercetarea științifică. La universitatea clujeană a activat intens în Cercul de studii etnografice și folclorice, condus de același profesor. După încheierea studiilor universitare, s-a specializat în etnografie și antropologie fizică la Viena (1934–1935). La Cluj, remarcat de R. Vuia, care l-a sprijinit încă din primul an de studenție, a funcționat succesiv ca preparator, asistent, șef de lucrări la Muzeul Etnografic al Transilvaniei (1928–1939). Acolo, după transferarea lui I. Mușlea, a deținut, de asemenea, postul de „conducătorul Arhivei de folclor”. În funcțiile deținute, I. Chelcea, singur sau în grup, va întreprinde investigații etnografice și folclorice asupra satului natal și asupra unor zone interesante din Transilvania, va lansa prin publicații adresate

³ A se vedea pentru detalii, site-ul: <https://brauldelaboteni.ro/index.php/ion-chelcea/>

intelectualității satelor și țăranimii („Foaia noastră”, „Lumea și țară”, „Satul și școala”) câteva apeluri insistente pentru culegerea și trimiterea de folclor către Arhivă. A cunoscut astfel în profunzime satele transilvănene și bănățene din care a recoltat bogate producții populare și le-a făcut cunoscute prin periodicele: „Gazeta ilustrată”, „Muscelul nostru”, „Societatea de mâine” s.a.

Spre deosebire de alți etnografi, Chelcea concepe creațiile materiale și producțiile folclorice drept părți inseparabile ale aceluiași întreg unitar, armonios. Consecvent concepției sale, el acordă, pe cât posibil, o atenție egală ambelor lui componente în culegeri și în studii. Aflat sub influența unor direcții sociologice contemporane, concepe colectarea și valorificarea datelor din teren în perspectiva monografică. Încă de când era student, încearcă să schițeze aspectele metodologice esențiale ale compunerii monografiei satului în articolul „Puncte de orientare în alcătuirea de monografii sătești” (1931), scris în amintirea lui C. Rădulescu-Codin, care i-a înrâurit primii pași în preocupările etnografice. Puțin mai târziu, revine asupra subiectului, cu valoroase indicații metodologice, prin lucrarea *Literatura monografică a satelor noastre și problemele în legătură cu studiul satului românesc* (1934). El însuși s-a străduit, timp de decenii, să alcătuiască monografia satului natal, publicând din ea mai multe secvențe: *Trei stadii de civilizație în legătură cu comuna Boteni-Muscel* (1932), *Botenii Muscelului* (1934), *Pomicultura la Boteni-Argeș* (1978) etc. Alte monografii și micromonografii privesc sate din Transilvania și Banat, cărora le-a consacrat fie câte un studiu amplu (Leujerdiu-Someș), fie câte un ciclu de lucrări (Pătaș, Borlovenii Vechi). Alteori, s-a oprit asupra unor zone etnografico-folclorice din Munții Apuseni: Localități cu însemnătate politico-populară în mișcarea revoluționară din ‘48 (1934–1935). Câteva considerații asupra caracterului psihologic al moșilor (1932) ș.a. în sfera folclorului. Ion Chelcea a colectat informații solide și texte autentice ale unor obiceiuri interesante și rarisime din ciclul calendaristic: Faptul tradițional românesc (1935), Asupra unui obicei ciudat de la noi. Urme de totemism în Dobrogea (1935), Obiceiuri, credințe, colinde din satul Mada, jud. Hunedoara (1939) etc. A studiat, printre altele, reflexul folcloric al condamnării asupririi străine (*Literatura populară românească contra dominației maghiare în Ardeal* (1933) și a relevat virtuțile artistice ale poezilor populari (*O carte de scris multe și de toate*, 1934). În această fază, a dat, de asemenea, două studii de sinteză: *Tipuri de cranii românești din Ardeal* (1935) și *Asupra formelor*

de sat din Ardeal și Banat (1937). Ca un corolar al unei activități științifice atât de multiple și de intense, I. Chelcea a obținut, în 1939, titlul de doctor în etnografie și sociologie al Universității din Cluj, avându-l conducător științific pe R. Vuia, cu teza „*Tovărășiile de feciori și fete în viața poporului român*”, din care va publica unele capitole: Organizarea tinerilor în antichitate (1942). Dragomanul ca dregătorie populară (1946) etc.

În dorința extinderii și adâncirii cercetărilor sale, el va funcționa la prestigiosul Institut de Cercetări Sociale al României (1940–1941) din București, condus de D. Guști. În calitate de șef de echipă, întreprinde cercetări etnografice în Țara Oltului și în alte zone. Când institutul cunoaște criza financiară, trece un timp, ca șef de serviciu, la Institutul Central de Statistică București (1941–1942). Apoi, prin concurs, intră în învățământul superior – conferențiar de etnografie la Universitatea din Iași (1942 – 1951), unde pune bazele unei tradiții etnografice și muzeistice. Ca și R. Vuia la Cluj, ei înființează Muzeul de Etnografie al Moldovei, la Iași. Devine primul lui director (1951–1957) iar în *Menirea Muzeului Etnografic al Moldovei* (1943) îi va indica obiectivele fundamentale: teaurizarea creațiilor materiale, cercetarea vieții poporului și educare patriotică a oamenilor. Rezultatele investigațiilor sale adânci din satul moldovean sunt bogate, ele cuprinzând diverse aspecte: ocupațiile – Păstoritul în nord-estul regiunii Iași (1966), Albinăritul în Moldova (1971); meșteșugurile – Meșteri anonimi din Moldova în arta prelucrării lemnului (1960), Prelucrarea artistică a pietrei în satul Scheia, județul Vaslui (1968); așezările și zonele – Pe urmele lașului de odinioară (1968), Vrancea ca „țară” între celelalte (1978). În același timp, fapt interesant, Chelcea se ocupă cu aspectele de viață și cu producțiile spirituale ale unor categorii ale populației din țară noastră: activitatea negustorilor greci în folclor – Grecii în colindele noastre (1931); extragerea aurului de țigănci – Țigăncii aurari (1942); existența și ocupațiile rudarilor – Rudarii etc.

Ion Chelcea a revenit, în 1957, în București și a funcționat ca muzeograf principal la Muzeul Satului (1957–1969). Aici și-a continuat cu multă intensitate activitatea de cercetare, dând la lumină studii substanțiale despre ocupațiile (Cercetări etnografice în bazinul Zlatnei și Valea Ampoiului, Mocanii (1965), meșteșugurile (Meșteșugul rotăritului în unele sate de pe Valea Dunării. Intre cursul inferior al Oltului și Mostiștea, 1969) și tipurile de locuință ale oamenilor (Casele din Dumbravă, 1966; Asupra șurei ca adăpost omenesc elementar, la români și la alte popoare, 1970) etc. În

cercetările sale, I. Chelcea n-a omis nici frumusețile și bogățiile creațiilor materiale și spirituale ale oamenilor din zona natală, Muscelul, întrucât le-a pus în evidență în articole și studii: *Din Muscel. Motiv etnografic* (1931), *Hobștiile de tors în Muscel* (1936), *Prelucrarea pietrei de Albești- Muscel în scopuri practice și artistice* (1966), *Pomicultura în zona Muscel – Argeș* (1980) etc. I-a consacrat apoi un masiv studiu, *Muscel – individualitatea sa etnografică*. În ultimii ani de viață, Ion Chelcea, care nu-și găsește liniștea spirituală nici acum, a continuat cu o forță neistovită să se documenteze pe teren și în arhive, să redacteze studii și să participe cu comunicări la multe sesiuni științifice din orașele țării, nelipsind nici de la cele din Golești și Câmpulung. Studiile din acești ani rotunjesc investigațiile mai vechi ori luminează aspecte și fenomene noi: Crama: structură și funcție. Contribuție la cunoașterea culturii noastre agrare (1972), Cu privire la hrana de bază a poporului român (1981), Noi contribuții privind studiul cetelor de feciori din țară noastră: vălăii, ciurezi-iordănitari (1981), Aspecte ale agriculturii tradiționale (1985) etc.

Aceste importante realizări, timp de o viață, ale Profesorului Ion Chelcea oferă o imagine sugestivă a unui intelectual de marcă dăruit, prin tot ce a înfăptuit, satului natal și profesiei. Ea rămâne însă incompletă pentru cel care nu l-a cunoscut direct și nu a avut prilejul să-i stea mai multă vreme în preajmă. Cei ce s-au bucurat de această șansă l-au putut descoperi pe omul – Ion Chelcea. Dacă se întâmpla să calci pragul locuinței sale, aveai în fața ochilor figura unui bonom care, cu o amabilitate ieșită din comun, era gata oricând să-ți pună la dispoziție, prin povestire, amintirile sale unice despre satul românesc, cu oameni și întâmplări despre care astăzi nimeni nu mai știe aproape nimic. Memoria excepțională, capacitatea de a face asociații, amănuntul semnificativ care puncta ansamblul, talentul de povestitor, ambientul primitiv, fiecare în parte, dar și toate la un loc îți dădeau o stare de bine care îți spunea că acolo te vei mai întoarce. Cordialitatea, corectitudinea, sinceritatea și generozitatea făceau din Ion Chelcea o persoană în preajma căreia simțeai că nimic rău nu ți se poate întâmpla iar rândurile de față sunt consacrate etnologului și sociologului Ion Chelcea, destinul căruia a fost legat, vreme de peste patru decenii, de cele mai importante muzee etnografice din Romania.

În tinerețe a activat la Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj; la maturitate a întemeiat Muzeul Etnografic al Moldovei (1943), directorul

căruia a fost până în 1957⁴; în a treia parte a activității sale profesionale a activat la Muzeul Satului din București. Etno-sociolog, muzeograf, profesor universitar, Ion Chelcea și-a legat destinul, vreme de peste patru decenii, de marile muzee etnografice din toate cele trei provincii istorice ale țării. Într-o concluzie de etapă, vedem cum din tinerețe, când a lucrat sub îndrumarea lui Romulus Vuia și a fost preparator, asistent, apoi șef de laborator la Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj (1929–1939) și până la maturitatea care îi va fi marcată de întemeierea Muzeului Etnografic al Moldovei de la Iași (1943), al cărui director a rămas până în 1957⁵ și apoi, după plecarea intempestivă din capitala Moldovei⁶, în a treia perioadă a activității sale profesionale, între anii 1957–1969, îl regăsim la București ca muzeograf, muzeograf principal și apoi șef de sector la Muzeul Satului⁷, a rămas credincios idealurilor sale nobile.

Doctor în etnografie și sociologie, s-a dedicat studierii și promovării valorilor civilizației tradiționale, adăugând activității de muzeograf o

⁴ Pentru bogata și remarcabila activitate depusă la Iași, despre contextul înființării Muzeului Etnografic al Moldovei, dar și despre rolul său în muzeografia etnografică românească, a se vedea Emilia Pavel, *Muzeul Etnografic al Moldovei. Scurt istoric perioadă 1943–1951–1958*, pp. 259–271, în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, IX, 2010 preluat de pe site-ul: www.muzeubt.ro / www.cimec.ro

⁵ Pentru bogata și remarcabila activitate depusă la Iași, despre contextul înființării Muzeului Etnografic al Moldovei, dar și despre rolul său în muzeografia etnografică românească, a se vedea: Ion Chelcea, *Menirea Muzeului Etnografic al Moldovei*, Iași, Tipografia „Liga Culturală”, 1943; Idem, *Muzeografia etnografică în Moldova. Preocupări și realizări*, în „Anuarul Muzeului Satului”, București, tom I, 1966, p. 178–202; Idem, *Muzeografia etnografică la Iași*, în „Contemporanul”, nr. 11, 1973, p. 2; Idem, *Cum a luat ființă și a fost organizat Muzeul Etnografic al Moldovei. Mărturii*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor”, seria Muzeu, nr. 8/1978, p. 56; Petru Cazacu, *Preocupări pentru organizarea unui Muzeu Etnografic la Iași*, în „Cercetări Istorice” (CI), Iași, tom VII, 1976, p. 26–27; Emilia Pavel, *Patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei din Iași*, în CI, tom VIII, 1977, p. 45–50; Idem, *La 50 de ani de la înființarea Muzeului Etnografic al Moldovei*, în „Revista Muzeelor”, nr. 4/1994, p. 68–73; Idem, *Din istoricul Muzeului Etnografic al Moldovei – Iași*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei” (AMEM), Iași, nr. I, 2001, p. 19–34; Marcel Lutic, *Jumătate de veac de la deschiderea expoziției de bază a Muzeului Etnografic al Moldovei. Mărturii, acte și documente (I) și (II)*, în AMEM, nr. VIII, 2008, p. 227–300, respectiv IX, 2009, p. 331–380.

⁶ În aprilie 1957, Ion Chelcea, sub pretextul pensionării, a fost practic forțat, probabil din motive ideologice, să plece de la Iași (Marcel Lutic, Victoria Semendeaev (1923–2011), în AMEM, nr. XI, 2011, p. 410; Idem, *Jumătate de veac...*, I, p. 242).

⁷ Ana-Maria Rață, ION CHELCEA (1902–1991), *RECUPERĂRI. RESTITUIRI*, pp. 396–422

consistentă activitate publicistică, constând în 160 de titluri de volume, articole, studii, recenzii, comunicări⁸. A publicat în mai toate revistele de specialitate românești („Revista de Folclor”, „Revista de Etnografie și Folclor”, „Anuarul Muzeului Satului”, „Cibinium”, „Revista Muzeelor și Monumentelor” etc.), dar a colaborat și cu alte publicații periodice ale vremii. Acestea din urmă sunt mai puțin accesibile astăzi și pentru acest motiv le republicăm în paginile Monografiei comunei Boteni întrucât demersul de restituire a operei lui Ion Chelcea, reprezentant de seamă al etnologiei românești⁹, ar trebui să constituie o preocupare constantă a sociologiei românești contemporane. Pentru studiul de față, din rațiuni tehnoredacționale, ne vom limita numai la câteva dintre articolele și studiile cercetătorului răspândite în publicațiile vremii, ce ne-au fost transmise, repetăm, cu amabilitate, de către fiul său, Domnul Prof. univ. dr. Septimiu Chelcea¹⁰. Și avem aici în vedere cele trei articole semnate de Chelcea aproape nouăzeci de ani în urmă.

Primul, *„Faptul tradițional românesc (Orice ocazie ni s-ar oferi, „așa ar trebui să facem!”)*, a fost publicat în 1935, în „Gazeta ilustrată”, periodic tipărit la Cluj care avea o apariție lunară și domenii diferite de interes, dorindu-se a fi o gazetă „Literară. Politică. Economică. Socială”. Evidențind importanța și unicitatea Crăciunului în cultura românească, Ion Chelcea pledează pentru salvagardarea și promovarea obiceiurilor, credințelor și ordinii tradiționale, acestea reprezentând, în opinia sa, un mod de individualizare și perpetuare a poporului român. Pornind de la însemnătatea și unicitatea sărbătorii Crăciunului pentru cultura populară românească, Ion Chelcea realizează un articol cu caracter programatic al unei mișcări

⁸ Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, București, Editura Saeculum I.O., 2006, p. 218.

⁹ Ion H. Ciubotaru, *Acțiunea de colectare a obiectelor etnografice de muzeu și problemele legate de acestea*, în AMEM, nr. VI, 2006, p. 77.

¹⁰ Reputat sociolog, cadru didactic universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București, autor al mai multor volume și a numeroase articole și studii de specialitate, Septimiu Chelcea este cel care a redat, cumva firesc, circuitului științific o parte din opera tatălui său. Iată volumele publicate până acum: *Botenii Muscelului și oamenii săi buni și bătrâni*. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Septimiu Chelcea, București, Editura Tritonic, 2005; *Etnografie. Privire către noi înșine ca popor*. Volum îngrijit de prof. univ. dr. Septimiu Chelcea, București, Editura Ars Docendi, 2007; *Agricultura la români de la origini până la jumătatea secolului XX*. Studiu etnografic. Ediție îngrijită și postfață de Septimiu Chelcea și Iancu Filipescu, Editura Universității din Pitești, 2010.

de valorizare și de revigorare a obiceiurilor, credințelor și ordinii tradiționale, ca mod de individualizare și de perpetuare a neamului românesc împotriva formei de viață „sosită grăbit cu drumul de fier” și acceptată cu ușurință în mediul urban. Este clar definită concepția lui Ion Chelcea privind importanța obiceiurilor în menținerea caracterului identitar al neamului: „materialul tradițional condensat în viața ce o dăm obiceiurilor formează mai mult decât orice laolaltă”.

Cu cel de-al doilea articol, „*Hobștiile de tors în Mușcel*”, apărut în aceeași publicație, în anul 1937, ne circumscriem sferei de interes a tezei sale de doctorat¹¹, și anume formele de asociere a tinerilor din satul tradițional, urmărind deopotrivă scopuri practice și distractive. Folosindu-se de materialul adunat pe teren, Ion Chelcea descrie fenomenul și îi subliniază caracteristicile (formă de asociere bazată pe împrumut, cu caracter social, fiind o ocazie de întâlnire a tinerilor), iar apoi îi găsește locul, îl integrează cadrului larg al vieții tradiționale, militând, din nou, pentru necesitatea păstrării formelor specifice, revoltându-se împotriva formelor „venite de aiurea” și îndemnând la revenirea „la o veche matcă de larg și îndrăzneț românism”.

Ultimul articol, „*Îndepărtarea magică a ciumei în satele ardelene*”, a fost publicat tot în 1937, în publicația trimestrială bucureșteană „Societatea de mâine. Revistă socială culturală” și ne introduce în lumea credințelor magice. Analizând credințele tradiționale, autorul abordează modalitățile de percepere și îndepărtare a ciumei: magic și religios. Autorul studiază spațiul romanesc, oferind exemple de înlăturare a ciumei, din diferite zone ale țării, dar se referă și la literatura de specialitate din străinătate.¹² De fapt, articolul ne introduce în resorturile credințelor magice. Cercetarea, cu acribia-i binecunoscută, pe rând, a legendei culese din jurul Nășăudului, a credinței în puterea „cămășii ciumei” existente în mai multe sate, apoi, trecând în spațiul religios, a exemplului Sfântului Haralambie, cel învestit de către biserică cu puteri protectoare contra ciumei, îl conduce pe Ion Chelcea la identificarea a două moduri de percepere și de înlăturare a

¹¹ Intitulată *Tovărășii de feciori și fete în viața poporului român*, a fost susținută la Universitatea din Cluj, în 1939, conducător științific fiindu-i marele etnolog Romulus Vuia. În componența comisiei de susținere îi regăsim pe Nicolae Drăganu (președinte), George Giuglea și Lucian Blaga.

¹² Ana-Maria Rață, *Ion Chelcea. Recuperări. Restituiri*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*, 2015, pp. 395–422.

acestei epidemii în cadrul mentalității tradiționale: cel magic și cel religios. Abordarea sa implică atât raportarea la întreg spațiul românesc, exemplificând prin câteva modalități concrete de îndepărtare a ciumei cunoscute în diferite regiuni ale țării, cât și folosirea bibliografiei de specialitate din afara țării.¹³ Însă, în opinia noastră, cea mai prodigioasă perioadă din activitatea Profesorului Ion Chelcea a fost cea legată de întemeierea și dezvoltarea Muzeului Etnografic al Moldovei, al cărui prim director a fost. Asupra acestor aspecte vom stărui în cele ce urmează.

3. Ion Chelcea, întemeietorul și directorul Muzeului Etnografic al Moldovei

Puțini oameni au harul zidirii. Unul dintre ei a fost și Ion Chelcea, fiul satului nostru. În bogata sa activitate el a fost, într-o anumită perioadă a vieții sale, întemeietorul și primul director al Muzeului Etnografic al Moldovei, de la Iași. Din această perspectivă, anul 1943 reține câteva momente decisive privind înscriserea Muzeului Etnografic al Moldovei printre instituțiile reprezentative ale Iașului și ale țării. Primul e datorază Senatului Universității „A. I. I. Cuza”. Acesta a hotărât înființarea Muzeului ca instituție de păstrare și conservare a obiectelor de cultură tradițională pe specific spațiului teritorial moldovenesc. Senatul se confoma unei bune tradiții interbelice. Atunci au luat ființă câteva instituții de bază și de interes național, cerute de împrejurările favorabile survenite după Primul Război și după întemeierea României Mari. Este vorba despre Muzeul Etnografic al Transilvaniei, organizat la Cluj de Romulus Vuia în anul 1922, de Muzeul Satului București organizat de Dimitrie Gusti și Henri Stahl în 1936 și de Muzeul Limbii Române. Așadar, la Iași se simțea de mai multă vreme necesitatea înființării unei instituții similare, ca o datorie de îndeplinit. Răspunderea organizării unei Instituții de asemenea anvergură nu putea fi încredințată decât unei personalități îndeajuns de apreciată în lumea oamenilor de știință, pentru activități de teren, de bibliotecă și de organizare instituțională. În această privință, tot Senatul Universității „A. I. Cuza” a decis, printr-o comisie de specialiști, să fie ales etnograful Ion Chelcea, domiciliat la Cluj, membru de seamă al Institutului Social Român și reputat cercetător în domeniu. În Raportul Comisiei

¹³ Idem, p. 398.

se făcea aprecierea că Ion Chelcea este „etnograful cel mai indicat pentru organizarea viitorului Muzeu Etnografic al Moldovei”¹⁴. Potrivit statutului se făcea, totodată, chemarea publică a lui Ion Chelcea pentru ocuparea Conferinței de Etnografie, care funcționa pe lângă Catedra de geografie umană a Facultății de Geografie din Iași. În această dublă calitate, de cadru didactic pe post de conferențiar și de organizator al proiectatului Muzeu, și-a înscris Ion Chelcea numele, mai întâi, în Analele Universității „Al. I. Cuza” din Iași.¹⁵

Al doilea moment privind începutul istoric al Muzeului Etnografic al Moldovei îl implică pe Ion Chelcea însuși. Venit la catedră în martie 1943, Ion Chelcea, printr-un memoriu trimis Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, cu nr. 20932, din 18 aprilie 1943, obține aprobarea de înființare a Muzeului etnografic al Moldovei. Astfel, Ion Chelcea a devenit primul director al noii instituții muzeale ieșene. Distins etnograf și muzeograf, el a fixat profilul muzeului în lucrarea sa „Menirea Muzeului Etnografic al Moldovei Iași, 1943. După cum susține autorul, noul muzeu avea drept obiectiv principal „a salva mărturiile de civilizație și cultură populară; a aduna materialul necesar unei sinteze științifice etnografice și de a constitui un element educativ pentru public”. Un al treilea moment, tot în 1943, se datorează donatorului Iuliu Pascu, fost magistrat ieșean stabilit la București. Pasionat colecționar de obiecte de artă populară, de pe întreg teritoriul țării, acesta dăruiește Muzeului întreaga sa colecție, cca. 340 de obiecte, țesături, scoarțe, port popular, ceramică și obiecte de lemn, cu o singură condiție: în dreptul fiecărui obiect, în inventar, să fie specificat „Darul Mariei Iuliu Pascu”¹⁶. Obiectele etnografice intrate în patrimoniul Muzeului prezintă doar inrerere pentru un studiu comparativ, deoarece provin în majoritate din Transilvania și Banat. În opera de realizare a Muzeului Etnografic al Moldovei, Ion Chelcea a fost susținut la început de către folcloristul Artur Gorovei care, în anul 1892, înființase la Fălticeni revista *Șezătoarea*, prima revistă de folclor din țară, iar prin legăturile pe care le avea cu folcloriștii francezi, între care Paul Sebillot, a făcut cunoscut

¹⁴ Documentul a fost publicat în Monitorul Oficial, partea 1, nr. 24/29, 1943, p. 813.

¹⁵ Emilia Pavel, *Muzeul Etnografic al Moldovei. Scurt istoric perioada 1943–1951–1958*, pp. 259–271, în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, IX, 2010 preluat de pe site-ul: www.muzeubt.ro / www.cimec.ro

¹⁶ Vezi copia de pe adresa lui Iuliu Pascu, înregistrată la nr. 1280/4 mai, 1943, la Rectoratul Universității din Iași.

folclorului românesc în Europa. În februarie 1944, Artur Gorovei donează Muzeului ieșean biblioteca sa de specialitate – 500 de volume, cărți și reviste, cu rugămintea ca, după moartea sa, biblioteca să-i poarte numele. Astfel, Artur Gorovei, ca și Maria și Iuliu Pascu, prin donațiile făcute, pot fi considerați ca membrii fondatori ai Muzeului Etnografic al Moldovei.

În martie 1944, în urma apropierii frontului, Muzeul, împreună cu Universitatea ieșeană, a fost evacuat în mare grabă la Zlatna – Alba. Este meritul profesorului Ion Chelcea de a fi salvat piesele adunate până atunci, cu excepția unei monoxile de lenm, în care mai erau și câteva piese de pescuit, care a rămas pe rampa gării din Iași, din neglijența șefului de gară. Cele mai importante date din istoricul Muzeului nu sunt marcate de anul 1943, anul înființării sale „pe hârtie”, fiindcă el rămânea în continuare fără personal, fără local și fără o subvenție care să-i permită achiziționarea de obiecte. Pe scurt, exista doar „cu numele”, fiind reprezentat prin directorul său onorific, Ion Chelcea. Muzeul etnografic din Iași n-a avut condițiile de dezvoltare normale 8 ani de zile (1943–1951) datorită războiului și a urmărilor sale¹⁷.

Până în anul 1951, activitatea muzeului este concentrată în jurul Conferinței de etnografie, sediul său fiind în biroul conferențiarului Ion Chelcea, în care erau depozitate cele 653 de obiecte etnografice, obținute numai din donații, și valoroasa bibliotecă de specialitate. În afară de colecția donată de Maria și Iuliu Pascu, 340 de obiecte, tot în acel timp, adică între anii 1943–1951, trebuie menționată și colecția provenită din Gărcina – Neamț, Voinești – Iași și Comama – Iași, sau alte obiecte donate de studenții Facultății de Geografie, care urmau cursurile de geografie, cum ar fi colecția de ouă încondeiate.

Distinsa autoare a acestor memorii de cercetare științifică – Doamna Ana Maria Rață, muzeograf în cadrul Muzeului Etnografic al Moldovei -, redă cu multă acuratețe momente din viața celei care a fost Emilia Pavel (1925–2014), etnolog de excepție, un profesionist desăvârșit, care s-a identificat peste 60 de ani cu cercetarea științifică, a civilizației populare. A fost o personalitate marcantă a etnografiei românești, pasionat cercetător al vieții satului tradițional, primul și principalul muzeograf și șef secție, alături de reputatul etnograf Ion Chelcea, din 1951 a contribuit substanțial la alcătuirea unui valoros patrimoniu, și la deschiderea în 16 februarie 1958

¹⁷ E. Pavel, op. cit., p. 260.

a Muzeului Etnografic al Moldovei Iași. Cercetarea de teren și valorificarea expozițională, valorificarea prin scris și prin comunicări, a cuprins o arie foarte largă a multor așezări satești din Moldova, conturând foarte clar și individualizând fiecare zonă etnografică¹⁸. Mai mult, potrivit mărturiei sale (Emilia Pavel), începând cu anul 1951 a devenit primul colaborator al prof. Ion Chelcea, fiindu-i partener la toate activitățile Muzeului. În anul 1951 se produce, de fapt, recunoașterea oficială a existenței Muzeului Etnografic al Moldovei, când trece de sub egida Universității în schema organizatorică a Așezămintelor culturale și, respectiv, la Secția Culturală a județului Iași. Pentru prima dată Muzeul este recunoscut ca Instituție oficială de Stat, este trecut în bugetul statului; i e aprobat bani pentru achiziții și cercetări etnografice în Moldova, o schemă de funcționare și un local, în casa „Cuza”, unde în prezent funcționează Muzeul Unirii Iași. Este important de știut care au fost primii tineri curajoși ce și-au asumat greaua răspundere de organizare a muzeului, în perioada când muzeografia etnografică era la început de drum. Ion Chelcea, în calitatea sa de director, a fost inima acestui muzeu, de la care colaboratorii au învățat etnografie, aceasta fiind o șansă unică, deoarece erau puțini profesori de etnografie în acea perioadă în țara noastră. Pentru pregătirea profesională, personalul de specialitate al Muzeului, director, șef de secție și desenator, au participat la primul curs de muzeografie organizat pe plan național la București de către direcția Așezăminte Culturale din cadrul Ministerului Culturii, pentru însușirea cunoștințelor de specialitate, completându-se astfel ultimele informații și date din domeniu.

Directorul Muzeului, prof. Ion Chelcea și șefa de secție, Emilia Pavel, au participat la cercetările complexe de la Bicaz, organizate de Academia Română, cu prilejul construirii Complexului Hidroenergetic de pe Valea Bistriței. Cu această ocazie, au fost cercetate satele ce urmau a fi dislocate, începând de la Bicaz, Izvorul Alb și în continuare. până la Gaiu. În acea perioadă, colectivul de etnografi ai Academiei era condus de părintele etnografiei românești, prof. Romulus Vuia care, în anul 1922, a organizat la

¹⁸ O hartă apărută în volumul „*Portul popular românesc*” în 1976 de sub tiparul Editurii Junimea Iași, precizează în legendă anii când a făcut cercetări și achiziții etnografice în diferite localități ale zonelor Moldovei. Zona Botoșani, după simbolurile de pe hartă, apare cercetată între anii 1956 – 1975 (deci într-o perioadă de 19 ani, cu 2 ani înainte de inaugurarea Muzeului de Etnografie al Moldovei și continuând cercetarea și achizițiile de piese încă 17 ani după deschidere).

Cluj primul Muzeu Etnografic de la noi din țară – în 1954, șef de secție la institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române. Cu această ocazie, personal am solicitat să fac parte din colectivul care studia porul popular condus de Florea Barbu Florescu, deoarece în Muzeu, prin tematică, ca sarcină de bază, aveam organizarea sectorului de por popular pe zone etnografice, alături de alte teme, ca de exemplu: scoarțe, țesături populare. măști și obiceiuri. Cercetările etnografice de la Bicăz s-au întins pe durata anilor 1954–1959. Cu această ocazie, au fost achiziționată o valoroasă colecție de port popular de pe Valea Bistriței precum și piese de mobilier, ca de exemplu blidarul din Schit Ceahlău, care pe ușa interioară are crestăt anul 1874, expus în Muzeu, ca și obiecte legate de industria casnică textilă.

Directorul Ion Chelcea, fiind șef de colectiv în această expediție, a cercetat meșteșugurile, temă de care răspundea și în Muzeu. Rezultatele cercetărilor au fost incluse în lucrarea *Etnografia Văii Bistriței – Zona Bicăz*. În această lucrare, Ion Chelcea este autorul capitolului „Industria sătească, zona Bicăz”, în care prezintă următoarele industrii și meșteșuguri: prelucrarea țesăturilor groase, morăritul, fierăritul, rotăritul și fasonarea lemnului. Pe lângă arhiva de desene, muzeul posedă și o fototecă cu fotografii document. În afară de colaborarea cu Academia, se impunea grăbirea ritmului achizițiilor, pentru a se putea organiza Expoziția de bază, adică Muzeul. Din lipsă de personal de supraveghere, colectivul științific era obligat să se ocupe de curățirea și spălarea obiectelor, care veneau de pe teren în condiții necorespunzătoare și care, odată ajunse, trebuiau pregătite pentru a fi expuse în expoziția de bază. Între anii 1952 – 1954, Muzeul își avea sediul în fosta reședință donmească a lui Alexandru Ioan Cuza, de pe strada Lăpușneanu, unde în prezent se află Muzeul Unirii Iași. În acea perioadă, activitatea muzeografică se efectua în condiții grele, deoarece localul era în curs de renovare, iar aducerea obiectelor la Muzeu era destul de anevoioasă, din lipsa mijloacelor de transport. Ele erau depozitate în jurul clădirii Muzeului, mai ales obiectele de lemn, și zilnic trebuiau conservate și curățat de praf. În luna decembrie 1954, Ministrul culturii, Iosif Chișinevski, fiind în vizită la Iași, printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri, Palatul Administrativ, care adăpostea toate instituțiile administrative din oraș, a fost transformat în Palat Cultural, menit a adăposti muzeele ieșene și biblioteca „Gh. Asachi”. Hotărârea luată de Ministerul Culturii a fost aplicată în toată țara. Palatele Administrative fiind transformate în Palate Culturale. Evacuarea Palatului a durat până în luna martie

1955, când a început mutarea patrimoniului Muzeului Muzeul Etnografic, prin reprezentanții săi, director și șef de secție, a optat ca spațiu de expunere pentru sălile ocupate până atunci de Tribunalul Iași, unde e aflat și în prezent. Organele locale ne-au reproșat că am ocupat prea mult spațiu pentru Muzeu și ne-au avertizat că dacă nu vom avea destule exponate pentru toate sălile de Muzeu, vom fi destituiți din funcție¹⁹. Între anii 1951 și 1954, când la Muzeu existau numai două cadre de specialitate (director și șef de secție), patrimoniul Muzeului s-a constituit astfel²⁰:

- în anul 1951 – 131 obiecte. nr. inv. 654 – 785
- în anul 1952 – 596 obiecte. nr. inv. 786 – 1382
- în anul 1953 – 344 obiecte, nr. inv. 1383 – 1726
- în anul 1954 – 409 obiecte, nr. inv. 1727 – 2135.

Imediat după mutarea în Palat, patrimoniul a fost valorificat într-o expoziție temporară în care au fost expuse obiecte de lemn privind ocupațiile din Moldova, agricultură, viticultură, păstorit și meșteșuguri, fiind vizitată zilnic, de un numeros public, încât organele locale s-au convins de necesitatea și utilitatea spațiului pe care l-am solicitat pentru Muzeu. La organizarea acestei expoziții au participat directorul și șeful de secție, deoarece colegul Bodor Gheorghe era repartizat pentru organizarea Muzeului memorial Vasile Alecsandri din Mircești, fiind absolvent al Facultății de Litere din Iași. Între 1951 și 1954, se discuta organizarea unui muzeu istoric – etnografic la Iași, de aceea au intrat în patrimoniul Muzeului obiecte istorice, care se aflau la diferite instituții din oraș sau conace boierești din alte localități. Așa se explică prezența colecției de obiecte istorice care au aparținut Muzeului Municipal și care se aflau depozitate în podul fostei clădiri a Arhivelor Statului la Iași din curtea Mănăstirii Golia. O altă importantă colecție a fost adusă de la Sfatul Popular Regional Iași, actuala Prefectură, apoi de la bisericile Banu, Nicoriță și Sf. Sava, de la Muzeul de Antichități Iași, de la Biblioteca Universității, Colecția de ceramică dacică de la Poiana Tecuci, donată Muzeului de către profesorii Ecaterina și Radu Vulpe, de la Muzeul de Antichități București. Obiectele istorice existente în patrimoniul Muzeului Etnografic au fost ulterior transferate Muzeului de istorie al Moldovei, cca. 1000 de obiecte, între care amintim: strana de lemn a lui Petru Rareș, făclii de breaslă, steaguri de breaslă, tuburi de

¹⁹ E. Pavel, op. cit., p. 262.

²⁰ Marcel Lutic, *Jumătate de veac de la deschiderea Expoziției Muzeului Etnografic al Moldovei*. În Anuar, vol. VIII. p. 27.

lemn și ceramică de la canalizarea orașului, halebarde, vase de porțelan de Sevres, scrinuri japoneze, ca și tronul ultimilor domni moldoveni. Cele două scrinuri japoneze, vasul de porțelan de Sevre și tronul ultimilor domni moldoveni, în prezent sunt expuse în Muzeul Unirii Iași. În anul 1954, în luna septembrie, s-a fixat definitiv profilul Muzeului Etnografic al Moldovei, în cadrul Consfățuirii pe țară a muzeografi lor etnografi care a avut loc la Suceava și la care am participat. Până atunci se discuta organizarea unui muzeu istorico-etnografic la Iași; de aceea, între anii 1951–1954, au intrat în Muzeu obiecte istorice care se aflau la diferite instituții din oraș sau conace boierești din alte localități care, după cum am menționat mai sus, au fost transferate Muzeului de Istorie Iași.²¹

Între 1951–1954, când la Muzeu existau numai două cadre de specialitate, patrimoniul Muzeului s-a îmbogățit cu valoroase colecții etnografice care au fost etalate ca piese unice în expoziția de bază, adunate din cele mai reprezentative zone etnografice din Moldova, ca de exemplu: oloinița cu „berbeci” (ciocane) de la Volovăț – Suceava, teascu cu pene verticale și ciocanul de pisat sămânță, mișcat de picioare, barca monoxilă denumită „ciobacă” și alte unelte de plutărit de pe Valea Bistriței. Valori deosebite sunt piesele de pescuit din Fălciu – Huși, „chersânul” de la Broscoșești – Huși, „strujnița cu butuc” de la Balciu – Miroslava – Iași, tiparul de făcut colaci întregi la roată, de la Dumești – Vaslui. Adăugăm la cele menționate și colecția din Heci – Lespezi, Tătăruși – Iași, Boroaia și Bogdănești – Fălticeni, Bilca – Rădăuți, Breaza și Fundu Moldovei – Suceava. Tot din Pipirig – Neamț s-au achiziționat atunci și obiecte de mobilier țărănesc, decorate cu motive zoomorfe crestate, cum sunt mesele cu ladă, decorate cu motive zoomorfe crestate, „capete de cai”, sau lăzile de zestre, precum, și piese utilizate în diverse meșteșuguri sătești.

Până în anul 1955, din punct de vedere administrativ, Muzeul Etnografic al Moldovei a aparținut Secției culturale a județului Iași, șeful acestei secții fiind Constantin Penevici, o persoană care a sprijinit efectiv dezvoltarea Muzeului, cu bani pentru achiziții de obiecte muzeale și fonduri pentru schema de personal. Începând cu luna decembrie a anului 1954, când Palatul Administrativ devine Palat Cultural, director a fost numit distinsul om de cultură, fost director al Bibliotecii „Mihai Eminescu” Iași, Grigore Botez. Datorită diligențelor și a efortului depus de conducerea Palatului

²¹ E. Pavel, op. cit., p. 262.

și a personalului administrativ de atunci, au început lucrările de restaurare și a transformării ale în spațiu de expunere pentru muzee. După doi ani de activitate susținută din partea constructorilor, în anul 1957, în luna aprilie, Muzeul Etnografic al Moldovei, împreună cu întreprinderea „Decorativa” din București, începe montarea mobilierului pentru expoziția de bază. Proiectul expoziției a fost executat de către întreprinderea menționată, după sugestiile date de specialiștii Muzeului, totul fiind selecționat și dimensionat în funcție de obiectele ce urmau a fi expuse, în vitrine, pe panouri, pe manechine sau pe podiumuri, de către Petru Cazacu și Emilia Pavel. În 1955 apare o nouă schemă a muzeelor, apar posturile de muzeografi și de îndrumători de muzeu iar după anul 1955, cercetarea etnografică s-a intensifica!, achizițiile de obiecte muzeale au continuat pentru a se completa tematica, în vederea defmitivării lucrărilor și organizării expoziției de bază. Muzeografi care e deplasau pe teren erau obligați să aducă toate materialele autentice și specifice existente în zona respectivă și care făceau parte din tematica muzeului, indiferent de sectorul de care răpundeau în muzeu. Din acea tă perioadă, menționăm olecția de obiecte din Vrancea, achiziționată de la prof. Ion Diaconu, Colecția din Pomârla, Ibănești, Hilișeu, Zamostea, Văculești, Dumbrăveni, județul Botoșani, Colecția din zona Neamț, de la Pipirig, Ghindăoani, Grumăzești, Răcăoani, Bodești sau Colecția de pe Valea Bistriței, la care se adaugă Colecția din Vama Câmpulung, Straja – Rădăuți și Ilișești, Suceava.

În această scurtă evocare am insistat asupra perioadei cuprinsă între anii 1951–1958, fiind una din cele mai dificile și, în același timp, fertile etape, când s-au pus bazele colecțiilor etnografice pe teme, tăcând astfel posibilă organizarea primului Muzeu Etnografic al Moldovei la Iași și care s-a inaugurat la 16 februarie 1958. Subliniem efortul și răspunderea asumată de colectivul muzeului din acel timp, condus de directorul Ion Chelcea care, abuziv, a fost pensionat la numai 55 de ani, în aprilie 1957. Până în anul 1958, când a avut loc inaugurarea Muzeului, achiziționarea obiectelor pe ani s-a făcut după cum urmează:

- în anul 1951 – 131 obiecte, nr. inv. 654 – 785
- în anul 1952 – 596 obiecte, nr. inv. 785 – 1382
- în anul 1953 – 344 obiecte, nr. inv. 1382 – 1725
- în anul 1954 – 409 obiecte, nr. inv. 1725 – 2134
- în anul 1955 – 158 obiecte, nr. inv. 2134 – 2292
- în anul 1956 – 351 obiecte, nr. inv. 2292 – 2643

– în anul 1957 – 405 obiecte, nr. inv. 2643 – 3048

Numai o muncă științifică susținută și perseverentă a făcut posibilă trecerea acestui greu examen care, în final, a dus la organizarea expoziției de bază. Montarea ei a durat din aprilie și până în noiembrie 1957. În luna aprilie 1957, prin pensionarea abuzivă a profesorului Ion Chelcea, la numai 55 de ani, postul de director a fost încredințat lui Gh. Bodor. Când au început lucrările de panotare a expoziției de bază, s-a aprobat în schema Muzeului personal de supraveghere, necesar pentru a ajuta manipularea obiectelor pe săli, precum și curățirea și pregătirea obiectelor ce urmau a fi etalate. Data de 16 februarie 1958, când a avut loc inaugurarea Muzeului Etnografic al Moldovei și deschiderea oficială pentru public, a însemnat afirmarea muzeografiei etnografice ieșene, pe plan local și național, Muzeul Etnografic al Moldovei fiind wml din cele mai apreciate muzee de pavilion din țara noastră în acea perioadă, iar Academicianul Romulus Vulcănescu afirma: „Muzeul Etnografic al Moldovei este o perlă a muzeografiei etnografice românești”. Și aceasta, în bună parte datorită priceperii și efortului Profesorului Ion Chelcea despre care, în Boteni și în țara aceasta numai foarte puțini își mai aduc aminte. Cât de repede și de ușor se uită oamenii.

4. În loc de concluzii

În loc de concluzii, mă simt dator să spun, pentru vreun suflet crud de copil, în mâna căruia ar putea pica acest text, că singurele valori la care trebuie să țină cu oricare preț un om, sunt: credința, pacea, dreptatea, onestitatea, bunătatea, blândețea, milostivirea, pe care trebuie să le ridice la rang de virtuți. Căci, singurele lucruri cu adevărat imporante pentru un suflet, comoara cea mai de preț a omului, sunt faptele cele bune ale credinței strămoșești. Dumnezeu ne dă talanți, iar noi trebuie să-i înmulțim, în folosul nostru și-al semenilor noștri. Îmi doresc din adâncul sufletului, ca dintre copiii pe care pronia i-a păstrat la Botenii Muscelului argeșean, satul meu, să răsără vlăstare dornice să ducă mai departe strădania înaintașilor, prin viața și scrierile lor, adică: gândirea filosofică a lui Petre Țuțea, cercetările sociologice ale lui Ion și Septimiu Chelcea cu fiul, ale inginerii Georgeta Bidilică-Vasilache și poate, ale autorului acestor rânduri, scrierile literare ale profesorului Ion Ionescu Boteni, ale editorului Ion Dumitru (din Germania) și ale doctorului Dumitru Popescu (din Melborn, Australia), poeziile Veronicăi Obogeanu, ale lui Ică Ghinescu, dragostea

pentru spiritualitate și cultură a actorului Dinu Argeșel (Dinu Croitoru), a inginerului Mihai Stanca și a profesorului cântăreț Gavriil Prunoiu, matematica ilustrului profesor Lucian Silvestru Bădescu, dorința de a-i ține aproape pe iubitorii de cultură plecați din sat, a lui Milică Măgureanu și alții. Să ne amintim cu drag de rapsodul popular Ion Leau, și alții ca el, de lăutarii Ion Șițaru, Terente și Didiță, cu toți ai lor, de fluierașii și dansatorii de la Boteni și de ciobanii noștri anonimi care mai doinesc încă prin creierii munților. Să ne amintim de învățătorii și profesorii din toate timpurile, care ne-au stat alături într-o etapă importantă a vieții noastre, și de toți preoții satului, care au botezat, au cununat și cu rugăciunile lor, au însoțit pașii vieții fiecăruia pe firele de neam până la noi, urmărindu-ne cu dragoste lucrătoare, pe unde pronia ne-a așezat. În ceea ce privește Boteniul, Ion Chelcea a reprezentat o adevărată enciclopedie, garantat în ediție unică. Acest sat a fost crezul său de o viață. A pariat întotdeauna pe el și a câștigat. De aceea Ion Chelcea a fost un câștigător, iar pentru noi, cei din Boteni rămâne de referință cartea sa *Botenii Muscelului și oamenii săi buni și bătrâni*, dar, mai ales, prietenia sa de o viață cu o altă personalitate din Boteni, Petre Țuțea.

Tuturor, respectul și dragostea mea veșnică! Așa să ne ajute Dumnezeu!

Valentin-Stelian Bădescu,

Boteni Muscel, 4 iulie 2022

Bibliografie:

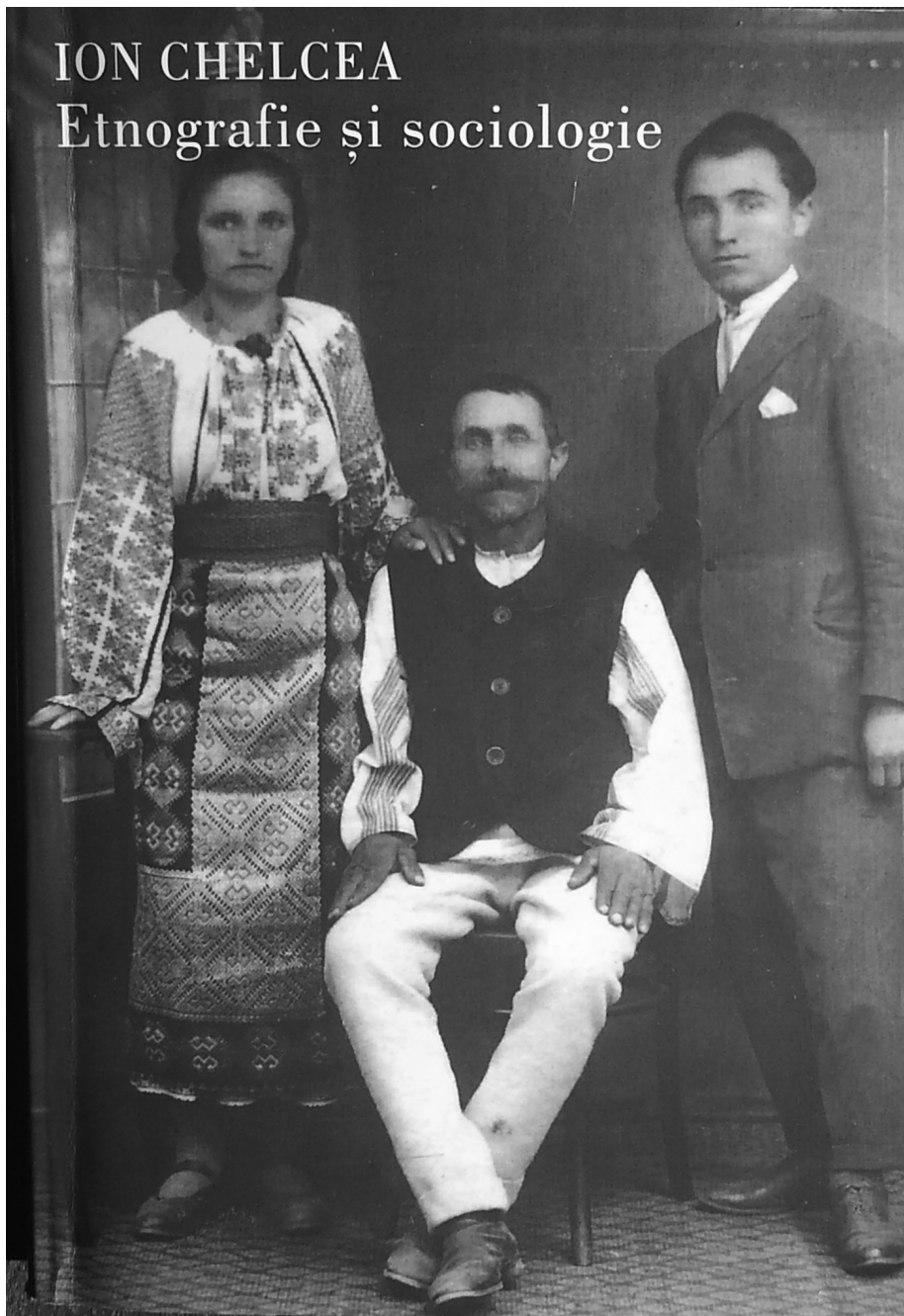
- [1] Caraman, Petru, *Datinile românești*, Tipografia și Legătoria de Cărți C. Lăzărescu], 1934.
- [2] Cazacu, Petru. *Preocupări pentru organizarea unui Muzeu Etnografic la Iași*, în „Cercetări Istorice”, Iași, tom VII, 1976, pp. 26–27.
- [3] Chelcea, Ion, *Menirea Muzeului Etnografic al Moldovei*. Iași: Tipografia „Liga Culturală”, 1943. [4] Chelcea, Ion, *Muzeografia etnografică în Moldova. Preocupări și realizări*, în „Anuarul Muzeului Satului”, București, tom I, 1966, pp. 178–202.
- [5] Chelcea, Ion, *Muzeografia etnografică la Iași*, în „Contemporanul”, nr. 11, 1973.
- [6] Chelcea, Ion, *Cum a luat ființă și a fost organizat Muzeul Etnografic al Moldovei. Mărturii*, în: „Revista Muzeelor și Monumentelor”, seria Muzee, nr. 8/1978.
- [7] Chelcea, Ion. *Botenii Muscelului și oamenii săi buni și bătrâni*. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Septimiu Chelcea, Editura Tritonic, București, 2005.

- [8] Chelcea, Ion, *Etnografie. Privire către noi înșine ca popor*. Volum îngrijit de Septimiu Chelcea. București: Editura Ars Docendi, 2007.
- [9] Chelcea, Ion, *Agricultura la romani de la origini până la jumătatea secolului XX*, Studiu etnografic. Ediție îngrijită și postfață de Septimiu Chelcea, Editura Universității din Pitești, 2010;
- [10] Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, Editura Saeculum, București, 2006.
- [11] Lutic, Marcel, *Jumătate de veac de la deschiderea expoziției de bază a Muzeului Etnografic al Moldovei*, (I), în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, nr. VIII, 2008, pp. 227–300.
- [12] Lutic, Marcel, *Jumătate de veac de la deschiderea expoziției de bază a Muzeului Etnografic al Moldovei*. (II), în: „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, nr. IX, 2009, pp. 331–380.
- [13] Rață, Ana-Maria, *Ion Chelcea (1902–1991). Recuperări. Restituiri*, în Muzeul Etnografic al Moldovei, Complexul Muzeal Național „Moldova”, Iași, 2015, pp. 396–422.
- [14] Pavel, Emilia, *Patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei din Iași*, în „Cercetări Istorice”, tom VIII, 1977, pp. 45–50.
- [15] Pavel, Emilia, *La 50 de ani de la înființarea Muzeului Etnografic al Moldovei*, în „Revista Muzeelor”, nr. 4/1994, pp. 68–73.
- [16] Pavel, Emilia, *Din istoricul Muzeului Etnografic al Moldovei – Iași*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, Iași, nr. I, 2001, pp. 19–34.

ION CHELCEA

Etnografie și sociologie

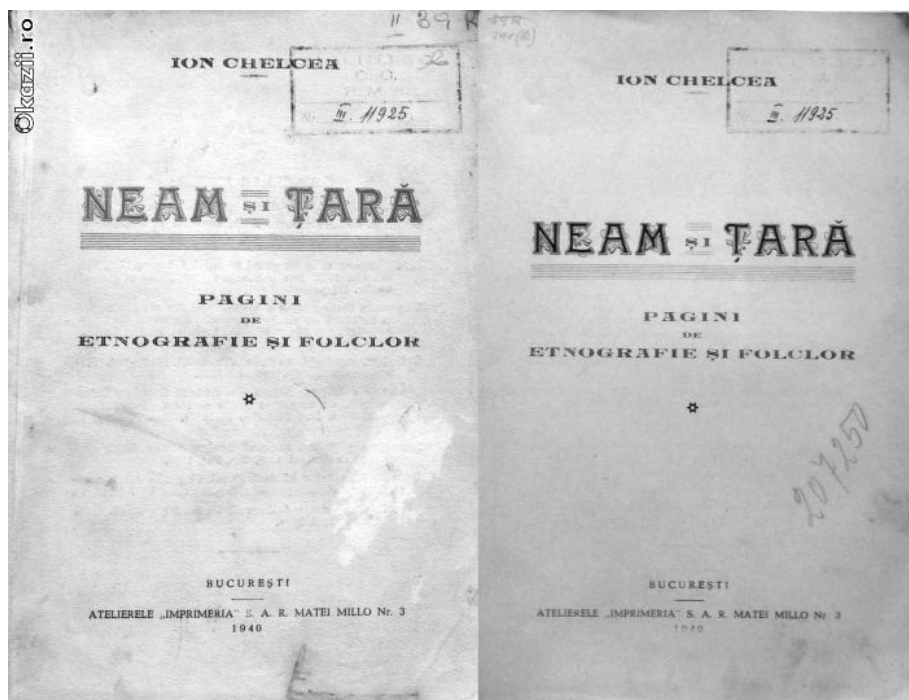
Ion Chelcea

Botenii Muscelului

și oamenii săi buni și bătrâni

TRITONIC

ION CHELCEA
ETNOGRAFIE Privire
către noi în^oine
ca popor

*casă înveșită cu „stuh”
Gh. Lăcustă Reginoasa jud. Iași (1952)*

HERACLIT DIN EFES

Maricica Monica CLEMENTE*

sorinmonica <pritinelu@yahoo.co.uk

HERACLIT FROM EFES

ABSTRACT: The present paper emphasizes the idea which Heraclit promoted: everything in nature is like the movement of a river that cannot be entered twice. One is constantly changing into another, changing its state. The symbolic expression of universal change for Heraclitus is fire. Fire is a continuous self-destruction, it lives its death. Heraclitus introduced a new philosophical concept – the Logos (word), which implies the principle of the reasonable unity of the world, which orders the world through a mixture of opposite principles.

KEYWORDS: becoming, change, equilibrium, Logos, nature.

Locuitor autohton al lui Efes, fiul lui Blosson, Heraclit a aparținut unei vechi familii aristocratice care datează de la fondatorul lui Ephesus Androclus. Datorită originii sale, Heraclit deținea o serie de privilegii „regale” și o demnitate preoțească ereditară la templul Artemis din Efes. Cu toate acestea, în anii lui de viață, puterea din Efes nu mai aparținea aristocraților. Filozoful nu a participat la viața publică a orașului, și-a abandonat titlurile, a vorbit puternic negativ despre ordinele urbane și a aparținut cu dispreț „mulțimii”. Potrivit acestuia, „efesienii merită să fie depășiți de toată lumea” pentru că l-au expulzat pe prietenul său Hermodor, spunând: „Nimeni dintre noi nu va fi cel mai bun”. El a considerat legile orașului atât de deznădăjduit încât a refuzat să ofere concetățenilor o cerere de a le oferi altele noi, menționând că este mai bine să se joace cu copiii decât să participe la treburile guvernamentale.

Heraclit nu a părăsit Efes și a refuzat să-i invite pe atenieni și pe regele persan Darius. Potrivit unor relatări, Heraclit a fost elev al lui Xenophanes și al lui Hippasus, pitagorean, după alții – nu a fost elevul nimănui, dar „a învățat de la sine”. Numeroase glume despre moartea lui Heraclit se bazează pe unele dintre spusele sale, interpretate greșit și transmise de prima manieră.

* Profesor învățământ primar la Școala Gimnazială „Ion Desideriu Sîrbu” Petrila, județul Hunedoara.

Opera principală a lui Heraclit – cartea „Despre natură” este păstrată în fragmente, dar este amintită pe larg în lucrările filosofilor antici de mai târziu (și alții). Această carte este formată din trei părți: despre natură, despre stat și despre Dumnezeu și se distinge prin conținut original, limbaj figurativ și aforistic. Cu toate acestea, cartea este greu de înțeles, pentru care deja în cele mai vechi timpuri Heraclit a primit porecla Skutinos (întuneric).

Ideea principală a lui Heraclit este că în natură nu există nimic permanent. Totul în natură este ca mișcarea unui râu care nu poate fi introdus de două ori. Unul se schimbă constant în altul, schimbându-și starea. Expresia simbolică a schimbării universale pentru Heraclit este focul. Focul este o autodistrugere continuă, el își trăiește moartea. Heraclit a introdus un nou concept filosofic – logusul (cuvântul), care implică principiul unității rezonabile a lumii, care ordonă lumea printr-un amestec de principii opuse. Opozanții se află în luptă veșnică, dând naștere la noi fenomene („discordia este părintele a tot.”) Mințea și logusul uman au o natură comună, dar logoul există în eternitate și guvernează cosmosul, dintre care omul este o particulă.

Imaginația băătăiei generale, care cuprinde tot ceea ce există în ansamblu și în care fiecare ființă este înțeleasă prin faptul că este, este, de asemenea, un mod de a înțelege totul și toată lumea. Aceasta este mințea universală, spre deosebire de neînțelegerile private, singura și singura înțelepciune corespunzătoare depozitului ființei, la felul în care multitudinea de lucruri este alcătuită în unitatea ființei. Acest depozit, „silabă”, este similar cu modul în care un singur cuvânt al unui poem este compus din mai multe cuvinte, un cosmos al vorbirii care poartă în sine o „imagine a lumii într-un cuvânt revelat” (). De aici și tema „logo-ului”, care, judecând după unele fragmente, are o semnificație specială pentru Heraclit. Opera („logos”) a lui Heraclit a fost deschisă cu cuvintele: „În ceea ce privește acest logos al existenței, oamenii sunt întotdeauna de neînțeles...” Aristotel explică în acest exemplu „întunericul” lui Heraclit: dacă „întotdeauna” este atribuit „ființei”, se pare că vorbim despre „logosul” existenței însăși, dar dacă este „de neînțeles”, atunci ne referim pur și simplu la opera lui Heraclit. Dar tocmai această ambiguitate este importantă pentru Heraclit. Cuvântul grecesc „logos” înseamnă „cuvânt”, „vorbit”, „compoziție”, „raport”, dar și el însuși responsabil, „stare de lucruri”, „echilibru de putere”. „Logos” – cuvântul despre întreg este destinat să transmită modul în care totul este

pliat în integritatea „logosului” ființei. „Nu pentru mine, ci pentru ascultarea, logo-ului”, sunt de acord cu înțelepciune: totul este unul singur”. „Logos” este o formă, apoi una generală, care vă permite să transmiteți un magazin de lucruri cu un depozit de vorbire adecvat. De aici „întunericul” spuselor lui Heraclit: a se produce în confruntarea lucrurilor este înțeles de un gând trăit prin contradicția discursurilor.

Pentru Heraclit, afirmația despre variabilitatea lumii din jurul nostru a fost o declarație a unui fapt evident pentru toată lumea, pornind de la care, trebuie să mergem la întrebări mai profunde: care este sursa sau motivul schimbării constante în lume; care este baza lumii, căci nu se poate gândi să devii fără a fi!? Există două surse de mișcare și schimbare: externă și internă. Prima sursă este existența și interacțiunea contrariilor. A deveni este o tranziție continuă de la unul la altul: lucrurile reci se încălzesc, lucrurile fierbinți se răcesc, cele umede se usucă, cele uscate se ude, un tânăr devine decalat, o persoană vie trăiește, o altă tinerețe se va naște dintr-un muritor și așa mai departe. Între părțile opuse există întotdeauna o luptă. „Lupta este mama a orice și stăpânul tuturor”. Fluxul etern al lucrurilor și formarea universală sunt revelate ca o armonie a contrastelor, ca pace eternă a părților în război, împăcarea debitorilor și invers. „Ei (cei ignoranți) nu înțeleg că ceea ce este excelent este în funcție de sine; armonia diferențelor este ca armonia lirei și a arcului. „Doar în opoziții alternante își acordă reciproc un sens specific: „Boala face sănătatea dulce, foamea dă plăcere sățietății, iar munca grea îți oferă un gust de relaxare.” Opoziții vin de la Unul și se reunesc în armonie: „Drumul până sus și drumul de jos este același drum.” Același lucru – viu și mort, treaz și dormit, tânăr și bătrân, pentru că unele lucruri, care se schimbă, devin diferite, iar acelea și altele, schimbându-se la rândul lor, devin primele. Filosofia este o reflecție asupra marilor contradicții pe care mintea le întâlnește pretutindeni în realitatea pe care o cunoaște.

Bibliografie:

- [1] Laks, André, Glenn W. Most, *Începuturile filozofiei*, Editura Fayard, Paris, 2016.

MAMA DADA: ELSA VON FREYTAG-LORINGHOVEN

Laura MURGU*, Bogdan C. S. PÎRVU**

laura_murgu@yahoo.com, bgdn_parvu@yahoo.com

MOTHER DADA: ELSA VON FREYTAG-LORINGHOVEN

ABSTRACT: If Papa Dada was certainly Tristan Tzara, the Moinești-born poet, Mama Dada was arguably the German-born Baroness Elsa von Freytag-Loringhoven (1874–1927). In the following, we will make an esthetically-oriented psychiatric autopsy intent on her personality disorders (the BAD cluster: narcissistic, histrionic, dissocial, borderline) and her mental demise (culminating in her suicide). We will finally focus on her hallucinogen-related disorder (marijuana intoxication) with a view to finding the reasons why her art, styled as “neurasthenic,” is actually “psychotic,” hallucinatory, and delusional.

KEYWORDS: Dada movement, avant-garde poetry, psychotic art, use of readymade, eccentricity

Din două motive principale ne-am apropiat de Baroana Elsa von Freytag-Loringhoven (1874–1927)¹, în primul rând pentru asocierea ei cu mișcarea Dada și implicit cu Tristan Tzara (din Moinești) și Marcel Iancu (din Piatra Neamț)²; în al doilea rând, pentru șansa pe care ne-o deschide arta ei complexă^{3,4} – un mixaj aiuritor de poezie vorbită și/sau văzută, *installations* (spectacole de lumini și umbre), *happenings* (spectacole interactive) și *performances* (spectacole în direct) – de a conecta anumite manifestări artistice la tulburările mintale care le vor fi declanșat.

Pesonalitate narcisică, printr-o obsesivă „căutare a noutății” (mereu o altă poetică, mereu o altă înfățișare, până într-acolo încât vom crede că ni se dezvăluie o personalitate multiplă) însoțită de o compulsivă „asumare a riscului” (până la urmă în tonul întregii confrerii dada, de a nu face compromisuri cu publicul, deși „recompensa” e astfel îndoielnică, dacă nu chiar improbabilă, iar prețul presupune „expulzarea forțată”, solitudinea, depresia și atacurile de panică ce îi aduc internarea într-o clinică de sănătate mintală, în Berlinul postbelic) – cu puternice trăsături disociale

* Laura Murgu, MSc, MA; Dimitrie Ghika Technological College, Comănești.

** Bogdan C.S. Pîrvu, MD, PhD; Mavromati Emergency Hospital, Botoșani.

(cleptomanie și „căutarea plăcerii” în orice împrejurare, mai ales a plăcerii fizice – ca în tinerețe, când își schimba amanții în fiecare noapte; ca la maturitate, când și-a păstrat câțiva ani amanta, pe Djuna Barnes), histriionice (prin nevoia de a se afla mereu în centrul atenției, inclusiv prin jocul înfățișării – aci mergând spre androginie, când se plimbă pe Broadway îmbrăcată în haine bărbătești, cu țigara în gură; aci exagerându-și feminitatea, când își prinde sâni goi în cutii de conserve, cumva în răspăr la „sutienul conic” lansat de Jean Paul Gaultier) și borderline (confruntarea cu un abandon deja anticipat în copilărie, în confruntări aprinse cu un tată brutal și semianalfabet, dar și în concilieri cu o mamă visătoare și trădând primele semne ale unei psihoze maniaco-depresive, care o vor scoate treptat din „peisaj”).

O istorie de suicid în familie, cu bunicul care s-a împușcat și mama care a încercat să se înece, cu al doilea soț care a simulat suicidul și al treilea soț care s-a împușcat în cap. Pe Baroana însăși a curtat-o des *Cosmic Sense Suicide* („suicidul cosmic”): („În legea firii nu-i lipsă de sens/ Moarte – existență – faptă – nefaptă – mereu oportune – naturale/ Toată acțiunea/ În legea firii – sau n-ar fi să fie./Totul/ Își poartă legea/ înăuntrul.”), așa că „suicidul personal” i-a venit din calcul, cu premeditare. În iarna rece din 1927 și-a cumpărat o sobiță cu gaz ce aducea cu o cafetieră. A lăsat-o aprinsă în noaptea de 14 decembrie, când s-a așezat în pat, lângă Pinky. Așa a și murit, îmbrățișându-și cățeaua înainte de „cafeaua de dimineață” – pe noptieră nu era un bilet de adio, pe fața ei senină nu se citeau regrete...

Consum de marijuana (fumată cu o „pipă de porțelan german care să fi conținut vreo 25–30 de grame”) reflectat într-o poetică rizomică (antili-niară)⁴ în care un „nod” oarecare trimite la orice alt „nod”, astfel dizolvând distincțiile între genuri – ca în *Mineself–Minesoul–And–Mine– Cast-Iron Lover* (Almeusine – Almeusuflet – Și – Almeu – Amantînghips): ALMEU SUFLET CÂNTĂ – ASTFEL CÂNTĂ/ ALMEU SUFLET – IATĂ CEAL MEU/ SUFLET CÂNTĂ: // Părul lui e auriu și o bentiță roșie/ Părul lui e glorios!//Da – almeu suflet – și el îl perie și îl piaptănă – îl face să sclipească și să lucească de pe frunte până-n creștet – și se mândrește cu asta – dar vai – almeu suflet – părul lui n-are simțire – părul lui n-are viață – nu-i nici revelație, nici simbol!// El nu-i nici aur – nici animal – nici animal AURIT – e doar animal POLEIT – almeu suflet! vanitatea lui n-are rost – e vanitatea unuia care cu puțin se laudă iar comoara pe care o poartă fără sens e! Oh – almeu suflet – ACEA frumusețe fără suflet mă întristează!

//Nărilor lui – cântă almeu suflet – „nărilor lui!” dumneata nu vezi brazda secerii care-i ridează abrupt obrazul? // Fier – almeu suflet – ghips! nărilor lui mă întristează! nu vine suflarea de animal să le cutremure? nu se ridează abrupt – secera se mișcă – almeu suflet – ele-s țepene – ele-s nemișcate ca moartea! NU ca moartea – în moarte a fost viață – ele-s fier –almeu suflet – ghips! o jalnică încercare să simuleze viață – o batjocură de viață – când eu văd animale în ghips și monumente într-o batjocură de viață – – vai – almeu suflet – SUFLETUL LUI e ghips! „Fier” cântă almeu suflet – „fier nu poți ciocăni cu forță – fier nu poți modela – îndoi – fier nu poți tresălta – fier în flăcări – EȘTI FLACĂRĂ DUMNEATA?”

De aceeași halucinație psihotică, provocată de marijuana, ține și hiper-sensibilizarea eului-vorbitor, deschiderea atotacoperitoare a simțurilor și percepțiilor: „Senzatie de oraș – vânt pe timpan –/ vântdans: pătatdeiarbă –/ pătatdeflori – mătăsos – foșnind –/ șchiopătând – şuierând – țopăind –/ poticnind – deraind – atingând –/ curgând –/ șezând – îndoind –/ șicanând – sărutând: inghinale-pubice –/ picioare – buze./ Senzație de oraș pe timpan – În noapte singură/ amanți –:/ lună – călăreală!/ palidă – pătrunsă de frumusețe –/ prea exaltată să împartă!/ în albastrul cerului – fuge ea de la almeu piept – / iluminată ciudat –/ îngrozitoare soră!/ Pătatădeiarbă – pătatădeflori –/ mirosdescoică –/ navigând –/ vânând – viețuitoaredejunglă –/ contemplând deșerturi –/ își alungă inima de la almeu piept –/ sfâșiind cu frumusețe –/ între corăbii –/ peste cămine –/ fluvii de staniol/ spre a întâlni o altă inimă frântă! // Binecuvântate alemele picioare!?: (*Appalling Heart*)

După o dinamică internă acum regizată de delirul psihotic, scatologii și blasfemii desacralizează celestul și îl coboară în terestru. Sub „sfintele veșminte”, călugărițele n-au „nimic omenesc”; „ceva între mașină și corp uman”, ele își plimbă pe biciclete o „sexualitate refuzată”. (*Holy Skirts*)

Sintaxa e nonexistentă, semantica aduce în prim-plan o colecție infinită și grotescă de măști (*personae*), a căror hibriditate „irațională” eludează notorietatea auctorială asociativă din spatele dialogului, parodiei și colajului; fără un discernământ perceptibil, ea pune „grămadă” obiecte de consum (*readymades*), clișee (*slogans*) și reclame (*advertisments*), în ideea clar conturată de a-l desprinde pe cititor/spectator/colocutor din percepțiile automate. Nu-i nimic sacru în corpul femeii decât, pe dinafară, legume ori tehnologii și, pe dinăuntru, sudori, urdori și-alte scursuri (*body sweats*).

Un vocabular „dezbrăcat” (*corsetless*), pe care totuși nu l-am detalia, ne confirmă încă o dată bănuiala că ne aflăm într-un „spectru” psihotic.

Arta promovată de Baroana Elsa von Freytag-Loringhoven, că o numim psihotică, că o numim neuroastenică, fără îndoială că izvorăște dintr-un sine profund tulburat. Noi ne-am apropiat de tulburările în cauză, le-am identificat și le-am descris, rămânându-ne apoi să mergem pe urma direcțiilor estetice pe care credem că le-au acoperit. Nu astfel procedează și eminescologul, curios să cuantifice cât anume din creația populară se regăsește în opera marelui bard?

Bibliografie:

- [1] Freytag-Loringhoven, Elsa. *Body Sweats. Uncensored Writings*. Gamel Irene, Zelazo Suzanne, eds. Cambridge, MA: MIT Press, 2011.
- [2] Sandqvist Tom, Dada East, *The Romanians of Cabaret Voltaire*. Cambridge, MA: MIT Press; 2005.
- [3] Jones, Amelia, *Irrational Modernism. A Neurasthenic History of New York Dada*. Cambridge, MA: MIT Press, 2004.
- [4] Deleuze, Gilles, Guattari Felix, *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*, Minneapolis: University of Minnesota Press; 1987.

DIDACTICA

INTEGRAREA TIC LA ORELE DE ISTORIE

Elena-Mihaela PRISACARIU*

myhamail1974@yahoo.com

L'USAGE DES TIC EN CLASSES D'HISTOIRE

ABSTRACT: L'insertion des TIC dans le processus d'enseignement est la clé du futur pour une activité éducative de succes. Le développement du proces instructif- éducatif se veut ces derniers temps mis à jour par la construction d'une stratégie moderne et responsable de la part du professeur qui doit prioritiser les nouvelles technologies pour développer un systeme d'instruction flexible et attrayant. Donc, l'ordinateur devient un outil extrêmement nécessaire pour la triade: apprendre-enseigner-evaluer.

KEYWORDS: TIC, histoire, strategies modernes d'enseignement.

Integrarea TIC în curriculum este un proces care trebuie înțeles în sensul utilizării noilor tehnologii pentru a învăța, mai degrabă decât „a învăța să utilizezi noile tehnologii” (UNESCO, 2004) și vizează valorificarea potențialului noilor tehnologii pentru ameliorarea predării și învățării prin integrarea în curriculum a activităților care permit sau favorizează utilizarea TIC. În cazul predării istoriei, implementarea informatizării constituie un proces de asimilare și valorificare a noilor tehnologii informatice în activitățile proiectate pentru realizarea demersului didactic.

Introducerea TIC în orele de istorie presupune selectarea acelor competențe specifice care trebuie formate elevilor pe parcursul unui an școlar și care pot fi atinse prin utilizarea TIC. Dintre acestea amintim:

- identificarea și clasificarea surselor istorice, la clasa a V-a
- descrierea unui fapt istoric din Evul Mediu pe baza informațiilor din surse istorice de pe Internet, utilizând procesorul de texte Microsoft Word sau aplicația Microsoft PowerPoint, la clasa a VI-a
- localizarea în timp și plasarea în spațiu a faptelor istorice din secolul al XIX-lea, pe baza surselor istorice, folosind animații în Microsoft PowerPoint, la clasa a VII-a
- compararea informațiilor din surse istorice, referitoare la un aspect

* Profesor de Istorie la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, județul Bacău

al civilizației românești în Epoca Modernă și în secolul al XX-lea, în vederea acceptării unor puncte de vedere diferite, la clasa a VIII-a.

Proiectarea activităților de învățare prin integrarea TIC presupune din partea profesorului de istorie o bună cunoaștere atât a conținuturilor și competențelor specifice din programa disciplinei cât și a resurselor TIC pe care elevii le dețin. Etapele proiectării demersului didactic prin integrarea TIC nu se modifică decât în ceea ce privește atingerea competenței specifice prin proiectarea acelor activități de învățare și evaluare utilizând TIC sau adăugarea în demersul de proiectare a unor competențe TIC din programele specifice. Competențele specifice sunt derivate din competențele generale și sunt acele competențe din programa școlară pe care profesorul consideră că le poate dezvolta prin utilizarea resurselor TIC. Acestea se vor regăsi apoi în conceperea instrumentelor de evaluare ce vor măsura gradul în care acestea au fost atinse pe parcursul demersului didactic. Conținuturile se scriu detaliat, astfel încât să reflecte explicit anumite parcursuri. Activitățile de învățare vor corela conținuturile menționate cu competențele specifice din programa școlară ce pot fi dezvoltate prin utilizarea TIC.

Resursele cuprind acele elemente care asigură cadrul necesar pentru buna desfășurare a activităților de învățare. În această categorie intră fișele de lucru, filme, albume, hărți, dicționare, retroproiector, computer, numărul de ore alocate prin planificarea calendaristică și tot ce este necesar pentru buna desfășurare a activităților de învățare.

Utilizarea TIC nu exclude resursele „clasice” menționate mai sus și cu care profesorul de istorie este obișnuit să lucreze ci doar le adaptează specificului TIC.

Evaluarea trebuie să fie corelată cu competențele specifice și să asigure evidențierea progresului înregistrat de elev pe parcursul și la finalul demersului didactic. Astfel, proiectarea evaluării trebuie să răspundă următoarelor întrebări:

- Când și în ce scop evaluez?
- Ce tipuri de evaluare se corelează competențelor specifice alese din programa școlară?
- Care sunt instrumentele de evaluare relevante pentru a măsura progresul fiecărui elev?
- Cum vor fi folosite rezultatele evaluării de la finalul unității de învățare în activitatea didactică ulterioară?

În activitățile de învățare și predare, elevii și profesorii găsesc un suport extrem de eficient și benefic în utilizarea calculatorului. Ca instrument tehnic de lucru, acesta devine funcțional în măsura operaționalizării potențialităților cu care este înzestrat. În ceea ce-l privește pe elev, este foarte important ca acesta să conștientizeze posibilitățile de exploatare ale calculatorului dar și să fie îndrumat și sprijinit, astfel încât:

- să dobândească deprinderea de a întreține un dialog interactiv cu calculatorul, acesta devenind acum un adevărat partener de lucru
- să-și dezvolte capacitatea de învățare interactivă și de înțelegere a avantajelor pe care aceasta le oferă;
- să învețe cum să beneficieze de accesul la informații prezentate în moduri diferite de vizualizare;
- să resimtă sprijinul oferit de multiplele reprezentări statice și dinamice în aprofundarea înțelegerii și reținerii în memoria de lungă durată a cunoștințelor noi, să simtă avantajele simulării fenomenelor;
- să recunoască avantajele lecțiilor interactive și să fie încurajat să lucreze în ritmul și stilul propriu, să îmbine în mod echilibrat activitățile de învățare individuală cu cele de învățare colaborativă;
- să recunoască șansele oferite de feedback-ul secvențial și operativ în validarea imediată a răspunsurilor și autoreglării, în stimularea autoinstruirii și încurajarea autonomiei în învățare, condiție esențială, în perspectivă, pentru a putea face față cerințelor învățării continue.

Simpla utilizare a noilor tehnologii și integrarea acestora în situațiile de învățare formale nu este suficientă, deoarece TIC nu își dezvoltă de la sine valențele pe care le deține. Este nevoie așadar de explorarea atentă și punerea în valoare cu ingeniozitate a oportunităților și multiplelor posibilități pe care TIC le oferă. Ceea ce ne lipsește în prezent este o metodologie eficientă de a pune în valoare potențialul TIC. Totuși, unele încercări, timide ce-l drept, și-au dovedit pe deplin eficacitatea.

Evaluarea cu ajutorul TIC poate îmbrăca diverse forme și se poate face în diverse moduri. Enumerăm în cele ce urmează principalele puncte de incidență între evaluarea elevilor și utilizarea noilor tehnologii:

- elevii sunt evaluați printr-un test scris, pe care îl rezolvă/completează pe calculator;
- testul poate fi salvat local, pe calculatorul pe care lucrează elevul;
- testul poate fi dat pe Internet/Intranet; opțiunile elevului sunt înscrise automat într-o bază de date și se poate calcula pe loc un scor;

- varianta mixtă, în care un test din cadrul unui program de instruire trimite opțiunile prin Internet la un server care preia datele și le stochează; rezultatele pot fi consultate oricând de către profesor sau elevul respectiv;

- elevilor li se cere să elaboreze o lucrare sau să dezvolte un proiect pe care îl vor prezenta, utilizând un calculator și un videoproiector/ Whiteboard (alternativ, lucrarea sau proiectul pot fi trimise prin email cadrului didactic și colegilor);

- doar o etapă din evaluare – analiza rezultatelor – se face cu ajutorul calculatorului: evaluatorul înscrie datele obținute din evaluări în baze de date, pentru stocare, prelucrări statistice, comparații, ameliorarea predării, intervenții precise pentru îmbunătățirea performanțelor.

Cu ajutorul calculatorului pot fi concepute și teste grilă care presupun vizualizarea întrebării și a variantelor de răspuns (eventual textul poate fi însoțit de imagini sugestive). Avantajul constă în interacțiunea dintre calculator și răspunsul selectat de elev (vizual și auditiv); concomitant, se poate afișa punctajul din oficiu, cel acordat răspunsului curent și cel cumulat până la acel moment. Notarea este obiectivă, rapidă și eficientă. Testele grilă pot fi periodic actualizate.

Aplicațiile tehnologice sunt foarte interesante în procesul de predare, în special pentru realizarea unor proiecte de colaborare între profesori și elevi, dar și în rândul elevilor înșiși. Deși TIC creează oportunități pentru schimbări fundamentale asupra modului în care profesorii predau și elevii învață, studii recente au indicat faptul că doar o treime din cadrele didactice se simt pregătite să o folosească în mod eficient.

Bibliografie:

- [1] Băluțoiu Valentin, *Utilizarea calculatorului la lecția de istorie*, în Studii și articole de istorie LXVI, Editura Curtea Veche, București, 2001.
- [2] Dumitriu-Lupan, Nușa, (coordonator), *Curs de formare Implementarea competențelor cheie TIC în curriculum național, disciplina Istorie*, București, 2012.
- [3] ****Ghid metodologic de implementare a TIC în curriculumul național*, București 2011
- [4] ****Utilizarea TIC pentru activități educaționale – Ghid pentru profesori*, București, 2012.

PARTENERIATUL EDUCAȚIONAL DIN PERSPECTIVĂ SOCIOPSIHOPEDAGOGICĂ

Laura-Maria ȘIȘCA*

siscamarialaura@gmail.com

EDUCATIONAL PARTNERSHIP FROM A SOCIO-PSYCHO-EDUCATIONAL PERSPECTIVE

ABSTRACT: The article presents the role of scholar partnership. The problem of educational partnership represents a social, cultural, psychological and pedagogical phenomenon, even historical, related to the emergence and evolution of instructive-educational institutions; of the sentimentalization of parent-child relationships; the responsibility of the family and society regarding the education of the young generation and the need to improve parental skills, including meeting the needs of the family and the school in providing quality social assistance. There have always been fairly stable social relations between family, kindergarten and school.

KEYWORDS: activities, partnership, quality, relationships, responsibility.

Problema parteneriatului educațional reprezintă un fenomen social, cultural, psihologic și pedagogic, chiar și istoric, legat de apariția și evoluția instituțiilor instructiv-educative; a sentimentalizării relațiilor părinți-copii; responsabilizării familiei și societății cu privire la educația tinerei generații și necesitatea eficientizării competențelor parentale, inclusiv, satisfacerea necesităților familiei și școlii în acordarea unei asistențe sociale de calitate. Între familie, grădiniță și școală întotdeauna au existat raporturi sociale destul de stabile.

În ultimii ani asistăm la intensificarea relațiilor individuale între părinți, administrație și cadrele didactice ale instituțiilor respective. Resemnificarea raporturilor familiei cu grădinița de copii, școala și comunitatea se află într-o dependență directă de noile relații economice și de apariția fenomenului societății de consum (E. Stănciulescu, 2002), dar și de cel al responsabilizării tuturor actorilor sociali.

Este evident faptul, că esența societății de consum reprezintă o ideologie a bunăstării și prestigiului: părinții aleg filiera educativă pentru copilul

* Professor la Școala Gimnazială „Liviu Rebreanu” Comănești.

său din considerentele imaginii și comodității. Astăzi la aceste cerințe părinții mai adaugă calitatea și valoarea serviciilor educative.

Consumatorismul educativ, apărut relativ nu demult, capătă amploare prin deschiderea unui număr mare de instituții educaționale private, care pretind la un statut deosebit. Relațiile active ale familiei cu școala stimulează și parteneriatul acesteia cu grădinița de copii, fiind impulsionate de apariția unor importante mize familiale ale școlarității de tip: statutar, instrumental, afectiv, cultural, ce se conturează clar spre finele vârstei preșcolare.

Cât n-ar fi de eficientă educația familială, ea nu-i poate substitui copilului colectivul preșcolarilor, intercomunicarea și relațiile cu semenii. Odată cu plecarea copilului la grădiniță, această instituție devine o componentă reală a vieții cotidiene familiale. Părinții se conformează cerințelor înaintate de instituția preșcolară, iar aceasta, la rândul său, ține cont de unele exigențe înaintate de familie. Cu cât acest feed-back este mai activ și eficient, cu atât educația copilului este mai diferențiată și calitativă.

Analiza relațiilor familie-grădinița de copii-școală ne-a permis să observăm câteva etape evolutiv-calitative, care s-au stabilit și consolidat istoric și social. De la începutul acestor relații, accentul se punea pe educația familială, mai apoi a urmat o perioadă când instituția instructiv-educativă își asuma univoc responsabilitatea formării personalității, ceea ce, de asemenea, era o exagerare și o extremă în educația copilului.

La etapa actuală, societatea a conștientizat faptul responsabilității duale, a familiei și a instituției de învățământ, susținute de stat și de comunitate, accentul fiind pus pe colaborarea și parteneriatul educațional familie – școală – comunitate. Parteneriatul educațional se manifestă ca un fenomen social și pedagogic, ce presupune abordarea sistemică și cognitiv-constructivistă a educației, care este axată pe respectarea drepturilor copilului; ajutorarea familiei, valorizarea elevilor și părinților. În scopul pregătirii familiei pentru realizarea unui parteneriat educațional eficient, considerând grădinița și școala componente importante ale vieții de familie, ținem să evidențiem domeniile ce sunt esențial influențate de aceste instituții.

Domeniile vieții de familie, influențate de grădinița de copii și școală:

1. Volumul și distribuirea responsabilităților familiale Ambele instituții influențează acest domeniu. Are loc o precizare a volumului și re/distribuirii responsabilităților familiale. Atât sarcinile cât și responsabilitățile de supraveghere, susținere, ajutor sau asistare a copilului în procesul

pregătirii lecțiilor se complică și se diversifică, se cer revăzute, pentru a fi realizate eficient, ceea ce imprimă o nouă pondere moral-etică relațiilor, rolurilor și funcțiilor parentale și fraterne.

2. Bugetul familial Plecarea copiilor la grădiniță sau la școală afectează simțitor bugetul familiei. Părinții cheltuiesc anumite sume din bugetul familiei, pentru a achita taxe, a procura rechizitele necesare, echipamente etc.

3. Conținutul educației familiale Grădinița de copii și școala influențează benefic familia în ceea ce privește formele, metodele și conținutul educației, încercând să ofere copiilor și părinților un capital cultural și intelectual rentabil din unghiul de vedere al exigențelor sociale și al educației morale, care ar atrage o apreciere pozitivă din partea cadrelor didactice. Sub influența instituției de învățământ, părinții modifică și perfecționează conținutul și strategiile educaționale.

4. Supravegherea și controlul comportamentului copiilor Instituțiile de învățământ obligă părinții să exercite un control mai riguros și sistematic intrafamiliar și public al copilului.

5. Ritmul și orarul familiei Funcționând după un orar stabil, grădinița de copii, și mai cu seamă școala, determină ritmurile vieții familiei, exercitând presiuni directe și indirecte asupra orarului cotidian, săptămânal și anual al familiei.

6. Climatul emoțional al familiei Instituțiile de învățământ afectează climatul emoțional al familiei, creând stări de satisfacție, dar și de insatisfacție, tensionare, incertitudine, frustrație sau siguranță, încredere. Activitatea copilului și raporturile cu cadrele didactice plasează familia în fața bucuriilor, performanțelor; oferă prilej și teme de discuții, conversații, modelează relațiile părinți-copii, dar, totodată intensifică starea de nervozitate, stres, oboseală.

7. Imaginea și reputația familiei Evaluând activitatea copilului, managerii școlari și cadrele didactice evaluează, implicit, și eficiența acțiunilor și a competențelor parentale, influențând formarea imaginii familiei, a reputației ei și a copilului.

8. Modul de viață al familiei Tematica adunărilor de părinți, a consultațiilor, lectoratelor și ale altor forme de lucru cu părinții, conțin multe recomandări, sfaturi cu privire la organizarea regimului zilei, regimului alimentar, modului de viață rațional și sănătos, ceea ce sporește nivelul culturii generale a familiei și contribuie la optimizarea condițiilor mediului familial.

9. Integrarea în comunitate Grădinița, apoi școala, pe rând, includ familia într-o rețea de relații noi, favorizând integrarea acesteia în societate. 15 Această situație conferă adulților un rol și o identitate socială aparte de părinte al unui anumit copil (care învață bine, este capabil la matematică, este un bun sportiv etc.).

10. Orientarea profesională Școala se implică într-o activitate foarte responsabilă de orientare și ghidare profesională a copilului, ajutând familiei să proiecteze viitorul elevului mult mai real și cât mai concret.

Aceste domenii se cer cunoscute, conștientizate; dirijate și monitorizate de către membrii adulți ai familiei, desigur cu ajutorul agenților educativi, care au devenit buni parteneri educativi. Familia, la rândul ei, exercită și ea un ansamblu de influențe asupra instituțiilor respective. Experiența noastră și sinteza literaturii referitoare la relația familie-grădinița de copii-școală, permit să evidențiem mai multe influențe și presiuni din partea familiei asupra instituțiilor de învățământ.

În primul rând, este necesar de menționat faptul că familia, prin participarea sa la activitățile organizate de instituția preșcolară sau școlară, poate pune în discuție orice acțiune și orice componentă a procesului educațional.

Cercetările efectuate recent demonstrează faptul că părinții se interesează nu numai de succesul școlar imediat al copiilor lor, ci și de unele aspecte generale, de specificul și perspectiva funcționării instituției, de formele metodele și tehnicile aplicate în munca instructiv-educativă cu copiii.

În relațiile sale cu grădinița și școala, familia se poate manifesta ca un factor de putere, deoarece are posibilitatea opțiunii pentru deschiderea instituției spre familie și posibilitatea de exprimare publică a opiniilor în cadrul asociațiilor de părinți și a mass-media. Contactele cu părinții largesc universul social al cadrelor didactice, al rețelelor lor de sociabilitate. Preferința pentru întâlnirile informale implică nu numai deschiderea instituției spre părinți, ci și o deschidere a familiei spre instituție, și, respectiv a diferitor agenți sociali spre familie și școală.

Deschiderea reciprocă obligă cadrele didactice la o activitate mai intensă asupra autoperfecționării profesionale, iar pe părinți îi obligă la sporirea nivelului cultural și eficientizarea competențelor și influențelor parentale. Participarea părinților la diverse activități educative, formale și nonformale, asigură calitatea și transparența acestora. Raporturile directe ale instituției cu familia, mai cu seamă cu acei părinți ce aparțin unor

categorii sociale active, creează un factor nou de evaluare și control al activității cadrelor didactice, ceea ce contribuie la formarea unei autorități și reputații pozitive a învățătorului, dar îi provoacă și un anumit disconfort. Nu întâmplător, 83% din cadrele didactice chestionate, pledează pentru un contact individual și informal cu familia și limitarea acțiunilor colective, mai cu seamă a orelor demonstrative în care sunt implicați deseori și părinții.

Următorul moment important al parteneriatului educațional constă în faptul că implicarea părinților în activitatea școlară a copilului introduce o a treia forță/actor – familia, un intermediar exigent și cointerestat, în raporturile școală-copil. Această mediere este favorabilă din punct de vedere psihopedagogic, deoarece optimizează cunoașterea copilului, intercomunicarea agenților educaționali.

Bibliografie:

- [1] Allport G., *Structura și dezvoltarea personalității*, EDP, București, 1981.
- [2] Andrei P., *Filosofia valorii. Opere sociologice*, Ed. Academiei, București, 1973.
- [3] Cuznețov L., *Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional*, CEP UPS I. Creangă, Chișinău, 2002.
- [4] Cuznețov L., *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*, Chișinău, 2011.
- [5] Cuznețov L., *Educație prin optim axiologic*, Primex-com S.R.L., Chișinău, 2010.
- [6] Cuznețov L., *Filosofia practică a familiei*, CEP USM, Chișinău, 2013.

INSTRUIREA ASISTATĂ DE CALCULATOR UTILIZATĂ ÎN EVALUARE

Mirela TRIFONESCU*

mirela.trifonescu@liceucomanesti.ro

E-LEARNING USED IN ASSESSMENT

ABSTRACT: Using computers as an educational teaching process in the act of teaching, learning and assessment, affecting both, the teacher teaching and learning activities of students. Pedagogical issues related to this aspect is contained in formulas of this type of computer assisted instruction and computer assisted learning. The three aspects, instruction and learning are in fact correlative first it aims mainly the teacher, the second, the student. In a speech condensed we could say that CBT is the way in which interaction between teaching and the learning of teachers and students, is mediated by the presence of the computer, considered as auxiliary technical, intended to increase and optimize teaching positions, work reception and information retrieval teaching by students.

KEYWORDS: computer, assessment, items, student, technology.

Tehnologiile de instruire și evaluare asistată de calculator sunt elaborate și dezvoltate independent practic în toate instituțiile de învățământ.

Există însă o serie de probleme la implementare, principalele fiind:

- Neconcordanța terminologică
- Neconcordanța metodologiilor de creare a resurselor de evaluare
- Neconcordanța aplicării principiilor de evaluare

Tipologia evaluării asistate de calculator

– evaluări centralizate la nivel de instituție după un set de materiale de control

– evaluări finale la o disciplină (curs) în conformitate cu anumite standarde educaționale;

– evaluări curente la o disciplină (curs);

– evaluări a cunoștințelor inițiale la o disciplină (curs).

Cu ajutorul evaluărilor asistate de calculator poate fi obținută o

* Profesor la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești.

apreciere reală, obiectivă și operativă cu referire la cunoștințele reale, progresul studenților la curs, capacitatea celor instruiți de a percepe materia nouă.

Prioritățile evaluării asistate de calculator:

- asigurarea standardizării;
- asigurarea individualizării procedurii de evaluare;
- sporirea obiectivității evaluării, eliminarea factorilor subiectivi;
- operativitatea analizei statistice a rezultatelor evaluării;
- accesul persoanelor evaluate la informația deplină privind rezultatele evaluării;

– eliberarea unei cantități esențiale de timp (de obicei consumat pentru evaluarea manuală) care poate fi redirectionat pentru cercetări în domeniu sau

îmbunătățirea sistemului de evaluare;

- asigurarea diversității formelor de evaluare;
- asigurarea autoevaluării;
- individualizarea ritmului de evaluare
- egalarea condițiilor de evaluare pentru toți participanții la procedura de testare.

Neajunsuri ale evaluării asistate de calculator:

- complexitatea sporită a itemilor de control pentru verificarea cunoștințelor și competențelor la nivel aplicativ sau de integrare
- necesitatea (în unele cazuri) verificării manuale a itemilor deschiși (tip eseu) sau a unor sarcini complexe realizate în cadrul cursului (proiecte, prezentări, etc.).

Elaborarea itemilor pentru evaluarea (testarea) asistată de calculator

Una dintre cele mai complexe sarcini a unui expert în evaluarea asistată de calculator este problema elaborării testelor și sarcinilor pentru testare, care să permită o apreciere maximal obiectivă a nivelului de corespundere sau necorespondere a modelului individual de cunoștințe și competențe ale elevului modelului expertizat (standardizat) al cunoștințelor. Elaborarea materialelor de evaluare trebuie să corespundă unor principii, cerințe și reguli de reprezentare.

Principii de elaborare a resurselor de testare

1. Corespunderea conținuturilor și scopurilor evaluării.
2. Corespunderea conținuturilor evaluării standardelor educaționale.

3. Principiul completitudinii și valorii.
4. Principiul corectitudinii științifice.
5. Principiul fiabilității testării.
6. Principiul varietății testelor.
7. Obiectivitatea aprecierii rezultatelor evaluării.
8. Disponibilitatea testării asistate de calculator;
9. Tehnologizarea testării.

Principiile sunt următoarele:

Coresponderea conținuturilor și scopurilor evaluării în practică este realizată în baza taxonomiilor, preponderent – taxonomiei Blum: cunoaștere – înțelegere – aplicare – analiză – sinteză – evaluare a materiei de curs;

Coresponderea conținuturilor evaluării standardelor educaționale – este unul dintre principiile fundamentale, care permite aprecierea obiectivă a nivelului de pregătire a elevului în cadrul cursului în corespundere cu cerințele naționale.

Principiul completitudinii și valorii se cercetează în contextul clasic – control de cunoștințe, aptitudini, competențe.

Controlul cunoștințelor va conține în sine:

- cunoașterea problemelor științifice la tema cercetată;
- cunoștințe factologice, cauze, efecte;
- cunoașterea noțiunilor fundamentale din domeniu și a definițiilor lor, cunoașterea aplicațiilor practice ale lor;
- cunoașterea regulilor de bază, legităților, legilor, formulărilor, limitelor și specificului de aplicare;
- cunoașterea teoriilor și a datelor experimentale care se află la baza lor, postulatelor principale, ecuațiilor, demonstrațiilor, concluziilor, aplicațiilor practice, prognozării direcțiilor de dezvoltare.

Controlul aptitudinilor va conține în sine:

- deținerea datelor factologice: stabilirea cauzelor și relațiilor;
- deținerea problematicii: formularea problemelor la temă, capacitățile de determinare a unor metode posibile de soluționare;
- deținerea noțiunilor de: recunoaștere, determinare a noțiunilor, stabilire a volumului valoric, caracteristici cantitative ale obiectelor, clasificări, relații, aplicări practice alenoțiunilor;
- deținerea de reguli, legități și legi: recunoașterea lor în context,
- formulări, descrieri de conținut, descrieri de acțiune, aferente utilizării;

- deținere de teorii: recunoaștere și identificarea datelor factologice, Controlul competențelor va conține în sine:
- construcția și realizarea algoritmilor de executare a acțiunilor concrete în contextul competenței;
- modelarea realizării practice a acțiunilor din care este formată competența;
- realizării practice a complexului de acțiuni din care este formată competența;
- autoanaliza rezultatelor executării acțiunilor în funcție de scopul activității;
- timpul de realizare a competenței.

Principiul corectitudinii științifice. Principiul, care asigură corespunderea sarcinilor testului nivelului curent de dezvoltare a științei și cerințelor societății. Presupune includerea doar a conținuturilor obiectiv adevărate.

Principiul fiabilității testării. Materia de evaluare din cadrul testului urmează să asigure rezultate ale evaluării adecvate a conținuturilor studiate. Suplimentar, sistemul de testare trebuie să asigure veridicitatea procesului de testare prin minimizarea aprecierii aleatoare a acțiunilor și cunoștințelor elevilor, excluderea accesului neautorizat, transformarea corectă a punctajelor în calitative.

Principiul varietății testelor. Conținutul testelor urmează să fie similar, dar nu și identic. Principiul presupune prezența unei bănci de itemi, corect clasificați după conținut și pondere, care să permită generarea unui număr mare de teste echivalente ca complexitate dar diferite ca conținut, adaptate și după nivele de complexitate.

Cerințe față de itemii de evaluare

- validitatea;
- determinismul (claritatea);
- univocitatea interpretării;
- limbajul clar de expunere;
- accesibilitatea;
- simplitatea;
- structura concisă;
- motivarea etalonului de răspuns;
- fiabilitatea.

Obiectivitatea aprecierii rezultatelor evaluării. Evaluarea asistată de

calculator în esență exclude factorii subiectivi, afiliați evaluatorului, ceea ce influențează benefic asupra întregului proces de evaluare.

Disponibilitatea testării asistate de calculator. Este unul dintre principiile fundamentale ale testării asistate de calculator. Asigurarea lui este o premisă sigură pentru realizarea autoevaluării și a evaluării individualizate asincrone. Capacitatea de a accesa sistemul de evaluare în orice moment de timp comod pentru instruire este un moment important în pregătirea pentru certificările finale, care totuși sunt restricționate în timp și spațiu.

Tehnologizarea testării. Principiul de tehnologizare a testării presupune capacitatea sistemelor de testare de a realiza colectarea automată, prelucrarea și stocarea rezultatelor atât a sarcinilor de testare, cât și a rezultatelor individuale ale testărilor.

Etapele de elaborare a testelor de evaluare

Prima etapă a elaborării unui test este ordonarea cunoștințelor. Procedura poate fi realizată prin intermediul următorului algoritm:

1. Analiza minuțioasă a formulării problemei în corespundere cu conținutul cunoștințelor;

2. Ordonarea cunoștințelor în ordinea creșterii complexității.

Această cerință preîntâmpină situațiile de blocaj ale elevului, care se oprește la o sarcină complexă și nu reușește să treacă la alte sarcini, amplasate după aceasta, dar de o complexitate mică. Cerința este implementată și în sistemele de testare automatizată, care permit trecerea peste unii itemi de test cu revenirea ulterioară la ei.

Se recomandă o varietate mai mare a formelor itemilor de testare, ceea ce depărtează pragul apariției oboselii în procesul de rezolvare a testului și permite creșterea numărului de itemi în test. Selectarea formelor itemilor se realizează în dependență de conținutul unităților de învățare.

Pentru testările locale, curente se recomandă și sarcini de același tip. Rezultatele unor aplicări de probă permit eliminarea itemilor nereușiți. Din acest motiv bancul de itemi trebuie creat cu o rezervă semnificativă de itemi.

În general, scopul aprobării testului este determinarea gradului de complexitate a sarcinii, eliminarea itemilor puțin reușiți, determinarea intervalului temporal, necesar pentru rezolvare, determinarea inexactităților și ambiguităților.

În urma lansărilor de probă a testului se efectuează curățirea testului, după următorii indicatori:

- itemii rezolvați de toți elevii se exclud din test ca fiind nevalizi;
- itemii care nu au fost rezolvați de nici un cursant se exclud din test ca fiind nevalizi;

- itemii de aceeași complexitate variază fie spre simplificare, fie spre creștere a complexității.

Se selectează itemii nevalizi – rezolvați de elevi slabi, dar care nu au putut fi luați de elevii de top.

De obicei gradul de complexitate a itemilor se determină în dependență de numărul de elevi care au răspuns corect la ei. Dependența este invers proporțională: cu cât este mai mare gradul de complexitate, cu atât mai puțini elevi le rezolvă.

Cu cât este mai apropiată complexitatea sarcinii de 1,00 sau de 0, cu atât mai puțină informație despre diferențierea elevilor conține. Invers, cele mai semnificative informații le duc itemii cu gradul de complexitate apropiat de 0,50.

Tipologia itemilor de evaluare

Sarcină de control / evaluare – orice formă de contact a sistemului de evaluare cu elevul care cere de la acest din urmă o activitate mentală pentru cercetarea unei probleme date.

Tipul algoritmului de control (învățare) este determinat de:

- scopurile instruirii;
- structura resurselor educaționale;
- metodologia de instruire;
- nivelul de pregătire al auditoriului;
- factorul de timp;
- posibilitățile tehnice.

Întrebările ca formă a sarcinilor de instruire.

Evaluarea și autoevaluarea elevului sunt două verigi importante în orice formă de instruire, ceea ce generează o multitudine de forme de evaluare. Evaluarea prin întrebări formează una dintre cele mai complexe categorii de sarcini de control. Întrebările urmează să fie formulate în corespundere cu o serie de algoritmi de instruire:

Algoritmi analitici. Esența algoritmului este de a pune în corespondență întrebării numărul (indicele) răspunsului corect. Numărul de întrebări trebuie să fie mai mic sau egal decât numărul de răspunsuri.

Algoritmi de corespundere. Esența – de a pune în corespondență fiecărei întrebări un singur răspuns.

Algoritmi de ordonare. Esența – de a determina ordinea corectă de executare a acțiunilor pentru a obține rezultatul cerut.

Algoritmi de selecție (excludere). Esența de a selecta acțiunile necesare și ordinea executării lor, sau dimpotrivă – indicarea acțiunilor/ operațiilor care urmează să fie excluse pentru a permite execuția corectă a algoritmului.

Algoritmi de completare. Esența – completarea unei fraze, propoziții cu un fragment (cuvânt) lipsă.

Algoritmi de calcul. Esența – determinarea valorică a răspunsului corect. De obicei în domeniul întreg.

Algoritmi situaționali. Esența – pentru o problemă propusă se propune o rezolvare concretă. De obicei este descrisă în mod deschis și evaluată manual.

Algoritmi de modelare. Esența – folosirea unor resurse interactive pentru construcția unui model a unui proces sau situații.

Algoritmi de joc simulativ. Esența – asemănător algoritmului de modelare dar bazat pe situații de joc pe roluri.

Există și alte tipuri de algoritmi pentru construirea sarcinilor de evaluare. Ex: algoritmi de clasificare

Reguli de formare a testelor asistate de calculator

1. Conținutul testului de control trebuie să fie orientat către verificarea noțiunilor conceptuale a conținuturilor cursului cu posibilitatea de primire a răspunsurilor univoce.

2. Termenii de bază, folosiți în text trebuie să fie definiți clar în suportul de curs.

3. Sarcinile de testare trebuie să fie pragmatice, corecte, și orientate la verificarea nivelului cunoștințelor elevilor.

4. Sarcinile de testare vor fi formulate în formă de descrieri succinte; întrebări puse corect și probleme concrete.

5. Urmează să fie evitate sarcinile de control, care cer de la instruit o descriere amplă a ideilor și realizării lor.

6. La elaborarea sarcinilor de testare pot fi folosite diverse forme de reprezentare, inclusive multimedia – atât pentru întrebare, cât și pentru variantele de răspuns.

7. Conținutul sarcinii trebuie să fie exprimat cât mai simplu din punct de vedere sintactic, fără repetări și negații duble.

8. Urmează să se evite sarcinile complexe, la care corectitudinea unei componente este influențată de corectitudine componentelor precedente.

9. În textul întrebării și în răspunsuri nu trebuie să fie incluse hint-uri sau cuvinte de jargon special.

10. Nu sunt admisibile sintagme de tipul: toate răspunsurile precedente sunt corecte, toate răspunsurile precedente sunt incorecte etc.

11. Nu sunt admisibile sintagme care pot fi înțelese în mod diferit de grupuri diferite de persoane: uneori, deseori, întotdeauna, nici odată etc.

12. În formulări nu se va folosi terminologie diferită de cea inclusă în suportul de curs

13. Întrebările nu trebuie să reflecte poziția subiectivă a autorului (profesorului)

14. Sarcinile nu vor conține concluzii sau variante de răspuns:

- Sigur false;
- Care să conțină un hint;
- Care să se deosebească radical de altele.

În concluzie, utilizarea tehnologiilor de instruire și evaluare asistată de calculator are ca obiective majore: orientarea către cel care învață, prin personalizarea parcursului de formare (compunerea diferită a obiectelor educaționale sau a modulelor de studiu, în funcție de cerințele fiecărui beneficiar etc.), prin individualizarea formării (structurarea non-lineară a informațiilor, cu posibilitatea revenirii la conținuturi mai dificile în urma identificării automate a lacunelor), prin autonomia sporită (eludarea unui ritm impus, independența față de o locație, seminarii asincrone), prin integrarea testelor adaptive; resurse distribuite prin integrarea bibliotecilor electronice și materialelor multimedia, prin antrenarea specialiștilor în discuțiile elevilor; roluri flexibile, prin balansul continuu al rolului educatoreducator în grupul de învățare, prin integrarea lucrului în grup cu studiul individual, prin restructurarea continuă a echipelor de învățare în funcție de centrul de interes cognitiv sau pe criterii de eficiență în sarcină.

Bibliografie:

- [1] Bal, Carmen, *Instruire asistata de calculator, de la teorie la practică*, Editura ALMA MATER, 2009.
- [2] Cerghit, I., *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*, Editura Polirom, Iași, 2008.

TEXTUL ȘI JOCUL

Irina-Cătălina VRÂNCEANU*

irina.vranceanu@yahoo.com

THE TEXT AND THE DIDACTIC GAME

ABSTRACT: This paper aims to present the way in which certain processed didactic games, taking into account the fact that the game can become a stimulating teaching tool at any level of study, especially in the digital age. We have carefully displayed their steps using our own material resources or from certain specialized books, we have considered that their application should target the differentiated work with those who encounter difficulties in learning, by adapting the entire didactic approach to the general level of the class through strategies, techniques and methods. All these actions have as their sole purpose the logical, rational and thorough understanding and learning of minimal notions, not the quantitative acquisition that will help students to integrate harmoniously into society. In its entirety, didactic games, as a way of learning, have multiple benefits for both the teaching staff and the students, as they are message bearers and offerers in terms of the specifics of the discipline.

KEYWORDS: cooperation, connection, education, game, spontaneous learning.

De ce jocurile didactice?

Orice joc poate constitui un suport pentru o analiză a textului, fapt care înlesnește receptarea sa, pentru că jocul poate deveni un instrument didactic stimulator.

Solomon Marcurs¹ deplângea absența componentei ludice în educație, reliefând rolul important pe care latura ludică o are în diferite domenii, cum ar fi creativitatea literar-artistică sau cercetarea științifică. De menționat că jocul are valențe educative: îi învață pe elevi să se exprime liber, să fie naturali, să fie curioși, să interacționeze cu ceilalți, să își exprime potențialul, pasiunea etc.

Joaca este un obicei ca oricare altul, de aceea trebuie practicat și repetat.

* Profesor de Limba și literatura română, Școala Gimnazială „Mihai Drăgan” Bacău.

¹ Solomon Marcus, *Paradigme universale III. Jocul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007.

A arăta ceea ce suntem noi cu adevărat, felul cum gândim și ce ne place, ne dezicem de măștile seriozității purtătoare de ambiție, aroganță ș.a.

Jocurile didactice, ca modalitate de învățare, au multiple beneficii atât pentru cadru didactic, cât și pentru elevi. Pentru profesor interesează din punct de vedere parcurgerii verigilor scenariului didactic, oferă eficiență, educă rezistența, crește empatia și reduce stresul. Din ipostaza elevului, jocul este văzut inițial ca o formă de divertisment, însă le dezvoltă încrederea în sine, învață elevuș ce înseamnă apartenența la un grup, le crește capacitatea de adaptare la orice situație sau învață să comunice asertiv și nonviolent.

Fiecare profesor își dorește să susțină activități captivante și atractive, să dezvolte relații fructuoase cu elevii săi, iar jocul este calea perfectă pentru conectarea, comunicarea, dar și relaționarea cu aceștia.

Ioan Cerghit propune o complexă clasificare a jocurilor didactice, diferențiind-o între *jocuri didactice* sau educative și *jocuri de simulare*. Din prima categorie fac parte jocurile de asociere de idei, de creație, de memorare, de orientare etc., iar în a doua categorie se încadrează jocurile de rol, jocul de decizie, procesul literar.

Am ales spre exemplificare câteva jocuri, iar indiferent de tipul lor, sunt purtătoare de mesaj și ofertante în ceea ce privește specificul disciplinei.

1. *Jocul de rol*

Învățarea bazată pe joc de rol a cunoscut în timp diferite forme, și reprezintă acea modalitate de participare activă și interactivă a elevilor în procesul didactic, „care constă în desfășurarea de activități de simulare de relații interumane, profesii, statusuri sociale, funcții, activități, fapte, situații, fenomene etc.”² Activitățile sunt urmate de analiza sentimentelor, reprezentărilor, atitudinilor observate în timpul interpretării personajelor, a intrării în *pielea personajului* interpretat. De aceea, principala funcție a învățării este dezvoltarea la elevi a laturii empatice, a îmbinării elementelor verbale cu cele paraverbale, adoptării unui ton specific rolului jucat și al mesajului impus.

Subiectul „de jucat” trebuie să fie familiar elevilor, să fie extras din viața lor curentă sau să se apropie de stilul lor. Înainte ca jocul de rol să

² M. D. Bocoș, *Instruirea interactivă*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 378.

se desfășoare, trebuie parcurse anumite etape de la încălzirea grupului, definitivarea situațiilor, organizarea și derularea propriu-zisă, finalizând cu analiza interpretării. Apoi, se cer unor colegi să joace rolurile respective, improvizând o scenă de conflict, iar alții colegi vor „interveni” pentru atenuarea sau stingerea „conflictului”. Este recomandat ca scenariul să fie spontan și nu premeditat, creând premisa unei exprimări sincere, naturale a copiilor cu privire la problema atinsă. Jocul propriu-zis trebuie să dureze în jur de zece minute, după care vor urma intervențiile și comentariile celor neimplicați, ale „spectatorilor”.

De exemplu, elevii de clasa a VII-a, studiază textul epic *Moara lui Călifar*, de Gala Galaction în care cuplul Stoicea-Călifar poate fi jucat de elevi, în ipostaza personajului experimentat (bătrânul, ispita) și al celui inițiator (naivul).

De asemenea, în funcție de clasă și de nivelul de comunicare, am propus elevilor și alte câteva sugestii:

- Imaginează-ți una dintre întâlnirile lui popa Tanda cu poporenii. Reprodu discuția dintre ei (nuvela *Popa Tanda*, de I.Slavici);

- În fața ta se află boul. Întreabă-l unde preferă să devină stăpân. (fabula *Boul și vițelul*, de Grigore Alexandrescu);

- Ești Goe, te-a văzut controlorul trăgând semnalul de alarmă. Ce-i spui ca să eviți amenda?

După cum apreciază specialiștii, jocul de rol conduce la învățarea modurilor de gândire, trăire și acțiune specifice unui anumit avatar, status, a capacității de percepere a opiniilor, trăirilor și aspirațiilor altora, stimularea aptitudinii de a surprinde și evalua orientările valorice ale partenerilor de interacțiune, formarea experienței și competenței de a rezolva situațiile-limite, verificarea corectitudinii comportamentelor formate și estomparea celor învățate greșit.

Elevii descoperă noi cunoștințe, abordări și experiențe, își dezvoltă curajul de a acționa liber și spontan, spiritul activ, critic și creativ. Jocurile bazate pe colaborare și activitate independentă sunt folosite tot mai des: dau culoare actului didactic, făcându-l mai incitant, mai interesant pentru elevii dornici de continuă chimbare și, uneori, mai eficient – elevii pot învăța unii de la alții, fiind mai liberi să comunice, să interogheze, să conteste, decât o fac în lecția și relația formală cu profesorul.

2. Dramatizarea

În cazul operelor literare de mari dimensiuni, se pot dramatiza câteva scene, un act, această metodă fiind consumatoare de timp, înrundindu-se cu jocul de rol. Sunt exersate achizițiile, pentru că teatrul le cere elevilor un efort intelectual, fizic și material (volum, timbru, vestimentație, recuzită). Dincolo de aparență ludică, elevii sunt antrenanți în activități amuzante, care presupune atât intrarea în rol/în text, cât și ieșirea din rol/don text.

Dramatizarea se practică atât în cadrul obișnuit, restrâns, precum și în momente desfășurate protocolar (sărbătorile de iarnă, concursurile tematice, în programul organizat în săptămâna Școala Altfel etc.).

Cu elevii am aplicat această metodă pe următoarele opere literare:

- Clasa a V-a D – *Micul Cantemir și cireșul*, de George Bălăiță;
- *La Medeleni*, de Ionel Teodoreanu (fragmente);
- Clasa a VI-a B – *Sobieski și românii*, de Costache Negruzzi (fragmente);
- *D-l Goe, Bubico*, de I.L.Caragiale,

3. Să introducem un personaj greșit...

Acest joc, după cum anticipează și numele, este destinat orelor de literatură sau opționalului de lectură, pentru că valorifică, în special, consolidarea cunoștințelor despre anumite tipuri de texte – epice, dramatice sau despre universul operei unui scriitor studiat. Concret, jocul constă în inserarea în text a unui nou personaj, creat sau existent într-o altă operă literară, imaginându-și firul narativ alături de acest intrus. Practic elevii continuă întâmplările, cu scopul de a stimula creativitatea, iar la sfârșitul activității, cel care a oferit cea mai inedită variantă va fi declarat câștigător.

4. Ghicește răspunsul!³

Obiectiv: Această activitate are ca scop recapitularea cunoștințelor din lecțiile susținute anterior, fiind totodată un excelent exercițiu de deschidere a orei într-un mod dinamic.

Durata: 5–10 minute

Jucători: toată clasa

³ Bianca Gai, Călin Iepure, Răzvan Curcubătă, B. Vaida, *Jocuri didactice*, Editur Taida, Iași, 2021, p.51

Spațiul de joacă: în sala de clasă/în curtea școlii/în online

Materiale didactice: un cronometru, o clepsidră

Descriere:

Aleg un elev voluntar din clasă. Poate fi chiar unul dintre elevii pe care dorești să-i evaluezi în ora respectivă. Îl inviți în fața clasei și îl rogi în maximum 3 minute să gândească o întrebare dificilă cu 3 variante de răspuns dintre care cel puțin una corectă. Apoi, elevul parcurge următorul proces:

1. Scrie pe flip chart întrebarea și cele 3 variante fără a dezvălui varianta corectă;
2. Colegii săi votează varianta corectă prin ridicarea mâinii;
3. Elevul care a propus întrebarea dezvăluie răspunsul corect explicând și motivul pentru care răspunsul este cel corect.

Procesul poate fi reluat cu același elev sau cu alți colegi.

În online, elevul poate adresa întrebarea pe platformă, iar voturile se pot face cu ajutorul emoticoanelor.

5. În papucii celuilalt (*Papucii lui Abu Cassem*)

Elevii primesc o fișă de lucru, având următorul fragment din basmele arabe *1001 de nopți*:

„Părinte, stăpâne! Fie-ți milă de un biet negustor sărman care-și duce zilele de azi pe mâine! Jur când am venit de la baie nu mi-am mai zărit papucii și în locul lor erau acești papuci minunați. Iertare, stăpâne! În orbirea mea netrebnică am crezut pentru o clipă că sunt cadou de la un bun prieten pe care tocmai îl întâlнисem aici mai devreme, iertare, prea-luminate stăpâne, nu-mi tăiați mâna!”

Obiectiv: Prin intermediul jocului, elevii văd și înțeleg mai bine perspectiva celuilalt și își dezvoltă empatia și compasiunea.

Durata: 15–20 minute

Jucători: toată clasa/voluntarii

Spațiul de joacă: în sala de clasă/în curtea școlii/în online

Materiale didactice: un cronometru, o clepsidră, o pereche de papuci simbol

Descriere:

Elevii aleg o persoană în papucii cui vor vor să intre în timpul jocului sau chiar în papucii unuia dintre personajele textului studiat. Primul lucru

este să anunțe numele personajului (*Eu sunt acum...*). Apoi, va intra în rol și va juca eroul respectiv.

Pentru partea de încheiere, după ce toți cei care au dorit au jucat, ceilalți fiind observatori, le adresează câteva întrebări de conștientizare, precum:

Cum te simți în papucii tăi? Dar în papucii celuiilalt? Ce ai descoperit? Ce ai conștientizat? Cum te-a ajutat acest joc? Ce poți face diferit acum?

Prin intermediul acestui joc, elevii ajung să descopere experiențele noului personaj, să trăiască experiențele acestuia, să-ți descopere anumite atitudini.

Bibliografie:

- [1] Barthes, Roland, *Plăcerea textului*, București, Editura Cartier, 2006.
- [2] Bocoș, M. D., *Instruirea interactivă*. Editura Polirom, Iași, 2013.
- [3] Caluschi, M., *Psihologia creativității. Suport de curs*. Iași, Universitatea „Petre Andrei” din Iași, 2011
- [4] Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, Volumele 1–3, București, Editura Artemis, Traducerea a fost făcută după ediția 1969 revăzută și adăugită, apărută în colecția „Bouquins”.
- [5] Ilie, Emanuela, *Didactica literaturii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Polirom, 2020.
- [6] Gai, B., Iepure, C., Curcubătă, R., Vaida, B., *Jocuri didactice*, Iași, Editura Taida, 2021.
- [7] Jitaru, Oana, *Metode interactive pentru stimularea învățării eficiente*, Suport de curs, Editura Performatica.
- [8] Marcus, Solomon, *Paradigme universale III. Jocul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2011

VARIA

AN ESCAPIST IN LITERATURE REALM. TEACHING ENGLISH THROUGH LITERATURE

Maria-Magdalena COLPOȘ

magda_colpos@yahoo.com

DEZLĂNȚUIT PE TĂRÂMUL LITERATURII. ÎNVĂȚÂND ENGLEZA
PRIN LITERATURĂ

REZUMAT: În această lucrare am prezentat locul privilegiat al poeziei ca artă și rolul esențial pe care îl are atunci când vrem să pătrundem în substratul de adâncime al ficțiunii întrucât, până la urmă, totul converge către poezie. Abia când am învățat să vedem poezia în lucrurile care ne înconjoară, viața noastră și-a găsit sensul. Toți oamenii caută toată viața, chiar dacă nu sunt conștienți de aceasta, perfecțiunea, și această căutare constantă și nesfârșită a absolutului se reflectă în poezie. Literatura poate fi văzută din multe perspective, dar literatura ca formă de artă, putem spune, că este poezie. Acest lucru nu înseamnă că orice scriere literară care urmează să fie numită literatură trebuie să fie în versuri. Tot ce știu e totuși faptul că nu sunt în stare să dau o definiție poeziei sau literaturii. Așa cum nu mă consider îndreptățit să judec dacă oamenii sunt serioși sau nu în privința literaturii, doar luând în considerare gustul lor pentru aceasta. Poezia este locul în care se întâlnesc toate celelalte forme de artă: muzica și culorile, sunetele și formele care devin vii în poezie. Cred că toți ne căutăm pe noi înșine când citim poezie. Căutăm un sens pentru tot ceea ce se întâmplă și, de aceea, avem tendința de a aprecia mai mult operele literare în care ne recunoaștem.

CUVINTE-CHEIE: artă, lectură, literatură, poezie, substratul de adâncime.

Literature can be seen as many things, but literature as a form of art is poetry. This does not mean that any piece of literature which is to be called literature must be in verse. That I know, yet I am not able to give a definition of poetry or literature. Just as I do not consider myself entitled to judge whether people are serious or not about literature, only by considering their taste in literature.

My personal opinion is that ultimately everything converges to poetry.

* Profesor de Limba engleză la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești.

Only when we have learnt to see the poetry in the things that surround us, has our life found its meaning. All people are looking for all their lives, even if they are not aware of it, is perfection and this constant, neverending seek for the absolute is reflected in poetry.

Poetry is the place where all the other forms of art meet: music and colours, sound and shapes become alive in poetry.

I think we are all looking for ourselves when we read poetry. We are looking for a meaning to everything that happens and that is why we tend to appreciate more the pieces of literature in which we recognise ourselves. And poetry is such a marvellous thing! Real poetry is always pure feeling and we can always recognise our own feelings in the rhythm of the words and their sound, in the images created and the ideas conveyed by the poet. The most diverse feelings and emotions are put into words in poetry: the joy of life and of love, as well as sadness and despair.

I read a long time ago in one of Victor Hugo's novels ("Les Gens de la mer") that whenever you want to understand yourself and the world around you, all you have to do is take out the Bible and open it. It will always open at the right page. Since then every time I read something I ask myself, even if unconsciously, if Hugo's theory is true and almost every time the answer is yes.

Love is probably the most often explored theme in literature, because love is all we want and all we need. Merely speaking of love can turn everything into poetry. From a literary point of view, prose passages describing love can be just as poetic as any love poem. The exaltation in Aldous Huxley's novel, "The Genius and the Goddess", as he describes a woman's dual love, physical and spiritual, has touched me most deeply. So did John Donne's poem, "The Extasie". I cannot think of more different views about love, especially physical passion, than these two; yet they are both poetry – praising the beauty of life, of God, of the world, of us. Only poetry can express fully the happiness of love in such words as those of Elizabeth Barret Browning, in her "Sonnets from the Portuguese":

*How do I love thee? Let me count the ways.
I love thee to the length and breadth and height
My soul can reach when feeling out of sight
For the ends of being and ideal grace.*

Despair and the sense of being lost and lonely in a universe of eternal suffering can equally be conveyed in wonderful words, in poetry, real poetry.

“We were two alert lice in the blond hair of nothing”.

It is all resumed to the search of we do not know what, in a world that we do not understand.

Poetry is a world in itself. Poetry is the reflection of our world and a way of escaping it at the same time. Poetry is a universe of pure feeling. With the risk of being idealistic and unrealistic, I do believe that human-kind can be saved through poetry, because, just as I know there is not one single human being in this entire world who does not have a good part to his character, I know there isn't anyone in the world who does not like poetry, who does not feel poetry, who has never felt poetry, not even for a second in all his life. Poetry is there in music, in nature, in life and it is the way to perfection. Through poetry we manage to go beyond, to see beyond our carnal limits. We manage to believe that all is not reduced to flesh and blood and that we might actually be made of star dust and not of internal organs.

I do not think that people have to be serious about literature to appreciate poetry, nor is it true that a person who appreciates poetry is serious about literature. I think these things do not depend on each other, because poetry in the literary form is simply the “material” form of the greater poetry, which is life. Just as life, it is infinite and it goes beyond death. It always survives and always will and we, too can overcome the sense of everything having no meaning through poetry. Only through poetry.

Bibliografie:

- [1] Baugh, Albert C. and Cable, Thomas, *A History of the English Language*, London: Prentice Hall, 2002.
- [2] Brown, Douglas H., *Principles of language learning and teaching* (5th ed.), New York: Pearson Education, 2007.
- [3] Brown, Douglas H., *Principles of language learning and teaching* (5th ed.), New York: Pearson Education, 2007.

POEZIA PAȘOPTISTĂ – TRĂIRE ȘI REVOLTĂ

Iuliana IANCU*

iulia_oica@yahoo.com

THE '48S POETRY – LIVING AND REBELLION

ABSTRACT: The present research is based on an analysis of the Pashoptist period, from which we selected the necessary examples to demonstrate that the poets of that time anticipated by their creations something of the fervor of the symbolists, announcing another poetic language. The lyrical labor of the first Romanian poets contributes to the affirmation of their literary individuality, incorporating the obscure energies of a century of amplified poetic experiments, transferred into artistic material. At the origin of these creators' daring and lyrical obsessions are the dark past, the revolutionary present and the ever troubled future, communicating inner structures and spiritual horizons specific to the next literary moments.

KEYWORDS: creations, experiments, revolutionary, daring, obsessions.

Privită ca un ceremonial, ca o formă de a atinge perfecțiunea, poezia invocă muzica, deoarece „aduce cu ea un fel de viață pe care ne-o impune prin dimensiunea ei fizică, în timp ce monumentele vorbirii, dimpotrivă, ne cer să le împrumutăm noi această viață”¹. Mai întâi, poezia populară exprimă caracterul unui popor, modul acestuia de a simți, coborând „în matca nației să vadă traiul săteanului, afecțiile lui”². Îndemnul lui Cezar Bolliac către scriitorii români vizează spulberarea prejudecăților și promovarea *iubirii de omenire*, a adevărului, păcii și realității: „Adevărul este, domnilor, că în ziua de astăzi la noi nimeni nu prea gonește cu dinadinsul faptele talentului și ale inimii”³.

De aceea, lucrarea de față își propune să evidențieze faptul că

* Profesor de limba și literatura română la Liceul Tehnologic de Industrie Alimentară „Terezianum” Sibiu.

¹ Paul Valéry, *Poezii. Dialoguri. Poetică și estetică* (ediția îngrijită de Ștefan Aug. Doinaș, traduceri de Ștefan Aug. Doinaș, Alina Ledeanu și Marius Ghica), București, Editura Univers, 1989, p. 558.

² Paul Cornea, Mihai Zamfir, *Gândirea românească în epoca pașoptistă (1830 – 1860)*, volumul I (antologie, studiu și bibliografie de P. Cornea; text stabilit, note și medalioane biografice de M. Zamfir), București, Editura pentru Literatură, 1969, p. 409.

³ *Ibidem*, p. 415.

poeziile pașoptiste conțin atât germeii romantismului, cât și ai simbolismului, iar originalitatea acestora trebuie căutată în teme, motive, mijloace, interesul pentru exprimarea sentimentelor apăsătoare, a pus-tietății determinate de atmosfera plictisitoare a cotidianității. Dincolo de latura revoluționar-naționalistă, pașoptiștii își definesc obiectivele mai clar pe plan social și politic, propun o coerență a principiilor și o pluralitate a ideologiilor: „Pe plan estetic, acordul e general în privința misiunii artistului, a rolului educativ și utilitar al literaturii și artei, a dezvoltării tuturor genurilor și speciilor”⁴.

Dincolo de aceste evidențe, lucrarea își propune o (re)lectură a poeziei secolului al XIX-lea din perspectiva posibilității ca sensibilitatea pre- și post-pașoptistă să anticipeze ceva din specificul liricii simboliste, dar și o investigare a măsurii în care interesul autorilor de dinainte de 1870 pentru tehnica versului și pentru muzicalitate își poate găsi corespondențe în primatul atribuit de simboलिști muzicii. Definită drept *o putere* sau *un instrument de putere*, creația poetică dintotdeauna și mai ales cea simbolistă încearcă să trezească în mintea cititorilor o stare de grație, determinată de activarea tuturor codurilor senzoriale. Accentul simboलिștilor cade pe culoare, fragranță și muzică, iar vibrația lăuntrică provine din percepția acută a exteriorității ce-și găsește corespondent în interioritate. Revenim astfel la trăire, la autenticitatea simțurilor propovăduită de poeții pașoptiști, care și-au exprimat credința că poezia se naște numai din *simțire*. Originea poeziei este strâns legată de experiențele pe care omul le-a traversat de-a lungul timpului: „Numai poezia poate să cuprindă și să expună toate ideile, toate simțirile și toate cunoștințele de care poate fi primitoare natura omenească”⁵. În perioada pașoptistă, poezia trebuia să fie glasul adevărului și al realității, întrucât *poezia adevărată* se adresează mai întâi inimii și pe urmă imaginației cititorilor: „Trecutul și viitorul vor avea totdeauna cartea lor deschisă poeziei”⁶. Alecu Russo pare a intui importanța muzicii în cadrul poeziei populare, alături de obiceiuri și povești, deoarece poate reconstitui trecutul unei nații: „Poezia poporală este întâia fază a civilizației unui neam, ce se trezește la lumina vieții, iar când acest neam

⁴ *Idem*, *Oamenii începutului de drum* (Studii și cercetări asupra epocii pașoptiste), București, Editura Cartea românească, 1974, p. 21.

⁵ Paul Cornea, Mihai Zamfir, *Gândirea românească în epoca pașoptistă (1830–1860)*, volumul I, *op. cit.*, p. 428.

⁶ *Ibidem*, p. 437.

cade din vechea sa civilizație, poezia poporală devine *paladium* al limbii și al obiceiurilor strămoșești. Pentru noi, ea este și o fază și un paladium”⁷.

Literatura epocii pașoptiste are un statut incert, fiind predominant raționalistă, scrisă mai ales de nobilime, iar poeziile celor care scriu în această perioadă conțin o serie de imagini, motive și procedee folclorice: „nu există o grupare compactă de scriitori, care să se afle într-un acord de gust și de conveniențe cu un public rafinat și intelectual”⁸. Poeții manifestă o tendință de integrare în universul real, de întoarcere spre natură, o dorință de explorare a vieții interioare: „Găsim în multe scrieri tumultul sensibilității, intuiția adevărului interior, melancolia plutirii spre moarte, sentimentul solitudinii într-o societate ostilă”⁹. Astfel, se trasau direcțiile unui nou tip de poezie, în care nevoia de ideal și de fabulos, atât de specifice ființei umane, se armonizează într-un univers plauzibil, unde „elanurile sunt strivite, iar aptitudinile personalității constrânse să se piardă, își caută în mod firesc o împlinire compensatorie în planul ficțiunii”¹⁰.

Noutatea lucrării rezidă din încercarea de a (re)găsi în poezia pre-/postpașoptiștilor elemente simboliste ce coexistă cu cele romantice și clasice, dezvăluind dezvoltarea și progresul interior al poeziei noastre de la formele incipiente, create după modelul celor universale, la cele cu adevărat originale, izvorâte dinlăuntrul ființei creatorului care se inspiră din tot ceea ce e românesc – limbă, natură, existență, istorie, folclor, mituri și credințe, într-un cuvânt trăire sau simțire autentică.

Pornim de la premisa că lirica noastră oferă o imagine aparte în cadrul celei universale tocmai prin această comuniune a tendințelor și curențelor literare, ce s-au topit unele în altele, fără a se exclude sau contra, dimpotrivă, au conlucrat armonios conturând universuri poetice inegalabile. Am putea privi o astfel de amalgamare drept o consecință firească a arderii etapelor, fenomen pe care literatura noastră l-a traversat și s-a dovedit a fi prolific nu la nivel mimetic, ci creativ.

Momentul 1848 în literatura română a constituit atât o perioadă agitată, cât și una plină de transformări la nivel social și cultural, fiind

⁷ Paul Cornea, Mihai Zamfir, *Gândirea românească în epoca pașoptistă (1830–1860)*, volumul II, *op. cit.*, p. 341.

⁸ Paul Cornea, *Originile romantismului românesc (Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780 și 1840)*, București, Editura Cartea românească, 2008, p. 69.

⁹ *Ibidem*, pp. 79–80.

¹⁰ *Ibidem*, p. 90.

cunoscut sub denumirea de perioada pașoptistă, în care activitățile literare se îndreaptă spre cultivarea valorilor universale: „*Dorințele partidei naționale*, programul revoluționarilor moldoveni redactat de Kogălniceanu *post festum*, deci după tulburările din martie 1848, de la Iași, violent reprimat de domnitor, conțin revendicări întru totul asemănătoare celor din *Proclamația de la Islaz*”¹¹. Mișcarea de eliberare națională s-a conturat și în cadrul *Tratatului de la Adrianopol* (1829), prin care Moldova și Țara Românească au devenit autonome din punct de vedere administrativ, iar înlăturarea domniilor fanariote și instalarea domnilor pământeni au determinat apariția unor relații economice și politice inexistente până atunci. Lupta pentru emancipare socială și națională, în preajma anului 1848, devine în toate provinciile românești o formă de manifestare a conștiinței naționale: „pașoptiștii așază la temelia existenței statale ideea de *personalitate națională*, reclamând în numele ei autonomia, Unirea și adoptarea acelor forme instituționale ale vieții moderne fără de care ființa națională nu se putea dezvolta în mod normal”¹².

Se realizează o mișcare de reorganizare a societății românești și de eliberare națională, o reconstrucție a structurilor învechite, renăscând în conștiința oamenilor un puternic spirit național, ca o reacție împotriva imitației și a influenței culturii occidentale. Această mișcare culturală pune accentul mai întâi pe utilizarea în scris a limbii române, pe creația originală, pe evidențierea valorilor naționale, iar învățământul, presa, teatrul, literatura, științele cunosc o dezvoltare fără precedent. De aceea, apar societăți științifice și culturale, crește numărul revistelor, al periodicelor și al cărților tipărite, se conturează un public cititor, se organizează biblioteci, librării în vederea emancipării maselor.

Cât privește presa, în cele trei țări românești se realizează o amplă activitate publicistică, apărând primele ziare precum „*Curierul românesc*” (București, 1829, sub conducerea lui I. H. Rădulescu), „*Albina românească*” (Iași, 1829, Gheorghe Asachi), „*Gazeta de Transilvania*” (Brașov, 1838, George Barițiu). Apariția, în 1840, a revistei „*Dacia literară*”, la Iași, sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, constituie un moment extrem de important în procesul complex de promovare a spiritului național: „Meritul ei – și poate cel mai de seamă merit al ei, în perspectiva timpului – nu e de a fi denunțat niște erori, ci mai ales acela de a fi promovat

¹¹ Paul Cornea, *Gândirea românească în epoca pașoptistă*, I, op. cit., p. 17.

¹² *Ibidem*, p. 18.

o îndrumare pozitivă, de a fi indicat cu claritate temelia pe care se poate înălța o cultură autentică”¹³. Deși programul „Daciei literare” se prezenta ca o reacție critică împotriva imitației și a traducerilor mediocre, denunțate ca o *manie primejdioasă*, întrucât nimica tot ceea ce era specific național, totuși „revista ieșeană n-a acționat în numele unei concepții xenofobe sau al unui conservatorism anacronic”¹⁴.

În aceeași perioadă, se pun bazele învățământului în limba română, se înființează școli primare/normale în marile centre ale țării și primele școli superioare, conservatoare dramatice și muzicale, iar numeroși tineri își completează studiile în universități din străinătate (Franța, Germania, Italia), stabilind acolo legături cu mari oameni de cultură, dar și cu personalități politice influente ale vremii. În domeniul științei, pașoptiștii iau contact cu mișcarea de idei europeană, ce le stimula gândirea originală, asimilând totodată noile cunoștințe științifice: „Se declanșează atunci, sub presiunea irezistibilă a condițiilor obiective, marea campanie a *euro-penizării* țării și a asimilării rapide a civilizației moderne”¹⁵. Tot atunci se constituie și primele societăți științifice românești, iar interesul cade pe necesitatea de a crea o știință a istoriei, care să înfățișeze evoluția societății românești, dar și pe transformarea istoriei în izvor de inspirație pentru literatura beletristică.

În cadrul societăților culturale se încurajează întrunirile publice și discuțiile pe diverse teme: literare, politice, științifice. Saloanele literare sunt înființate după moda occidentală, precum era cel al lui Iancu Văcărescu, în Țara Românească, al lui Costache Conachi, în Moldova, unde se dezbăteau probleme privind creația literară. Și teatrul promovează spiritul național și răspândește cultura în rândul oamenilor, din inițiativa unor cărturari precum Ion Heliade-Rădulescu în Țara Românească și Gheorghe Asachi în Moldova: „Desigur, publicul pașoptist nu era alcătuit în întregime din boierime, totuși preponderența caracterului aristocratic, cel puțin până la Unire, e evidentă”¹⁶. Numeroase trupe de actori dădeau reprezentații în limba franceză: în 1819, pe scena de la Cișmeaua Roșie din București, se

¹³ *Ibidem*, p. 37.

¹⁴ *Ibidem*, p. 36.

¹⁵ Paul Cornea, *De la Alecsandrescu la Eminescu (Aspecte – Figuri – Idei)*, București, Editura Pentru Literatură, 1966, p. 13.

¹⁶ *Idem*, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii: concepte, convenții, modele*, București, Editura „Eminescu”, 1980, p. 256.

prezintă piesa *Hecuba* de Euripide, în traducerea lui Iancu Văcărescu, iar la Iași, se jucase în 1816, prima piesă în limba română, *Mirtil și Hloe*, faimoasa reprezentare a lui Gheorghe Asachi.

Pașoptismul se prezintă ca o mișcare efervescentă de idei, cu rădăcini adânci în substanța națională, întorcându-se spre Europa de la care preia idei, argumente și standarde, iar în domeniul estetic a vizat o literatură legată de popor, de istoria, spiritualitatea și nevoile sale: „În felul acesta, a ajutat-o să scape de sub imperiul mimetismului, să-și descopere propriu-i fel de a fi și să devină, din reproductivă, creatoare”¹⁷. Acest proces evolutiv presupune de fapt o tendință de renovare radicală mai ales prin dorința artistului de a se îndepărta de imitația modelelor precedente și de a birui timpul prin originalitatea creației sale. Relația artă – realitate era una de condiționare, chiar dacă nu s-a realizat în mod mecanic sau nu a funcționat simultan: „estetica triumfătoare a romantismului nu ne oferă peisajul unei rupturi de orice tradiție, ci al *eliberării de o tradiție care oprimă în favoarea altei tradiții, uitate*, consonante cu prezentul și purtând în germene tendințele noii epoci”¹⁸.

Mentorul generației pașoptiste rămâne Mihail Kogălniceanu, care apără ideea de originalitate în literatură și dezvoltă în același timp spiritul critic, exercitând o influență decisivă asupra fizionomiei culturii românești: „Kogălniceanu având pasiunea descripției minuțioase izbutește a da un tablou de epocă plin de detalii, neprețuit pentru evocarea unei lumi dispărute”¹⁹. Programul acestei generații este exprimat în mod explicit de revista „Dacia literară”, iar articolul – program se remarcă prin grija conținutului, deoarece autorul laudă activitatea lui Ion Heliade Rădulescu și Gh. Asachi la fondarea presei românești, fără a nega principiile sau opera acestora. Îndemnul lui se îndreaptă spre realitățile naționale: „am fost și sunt de ideea că în secolul al XIX-lea nu e iertat nici unei nații de a se închide înăuntrul înrâurilor timpului, de a se mărgini în ce are, fără a se împrumuta și de la străini... Propășirea este mai puternică decât prejudițiile popoarelor, și nu e zid destul de înalt și de tare care să o poată opri în drumul său”²⁰.

¹⁷ Idem, *Gândirea românească în epoca pașoptistă*, I, op. cit., p. 32.

¹⁸ Idem, *De la Alecsandrescu la Eminescu (Aspecte – Figuri – Idei)*, op. cit., p. 9.

¹⁹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Fundația regală pentru literatură și artă, 1941, p. 176.

²⁰ M. Kogălniceanu, *Scieri alese*, volumul I, București, Editura de stat pentru literatură și artă, 1955, p. 146.

Acest corifeu al pașoptismului, așa cum l-a numit Paul Cornea, propunea o critică bazată pe eliminarea luxului, a exagerărilor intelectuale promovate de o Europă, de la care scriitorii pașoptiști au preluat ideile de dreptate, dar nu și indiferența față de tot ceea ce e național. Operele acestora vor fi strâns legate de mediul social, întemeindu-se pe observarea vieții, a poporului angajat în lupta pentru emancipare, prin explorarea trecutului și inspirația populară. Cei mai mulți dintre cei care au scris în această perioadă tumultuoasă din toate punctele de vedere și-au început învățătura cu dascăli particulari, în limba greacă, apoi și-au continuat studiile în Franța: „Năzuința de a pune la temelia creației seva nutritivă a realităților naționale, fără a pierde însă contactul cu exigențele spiritului modern, va absorbi eforturile tuturor scriitorilor de la 1848”²¹.

O altă direcție urmată de către pașoptiști se referă la valorificarea folclorului, din impulsul scriitorilor de a dovedi unitatea și demnitatea poporului român, sprijinindu-se bineînțeles pe o bogată tradiție, ce lucra în același sens cu inovația. Mulți scriitori au participat la Revoluția de la 1848, scriu opere cu un puternic caracter militant și patriotic, desfășurând totodată o critică socială de amploare, „sub toate formele literare și în toate registrele – de la tonul acut, violent, demascator al lui Bălcescu, până la persiflarea cu umor a teatrului lui Alecsandri și ironia fină, amară uneori, a fabulei lui Alecsandrescu”²². Pentru pașoptiști, scrisul era o modalitate de împlinire a sinelui, de exprimare a conștiinței, deoarece sentimentele cedează în fața regulilor sociale, a cerințelor timpului.

Literatura pașoptistă nu înseamnă doar inspirație din trecutul istoric, din lupta pentru eliberare socială și unitate națională, prețuirea frumuseților patriei și ale creației folclorice, în care se reflectă bogăția, varietatea manifestărilor spiritului popular, reflectarea problemelor sociale ale epocii, satirizarea viciilor orânduirii feudale, ci și exprimarea unor sentimente ale interiorului, prin risipirea realului în vag, mister și emoții copleșitoare. În creația artistică a (post)pașoptiștilor întâlnim deopotrivă mărci ale clasicismului, elemente romantice, dar și germeni ai simbolismului, deoarece văd în poezie o modalitate de cunoaștere, încercând să afle ceea ce se află dincolo de material. De aceea, ei se întorc adesea spre trecut pentru a se adresa contemporanilor, evocând faptele mărețe ale predecesorilor, din dorința de a descifra destinul lumii aflat sub imperiul incertitudinilor.

²¹ Paul Cornea, *De la Alecsandrescu la Eminescu (Aspecte – Figuri – Idei)*, op. cit., p. 22.

²² *Ibidem*, p. 26.

Trăind sub semnul damnării, asemenea simboलिष्टilor, cunoscând deopotrivă umilințele și aspirația, necazurile și puterea, neputințele și exaltarea, poeții (post)pașoptiști impun un concept nou de artă și de creație, aflându-se la nivel social într-o stare permanentă de tensiune. Sub influența curentului național-popular de la „Dacia literară”, se accentuează capacitatea scriitorilor de a (se) instrui, dar și de a permite celorlalți să amplifice puterea cuvintelor, valoarea lor spirituală, poezia înregistrând succese apreciabile. Generațiile de poeți prețuiesc prin creațiile lor frumusețile patriei și ale folclorului, ca formă de a reflecta viața spirituală a poporului român. Însuși Alecu Russo considera tradițiile populare o oglindă realistă a neamului, un admirabil izvor de inspirație pentru literatura cultă.

Participarea activă la lupta socială, la evenimentele politice ale vremii, îi determină pe scriitori să condamne prin scrierile lor abuzurile și nedreptățile de tot felul, să satirizeze viciile orânduirii de tip feudal și să evoce realitatea socială. Literatura se erijează astfel într-o expresie a cerințelor societății, în care se armonizează elemente ale trecutului și ale prezentului decăzut, în solemnitatea unui sentiment patriotic atotcuprinzător. Discursul lui Mihail Kogălniceanu se remarcă prin spiritul critic în formă constructivă, de o fermitate polemică evidentă, deplângând nu doar imitația, ci și superficialitatea, văzând în istorie o *magister vitae*.

Ca teoretician al specificului național, Mihail Kogălniceanu observă în istorie o martoră a aventurii omului, ce reflectă viața, resentimentele și nădejdea celor care încearcă să schimbe fața lumii, iar „ceea ce atrage e însuși misterul începuturilor, fabulosul epocilor legendare, poezia vechimii încifrată în ruine și tezaure ajunse la noi aproape prin miracol”²³. Cuprins de o puternică feroare patriotică, el interpretează trecutul glorios în limitele adevărului, din perspectiva intereselor prezentului, în opoziție celorlalți care „au descris și vor descrie aceste întâmplări mărețe cu mai multă pompă, cu mai frumoase vâpsele; dar nici unul nu ne va întrece în iubirea pentru adevăr”²⁴. Recuperarea trecutului se acordează cu descoperirea folclorului, ca experiențe intelectuale înalte, Mihail Kogălniceanu vorbind cu admirație despre frumusețea poeziei folclorice, punând accent pe valoarea estetică a literaturii populare: „Ea are suavitatea florilor, e cântată de păstori în vârfurile Carpaților și de plugari pe întinsul ogoarelor”²⁵.

²³ Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, op. cit., p. 428.

²⁴ M. Kogălniceanu, *Scrieri alese*, volumul I, op. cit., p. 141.

²⁵ Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, op. cit., p. 444.

Conceptul de *conștiință națională* apare la noi în epoca luminilor, dar se manifestă plener în perioada romantismului, ce instaurează supremația sentimentului în defavoarea rațiunii lucide, exaltă trecutul național și așază originalitatea la temelia creației artistice. Din punct de vedere teoretic, discursul romantic este fragmentar, evită impunerea unor reguli stricte, „nefiind decât o excrescență a trunchiului clasic și nu se fundează pe o poetică proprie, ci presupune doar amendarea poeziei tradiționale”²⁶. Creațiile unui scriitor sunt influențate și favorizate de mersul obiectiv al evenimentelor istorice, dincolo de imaginație și simțăminte ce definesc ființa umană confruntată cu istoria potrivnică.

Pașoptismul se detașează de gândirea religioasă, atât de specifică luminișmului francez, realizând o laicizare a literaturii, deoarece scriitorii se dovedesc a fi spirite pozitive, ce nu apelează la vreo forță transcendentă, ci o invocă la nivel declarativ. Alți pașoptiști sunt străbătuți de îndoieli și interogații retorice pe marginea dialecticii bine – rău, asociate unor pledoarii în favoarea moralității și a religiei, privind existența ca o formă de promovare a idealurilor. Integrarea socială implica virtutea, căutarea fericirii, îndeplinirea propriei datorii, prezența unei conștiințe vii, ce caută să îndeplinească justiția la nivelul societății, propagând un ideal etic. Aceiași pașoptiști se formează într-un context al melodramei și al pastoraliei, al liricii sociale, al baladei istorice sau al romanului de tip istoric, iar gustul lor eclectic se manifestă în toate domeniile vieții.

Arta, potrivit viziunii pașoptiste, capătă valențe pedagogice, devine vocea conștiinței, depășește finalitatea utilitară atribuită de către luminiști, pentru a fi raportată la imperativele istoriei. Literatura nu mai este nici marginală, nici confidențială, căpătând statutul de mesager al libertății și al identității naționale: „Pașoptiștii sunt niște artiști cetățeni sau mai exact niște cetățeni care recurg uneori la serviciile literaturii pentru a-și propaga ideile”²⁷. Sentimentul datoriei față de neam se contopește, în scrierile pașoptiste, cu ideile de interes obștesc, cu încrederea în puterea actului creator privit ca o formă de instruire spirituală.

Se cristalizează treptat un romantism ieșit din adâncurile vieții publice, ce acționează sub forma unui curent literar și artistic, cu elemente specifice, chiar dacă nu-și anunță intrarea în scenă printr-o serie de norme până în 1840: „În ciuda caracterului romantic al programului

²⁶ *Idem, Regula jocului, op. cit.*, p. 183.

²⁷ *Idem, De la Alecsandrescu la Eminescu, op. cit.*, p. 35.

celebrei publicații de la 1840 (originalitate, naționalism, istorism, «adevăr» etc.), termenul romantic ca atare nu e utilizat ca semn distinctiv sau măcar ca opțiune literară plauzibilă de nici unul dintre redactori”²⁸. Noua estetică se manifestă mai întâi ca o școală, cu articole – program, cu îndrumători și discipoli, printr-o accentuare a formelor tipice după 1830, coexistând cu alte tipuri artistice în cadrul operei aceluiași scriitor. Despre *arderea etapelor și amestecul modelelor, al vârstelor literare* discută Paul Cornea, întrucât ceea ce este nou nu poate fi asimilat neapărat prin eliminarea vechiului, ci printr-o integrare în lumea contemporană a structurilor moderne. De aceea, *trubaduri* precum Costache Conachi, Barbu Paris Mumuleanu sau Iancu Văcărescu, reprezentativi pentru poezia deceniului al treilea vor apărea ca poeți minori, ca autori vechi în perioada următoare.

Ceea ce devenea din ce în ce mai important era scrisul, iar poezii trebuiau să abordeze o tematică actuală pentru acea epocă, adesea supra-saturată de imperative naționale, lărgind astfel sferile expresivității. Actul de creație începe să fie înscris în zona temporalului și a concretului, prin dezvăluirea tainelor universului și ale interiorității, dincolo de barierele impuse altădată imaginației și sensibilității. Dacă amatorul într-ale condeiului scrie după bunul plac, cel care se vrea scriitor trebuie să fie atent la frazare și la problemele limbii, să-și însușească tehnica artei cuvântului, pentru că „literatura romantică pare o treaptă de civilizație”²⁹.

Între 1787 și 1840, mișcarea literară a oferit imaginea cea mai adecvată și mai expresivă a artei prezentului, printr-o poezie lirică prin care *se descoperă Occidentul*, după cum crede G. Călinescu sau situată *la răspântie de lumi, între Apus și Răsărit*, după cum opinează Nicolae Manolescu: „Aici, la ușa Orientului, lumea de la 1800 trece în ochii multora drept cel mai bun exemplu pentru această polaritate socială și sufletească”³⁰. În această perioadă pot fi încadrați clasicii întârziați, prepașoptiști sau noii trubaduri, care oscilează între,” senzualitatea erotismului și realismul iubirii, dintre care putem enumera: clanul Văcăreștilor (Ienăchiță, Alecu, Nicolae), Costache Conachi, B. P. Mumuleanu, Anton Pann și alții. Această primă generație nu va depăși canoanele impuse de direcția național-populară a

²⁸ *Idem, Originile romantismului românesc, op. cit., p. 454.*

²⁹ *Ibidem, p. 462.*

³⁰ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 92.

lui Mihail Kogălniceanu prin mesajul social și militant al artei, apelul la realitatea istorică, la forma cuvintelor și mai puțin la idee.

Fenomenul romantic este identificat cu perioada 1840–1889, în care poeți precum Gh. Asachi, I. H. Rădulescu, Vasile Cârlova, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Gr. Alexandrescu vor reprezenta mai multe tipuri de romantism: „Iată, deci, premisele unei concepții mai realiste, care pornește de la convingerea existenței mai multor centre de urgență romantică și totodată a unei unități fundamentale, dincolo de particularisme”³¹. Poeții (post)pașoptiști sunt priviți de critica literară drept romantici mesianici sau cântăreți ai ruinelor – damnații, respectiv romantici macabri și exotici, încă sub cano-nul pașoptist, încercând totuși să-și găsească identitatea în corespondența dintre suflet și natură. Se remarcă în creațiile acestora o nouă sensibilitate, prin refugiul salvator în melancolie, depășind contemplarea pur sentimentală a naturii.

Acest fenomen în expansiune nu mai coincide într-un tot cu pitorescul, cu aspectul insolit și spectaculos al naturii, mai ales spre sfârșitul secolului, când *istoria cuvântului* se deschide unor sensuri multiple. Oameni instruiți precum Heliade, Alexandrescu, Asachi sau Negruzzi cunoșteau conținutul prefeței la drama *Cromwell* a lui Victor Hugo, ce păstrează un respect aparte față de *Arta poetică* a lui Boileau, iar disputele pe teme literare din Franța nu păreau să aibă consecințe în realitatea românească. Deși se încearcă a se lăsa în urmă aspectele nostalgice, meditative specifice școlii romantice, pentru a se pune accent pe rolul cetățenesc al artistului, pe lupta pentru libertate, totuși lirismul se îndreaptă inevitabil spre un limbaj cu implicații subtile. De exemplu, în 1830, poezia lui Iancu Văcărescu este apreciată de către I. H. Rădulescu ca fiind originală, născută din inspirație și mai puțin dintr-un meșteșug asupra cuvintelor.

În literatura românească, romantismul își face treptat loc „prin exercițiul insistent al lirismului, cu Heliade, Alexandrescu, Bolliac etc., și se insinuează în câmpul conștiinței literare printr-un soi de extensiune treptată a conceptelor tradiționale: imaginea lui devine astfel familiară treptat cititorului, oferind toate garanțiile de morală și securitate”³². I. H. Rădulescu dispune de o reală influență în domeniul literaturii, cel puțin până la Revoluția din 1848, intuind necesitatea literaturii autohtone de a dialoga

³¹ *Ibidem*, p. 148.

³² Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, op. cit., p. 479.

cu „o *altă* Europă, trecută ea însăși printr-o mare criză de conștiință, a cărei acțiune se dovedea în stare să primească întreaga viață din Principate, nu doar câteva din ideile de suprafață”³³. Acest teoretician literar oscilează adesea între clasic și romantic, se ocupă de traducerea lui Lamartine, oferind prin *Regulile sau Grammatica poezii* un set de principii ale artei literare, în care legitimează „prioritatea geniului asupra regulilor”³⁴.

Deși realizează o critică a operei lui Gr. Alexandrescu, prin care se vizează existența și necesitatea unor reguli, totuși I. H. Rădulescu rămâne sceptic cu privire la exactitatea prozodică și la problema acurateții limbajului, elemente ce trădează inconsecvența poetului analizat. Același Heliade deosebește între poezie și versificație, trasând câteva idei asupra lirismului romantic: patria poetului e cerul, starea de reverie îl ajută să creeze, esența poeticului rămâne transcendența, poezia devenind o expresie a umanului în totalitatea sa, o formă de elevație, instaurând libertatea creatoare. Este convins că scopul artei este de a-i ajuta pe oameni să-și depășească propriile defecte/vicii, scriitorul devenind un răzvrătit ce exprimă cu maximă intensitate nemulțumirile națiunii din care face parte.

Este semnificativ faptul că intuiește rolul muzicii în cadrul poeziei, ce deține „calitatea de a înmuia inimile, de a le deschide emoțiilor tandre, smulgând existența ordinară plăcerilor triviale, înnobilând viața”³⁵. În calitate de conducător al Filarmonicii, teoreticianul se pronunță și cu privire la valoarea educativă a teatrului, artă a iluminării și a propagării moralității, ce promovează virtutea, patriotismul, angajamentul în sens romantic. Redactorul *Curierului românesc* vede în profesiunea scriitorului o vocație, consideră scrisul o artă asemenea muzicii, care îl poate înălța pe cititor, dar și pe creator deasupra existenței cenușii, sufocante, conferind lumii reale noi coordonate.

În cadrul revistei „Dacia literară”, Mihail Kogălniceanu ilustrează clar o opțiune romantică, declarându-se împotriva superficialității și exagerărilor venite din Apus, dar nu împotriva preluării de cărți și idei bune. Îndrumătorul literar propune izvoare de inspirație autohtone, deschizând perspective asupra unei literaturi bazate pe observație, pe *adevăr* și *natural*, răspunzând astfel unor nevoi obiective ale culturii românești. Scriitorii

³³ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, op. cit., p. 91.

³⁴ Paul Cornea, *Originile romantismului românesc*, op. cit., p. 485.

³⁵ *Ibidem*, p. 497.

pașoptiști dau glas unor stări de spirit în concordanță cu realitatea istorică trăită, pun în prim-plan chestiunea recuperării trecutului, fără a se lăsa ademeniți de mirajul cuvintelor *goale*: „Grație lui Kogălniceanu și prietenilor săi, spontaneitatea dezvoltării culturale începe a fi corijată, literatura capătă un țel pe care să-l servească, un criteriu care să-i gireze reușita, o perspectivă care să-i anime căutările”³⁶.

Pe bună dreptate, s-a afirmat că primii romantici sunt poeții care năzuiesc să se înalțe prin creațiile lor, să depășească efemerul pentru a se refugia în meditație, în contemplarea elegiacă a naturii, în senzații muzicale, adesea inexplicabile. Poetul (post)pașoptist deplânge neajunsurile existențiale, este un suflet mistuit de tenebrele realului neiertător, o conștiință vizionară, capabil de a-și urma misiunea sacră, „făcând din lirism o confidență și un mijloc de a sonda insondabilul, o declarație de principii și o aventură metafizică”³⁷. Romanticismul pașoptist vizează dialectica sat – oraș/ natură – civilizație, dintre care primul element presupune păstrarea tradițiilor, iar cel de-al doilea înseamnă o alterare a acestora.

Prima generație de poeți care anunță pașoptismul de tip romantic ilustrează „măsura justă, criticismul, excursul erudit”³⁸ și privea elementul popular dintr-o perspectivă melancolică: „lumea interioară se proiectează într-o lume de imagini vizuale și auditive pregnante, care dobândesc un caracter simbolic”³⁹. Poezia reușește să trezească o stare muzicală, reconstruiește o lume, în care natura creatoare și spiritul se contopesc într-o armonie totală, fiind în esența ei sentimentală. Fascinația trecutului în armonie cu universul spiritual bogat aduce în creația poetică pașoptistă dorința de a călători dincolo de barierele istoriei, de a se război cu o limbă încă nepregătită pentru a exprima simțăminte atât de puternice.

Există similitudini de motive și atmosferă stilistică între cele două generații, pașoptiste și postpașoptiste, care și-au asumat rolul de a contura doleanțele unui neam și propriile aspirații, și urmașii care le-au continuat visurile: „de lecția lor a uzat cu libertate de mișcare, nu atât pastişând pe cineva anume, cât integrându-se unei atmosfere generale”⁴⁰. Prin

³⁶ *Ibidem*, p. 502.

³⁷ *Ibidem*, p. 506.

³⁸ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, op. cit., p. 154.

³⁹ Matei Călinescu, *Conceptul modern de poezie (De la romantism la simbolism)*, București, Editura Univers, 1970, p. 40.

⁴⁰ Paul Cornea, *De la Alecsandrescu la Eminescu*, op. cit., p. 272.

lirica începuturilor răzbat tonalitățile grave și meditative, o ingeniozitate nepregândită, autenticitatea sentimentelor, freamătul unei senzualități inocente. Poezia lor devine o expresie a spontaneității ființei, înseamnă o atare *osteneală* asupra cuvintelor, o luptă cu inerțiile limbii, „printr-o operație de selectare laborioasă și de șlefuire răbdătoare a întregului material lingvistic”⁴¹.

Generația pașoptistă pare a ilustra, potrivit opiniei lui Paul Cornea, o psihologie a începutului de drum, ca dovadă a unui elan creator ce sfidează obișnuitul, a unui act al tinereții încrezătoare în ordinea universului: „exponenții generației sunt, în același timp, poeți și oameni de știință, profesori și bărbați de stat”⁴². Personalități precum Bălcescu, Kogălniceanu ori Ghica și-au pus în umbră vocația literară pentru a se dedica solicitărilor multiple și contradictorii din acea perioadă dificilă, întorcându-și privirea spre propria țară și nevoile acesteia: „nu toată lumea putea trăi la această tensiune a idealului, renunțând, cu bună știință, la bucuriile profane”⁴³. Doar V. Alecsandri pare să-și fi urmat nestingherit valențele literare, conștient că a contribuit la renașterea națională, după ce a cunoscut și a trăit experiența dramatică a suferinței.

Prepașoptiștii ar fi fost priviți ca niște cărturari generoși, care au militat pentru propriile idealuri, utopici și vizionari, ce au căzut adesea pradă iluziilor de tot felul, „patrioți incoruptibili căroră le-ar fi lipsit totuși simțul concretului și al evidențelor obiective”⁴⁴. Pe de altă parte, pașoptiștii au învățat din evenimentele pe care le-au traversat, iar activitatea lor s-a aflat sub influența clară a istoriei pe care o trăiau. Întotdeauna au fost deschiși dialogului și au pledat pentru difuzarea cunoștințelor, capabili să-și unească forțele pentru a pune bazele unei culturi instituționale, promovând la modul programatic valorile națiunii, dezvăluite prin folclor, istorie, limbă și existență.

Literatura se conturează ca beletristică între 1830 și 1860, deoarece scriitorii se străduiesc să o transforme într-o artă a scrisului, militând pentru emancipare spirituală în acord cu imperativele vremii. Epoca pașoptistă înseamnă mai ales evoluție, ca o aliniere la civilizația occidentală prin adaptare la realitățile social-istorice existente: „Năzuințele acestor oameni

⁴¹ *Ibidem*, p. 281.

⁴² *Idem*, *Oamenii începutului de drum*, op. cit., p. 27.

⁴³ *Ibidem*, p. 28.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 30.

au căpătat formula teoretică de la ideologia Apusului”⁴⁵. Acest veac de frământări sociale propune o serie de idei inovatoare, dincolo de tendințele imitative ce se manifestă la modul imperativ într-o societate aflată într-o criză a valorilor tradiționale.

Pașoptiștii credeau cu adevărat în puterea talentului de a schimba cursul artei, de a conferi operei statutul de originalitate pierdut din cauza circumstanțelor nefavorabile: „Sensul pașoptismului rămâne promovarea valențelor proprii spiritului românesc, angajarea, pe picior de independență, în marea competiție a culturii mondiale”⁴⁶. Este cât se poate de clară influența gândirii europene asupra pașoptismului românesc, dar programul acestuia corespunde la nivel ideologic progresului social-politic din Țările Române. Nemulțumirea față de prezent, înfrângerea barierelor morale, estetice și sociale, protestul creatorului contra ordinii prestabilite sunt tot atâtea mărci ale preromantismului condiționat de sentimentalism, dezvăluind criza raporturilor individului cu lumea.

Pe bună dreptate, pașoptiștii au fost romantici ca structură interioară, dar s-au adaptat realităților sociale, au încercat să-și realizeze obiectivele naționale, pe care să nu le separe de adevărul vieții, de propriile simțiri. Din punct de vedere artistic, au pretins creației elemente de noutate și originalitate, în ciuda greutăților pe care au fost nevoiți să le înfrunte, gândindu-ne doar la lipsa editurilor, a revistelor, a librăriilor. Pe lângă devotament patriotic, pașoptiștii au dorit să-și definească statutul artistic, animați de un potențial creator românesc, de încrederea în puterea rațiunii de a conferi lumii o anumită ordine prin promovarea valorilor durabile. Prin viziunea lor revoluționar-democratică, pașoptiștii, spirite constructive și realiste, au realizat o înnoire a societății românești, au așezat literatura în centrul vieții naționale, devenind expresia unui neam.

Bibliografie:

- [1] Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Fundația regală pentru literatură și artă, 1941.
- [2] Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie (De la romantism la simbolism)*, București, Editura Univers, 1970.

⁴⁵ G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească* (ediția a II-a), Iași, Editura Viața românească, 1922, p. 80.

⁴⁶ Paul Cornea, *Oamenii începutului de drum. Studii și cercetări asupra epocii pașoptiste*, op. cit., p. 57.

- [3] Cornea, Paul, Mihai Zamfir, *Gândirea românească în epoca pașoptistă (1830 – 1860)*, volumul I și II (antologie, studiu și bibliografie de P. Cornea; text stabilit, note și medalioane biografice de M. Zamfir), București, Editura Pentru Literatură, 1969
- [4] Cornea, Paul, *Oamenii începutului de drum (Studii și cercetări asupra epocii pașoptiste)*, București, Editura Cartea românească, 1974
- [5] Ibrăileanu, G., *Spiritul critic în cultura românească* (ediția a II-a), Iași, Editura Viața românească, 1922
- [6] Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008
- [7] Valéry, Paul, *Poezii. Dialoguri. Poetică și estetică* (ediția îngrijită de Ștefan Aug. Doinaș, traduceri de Ștefan Aug. Doinaș, Alina Ledeanu și Marius Ghica), București, Editura Univers, 1989

G. CĂLINESCU ÎN LUMEA PERSONAJELOR – EROU EXEMPLAR

Cristina MATEI*

mateicristina76@gmail.com

G. CĂLINESCU IN THE WORLD OF CHARACTERS – A REAL HERO

ABSTRACT: The present article tries to show the bridge between reality and fiction in G. Calinescu's novels. Every character is inspired by a real person, but in fiction became a charcter with some distinctive features which made him imperfect. On the oher hand, we can discover beyond the character the author himself, wearing some other clothes or a mask. This analysis tried to explain these concepts: person-personality-character and the relation between them in fiction.

KEYWORDS: character, fiction, literature, mask, person.

G. Călinescu este un mare romancier, de formulă clasică. Toate romanele sale au caracter autobiografic, o biografie pusă într-o lume imaginară, coerentă, decantată și distilată în operă. La G. Călinescu, documentul nu poate crea o lume fictivă decât pornind de la realitatea fie trăită efectiv, fie atestată documentar. *Cartea nunții* e clădită pe propria-i căsătorie, *Enigma Otiliei* este „cronica” familiei Căpitănescu, în mijlocul căreia a trăit adolescentul G. Călinescu, unchiul său Bică Simion a trecut aproape neschimbat în Stănică Rațiu, Felix este copia fidelă a adolescenței scriitorului.

Bietul Ioanide valorifică existența universitară de la Iași, conjugată cu munca desfășurată la *Istoria literaturii române*. În jurul personajului principal, G. Călinescu strânge individualități reale, majoritatea colegi la Universitatea din Iași, alții, oameni de cultură.

Scrinul negru își trage seva din activitatea întreprinsă de autor la Institutul de istorie literară și folclor, iar, pe de altă parte, din documentele de familie ce au aparținut lui Alexandru Buzdugan, Alexandru Doiciu, Mircea Climescu, Aurel Alimănescu și Ecaterinei Doiciu-Buzdugan-Climescu, găsite din întâmplare în faimosul „scrin negru”, cumpărat, printr-un hazard, de G. Călinescu, în vara anului 1954.

* Profesor de Limba și literatura Colegiul Național „Gr. Moisil” Onești.

Pe aceste individualități reale, G. Călinescu a sădit elemente exterioare, străine de firea adevărată a modelelor, dar fuzionând în plan estetic cu structura lor caracterologică. În biografia lui Dan Bogdan, introduce o secvență din existența lui Traian Bratu, rectorul Universității ieșene; ascendența lui Gaittany este imaginară; tristețea lui Pomponescu, după demiterea din funcția de ministru, transcrie propria solitudine după destituirea din învățământul superior și suspendarea ziarului „Națiunea”, cotidianul Partidului Național Popular, în februarie 1949.

G. Călinescu deformează intenționat trăsăturile fizice și psihice ale persoanelor cunoscute, le exagerează cu voluptate defectele, le adâncește elementele negative și le adaugă atitudini inventate, sudate artistic, în plan narativ. Aproape toate personajele sunt „imperfecte”, „fără caracter”, ori cu comportament labil, amoral.

G. Călinescu nu izbuteste să se transpună psihologic în personajele imaginate, ci interpretează personal toate rolurile, ordonându-le în funcție de propria sa viziune despre viață. „...creatorului, observa Nicolae Manolescu, i-a luat locul criticul, fără ca orizontul obiectiv să se acomodeze acestei perspective. Criticul, fiind un comentator, nimic nu mai este înfățișat firesc – evenimente, psihologie, natură, artă – totul fiind însoțit de umbra tenace a aprecierii critice”. O intuiție similară avusese și Dumitru Micu: G. Călinescu „își portretizează eroii de roman cu mijloace analoage celor întrebuințate în opera critică”. Dar pe amândoi îi precede Pompiliu Constantinescu: „...ceea ce era trăsătură de romancier în biografia lui Eminescu, adică plenitudine portretistică, aici (în *Cartea nunții*) pare, în chip ciudat, procedeu de caracterizare critică”.

Vocația lui G. Călinescu este de a comenta, critic, viața. Universul romanelor sale este construit pe o distinctă antinomie. De o parte se află umanitatea ca spectacol, simbolizată fie de lumea veche: *Cartea nunții*, *Enigma Otiliei*, fie de grupul social la care autorul se raportează: *Bietul Ioanide*, *Scrinul negru*. De cealaltă parte se află un personaj în care romancierul se întruchipează la vârste biologice diferite: adolescentul ce năzuiește să obțină maximum de cunoștințe într-o anume profesie (Felix), tânărul care-și asumă, prin întemeierea unui cămin, drepturi și obligații civice (Jim Marinescu) și omul matur, absorbit de realizarea plenară a personalității (arhitectul Ioanide).

Prin intermediul operei literare, G. Călinescu se caută pe sine, se interoghează asupra propriului destin, dorind să surprindă evoluția sa

profesională și spirituală. În mijlocul umanității imaginate, G. Călinescu s-a introdus pe sine ca personaj distinct, supus unor dominante comportamental-caracteriale: cu elan balzacian își canalizează activitatea spre atingerea unui țel superior (*Enigma Otiliei*), își caută partenera de viață (*Cartea nunții*), se dăruiește, apoi, în întregime, muncii creatoare, pasionat de forme noi, îndrăznețe și originale (*Bietul Ioanide*) își exprimă desolidarizarea de timpul prezent în Șun și se identifică aspirațiilor umaniste ale noului ev social (*Scrinul negru*).

Jim, Felix, Ioanide exprimă personalitatea adevărată a lui G. Călinescu. Dincolo de această limită, romancierul ne înfățișează imaginea ideală despre sine, printr-un erou exemplar, model de perfecțiune etică, profesională, socială, estetică, opus umanității impure, întruchipată de familie și rudele apropiate (*Cartea nunții*, *Enigma Otiliei*), de colegii de profesiune (*Bietul Ioanide*), ori de aristocrația ce coboară treptele istoriei (*Scrinul negru*).

Polemizând cu Camil Petrescu, G. Călinescu distinge două feluri de indivizi, prin prisma capacității de adaptare la lume: unii care se adaptează automatic și alții ce se adaptează moral: „Obiectul romanului este omul ca ființă morală... Interesul în roman și în genere în observația omului provine din viclenia cu care instinctele se ascund sub structura moralității. Când un erou se poartă după instinctele fundamentale umane, dar se zbate să se explice complex, atunci el devine copt pentru roman. Lărgind înțelesul cuvântului, am putea aplica aici noțiunea de ipocrizie. Toți eroii complecși sunt niște ipocriți, sublimi ori ridiculi, care nu vor să admită izvorul automatic al actelor lor.”

Puțini eroi din *Enigma Otiliei* au o concepție morală despre viață. Unul este Pascalopol, altul este Felix, care caută să se explice pe sine și trăiește chinul nehotărârii în alegere. Toți ceilalți sunt ordonați schematic de autor și ilustrează un tip. Otilia reprezintă pe tână fermecătoare, cochetă, Aurica, fata bătrână, moș Costache, avarul iubitor de copii, Aglae, „baba absolută”, Titi, imbecilul placid, Simion, dementul senil. Și aici, ca și în *Cartea nunții*, un personaj e pus să aleagă. Ambele romane sunt romane ale educației sentimentale. Impresionează aspectul de comedie a automatismelor. Mișcarea este epică, nici un personaj nu se schimbă și sunt adevărate marionete. Fiecare erou este puțin individualizat. Este o lume a „commediei dell arte”, unde avarul, perfidul are un comportament mecanic și dau sursa comicalui. Personajele călinesciene sunt expresive prin exces: de însușiri sau de defecte. Avariția lui moș Costache e în afara comunului,

ca și răutatea Aglaei. Personajele lui Călinescu stau pe scenă și joacă teatru. Autorul se așează pe sine în mijlocul romanelor sale, atât ca narator, cât și ca personaj, interpretând singur toate rolurile, vorbind în numele tuturor personajelor. Romanele călinesciene sunt romane ale intelectului și cuprind o populație socială bogată, din medii foarte variate. Creatorului i-a luat locul criticul.

Om de o deosebită cultură, Călinescu a rămas de-a lungul întregii sale activități literare un adept al formulei clasice, deschis, însă, către roman-tism și modernism.

Bibliografie:

- [1] Balotă, Nicolae, *De la Ion la Ioanide*, Editura Eminescu, 1974.
- [2] Călinescu, G., *Estetica basmului*, București, Editura pentru Literatură, 1965.
- [3] Damian, G., *Călinescu romancier. Eseu despre măștile jocului*, Editura Minerva, București, 1974.
- [4] Lejeune, Philippe, *Pactul autobiografic*, traducere de Irina Margareta Nistor, Editura Univers, București, 2000.
- [5] Marino, Adrian, *Viața unui om singur*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- [6] Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008.

EXERCİȚIU DE SEDUCȚIE ȘI REINTERPRETARE A NUVELEI LUI I. SLAVICI

Silvia MUNTEANU*

silviamariamunteanu@gmail.com

AN EXERCISE OF SEDUCTION AND RE-INTERPRETATION OF
SLAVICI'S SHORT STORY

ABSTRACT: The present article tries to show a possible way of re-interpreting the short story that nowadays students don't like or understand. That's why the literature teacher has a hard mission to achieve: to catch the student into a game of seduction in order to make him acquire a taste for reading and let himself be carried away by the magic of the parallel universes that fiction proposes. What can be seductive in literature or how legitimate is it to make literature a true art of seduction? The response of these questions is found during this mythanalitical interpretation.

KEYWORDS: fiction, method, re-interpretation, short story, teacher.

Pornind de la conceptul lui Comenius (considerat inițiatorul pedagogiei moderne) – *didactica nova* – educația și, implicit, profesorul au ca principal scop captarea afectivă a elevului. Mai mult decât atât, profesorul de literatură este nevoit să atragă elevul într-un joc al seducției pentru a-l determina pe cel din urmă să prindă gustul lecturii și să se lase purtat de vraja universurilor paralele pe care ficțiunea le propune. Ce poate fi seducător în literatură sau cât este de legitim să faci din literatură o veritabilă artă a seducției? Și cel mai important: ce folos aduce elevului să fie sedus de literatură? La aceste întrebări încercă să răspundă acest articol, care încercă o abordare mitanalitică a unei nuvele ce pare a nu mai fi pe placul tinerilor de astăzi.

Așa cum aprecia Umberto Eco, „a citi o operă de ficțiune înseamnă a face o conjunctură asupra criteriilor de economie, care guvernează lumea ficțională. Reguli nu există. [...] De aceea, a citi e un pariu. Pariem că o să fim fideli sugestiei unei voci care nu ne spune explicit ce anume ne

* Profesor dr. de Limba și literatura română la Colegiul Tehnic „D. Ghika” Comănești.

sugerează”¹. Din această perspectivă, trebuie să descifrăm anumite simboluri care ne ies în cale pentru a putea re-compune firul narativ mitic ce a stat la baza actului de creație.

Nu se poate afirma cu exactitate dacă Slavici pornește în construirea nuvelei *Moara cu noroc* de la un tipar mitic, dar este evidentă o anume apropiere între subiectul operei și subiectul unui basm românesc, atunci când re-citim nuvela având în minte aceste coordonate. Este un exercițiu dificil, deoarece suntem tentați tot timpul să ne raportăm la interpretările consacrate și atât de bătătorite ale criticilor literari care par a fi spus totul. Dar este în același timp și o provocare re-lectura nuvelei dintr-o cu totul altă perspectivă, cea mitanalitică. Lumea ficțiunii narative este pe cât de complexă, pe atât de ofertantă, iar *Moara cu noroc* reprezintă un tărâm înțesat de simboluri care așteaptă să fie deciptate.

Primul exercițiu de mitanaliză a nuvelei lui Slavici se datorează exegetului Ioan Petru Culianu. Considerând că „funcția primă a mitanalizei ar fi de a discerne structurile mitice prezente într-o operă literară”², Culianu a transformat datele realiste din text „în date simbolice, singurele capabile de a suscita interesul cititorului”³ și a răsturnat interpretările de până ale el, sugerând că titlul nuvelei este pertinent din punct de vedere mitic, *norocul* constând în restabilirea ordinii într-un teritoriu dominat de dezordine după ce protagonistul își îndeplinește misiunea de a fi „sacrificat pentru a permite capturarea forțelor râului”⁴. Odată drumul deschis, critica literară încearcă să descopere și alte scenarii mitice. E. Lasconi în articolul *Moara cu noroc sau biruirea balaurului* susține ideea existenței unui mit dualist în această nuvelă.

Deoarece, „noi, adulții, cu ajutorul ficțiunii narative ne antrenăm capacitatea de a da o ordine atât experienței prezentului, cât și celei a trecutului”⁵, voi încerca să argumentez, mergând pe ideea de mitanaliză promovată de Culianu, că nuvela lui Ioan Slavici poate fi interpretată ca o dezvoltare a unui tipar narativ de basm, având ca temă eterna luptă

¹ Umberto Eco, *Șase plimbări prin pădurea narativă*, Traducere de Ștefania Mincu, Constanța, Editura „Pontica”, 1997, p. 145.

² Ioan Petru Culianu, *Studii românești*, I, Ediția a II-a, Traducere de Corina Popescu și Dan Petrescu, Iași, Polirom, 2006, pp. 140–141.

³ *Ibidem*, p. 147.

⁴ *Ibidem*, p. 148.

⁵ *Ibidem*, p. 170.

dintre Bine și Rău, finalizată cu victoria Binelui, întruchipat în text de Ghiță și ajutoarele lui.

Moara cu noroc, o lume de basm

Plecând de la ideea că textul ascunde în profunzimea structurii narrative, dar și la nivelul semnificațiilor elementele esențiale ale basmului, este necesar a da o definiție acestei specii literare pentru a avea punctele de reper necesare: „Basmul este o operă de creație literară, cu o geneză specială, o oglindire în orice caz a vieții în moduri fabuloase, prin urmare supunerea lui la analiza critică este nu numai posibilă, ci și obligatorie din ea decurgând atât adevăruri estetice, cât și observații de ordin structural folcloric”⁶.

Un mod fabulos al vieții este sugerat, în primul rând, de titlul operei, care cuprinde termenul „noroc”, des întâlnit și-n basmele populare – de exemplu, *Norocul și Nenorocul*, *Povestea Norocului*⁷ sau *Norocul și mintea*⁸, deoarece omul din popor crede în *noroc*, apreciindu-l ca pe ceva pozitiv în opoziție cu ghinionul sau nenorocul, atribut negativ, de care trebuie să te ferești. Tema acestui text este lupta dintre Bine și Rău, sugerată de lupta dintre Ghiță și Lică, iar în final, Binele învinge chiar cu prețul sacrificiului eroului. Rămân însă urmașii săi să ducă mai departe această luptă, căci, pe pământ, întotdeauna va exista și Bine, și Rău.

Nuvela se deschide prin cuvintele bătrânei care plasează acțiunea într-un *illo tempore* fericit, al omului primordial care se bucura de lucrurile simple: „liniștea colibei tale”⁹. Ieșirea din acest spațiu privilegiat echivalează cu o nenorocire, prevestită de bătrână, care poate fi o ipostază a Sfintei Duminici, Vineri sau o Ursitoare, căci are capacitatea de a (pre) vedea viitorul. Totuși, ea nu intervine în decizia personajelor: „Voi știți, voi faceți, de mine să nu ascultați”¹⁰, căci ea doar îi povățuiește și ajută la nevoie, având grijă, în mod special de copii, ființele inocente care trebuie ghidate pe drumul cel bun.

Un element natural frecvent în basm este pădurea, locul vegetației

⁶ G. Călinescu, *Estetica basmului*, București, Editura pentru Literatură, 1965, p. 24.

⁷ Dumitru Stănescu, *Basmele românilor*, II, București, Jurnalul Național, 2010, pp. 51–94.

⁸ Ion Pop-Reteganul, *Basmele românilor*, III, București, Jurnalul Național, 2010, p. 163.

⁹ Ioan Slavici, *Moara cu noroc*, în vol. *Nuvela*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1981, p. 15.

¹⁰ *Ibidem*, p. 15.

mocnite, unde nu pătrunde lumina (deci, domnește Întunericul), și în care se întâlnesc zmei cu puteri malefice. În această pădure-labirint pasc turmele de porci ale Zmeului cel Rău care își pregătește venirea la Moara cu noroc, îngrijorat că Binele îi pune în pericol supremația. Nu trebuie eludat nici simbolul porcului, animal disprețuit, „chipul nesațiului, al necumpătatului și lăcomiei”¹¹. Caracteristicile animalului sunt împrumutate și de stăpânul său, personajul negativ al basmului.

Ca orice erou de basm, Ghiță trebuie să-și urmeze destinul și să înfrunte Răul, în ciuda obstacolelor ce-i vor ieși în cale. Eroul știe bine ce are de făcut și pornește curajos la drum, cu toată familia. Mesager al Binelui, protagonistul instituie o lume nouă la hanul unde se mută. De aceea, locul primește denumirea de *Moara cu noroc* pentru a vesti oamenii, în special, drumetii că au scăpat „de locurile rele”¹², că locul este binecuvântat. Forța supremă a Binelui risipește, la început, duhurile rele și totul mergea ca la carte căci „sporul era dat de la Dumnezeu, dintr-un câștig făcut cu bine”¹³.

Potrivit concepției populare, Răul nu pierie niciodată și această concepție se adevărește prin apariția lui Lică Sămădăul, care joacă rolul Zmeului cel Rău, al antagonistului din basmul tradițional. Ca orice Zmeu, Lică își trimite întâi *buzduganul* la cârciumă, încercând să-l ademenească pe Ghiță, cumpărându-l. Deși refuză, personajul se află în impas și ne dăm seama de aceasta din gândurile sale: „Nici Ghiță n-ar fi cerut decât un gând bun de la Dumnezeu, dar îi era greu să se oprească asupra unui gând, fie el bun, fie rău”¹⁴. Apoi, Lică își face el însuși apariția, însoțit de aghiotanți. Înzestrat cu o înfățișare fizică atractivă, zmeul fascinează, dar și îngrozește. Având puteri supranaturale, personajele feminine intuiesc maleficul în persoana lui Lică. Prin apariția *zmeului*, starea de echilibru a fost tulburată. Stăpân absolut pe tărâmul Răului, el vrea să se impună cu forța și lupta dintre Bine și Rău începe. Este un moment tensionat care prefigurează o luptă pe viață și pe moarte, pentru că fiecare e hotărât să câștige, în special Răul, căruia îi fusese invadat teritoriul. Vorbele lui Lică sunt poruncitoare, iar întrebarea repetată „M-ai înțeles?”¹⁵ nu admite replică din partea interlocutorului.

¹¹ Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Timișoara, Editura „Amarcord”, 2001, p. 159.

¹² *Ibidem*, p. 16.

¹³ *Ibidem*, p. 17.

¹⁴ *Ibidem*, p. 25.

¹⁵ *Ibidem*, p. 22.

Tehnica de intimidare a Zmeului nu dă însă rezultate și Eroul pune la cale un plan, pe care speră să-l îndeplinească pe parcursul a trei ani: „Trei ani, numai trei ani să pot sta aici”¹⁶. După cum bine se știe, cifra trei este specifică basmului. Numărul Trei este „pretutindeni un număr fundamental. El exprimă o ordine intelectuală și spirituală, întru Dumnezeu, în cosmos sau în om. El sintetizează tripla unitate a ființei vii sau rezultă din îmbinarea lui unu cu doi – produs, în acest caz, al Împreunării dintre Cer și Pământ. Și în domeniul etic, cifra trei are o însemnătate deosebită. Lucrurile care năruie credința omului sunt trei: minciuna, nerușinarea și zeflemeaua. Trei sunt și cele care-l duc pe om în iad: clevetirea, împietrirea inimii și ura. Trei lucruri îl călăuzesc, în schimb, spre credință: rușinea, buna purtare și frica de Ziua Judecății”¹⁷. De aceea, trei sunt și: membrii familiei lui Ghiță la venirea la han, aghiotanții Zmeului, supraviețuitorii din final.

Un alt personaj feminin al nuvelei, Ana – soția lui Ghiță – poate fi privită drept Zâna cea bună, atât după înfățișare: „Ana era tânără și frumoasă, Ana era fragedă și subțirică, Ana era sprintenă și mlădioasă, iar el însuși, înalt și spătos, o purta ca pe o pană subțirică”¹⁸, cât și după fapte, mamă și soție desăvârșită. Ea îl ajută pe erou în acțiune, luptând până la capăt pentru a distruge Răul. Forța ei vine însă de la eroul basmului, căci Ana este înspăimântată la început de Zmeu, sentiment ce-l deducem din întrebarea pe care i-o adresează lui Ghiță: „Nu ți-e frică?”¹⁹, dar curajul acestuia o îmbărbătează și pe ea. Încadrată în funcție de criterii naratologice specifice basmului, Ana este cel mai important adjuvant al protagonistului, elementul decisiv în înfruntarea dintre Bine și Rău.

Ghiță pune la cale un plan pentru a-l învinge pe Zmeu: se preface a-i fi prieten și complice pentru a-l putea doborî mai ușor, cunoscându-i toate mișcările (nu degeaba un proverb popular spune „Fă-te prieten cu dracul până treci puntea”). Orbit de propria-i vanitate, Zmeul cade în capcană. Se lasă ademenit, crezând că Ghiță a fost subjugat de puterea banului (banul fiind ochiul dracului, în folclor). Prinderea Zmeului se dovedește însă dificilă, eroul trebuie să ia parte la omoruri și fărădelegi și simte că Răul a

¹⁶ *Ibidem*, p. 26.

¹⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 3, P-Z, București, Editura „Artemis”, 2002, pp. 367–369.

¹⁸ *Ibidem*, p. 18.

¹⁹ *Ibidem*, p. 28.

câștigat teren. De aceea, va apela la ajutoare animale (câinii) și omenești (Pintea). Salvarea vine totuși de la Zâna cea bună, care fiind înzestrată cu puteri supranaturale va reuși să înmoaie puterea Răului, căci Zmeul însuși recunoaște că „De femeie m-am ferit totdeauna, și acum, la bătrânețe, tot n-am scăpat de ea!”²⁰, presimțindu-și parcă sfârșitul și neputința, odată ce s-a lăsat în voia propriei și unicei sale slăbiciuni.

Astfel, lovitura finală se înfăptuiește cu ajutorul Zânei, care acceptă să-l seducă pe Zmeu pentru a putea fi prins. Planul nu poate fi respectat întocmai și, la un moment dat, se pare că Răul va triumfa pentru că Zmeul scapă. Asistăm neputincioși la moartea personajelor pozitive, care sfârșesc înainte de a-și fi îndeplinit complet misiunea. Orbit de gelozie și mândru că nu i-a reușit planul, Ghiță uită de adevăratul scop al jocului seducției și o înjunghie pe Zâna cea bună. Eroul însuși este ucis de ajutoarele Zmeului, care, în final, dau foc și cârciumii pentru a risipi în cele patru vânturi puterea Binelui.

Învățând tactica Zmeului, Ghiță are și el ajutoare care vor reuși să împlinească pedeapsa. Urmărindu-l îndeaproape pe Zmeu, Pintea nu-i lasă nicio posibilitate de evadare. Zmeul nu se lasă prins, dar se autopedepsește strivindu-și capul de un stejar: „Își ținti ochii la un stejar uscat ce stetea la depărtare de vreo cinzeci de pași. Scrâșni din dinți, apoi își încordă toate puterile și se repezi înainte. Pintea îl găsi cu capul sfărâmat la tulpina stejarului”²¹. Deși învins, asistăm la regretul personajului de a nu fi săvârșit el însuși actul justițiar: „A scăpat zise el într-un târziu. Dar asta n-are s-o știe nimeni în lume”²². Se întrevade aici orgoliul celui care nu a reușit să-și măsoare forța cu a Zmeului, dar, odată învingător, ascunde adevărul unei lupte drepte. Zmeul a fost doborât, capul său s-a sfărâmat, iar Binele a triumfat din nou.

În loc de concluzii

Interpretată în cheie mitică, *Moara cu noroc* relevă o altă poveste, legată de credințele arhaice ale omului din popor. Omul simplu are încredere deplină în puterea divinității și este convins de supremația Binelui. Se ferește pe cât poate de Rău, dar când acesta îi iese în cale îl înfruntă, convins fiind că Dumnezeu îl va ajuta să-l biruiască.

²⁰ *Ibidem*, p. 111.

²¹ *Ibidem*, p. 119.

²² *Ibidem*, p. 119.

Puterea absolută a Binelui este sugerată în nuvelă prin Bătrână, o altă Sfântă Vineri, care prin credința ei păstrează neîntrerupt legătura cu sacrul și legile nescrise. Ea dă unitate poveștii și confirmă tema, anume că Binele învinge Răul. Și postura de Ursitoare i se potrivește dacă avem în vedere că în final pune totul pe seama destinului: „Simțeam eu că nu are să iasă bine, dar așa le-a fost dată!”²³. Rolul ei nu s-a terminat încă, deoarece va veghea mai departe la împlinirea destinelor sub semnul sacrului „Apoi luă copiii și merse mai departe”²⁴.

Ideea sacralității este accentuată și prin coordonatele temporale în care se desfășoară acțiunea: Sfântul Gheorghe și Paștele. Binele învinge tocmai când este Paștele, adică învierea Mântuitorului, și totodată, a credinței oamenilor. Înverșunat, Zmeul a simțit trădarea și se gândește să se răzbune: „Unul câte unul, strigă el, ridicându-și mâna dreaptă în sus, unul după unul, om cu om, toți trebuie să moară, toți care mă pot vinde, viață cu viață trebuie să se stingă, căci dacă nu-i omor eu pe ei, mă duc ei pe mine la moarte!”²⁵. Dar gestul ridicării mâinii în sus sugerează apelul la puterea divină, care întruchipează forțele binelui, care vor ajuta eroii să anihileze Răul. Și numai această forță supranaturală îl distruge pe Zmeu, căci oamenii nu reușesc să-l captureze viu. Dar este de apreciat efortul eroilor și credința lor nestrămutată că Binele poate învinge răul. De aici și titlul nuvelei, *norocul* desemnând voința omului de a lupta neconținut împotriva forțelor malefice. Focul purificator din final sugerează că Răul a fost spulberat, iar Lumina va domina Întunericul și va călăuzi drumul celor trei personaje rămase în viață.

Totuși, Slavici se abate de la scenariul tipic al basmului popular atât la nivel formal (nu utilizează formula inițială, cele mediane și finală), cât și la nivelul conținutului: chiar dacă învinge Binele, personajele pozitive sunt răsplătite cu moartea. Din acest punct de vedere, *basmul* de față se apropie de *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, singurul basm din literatura populară în care protagonistul se supune, inevitabil, limitei umane – moartea. Este și cazul lui Ghiță și a Anei, care, deși mesageri ai Binelui, mor în final, punând în lumină destinul uman implacabil. Se pare că scenariul de basm a luat sfârșit când Răufăcătorul a fost pedepsit și cititorul a fost scos din lumea ficțiunii și adus în lumea reală, în care binele nu mai învinge întotdeauna.

²³ *Ibidem*, p. 120.

²⁴ *Ibidem*, p. 120.

²⁵ *Ibidem*, p. 113.

Bibliografie:

- [1] Călinescu, G., *Estetica basmului*, București, Editura pentru Literatură, 1965
- [2] Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 3, P-Z, București, Editura „Artemis”, 2002
- [3] Culianu, Ioan Petru, *Studii românești*, I, Ediția a II-a, Traducere de Corina Popescu și Dan Petrescu, Iași, Polirom, 2006
- [4] Eco, Umberto, *Șase plimbări prin pădurea narativă*, Traducere de Ștefania Mincu, Constanța, Editura „Pontica”, 1997
- [5] Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Timișoara, Editura „Amarcord”, 2001
- [6] Pop-Reteganul, Ion, *Basmele românilor*, III, București, Jurnalul Național, 2010
- [7] Slavici, Ioan, *Moara cu noroc*, în vol. *Nuvele*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1981
- [8] Stănescu, Dumitru, *Basmele românilor*, II, București, Jurnalul Național, 2010

VALORI SOCIALE ȘI ASPECTE IDENTITARE IRADIATE LITERAR

AnneMary Sorina MERLUȘCĂ*

annemary.sorina.merlusca@liceucomanesti.ro

SOCIAL VALUES AND IDENTITARY ASPECTS SPREAD IN FICTION

ABSTRACT: The present paper tries to analyze the way in which cultural values acquire unique expressions at all levels of deep or elitist culture space. Social values are organically integrated into a complex system that can be found in models of action and forms of expression, the literary and historicist discourse concretizing with different means the Romanian collective identity. The assumption of our identity in the European context was initially achieved thanks to humanist and enlightened scholars affirming the pride of integration in the cultural center of the era. The romantic nineteenth century removes the walls of Phanariot orientalism and makes clear the question of national identity. Social values bear the scar of communism in contemporary democracy.

KEYWORDS: values, society, identity, interculturality, literature.

Paradigma aspectelor care asigură coerența traseului evolutiv al unei comunități încheiate, de altfel extrem de variată în formă și fondul ei, este organizată pe un sistem valoric pe care individul și l-a construit în timp. Acest sistem îi justifică existența spirituală, atitudinală, cognitivă și comportamentală, îi validează locul în comunitate într-un context spațial și temporal, motiv pentru care se simte îndreptățit să afirme încrezător **Eu știu cine sunt**. În fapt, sensul profund al verbului „a fi” folosit afirmativ la persoana I singular sau plural îi permite eului individual să își exprime adeziunea asumată rațional la valorile sociale, cu alte cuvinte la concepțiile și poziționările considerate bune, dezirabile, adecvate ori firești. Rezultate în urma interacțiunii sociale, valorile sunt fixate prin cultură și se dezvoltă în diacronie ori sincronie devenind productive, fie că vorbim de masivitatea spațiului culturii de adâncime, fie despre formele elitiste ale acesteia: muzică, pictură, sculptură, literatură, filozofie, etc.

* Profesor de Limba și literatura română, gradul didactic I, Colegiul Tehnic *Dimitrie Ghika* Comănești.

În primul rând, conviețuirea membrilor unei societăți, în principiu a celei românești la care facem referire, s-a concretizat prin valori sociale precum integritatea, demnitatea, egalitatea, jertfa, onestitatea, justiția, libertatea, democrația, fericirea ori identitatea națională. În plus, acestea s-au manifestat și continuă să o facă în cadrul unui sistem mai complex ce include mituri, norme, obiceiuri, tradiții, comportamente, atitudini și modele de acțiune, reperabile în orice formă prin care omul simte și alege să exprime și să se exprime. În acest sens, devine relevantă afirmația lui Tudor Vianu care nuanțează semnificația verbului *a vorbi* în „Dubla intenție a limbajului și problema stilului”, prefața lucrării „Arta prozatorilor români”. Criticul afirmă *Cine vorbește comunică și se comunică*, deci înzestrează arta cuvântului literar sau istoricist cu misiunea de a da formă concretă și de a perpetua identitatea colectivă românească.

În al doilea rând, din perspectiva interpretării premisei pe criteriile specifice sociologiei, istoriei, filosofiei sau literaturii este evident că valorile sociale au calitatea de a conferi identitate națională și, totodată, de a stabili locuri comune în care popoarele se regăsesc în umanitatea lor. Din acest punct de vedere identitatea națională se naște din valorile grupului. Ele îi asigură coeziune, îi fundamentează și îi justifică existența. În cazul particular al poporului român, valorile s-au format în diacronie și s-au coagulat în jurul aspirațiilor, justificate fiind prin origini. Pentru că originile *nu se impun de la sine ca un fapt obiectiv* – după cum afirmă istoricul Lucian Boia – românii și-au consolidat identitatea națională pornind de la fondul lor ideologic și de la proiectele prezente ale comunității. Stabilimentul celor patru mituri fondatoare – explicat în complexitatea sa de George Călinescu în „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” – s-a manifestat în înălțuirea trecerii anilor, fundația *dintâi* a fost reînnoită și consolidată fără încetare. Astfel, noile momente fondatoare – repere clare ale istoriei noastre – sunt în fapt rememorări ale fundației originare, verigi de legătură între aceasta și prezent.

Asumarea identității naționale și culturale a României în context european este pusă în discuție începând cu secolul al XVII-lea, când cronicarii, cărturari umaniști care făceau parte din elita culturală a epocii au venit în contact cu Occidentul și au adus în prim-plan ideea apartenenței la romanitate. În contextul în care Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce aduc argumente de ordin lingvistic, arheologic și etnologic care justifică ideea apartenenței la romanitate, se poate vorbi

despre afirmarea orgoliului integrării în centrul cultural și spiritual al epocii. De asemenea, se impune precizarea că *Letopisețul Țării Moldovei* analizat la nivelul conținutului propriu-zis sau asociat *Predosloviei* este o dovadă că atât Ureche, cât și Costin sau Neculce au acordat importanța cuvenită cuvântului scris. Acești cărturari au înțeles că, alături de memoria orală, colectivă, scrisul este o soluție de memorare a trecutului, o formă de cultură ce enunță și argumentează originile, afirmând și confirmând aspirația spre libertate, independență și suveranitate națională. Cărturarul umanist are o viziune limpede asupra istoriei. El nu numai că îi recunoaște valoarea, ci își demonstrează finețea cugetului prin exprimarea dorinței de a perpetua valorile educative, morale și etice pe care aceasta le poartă cu sine.

Este cunoscut faptul că textele cronicilor românești abordează teme diferite, care converg însă înspre același obiectiv cultural și social al veacului al XVII-lea: situarea românilor în timp și în spațiu (origini, limbă, unitate, continuitate), evenimentele istorice, personalitățile – instituția domniei, obiceiuri, cultură și civilizație sau mentalitate specifică atât epocii, cât și românității. Dat fiind acest fapt, umaniștii români și-au asumat, ca veritabili erudiți, echilibrați în ale spiritului și în ale rațiunii, rolul de a contrabalansa cele două talere ale balanței culturii românești a vremii: procesul de formare și cristalizare a conștiinței istorice pe de o parte și dezvoltarea formelor de exprimare scrisă, mai exact a literaturii române, pe de altă parte. Un exemplu elocvent îl reprezintă Grigore Ureche, istoriograful din al cărui discurs transpar firesc suflul sentimentului patriotic, responsabilitatea, onoarea, demnitatea, recunoștința și admirația față de figurile domnitorilor apărători de țară și dătători de legi și datini. Despre portretul lui Ștefan cel Mare, Nicolae Cartojan afirmă că este *cel mai clasic din toată literatura noastră veche, fără a-i lipsi nimic din tot ceea ce trebuie pentru e evoca personalitatea sufletească și morală a voievodului*, un model uman care are atributele eroului.

Pe de altă parte, aspectul identității naționale în raport cu Europa Occidentală este reluat, într-o a doua etapă, în Iluminism, epocă ce a vizat emanciparea națională, socială, culturală și politică. Apartenența la civilizația occidentală este circumscrisă în Transilvania din punct de vedere religios, iar afirmarea latinității și a valorilor sociale se face prin lucrări erudite, istorice și lingvistice care furnizează argumente în lupta pentru emanciparea națională a românilor. Dacă aici Iluminismul capătă forma

Școlii Ardelene, în Moldova și în Țara Românească el se orientează spre modele mai curând literare și sociale.

În altă ordine de idei, analizând în ansamblu matricea discursivă literară, istorică sau programatică a secolului al XIX-lea se observă că încă din primele decenii s-a pus problema specificului național în context european și sub influența romantismului, mai ales că societatea românească purta încă destul de vizibil semnele epocii fanariote, o epocă de-a lungul căreia valorile comunității se cufundaseră sau fuseseră cufundate adânc sub zidurile orientalismului dominant. Tinerii pașoptiști, entuziaști educați în Occident se întorc în țară și aduc cu ei ideile și valorile social-politice și culturale ale vremii. Ceea ce trebuie remarcat în legătură cu epoca pașoptistă este că identitatea națională nu este înțeleasă drept o contrapunere la Europa occidentală, ci, dimpotrivă, ca o sincronizare cu valorile ei. Un rol foarte important l-au avut în acest sens Ion Heliade-Rădulescu și Mihail Kogălniceanu. Cel dintâi a marcat etapa considerată naivă a romantismului pașoptist, când distincția dintre opera originală și prelucrarea unui model străin aproape că nu se făcea. Chiar dacă prin articolele programatice publicate în *Curierul românesc* Heliade afirmă categoric faptul că *Nu e vreme de critică*, putându-i-se reproșa superficial lipsa simțului valorii, totuși el a sprijinit afirmarea unei întregi generații de scriitori între 1830–1840: Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, ș.a. Kogălniceanu este cel care își asumă rolul de îndrumător al fenomenului literar-cultural în a doua perioadă a romantismului pașoptist, o etapă de așezare, de sedimentare a fenomenului literar ca expresie a mecanicii sociale. Mai exact, în articolul program *Introducere*, publicat în primul număr al revistei *Dacia literară* (1840), acesta susține aderarea la alte valori: spiritul critic, afirmarea idealului de realizare a unei limbi și a unei literaturi unitare, combaterea imitațiilor și a mediocrității și, nu în cele din urmă, promovarea originalității în conformitate cu specificul național și estetica romantică. Unii pașoptiști și-au exprimat, dintr-o perspectivă vădit critică, opinia în legătură cu epoca. Dacă în *Dicționar grotesc*, Vasile Alecsandri oferă o imagine a românilor în care este evidentă tendința de ironie îndurerată – „Strada română, Teatrul român, Ateneul român, Oțelul român, Cafeneaua română, Ziarul Românul, Croitor român, ...tot român, toți români și încă în veci români, în prezența acestui nume de român care a ajuns a fi o mască pusă și pe instituții și pe dughene etc. cu o profuzie ridiculă, fiecare este în drept a se întreba dacă nu cumva românii se tem să

nu fie confundați cu chinezii în țara lor?” – Ion Ghica realizează distincția tranșantă între români și străini, distincție care privește dimensiunea morală și profunzimea valorilor sociale în mod deosebit: „Din natura lui, românul este modest, chiar sficios, aş putea zice; şi de i se poate imputa ceva, ar fi că nu are destulă încredere într-însul. El preţuieşte mai mult decât pare; nu este nici lăudăros, nici pretenţios. Ori de câte ori am văzut la noi în ţară un fanfaron, un om care se crede mai mult decât este, un om care să pretinză că le ştie pe toate, am avut ocazia să mă conving că era de viţă de neam strein.”

A doua jumătate a secolului al XIX-lea permanentizează, în evoluția valorică a societății românești, comunicarea cu civilizația apuseană, mai ales prin activitatea societății literar-culturale Junimea. Aceasta reprezintă fondarea spiritului critic modern în cultura și literatura română și evidențiază o linie directoare urmărită intransigent: atitudinea îndreptată împotriva lipsei de echilibru între formele evoluate preluate prin imitație din afară și fondul identitar românesc, lipsit însă de consistență. Așadar, dată fiind principala trăsătură a junimismului – spiritul critic exprimat prin respectul pentru primatul adevărului istoric în studierea trecutului și prin cultivarea simplității – Titu Maiorescu promovează în peisajul cultural românesc specificitatea esteticului și principiul autonomiei artei, identificând drept valoare socială integritatea. Mentorul mișcării junimiste îi validează funcționalitatea prin respingerea categorică a formelor fără fond, a elementelor de artificialitate în toate formele de manifestare a vieții publice. Acuratețea, elocvența și coerența discursului argumentativ maiorescian este evidentă în toate studiile pe care le-a scris în domeniul limbii, al literaturii sau al culturii. Spre exemplificare însă, facem trimitere la studiul „În contra direcției de astăzi în cultura română” în cuprinsul căruia autorul se referă la valorile sociale și creatoare ale poporului român, afirmând că utilizarea unui singur bloc de marmură pentru a sculpta o figură caricată nu va lăsa nicidecum loc pentru o posibilă Minervă. În consecință, Titu Maiorescu se dovedește a fi o personalitate care a devansat poziționările sociologilor contemporani îngrijorați de modul în care indivizii își permit a se poziționa după cum consideră de cuviință la valorile societății, tendință îngrijorătoare.

Evoluția societății românești și a valorilor care o animă în contextul contemporaneității dominate de valorile interculturalității poate fi asociată cu un proces unic în individualitatea sa geo-politică. Din această

perspectivă, dialogul actual al culturilor pe fondul expansiunii modelului european și nu numai realizează distincția importantă între valorile sociale europene și tendințele europenizante. Astfel, dacă prin cultura europeană se înțelege ansamblul manifestărilor efective ale cadrului valoric specific în arealul produselor și manifestărilor civilizaționale, tendințele europenizante își asociază grade diferite ale nonsubstanțialismului ce definește invocarea valorilor și, implicit, un câmp fenomenologic de tranziție: anculturația, enculturația, contraculturația și interculturalitatea.

În altă ordine de idei, accepția largă asociază conceptului de globalizare dimensiunea inclusiv economică a unui proces complex, desfășurat în succesivitate și simultaneitate începând cu secolul al XVIII-lea, care a lansat un nou cadru valoric și, deopotrivă, un nou model social, cultural și antropologic. Acest model are în centru individul liber și responsabil, deschis cunoașterii și intercunoașterii, capabil să își asume riscuri și inițiative în toate domeniile de activitate socială (Antonesei: 2001, p.14).

Valori sociale de actualitate precum legalitatea, libertatea, sentimentul creștin al sacralului, demnitatea, egalitatea, respectul față de istoria, tradițiile și moștenirea culturală a popoarelor definesc poziționarea interculturală. Fie că se manifestă în planul vieții reale sau în plan ficțional, valorile menționate anterior subliniază relevanța creației, a participării, a comunicării, a principiilor prin care individul își valorizează propria persoană, familia, grupul, etnia, națiunea sau rasa, deschis fiind către alteritatea ce-i permite reprezentarea lumii în ansamblu.

Primele decenii ale secolului al XX-lea polarizează semnificații paradigmaticale ale constructelor *specific național* și *model european* și evidențiază cel puțin două atitudini constante manifestate în linia menționată. Prima dintre ele aparține lui Eugen Lovinescu, teoreticianul modernismului în cultura română, ale cărui idei sunt sintetizate în lucrările *Istoria literaturii române contemporane* și *Istoria civilizației române moderne*. Urmărind la modul practic să scoată fenomenul literar românesc din provincialismul sămănătorist și să îl racordeze la ritmul devenirii artistice europene, Eugen Lovinescu încurajează citadinismul, romanul psihologic, proza obiectivă și poezia nouă, acțiune pe care o susține teoretic prin legea sincronismului și teoria imitației. Ideea derulării continue a unui proces de descoperire a identității culturii românești în context european îl apropie pe teoreticianul de la *Sburătorul* de Titu Maiorescu, însă considerăm necesară sublinierea poziționării sale diferite, care înțelege drept productivă

împrumutarea formelor dezvoltate ale culturii occidentale, capabile să creze în timp și fondul. **Teoria sincronismului** cu dimensiunea complexă a culturii apusene interbelice reprezintă una dintre liniile de forță ale ideologiei literare lovinesciene. Ea stabilește o interdependență a preocupărilor vieții publice și le conferă un stil și un ritm, fiind o forță de coeziune, cu atât mai intensă, cu cât etnicitatea specifică înlătură uniformitatea parcursului evolutiv. Asumarea modelului de cultură și civilizație se realizează prin trecerea inițială printr-un timp al imitației, în care sunt vizibile formele exterioare ale civilizației, și apoi printr-un altul, al realei sincronizări cu pulsul acesteia. Principiul sincronismului presupune în accepție lovinesciană acceptarea schimbului de valori între culturi, și, în consecință, a elementelor care conferă noutate și modernitate fenomenului literar, proces realizabil prin imitația anterior amintită, o primă formă de originalitate în condițiile în care ea nu rămâne în formă brută, ci evoluează conștient. Conform **teoriei imitației**, oricărei civilizații îi este specifică o anume originalitate care constă în capacitatea de adaptare și prelucrare a *materialului* preluat. **Diferențierea** este pentru Lovinescu un element esențial al talentului și reprezintă totodată unul dintre principalele aspecte ale umanității superioare. Dacă în estetică ea nu constituie prin sine o valoare, ci o lăudabilă tendință, în plan geografic, rasial și particular mai ales, aceasta oferă originalitate de substanță dacă opera, prin idee și formă, poate să traducă viața în reprezentări ireductibile, să se diferențieze de stilul trecutului fără a înlătura valorile care asigură continuitatea culturii și perpetuarea experienței trecutului. Considerată o replică necesară progresului vieții sociale, diferențierea apare ca rezultat perceptibil al unor cauze deseori imperceptibile, se află în relație de determinare cu momentul istoric și se „înglobează ca element decisiv în legea generală a sincronismului, sub imperiul căreia se dezvoltă viața civilizațiilor moderne” (Lovinescu: 1982, p. 26).

În 1919, Eugen Lovinescu remarcă la Maiorescu armonia definitivă a adaptării vieții practice la teorie, incisivitatea exprimării potolită de grația logică a gânditorului cu aura unui statuar antic și *euritmia formei și a fondului*, deși nu îl încadrează în categoria acelor care „precipită voluntar succesiunea generațiilor” și înțeleg parcursul „vremurilor noi pe care nu le-a înțeles și la înfăptuirea cărora n-au lucrat” (Lovinescu: 1919, V, pp. 117–120).

O analiză comparativă a perspectivelor maioresciană și lovinesciană

asupra formelor fără fond aduce în atenție câteva puncte de interes. Dacă la 1868, punctul de plecare al insistenței lui Maiorescu în a arăta lipsa de armonizare a culturii românești cu realitatea este producțiunea moartă, lipsită de fundament și valoare a culturii claselor mai înalte, abisal îndepărtate de *poporul de jos*, Lovinescu îi echivalează deopotrivă simularea și *stimularea*, în viziunea sa procesul invers, exercițiul continuu al simulacru-lui, punând în mișcare modernizatoare formele culturii care încep să se adapteze fondului. Cultul mediocrității naționale pentru progresul culturii românești este considerat de teoretician obligatoriu, el reprezintă o forță în devenire și explică, spre exemplu, amplificarea în valoare de circulație a cugetării teoretice maioresciene, transfigurată original în intervențiile polemice eminesciene ori în opera dramatică a lui I. L. Caragiale care oglin-dește conflictul comic dintre formă și fond, dintre civilizația apuseană și fondul nostru sufletesc oriental. Se știe că Lovinescu se îndepărtează de teoria hegeliană a culturilor ciclice izolate, impenetrabile, și regăsește în *conceptul estetic* forma unei culturi, a unei civilizații al cărei caracter de unicitate (identitate) pornește din capacitatea de invenție, dar mai ales din aceea de adaptare. Soluția împrumuturilor, a transformărilor adaptative succesive la factorul etnic, fondează în accepție lovinesciană evoluția – autorul oferă exemplul superiorității indiscutabile a artei grecești, creație spontană originală a geniului elenic și elaborare anevoioasă și îndelungată a artei orientale – și justifică puterea indiscutabilă a rasei și a timpului (epocii) de a transforma pluriform ceea ce preia din exterior în creație proprie. Perspectiva modernistă în discuție înrădăcinează ideea unei totalități de condiții configuratoare a vieții civilizațiilor, a existenței *spiritului veacului*, consolidat în epoca interbelică prin facilitarea legăturilor și întrepătrunderilor dintre popoare, asimilările și adaptările instinctive rezultând, la nivel individual și de grup, din interdependența materială și morală dintre acestea. Modelul valorizant al epocii este numit de Lovinescu *saeculum*, iar cunoașterea și asumarea acestuia înseamnă modernitate, evoluție și contemporaneizare.

Relația individului cu grupul comportă în perioada interbelică două accepții deosebite fundamentale, din care derivă modalități de înțelegere opuse, specifice modernismului și tradiționalismului.

Identitatea modernă *eu-individul* se sustrage, prin cantonări estetice, subordonării totale față de valorile grupului de apartenență și se configurează pe criterii sociale, culturale, de gen, etc. În sensul paradigmei

tradiționaliste însă, identitatea *eu-noi* subordonează individul valorilor comportamentale, sociale, culturale, etc. ale grupului, care devine astfel factor de coeziune ce refuză europenizarea și, în consecință, exprimă polemic atitudinea opozantă față de opțiunea elitei culturale – pe care o vede îndepărtată de popor – pentru modelele străine.

Tradiționalismul radical al revistei „Gândirea” apără *românismul* în fața *spiritului internaționalist* prin absolutizarea **autohtonismului**, **ortodoxismului** și a **primitivismului rural**, programul publicației exprimând oscilatoriu direcții de idei convergente în elementele lor de bază, punctate de L. Blaga în *Revolta fondului nostru nelatin* și de N. Crainic în *Sensul tradiției*. Iradierile ideatice ale lucrării filozofice *Declinul Occidentului*, în care Oswald Spengler disociază civilizația aflată în declin de cultura văzută ca expresie a valorilor spirituale ale poporului, sunt perceptibile în recomandarea blagiană a necesității redescoperirii elementelor formante latente de cultură dacică sau în demersul lui N. Crainic de echivalare a creștinismului ortodox cu un model de valorizare capabil să asigure traiectoria spre universalitate.

Doctrina autohtonist-ortodoxistă anterior sintetizată refuză oricare altă orientare culturală și opune valoric sensibilitatea metafizică elementului rural, exaltării vitaliste sau folclorului și mitului. Pe de altă parte, începutului de secol al XX-lea îi corespunde în domeniul epicului de mari dimensiuni încercarea de revigorare a structurilor românești, prin revenirea în intensitate a romanului realist, balzacian prin formulă în varianta călinesciană, sau prin valorificarea formulei epice proustiene, fondată pe autenticitate, substanțialism, fluxul memoriei involuntare, renunțarea la cronologia epică și anticalofilism, formulă cu origini într-un mod particular de a concepe viața și de a surprinde stările și trăirile cele mai intime.

În final, fără a cataloga drept epuizată încercarea de prezentare a modalității în care fenomenul literar a exprimat în varii forme matricea valorilor sociale românești, ajungem la concluzia că valorificarea experienței individului în perimetrul cultural devine productivă diacronic și sincron și cristalizează identitatea colectivității ca entitate suprapersonală.

Bibliografie:

- [1] Alecsandri, Vasile, *Dicționar grotesc*, în *Opere*, vol. IV, Editura Minerva, București, 1974.

- [2] Antonesei, Liviu, *Paideia. Fundamentele culturale*, Editura Polirom, Iași, 1991.
- [3] Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 2012.
- [4] Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988.
- [5] Costache, Adrian, Ioniță, Florin, Lascăr, M.N., Săvoiu, Adrian, *Limba și literatura română, Manual pentru clasa a XI-a/a XII-a*, Editura Art, București.
- [6] Ghica, Ion, *Scrisori către V. Alecsandri*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- [7] Maiorescu, Titu, *Critice*, Editura Minerva, București, 1973. Lovinescu, E., *Critice*, vol. I-III, Editura Minerva, București, 1982.

TRADUCERILE – TEHNICĂ, PROCEDEU, MATERIAL CULTURAL

Delia-Elena OANCEA*

delcris2005@yahoo.com

TRANSLATIONS – TECHNIQUES, TYPES, CULTURAL BACKGROUND

ABSTRACT: Translation is transferring the meaning of a stretch of discourse from one language into another. Translation designates several processes: comprehension, conversion and rearticulation, as well as some products: the source text, written in its original language and the target text, the text resulted from its transfer into a meaningful text in the chosen foreign language. Translation cannot transcend language boundaries and cannot ignore the comparative and adjustable facets of cross-cultural interrogations. Translation bridges gaps between cultures and emphasizes existing differences, thus, translation functions as a factor of coherence and a facilitator of clarification.

KEYWORDS: conversion, culture, equivalence, language, translation

Traductibilitatea: posibilă sau nu?

Traducerea e percepută ca transbordare a sensului unui fragment sau al unui întreg text dintr-o limbă în alta, urmărind câteva procedee: asimilarea sensului, metamorfozarea și vocalizarea și materiale: textul inițial, scris în limbajul original și textul obiectiv, echivalentul sensului din limbajul original convertit în limbajul străin selectat. Această măiestrie omite inevitabil sensuri purtate în frază de diferențele lexicale, gramaticale și culturale existente între cele două limbi, fie prin utilizarea excesivă a detaliilor fie prin generalizarea în exces. Ca procedeu, traducerea nu poate depăși limitele lingvistice și nu poate ignora interogațiile interculturale. Se recurge la un proces meditativ legat de rădăcinile culturale și dezaprobările dependente de context. Traducerea implică o conversie între sistemele legate de valoare și cele legate de identificarea obiectelor în lumea reală. Traducerea face o punte de legătură între culturi și scoate în evidență diferențele existente.

* Profesor limba engleză la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești.

Recunoașterea și acceptarea tensiunilor interculturale au loc și traducerea funcționează ca un operator al coerenței și un facilitator al clarificării.

Traducerea și echivalența

Înlocuirea unei reprezentări textuale într-o limbă printr-un echivalent textual într-o altă limbă reprezintă echivalența. Pe de o parte echivalența este formală, lexicală, centrată pe mesajul formei și al conținutului iar pe de altă parte echivalența este cognitivă, dinamică, bazată pe pricipiul efectului echivalenței. Acest principiu urmărește obținerea unei naturaleți a expresiei, conferirea puterii receptorului de a asimila modalități comportamentale relevante contextului propriei culturi.

Problema netraductibilității apare atunci când un echivalent total este imperios necesar în defavoarea unui echivalent parțial. Fiecare limbă are preferințe pentru un lexic specific, pentru modalități specifice de funcționare a limbajului, toate folosite mai ales pentru a conferi sensuri și pentru a asocia impresii care sunt inserate în text și nu doar afirmate.

Este necesară o înțelegere literală a textului sursă și apoi e necesară clarificarea anumitor afirmații în context specific, cum ar fi întrebările retorice, exemplele ironiei, repetițiile semantice și paralelismul, limbajul figurat, punându-se în evidență tonalitatea emoțională pentru un angajament în transmiterea combinată a textului literal și a sensurilor implicate. În acest sens traducătorul se dedică sarcinilor riscante ale reordonării, adăugării, omiterii, oferind note de subsol și chiar reformulând corpuri de text pentru a comunica sensul intenționat original.

Traducerea și conceptualizarea

Folosirea limbajului pentru scopurile comunicării zilnice implică capacitatea umană de a stoca cuvinte într-un dicționar mental din care acestea sunt extrase pentru a înțelege și a exprima afirmații cu sens. Cuvântul „pătrat” poate fi descris în următorii termeni: o figură geometrică închisă, are patru laturi, toate laturile sunt egale, toate unghiurile sunt egale. Toate aceste condiții sunt condiții de criteriu pentru că ele enumeră o serie de criterii conform cărora publicul judecă dacă ceva aparține categoriei pătrat sau nu. Bineînțeles, aceste condiții de criteriu pot fi extinse și noțiunilor mai puțin cunoscute cum ar fi: arsenic, platină, magmă, dacă publicul

pornește de la premisa că aceste cuvinte au un sens fix. Oamenii obișnuți trebuie să consulte expertii și să dea credibilitate definițiilor lor dacă vor să pătrundă natura acestor termeni specifici.

Prototipul suferă schimbări datorită variațiilor interculturale. Clasa fructelor, în țările mediteraneene e reprezentată de categoria portocalelor, în România ne vin în minte merele, perele sau strugurii iar în țările africane, bananele sunt cele mai răspândite. Reprezentarea conceptuală a categoriei date este inserată într-un prototip care îmbină într-un singur concept mental atributele membrilor unei categorii anume. Astfel de exemple scot în evidență că selecția anumitor atribute tipice în locul altora depinde de sistemul de categorizare al receptorului precum și de contextual categorizării. Contextul poate modifica semnificația unor atribute considerate relevante pentru o anumită categorie sau poate evidenția atributele care nu sunt în mod obișnuit asociate de o categorie anume. De exemplu, aceeași persoană poate fi clasificată ca „persoană prea tânără” când vine vorba de a bea alcool sau de a avea permis auto și în același timp ea poate fi considerată a fi prea în vârstă pentru a începe ore de balet sau gimnastică. O piatră poate fi un obiect de investigație științifică pentru un geolog, o posibilă armă pentru o persoană care este atacată și un mijloc de a forța o intrare pentru un infractor. Suprapunerile, golurile lexicale și restricțiile legate de combinațiile de cuvinte au fost explorate din două puncte de vedere fundamentale: punctul de vedere al „atomului”, centrat pe conceptul cuvintelor formate din constituenți mai mici, numiți compuși semantici. Acești „atomi” stau într-un câmp semantic din care fiecare cuvânt într-o limba anume extrage componentele semantice care îi definesc sensul. Al doilea punct de vedere este cel al „pânzei de păianjen” care este în favoarea cuvintelor pline de înțelesuri, comprehensibile și identificabile datorită cuvintelor de legătură generate între ele.

Traducerea, cunoaștere și cultură

Traducerea, un proces de decodare, recodare și codificare culturală, trebuie conceptualizat ca un transfer neîntrerupt al gândurilor unei comunități sociale în expresia adecvată a exprimării unei comunități similare. Multiculturalitatea, acest fenomen al zilelor noastre, joacă un rol important în această privință de vreme ce a luat naștere un impact incontestabil asupra fenomenelor lingvistice și culturale din toată lumea,

precum și relaționarea internațională ce rezultă din dezvoltările actuale. Granițele culturale, etnice și lingvistice dispar și diferențierile între comunitățile implicate în practicile socio-lingvistice sunt pe cale de dispariție. Transpoziționarea culturală implică nu doar traducerea structurilor lingvistice ci și reprezentările mintale din textul sursă în textul țintă, din mediul cognitiv al autorului înspre mediul cultural și rațional al receptorului. Conform perspectivelor psihologice cognitive contemporane astfel de reprezentări mintale constituie schema cognitivă, un instrument valoros pentru traducere.

Schema cognitivă investighează structuri mintale simplificate stocate în memorie și activate când e necesară înțelegerea unor structuri noi. Teoria cognitivă reprezintă conceptele ca fiind organizate în structuri complexe spațiale și temporale. Schema e ca un ciorchine structurat al conceptelor; de obicei implică cunoaștere generală și poate fi folosită pentru a reprezenta evenimente, percepțe, situații, relații și chiar obiecte. Oamenii trebuie să fie dotați cu niște strategii mintale, cel mai bine dobândite prin activarea schemei, care sunt reprezentări simplificate și sistematice ale cunoașterii. Schemele sunt similare fișierelor unui calculator: oamenii le creează pentru a depozita în ele cunoștințe. Aceste cunoștințe pot varia de la obiecte simple (încălțăminte, clădiri, articole de papetărie) la evenimente (mersul la o întâlnire, petrecere, nașterea unui copil) fenomene naturale (cutremure, tornade, aurora boreală) și până la procese și noțiuni interculturale complexe (globalizare, terorism, efectul de seră, discriminarea de gen). Schemele dau posibilitatea celor ce înțeleg să recupereze concepte generice din memorie și să stocheze ideile în structuri conceptuale existente. Ei sunt supuși unei îmbogățiri și reorganizări constante, exact cum fișierele unui calculator pot fi modificate prin inserarea de materiale noi sau rearanjarea datelor existente. Termenii ilustrați anterior vor fi exemplificați prin schema PLAJA. Schema PLAJA implică variabile cum ar fi „oameni localizați temporar pe plajă”, „desfășurarea unor activități pe plajă”. În funcție de context, variabila „oameni” poate lua valori de „turiști” (oameni care se bronzează, înoată, aleargă pe nisip) sau „pescari” (oameni care își pregătesc instrumentele de pescuit pe plajă, înainte să prindă peste). În mod asemănător variabila „activități” poate lua diferite valori în funcție de context. Contextul unei vacanțe va transmite receptorului valori ca: înot, bronz, volei, castele de nisip. Contextul „pescuit” implică valori diferite: o plasă de pescuit, separarea capturilor. Cu privire la constrângerile variabile

ale schemei PLAJĂ într-un context al vacanței, valorile ce creează variabila „turiști” va fi „oameni” (și nu plante sau animale). Aceeași constrângere se aplică și în contextul „pescuit”. Variabilele standard din schema PLAJĂ (nisip, valuri, scoici *etc.*) sunt ușor de furnizat când există o familiaritate cu conceptul „plajă”. Un eschimos sau un indigen african nu ar putea percepe aceste variabile pentru că ele nu sunt asociate în mod normal cu plajele. Totuși, variațiile interculturale pot apărea, astfel, un român ce activează schema PLAJĂ nu vă lua în considerare marea ca variabilă pentru că nu sunt fenomene de flux și reflux la Marea Neagră. Cel mai probabil un britanic va include marea în variabilele implicite ale schemei PLAJĂ.

Modele culturale

Fiind simultan reprezentări individuale și sociale, schemele pot fi relaționate cu modele culturale ce pot fi definite drept spații mintale și modele care structurează aceste spații. Diferențele constau în referințele acelor spații și modul în care ele sunt structurate. De exemplu, conceptul de „săptămână” este unul idealizat. Zilele săptămânii nu există obiectiv în natură, nu sunt entități separate ci creații ale minții noastre. Punctul de vedere tradițional este că, de regulă, categoriile sunt definite prin trăsături comune ale membrilor lor, că gândirea e formată din simboluri abstracte, că majoritatea conceptelor sunt reprezentări interne ale realității externe, că simbolurile au sens prin virtutea corespondenței lor cu obiecte reale. De aici nevoia imperioasă ca traducătorii să fie atât bilingvi cât și biculturali, cel puțin.

Transpunerea culturală și tipuri de traduceri

Când ai de a face cu ideea de multiculturalitate, relația dintre transpunerea culturală și interpretare necesită o perspectivă lăuntrică. Atât traducerea cât și interpretarea au de a face cu redarea unui text dat în alta limbă. Influența unui traducător și posibila șlefuire a unui text sunt în dezechilibru cu efortul de a menține neutralitatea; de aici dilema traducere literală versus traducere liberă. O comunicare corectă apare când receptorul primește mesajele pe care emițătorul le transmite. O distorsiune a mesajului în mintea receptorului apare dacă receptorul aparține unui public complet diferit de cel pe care scriitorul original l-a anticipat. Alegerea cuvintelor și

asocierea termenilor, structurile gramaticale, sensul contextual și scopul comunicativ al textului sursă sunt ghidaje importante ce împuternicesc translatorul în luarea deciziilor legate de comunicare, lexic și gramatică. Dacă rațiunile culturale sau lingvistice împiedică traducătorul să transfere textul sursă în text țintă, adaptarea este de preferat traducerii literale de vreme ce implică modificări minore aduse sensului original. Dacă conținutul este prioritar, traducerea trebuie să includă modificări sau ajustări într-o manieră considerabilă ce rezultă în traducere liberă. Avem traduceri documentare care trebuie să păstreze cadrul original al minții și stilul de expresie și traduceri instrumentale care își adaptează cadrul sursei și stilul la cititorul țintă. Un traducător trebuie să cântărească elementele culturale și istorice înainte să decidă între traducerea instrumentală și cea documentară. Dacă traducătorul este axat pe păstrarea variantei originale a textului este de preferat traducerea documentară; dacă intenția traducătorului este de a conferi informații specifice într-o comunicare de succes unui public specific, traducerea instrumentală este o opțiune mai bună. Textul tradus este, deci, o creație nouă, mai degrabă o reconstrucție decât o copie fidelă a originalului.

Bibliografie:

- [1] Cruse, D. Alan, *Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics*, New York: Oxford University Press, 2000.
- [2] Newmark, Peter, *Approaches to translation*, London: Prentice Hall, 1988.

ABSENTEISMUL ȘCOLAR – PROBLEMĂ PENTRU ELEVI, PROBLEME PENTRU PROFESORI

Tincuța RACHERU*

racheruec@yahoo.com

SCHOOL ABSENTEEISM – A PROBLEM FOR STUDENTS, PROBLEMS FOR TEACHERS

ABSTRACT: The article presents the connection between absenteeism and scholar results on the one hand, and the connection between absenteeism and family/ teachers. We try to identify the causes, to find some solutions and to see the gap between school and family. We also tried to emphasize the idea that school has to offer the students more opportunities to be part of extracurricular activities in order to attract them to be part of a group.

KEYWORDS: absenteeism, activities, education, family, problem.

Individul desemnează generic forța biologică, entitatea indivizibilă și unică a ființei umane în ceea ce are ea specific, respectiv ființarea organismului, viața lui. Individualitatea exprimă caracteristicile psihologice și fiziologice unice, irepetabile ale individului concret, care dispune de mecanisme proprii de adaptare practică la mediu și prin care se deosebește de ceilalți.

Formularea ipotezei/ipotezelor

Presupunem că:

- Dacă elevii sunt priviți ca indivizi „candidați la umanitate” și integrați în diferite activități, atunci personalitatea acestora se va dezvolta în concordanță cu regulile de respectare a valorilor comportamentale ce duc la reducerea absentismului;

- Dacă elevii unui grup (clasă, școală) sunt suficient de bine motivați de către profesori, atunci absentismul devine un fenomen controlabil, fără să se ajungă la abandon școlar;

- Dacă profesorii dispun de inteligență emoțională și de empatie,

* Profesor de Limba și literatura română la Colegiul Tehnic „Grigore Cobălcescu” Moinești.

atunci elevii percep în mod pozitiv dorința dascălilor de a combate absenteismul în școală.

Pe parcursul desfășurării unei cercetări psihopedagogice se confruntă două ipoteze: ipoteza specifică sau ipoteza cercetării și ipoteza nulă. Ipoteza specifică formulează propunerea că modificările ce se produc cât și diferențele la sfârșit s-ar datora factorului experimental (variabila x) controlat de cercetător. Ipoteza nulă admite că modificările și diferențele s-ar datora unor factori întâmplători, aleatori, necontrolați de către cercetător.

Obiectivele cercetării

- Identificarea stilurilor de învățare (vizual, auziv, tactil/kinestezic);
- Identificarea valorilor comportamentale (cognitive, motorii, verbale, socio-afective);
- Corelarea modelelor comportamentale descoperite cu tipul de activitate preferată de elevi.

Metoda aleasă a fost cea prin autoadministrare. Subiecții cuprinși în această cercetare sunt elevii din clasele V-VIII, dintr-o școală gimnazială. Completarea chestionarelor s-a realizat prin adunarea elevilor în sălile de clasă din cadrul acelei unități școlare unde aceștia învață. Au fost rugați să completeze chestionarele cu multă sinceritate. Ca instrument de investigație s-au folosit trei tipuri de chestionare: primul, conținând 13 întrebări, al doilea, 5 întrebări iar al treilea, conținând întrebări cu stilurile de învățare pentru a putea recurge la strategiile de învățare atât pentru activitățile curriculare, cât și pentru cele extracurriculare. Pe lângă acestea, am mai folosit problematizări particulare prin întrebări cu răspuns deschis.

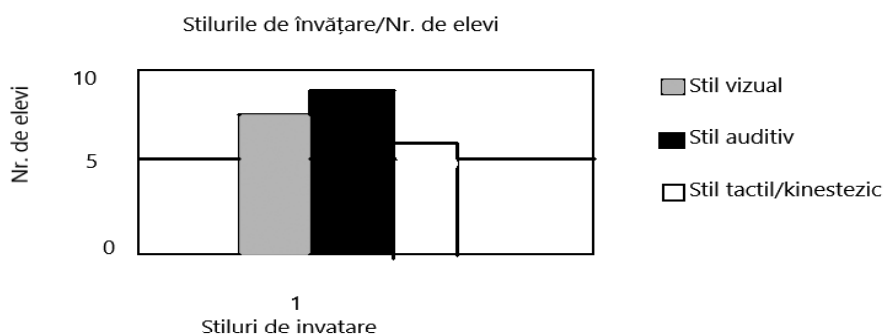
Interpretarea se vrea un semnal de alarmă pentru fenomenul de amploare care este absenteismul, cât și o rezolvare, pe plan individual a câtorva probleme de adaptare, integrare și dezvoltare individuală a elevilor chestionați.

Măsurile de reducere a absenteismului de la clasa a VIII-a

Nr. Crt.	Numele și prenumele elevilor	Stil de învățare		
		Vizual	Auditiv	Tactil/kinestezic
1	A.F.			X
2	A.T.D.	X		
3	B.C.	X		
4	B.V.L.		X	
5	C.T.			X

Nr. Crt.	Numele și prenumele elevilor	Stil de învățare		
		Vizual	Auditiv	Tactil/kinestezic
6	C.R.		X	
7	D.E.		X	
8	D.S.	X		
9	D.A.			X
10	E.D.	X		
11	F.E.		X	
12	F.P.		X	
13	G.T.	X		
14	G.I.D.			X
15	L.D.		X	
16	M.N.		X	
17	M.R.	X		
18	N.D.	X		
19	O.S.			X
20	P.A.E.	X		
21	R.I.		X	
22	S.E.		X	
23	Z.A.			X
Total Elevi	Numeric	8	9	6
	Procentual	34,78	39,13	26,09

Se observă că, în urma completării unui test specific, la 8 elevi le este util stilul de învățare vizual, la 9 elevi cel auditiv și la 6 cel tactil/kinestezic, conform histogramei din figura de mai jos:

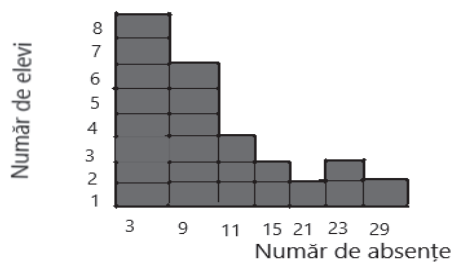
Poligonul de frecvență cu rezultatele evaluării inițiale și finale a absenteismului școlar la clasa a VIII-a

S-a procedat la scrierea absențelor elevilor de la clasa a VIII-a la sfârșitul semestrului I, în tabelul de mai jos:

Absenteismul la clasa a VIII-a la sfârșitul semestrului I

Nr. Elevi	8	6	3	2	1	2	1
Nr. absențe	3	9	11	15	21	23	29
Total absențe: 237							

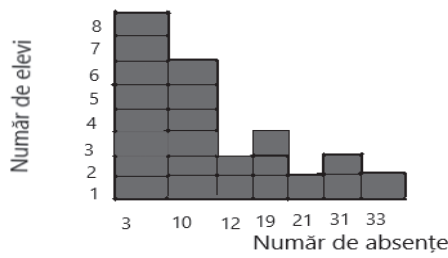
S-a reprezentat, grafic, numărul de absențe în raport cu numărul de elevi:

La sfârșitul semestrului I, s-au remarcat prin absentism 3 elevi (M.R. având stilul de învățare auditiv; M.R. cu stilul de învățare vizual iar Z.A. cu stilul de învățare tactil/kinestezic).

Nr. Elevi	8	6	2	3	1	2	1
Nr. absențe	3	10	12	19	21	31	33
Total absențe: 281 (44)							

Absenteismul, la clasa a VIII-a la sfârșitul semestrului II, a fost considerabil mai mic, astfel au fost realizate doar activitățile prezentate anterior și aplicate și la celelalte clase.

Analiza rezultatelor obținute

Analiza interpretărilor profesorilor și a elevilor arată că ambele părți nu sunt suficient de conștiente de repercusiunile unor acțiuni și că sunt într-o stare anomică dominantă.

Principalele cauze determinate se referă la profilul profesorului (nivelul de pregătire al acestuia și conduita profesională și socială), la relația duală profesor-elev, la fenomenul migrației care înregistrează un procent de 35% din totalul părinților copiilor. Integrarea copiilor în structurile sociale, pornind de la activitățile școlare la cele extrașcolare, determină oglindirea în sine a perspectivelor de reușită și la justificarea unei personalități puternice prin voință și succes. Din examinarea datelor s-a constatat că 76% dintre elevi preferă activitățile extrașcolare: 56% au dezvoltat comportamente verbale și 48% comportamente motorii. Comportamentul cognitiv a fost observat la 70% dintre elevi.

Se observă că rata absenteismului (conform anexelor 1, 2 și 3), la sfârșitul semestrului I, e dată de:

1. Interesul scăzut al unor elevi pentru școală 25,58% și faptul că se plictisesc la ore 20,93%;
2. Teama de a li se scădea nota la purtare 24,41% și de a le fi chemați părinții la școală 20,91%;
3. Interes scăzut pentru ore 27,91% și alte motive 20,91%;
4. Lipsa lecțiilor mai atractive 37,22%, a temelor mai interesante 31,39% și a atitudinii mai elastice a profesorului 31,39%;
5. Neabsentarea de la ore 27,91% și absentarea la 1–3 ore/săptămână 23,21%;
6. Lipsa de încurajare a elevilor 30,24% și lipsa aprecierii elevilor 18,60%;
7. Lipsa unei atmosfere plăcute 26,75% și a aprecierii profesorilor 19,77%;
8. Lipsa de la ore de Limbă și literatură română 32,55% și Matematică 26,75%;
9. Materii dificile 31,39% și alte motive 20,94%;
10. Plecarea acasă 25,58% și în parc 22,09%;
11. Petrecerea timpului cu prietenii 32,56% și cu alte persoane 19,77%;
12. Părinții știu de la elevi că aceștia lipsesc 24,42% și de la diriginte 22,09%;

13. Lipsa activităților culturale 34,88%, a activităților sportive 34,88% și a concursurilor școlare 30,24%.

Cauzele principale ale absenteismului sunt, în mare măsură, cele care țin de aspectul social, dar și cultural: mărimea familiilor din care provin, violența în școli și familie, migrația populației, apartenența etnică, nivelul redus de instruire a părinților, mentalitatea familiilor, cauze educaționale etc. Inițial, prin analiza documentelor școlare, s-a putut sesiza cursul ascendent al absenteismului, pornind de la numărul de absențe semestriale înregistrat în cataloagele școlare. După organizarea diferitelor activități s-a ajuns la rezultatul bun de scădere a absențelor din cataloage.

S-a constatat că elevii clasei a VIII-a au realizat mai bine importanța actului instructiv-educativ, fiind primii care și-au redus numărul absențelor. În urma conștientizării situației, cei din clasa a VII-a nu au mai lipsit deloc pe timpul cercetării și nici după, cei din clasa a VI-a se situează în condiție de echilibru, în măsura în care absențele pot fi motivate cu ușurință datorită justificărilor controlate în permanență de profesorul-diriginte. Clasa a V-a, pe lângă elevii supuși chestionării, s-a întâlnit un caz aparte când un elev care a lipsit foarte mult a fost afectat de lipsa părinților, dar a fost încurajat și susținut de profesori și l-au determinat pe elevul respectiv să-și vadă încununate de succes eforturile de a veni la școală. Profesorii s-au comportat exemplar, manifestându-se empatic în orice situație ivită. Orele plăcute, fără notări exagerate, fără predări greoaie și stereotipii au ajutat elevii să vadă fața umană a dascălilor și să-i transforme în confidenți în lipsa unui psiholog al școlii.

Un succes aparte a fost acela că diriginții au participat cu toți elevii la activități curriculare și extracurriculare în funcție de stilurile de învățare și temperamental-comportamentale ale elevilor de la toate clasele.

Concluzii

Educația este un proces dificil care îmbină, într-o etapă inefabilă, știința și intuiția, experiența și spontaneitatea, este un veritabil act de magie pentru care dascălul trebuie să găsească mereu alte și alte soluții, venite din competență, din studiu, dar și dintr-o inepuizabilă creativitate.

Schimbările de esență din învățământul românesc lansează multiple provocări în conceperea unor noi conținuturi, strategii, oferte curriculare în acord cu orizontul de așteptare a elevilor. În fața profesorilor se află

mereu grupuri, colectivități sau disponibilități afective. Arta profesorului este aceea de a descoperi stilurile de învățare, de a stimula interesul copiilor pentru diferite domenii de studiu, de a identifica motivații, fără a uita că fiecare copil are o anumită individualitate, un univers interior specific ce se refuză înscrierilor și uniformizărilor.

Școala, prin specificul activităților, oferă posibilitatea aplicării, a adaptării unor trasee curriculare alternative. Diverse cercuri adună într-un corolar simbolic experiențe didactice, constatări și proiecții interesante pentru o zonă didactică inedită, uneori neexplorată, dar bogată în posibilități și provocări. Școala trebuie să ofere un cadru coerent și flexibil prin cooperare (diadele profesor-profesor, elev-elev, elev-profesor sau triada elev-profesor-părinte), opinia liber exprimată, capacitatea de a face corelări între- și transdisciplinare, gândire flexibilă, imaginație, dorința de afirmare și valorile asumate care să contribuie la identificarea și rezolvarea problemelor actuale ale elevilor. În urma cercetării efectuate, toate ipotezele au fost verificate și s-a constatat că ceea ce s-a propus s-a realizat. La clasa a V-a, elevii au făcut în primul semestru 190 de absențe iar în urma activităților realizate de profesori și diriginți numărul absențelor de pe semestrul II au fost doar de 62. La fel s-a întâmplat la clasa a VI-a unde s-au înregistrat 223 de absențe la sfârșitul semestrului I iar la sfârșitul semestrului II, s-au înregistrat doar 52 de absențe. La clasa a VII-a, elevii au făcut în semestrul II doar 66 de absențe în comparație cu semestrul I care au făcut 106 de absențe. În clasa a VIII-a deși, elevii au făcut 237 absențe în semestrul I, în semestrul II au făcut doar 44 de absențe.

Bibliografie:

- [1] Dumitriu, Gh., Dumitriu, C., *Psihopedagogie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2003.
- [2] Dumitriu, Gh., *Comunicare și învățare*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998.
- [3] Secrieru, M., *Didactica limbii române*, Botoșani, Editura OVI-ART, 2004.

PLECAREA LA MUNCĂ ÎN STRĂINĂTATE A PĂRINȚILOR ȘI EFECTELE PSIHOLOGICE ASUPRA COPIILOR

Lidia COZMA*

lidiacozma44@gmail.com

THE DEPARTURE OF PARENTS TO WORK ABROAD AND THE
PSYCHOLOGICAL EFFECTS ON CHILDREN

ABSTRACT: The departure of parents to get a better job can affect the psychological state of a child who may consider this event as being very stressful and traumatizing. The migration phenomenon is relatively new to our country. Migration is a social complex phenomenon that influences the entire society on all levels. Migration can trigger different causes of negligence for children which in turn can become abusive to the well being of child. Families find themselves lacking certain abilities which would assure the proper development of child, thus affecting the child's personality or his/ her capacities of adapting to society.

KEYWORDS: migration, emotions, children, interaction, neglect.

Plecarea părinților la muncă în străinătate afectează starea psihică a copilului, care poate percepe acest moment ca fiind un eveniment stresant sau psihotraumatizant. Fenomenul migrației în afara granițelor țării este, într-o mare măsură, nou pentru țara noastră. Migrația este un fenomen social complex, cu implicații și urmări în tot cadrul societal. Ea poate să determine cazuri de neglijare sub diverse forme de exploatare, asociate formelor de abuz asupra copilului. Familia nu-și realizează funcțiile specifice eficiente și în interesul superior al copilului, efectele asupra personalității sau capacității sale de adaptare nu se exercită.

Fenomenul migrației nu este caracteristic doar vremurilor noastre. Oamenii au migrat mereu din diverse motive. Probabil, frecvența cu care se discută astăzi despre acest fenomen este din cauza efectelor sau consecințelor acestui fenomen mai ales în plan familial¹. Organizația Internațională pentru Migrație (IOM, 2011) definește migrația ca fiind deplasarea unei persoane sau a unui grup de persoane fie peste granițele unei țări, fie în

* Profesor consilier școlar CJRAE Bacău – Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești.

¹ Zamfir, C., Vlăsceanu L., 1998, p. 97.

interiorul unei țări. Este o mișcare a populației care cuprinde orice deplasare a oamenilor, indiferent de durată, componentă sau cauze. Include migrația refugiaților, migrația persoanelor strămutate, migrația pentru resursele economice, la care se adaugă persoanele care se deplasează pentru alte scopuri incluzând migrația în scopul reunificării familiei. În „Dicționarul de sociologie”² migrația este definită ca fiind fenomenul care constă în deplasarea unor mulțimi de persoane dintr-o arie teritorială în alta, urmată de schimbarea domiciliului și/ sau de încadrarea într-o formă de activitate în zona de sosire. În definirea migrației este foarte importantă perspectiva din care privim acest fenomen. Dacă privim migrația din perspectivă demografică, ea se referă strict la deplasarea teritorială a indivizilor: o formă a mobilității spațiale sau geografice a populației, însoțită de schimbarea domiciliului, între două unități administrativ-teritoriale bine definite³. În această lucrare vom face referire la fenomenul migrației din perspectiva sociologiei, mai concret la migrația forței de muncă. Aceasta se referă la plecarea adulților la muncă în străinătate. De cele mai multe ori este vorba despre părinți care își lasă copiii acasă. Instabilitatea socio-economică din România și tranziția interminabilă au determinat pe mulți dintre români să plece la muncă în străinătate pentru a-și putea întreține familia. Desigur, câștigurile obținute sunt importante atât pentru familie, cât și pentru economia românească, dar această migrațiune spre vest are și aspecte nedorite. Acestea ar fi destrămarea familială și abandonul copiilor la bunici sau la alte rude, cu consecințe psiho-emoționale grave în timp.

Trecutul ne arată că și în perioada comunistă foarte mulți părinți au fost nevoiți să lucreze pe șantiere în alte orașe și să lase copiii în grija bunicii. Aceștia din urmă au avut întotdeauna un rol important în educația și creșterea copiilor, dar, după Revoluția din 1989 au un rol și mai mare, deoarece mulți părinți, peste două milioane, conform statisticilor oficiale, lucrează în străinătate, iar cei mai mulți au cel puțin un copil. Dacă la începutul anilor 1990 plecările la muncă în străinătate se făceau mai ales din județele de la granița cu Serbia și Ungaria, ulterior situația s-a accentuat în Moldova și în zonele rurale, unde 30–50% din copii trăiesc la bunici sau la rude apropiate. Sunt și cazuri în care copilul cel mai mare, aflat la vârsta adolescenței este și tată și mamă pentru frații mai mici. În situații extreme copilul rămâne total abandonat, iar autoritățile trebuie să

² *Idem*, p. 352.

³ Dumitru, 1984; *apud* Răduț C., 2009, p. 15.

aibă grijă de el. inițial, numărul celor care plecau la muncă în străinătate a fost mai mic, dar pe măsură ce rezultatele muncii peste hotare au început să se vadă la vecini, rude sau prieteni, care au început să își achiziționeze locuință sau mașini străine, locuitorii unor sate întregi au plecat să caute de lucru în afara țării. Presa a semnalat situații dintre cele mai bizare apărute ca urmare a exodului de forță de muncă. Ziarele din România au preluat un titlul dintr-o publicație străină conform căruia deschiderea granițelor a însemnat pentru români o șansă de a câștiga mai mulți bani. Fenomenul are însă și o față întunecată. În urma românilor plecați să muncească în străinătate au rămas mii de copii, nu toți lăsați în cele mai bune condiții. Rămași singuri acasă, copiii mai mari devin părinți pentru frații mai mici sau alții, dorind să simtă gustul libertății pleacă de acasă și ajung după gratii. Alți copii, năcuți de dorul părinților, își pun capăt zilelor. Fie că muncesc toată ziua în gospodărie, fie se zbat pentru un „FB” la școală, copiii așteaptă ca părinții să le dea un telefon, să le trimită un pachet sau să vină acasă.

Cauzele acestui fenomen sunt deosebit de complexe, deoarece se împletesc factori individuali și sociali, economici și materiali, ce produc efecte cumulative care conduc la creșterea numărului de copii rămași singuri acasă⁴. Consecințele pot fi deosebit de grave atât pentru copii, cât și pentru părinți. Copiii prezintă tulburări de comportament, de adaptare, tulburări privind sfera afectivă, care plasează copilul la granița dintre agonie și extaz: tentative de suicid, consum de droguri. La rândul lor, părinții, în general tații, rămași acasă cu copiii, sunt depășiți de situație, nu reușesc să se descurce singuri cu treburile casnice, nu pot suplini dragostea și afecțiunea pe care mama le transmite copilului, comunicarea eficientă lipsește cu desăvârșire, și, fie devin consumatori de alcool, fie își găsesc o persoană de sex feminin cu care să-și împartă responsabilitățile și, care, de cele mai multe ori este greșit înțeleasă de copil sau de partenerul plecat⁵. Pe de altă parte, părintele plecat la muncă în străinătate încearcă să fie responsabil și sprijină familia din țară din punct de vedere financiar, dar aceasta nu suplinește afecțiunea și dragostea parentală. În urma acestor situații neprevăzute, pentru care nimeni nu a fost pregătit, apar neînțelegerile dintre soți, care, de multe ori, duc la divorț. Copilul este nevoit să asiste la discuții telefonice interminabile între părinții care se acuză

⁴ Șchiopu, U., Verza E. 1997, p. 56.

⁵ Podbury, D. Stewart, J. 2003, p. 72.

reciproc și care nu mai găsesc nicio cale de împăcare. Dacă la început a putut accepta separarea de părinți pentru a beneficia de un trai mai bun din punct de vedere material, acum refuză să îi înțeleagă pe aceștia când refuză să divorțeze și este pus în situația de a alege părintele în grija căruia dorește să rămână. De cele mai multe ori decizia sa nu empatizează cu părintele care solicită tribunalului încredințarea copilului și care dorește ca familia să nu se destrame. Acestea sunt doar câteva dintre elementele care definesc problematica mult mai complexă și mai complicată a copilului rămas singur acasă, căruia, la plecarea la muncă în străinătate, părinții i-au promis că va fi mai bogat și mai fericit⁶.

Având în vedere cele prezentate mai sus, se ridică o problemă destul de delicată: ar fi mai bine ca părinții să rămână în România, să nu aibă bani și astfel să nu aibă posibilitatea îngrijirii și educării corecte a copilului sau e mai bine să plece, eliminându-se problemele financiare, dar copilul să rămână în grija unui singur părinte sau a altor persoane? Lucrurile nu pot fi privite doar în alb și negru, dar trebuie evidențiate consecințele psihologice care apar în urma absenței fie și a unui singur părinte pentru o perioadă mai îndelungată. Din momentul nașterii copilul observă că există două persoane în jurul lui cu roluri diferite. Împreună, părinții îndeplinesc toate funcțiile familiei: funcția instrumentală este legată mai mult de tată, iar cea afectivă de mamă. În aceste condiții apare identificarea băiatului cu tatăl și a fetei cu mama, necesară construirii imaginii de sine și a identității copilului. Când nu există ambele figuri parentale, această identitate este afectată. Copiii învață să accepte limitele și disciplina pe care părinții le impun. El poate manipula prin dualitatea lui pe părinții care nu sunt uniți. De exemplu, când nu reușește să obțină ceva de la un părinte cere de la al doilea și se întâmplă să reușească. La vârsta de trei ani crede că este cel mai puternic. Omnipotența este o fantezie, o iluzie a copilului, părinții fiind cei care îl aduc la realitate prin educație și prin limitele impuse. În momentul în care acestea nu sunt copilul se simte puternic, crede că poate să facă orice, până când nu reușește să rezolve o problemă și atunci intervin dezamăgirea și frustrarea. Plecarea unuia dintre părinți sau a ambilor conduce la un sentiment de abandon sau la anxietatea de separare. Astfel, fiecare despărțire pe parcursul vieții lor va fi traumatizantă și accentuată⁷. Eforturile vor fi evitate spre evitarea despărțirii, chiar dacă uneori aceasta

⁶ Novac, M., 2009, p. 23.

⁷ Myers, D., G., Diener, E., 1995, p. 79.

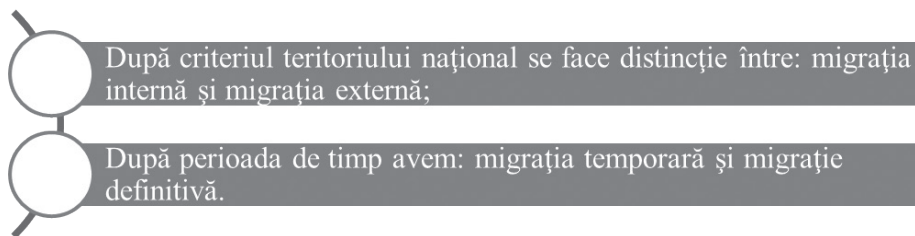
este necesară. Astfel vor apărea multe compromisuri și tulburări afective. Intervine și lipsa atașamentului care nu poate fi compensată în niciun fel. Lipsa de afectivitate este, de cele mai multe ori, autocompensată prin cheltuieli nejustificate și prin imaginea afișată, însă banii nu pot înlocui lipsa părinților și rolul lor în dezvoltarea copilului și în viața de zi cu zi. Absența părinților sau numai a unuia dintre ei, poate conduce și la probleme școlare, copilul nu se mai concentrează, se închide în el sau devine neliniștit, uneori abandonează școala și nu mai are nimeni puterea să îl controleze. Copilul suferă de lipsa de limitare.

Părinții plecați la muncă în străinătate sunt de mai multe feluri: care sună des, care vin acasă la câteva luni sau care se limitează la a trimite bani. În aceste condiții, autoritățile ar trebui să impună ca plecarea în străinătate să aibă loc numai după ce copilul a fost lăsat în condiții sigure, iar părintele își ia angajamentul că va menține un contact permanent cu el, cu toate că cele mai moderne mijloace de comunicare nu țin loc de căldură umană și de sfat dat de aproape, cu afecțiune părintească⁸. Din păcate, această datorie se uită când se ajunge în străinătate și, dacă la început era în plan rămânerea pentru o perioadă scurtă, aceasta se prelungește până se instalează o ruptură între părinți și copii. În concluzie, se recomandă să se evite plecarea ambilor părinți în străinătate și, înainte de plecarea propriu-zisă, câteva întâlniri de consiliere psiho-socială care să stabilească relația dintre părinți după plecare și relația dintre părintele plecat și copil/ copii, pentru a se evita apariția de probleme în familie și, implicit la copii. Astfel, se creează la aceștia din urmă sentimentul abandonului și este posibil ca, odată ajunși la maturitate, să abandoneze și ei pe copiii lor ca un fel de protest și ca răzbunare împotriva propriilor părinți.

În funcție de indicatorii zonă de plecare, zonă de primire, intensitatea migrației și natura migrației se disting două forme principale ale acesteia: emigrația și imigrația. Emigrația se referă la țara de origine din care pleacă forța de muncă, țară care se caracterizează printr-un grad de dezvoltare economică relativ redus și pondere ridicată a populației apte de muncă. Imigrația se referă la țara de primire, care se caracterizează printr-un grad mai înalt de dezvoltare economică. În funcție de mai anumite criterii, migrația capătă mai multe forme⁹:

⁸ Pânișoară, G., 2011, p. 66.

⁹ Răduț, 2009, p. 34.

Migrația internațională se realizează sub câteva forma mai importante:

Pe plan internațional există mai multe teorii ale migrației, fiecare având anumite limite. O primă teorie s-a conturat în jurul anilor 1960–1970, așa-zisa „push/ pull” și situează migrația în modelul neoclasice de alegeri raționale. Astăzi este numită teoria economiei neoclasice și se referă la migrația forței de muncă ce apare ca urmare a diferențelor dintre cererea și oferta forței de muncă din diverse țări. La nivel individual susține raționalitatea individului de a evalua corect beneficiile și costurile migrației¹⁰.

Teoria „household strategy” sau strategia de gospodărire se aplică atunci când unele piețe funcționează deficitar, iar deciziile sunt luate la nivelul familiei ca strategie de minimizare a riscurilor prin diversificarea surselor de venit. Această teorie se mai numește și noua economie a migrației¹¹.

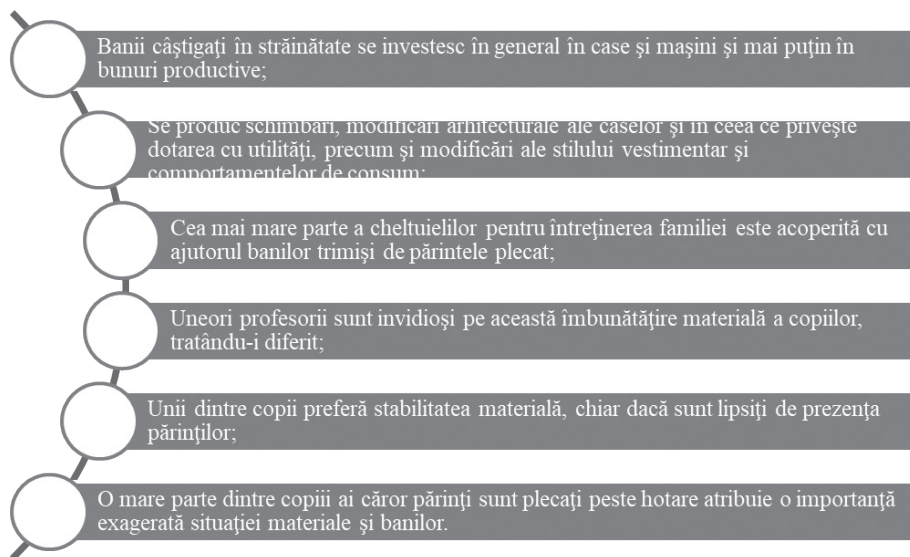
Teoria dependenței sau a sistemului mondial se referă la aceeași idee ca teoriile neoclasice. Țările industrializate dezvoltă relații asimetrice, impunând structural dependența statelor mai puțin dezvoltate, cu diferența că zonele sărace devin și mai sărace, în timp ce zonele dezvoltate se dezvoltă și mai mult¹². Mai multe cercetări recente văd migrația prin prisma ideologiei de vest a unei copilării ideale, care motivează părinții să migreze și extindă șederea lor pe termen nelimitat. În România, migrația este întărită de trecerea prin comunism, de sărăcie și de o cultură de sacrificiu pentru creșterea copilului. În același timp, o nevoie tot mai mare pentru munca domestică din Europa de Vest întărește plecarea la muncă în străinătate a adulților din România.

¹⁰ Pantea, 2011; Răduț, 2009.

¹¹ *Idem*.

¹² Răduț, 2009, p. 29.

Unii autori discută despre plecarea la muncă în termeni de transfer care are legătură cu partea vizibilă și pozitivă a migrației și anume banii. A devenit din ce în ce mai evident că plecarea la muncă în străinătate oferă resurse economice. Transferurile sunt o importantă sursă economică ce vine spre țările sau regiunile sărace și, de cele mai multe ori, acești bani transferați merg direct la indivizi, gospodării sau comunități locale. În unele regiuni rurale marcajul principal al plecării la muncă în străinătate a unui adult este casa mare și opulentă. De multe ori, modernizarea casei este odată cu creșterea copiilor. Migrația forței de muncă a devenit ca o strategie anti-sărăcie, folosită la o scară tot mai largă și mai dificil de ignorat¹³. Majoritatea părinților plecați la muncă în străinătate au făcut-o din dorința de a oferi copiilor un trai și un viitor mai bun. Există și cazuri în care traiul copiilor este mai rău, dar din punct de vedere economic, majoritatea lor raportează o condiție materială mai bună. O cercetare efectuată de Cornel Răduț în Republica Moldova a concluzionat următoarele¹⁴:

Concluzionând, pe lângă avantajele vizibile ale plecării la muncă în străinătate a părinților există și multe dezavantaje subtile și periculoase, cel mai important fiind separarea de părinți cu implicații grave și pe termen lung.

¹³ Eversole, 2008; Răduț, 2009; Gheauș, 2011; Pantea, 2011.

¹⁴ Răduț, 2009, p.154.

Bibliografie:

- [1] Eversole, R., *Development in motion: what to think about migration?* în *Development in Practice*, vol. 18, No. 1, 2008, pp. 94–99.
- [2] Myers, D., G., Diener, E., *Who is happy?* în *Psychological Science*, vol. 6, Nr. 1, 1995, pp. 10–20.
- [3] Novac, M., *Efectele abandonului parental asupra copiilor cu vârsta cuprinsă între 0–12 ani în Sassu R., Cercetarea psihologică modernă: Studii și cercetări actuale în psihologie*, Editura Universitară, București, 2009.
- [4] Pânișoară, G., *Psihologia copilului modern*, Editura Polirom, București, 2011.
- [5] Pantea, M., C., *Grandmothers as main caregivers in the context of parental migration* în *European Journal of Social Work*, vol. 15, No. 1, 2011, pp. 1–18.
- [6] Podbury, D., Stewart, J., *Geographical dislocation and adjustment in university students: The impact of attachment, autonomy and coping behaviour on wellbeing* în *Australian Journal of Psychology Combined Abstracts of 2003 Psychology Conferences*, 2003, p. 230.
- [7] Popescu, R., *Introducere în sociologia familiei*, Editura Polirom, Iași, 2009.
- [8] Răduț, C., *Migrația și impactul asupra familiei*, Editura Sitech, Craiova, 2009.
- [9] Șchiopu, U., Verza, E., *Psihologia vârstelor/Ciclurile vieții*, Ediția a III-a revizuită., Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1997.
- [10] Zamfir, C., Vlăsceanu L., *Dicționar de Sociologie*, Editura Babel, București, 1998.

SISTEMUL SANITAR DIN COMĂNEȘTI DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN 1968

Edmondo Ionuț SCHIMBESCHI*

sei.caine@yahoo.com

THE SANITARY SYSTEM IN COMANESTI FROM THE ORIGIN
UNTIL 1968

ABSTRACT: This paper presents the sanitary system in the Comanesti town. It is a chronological evolution, beginning with the first sanitary service in 1873 and finishing with the actual hospital, named City Hospital „Ioan Lascăr”. Even Leon Dănăilă began his career as a doctor here, in the hospital from our town, then moved to Bucharest.

KEYWORDS: doctor, hospital, sanitary system, town.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când s-au înființat serviciile sanitare județene și – ulterior – cu circumscripții sanitare, la Comănești a existat o asemenea circumscripție care cuprindea toate localitățile de pe Trotușul Mijlociu și Superior, adică până la frontiera de la Palanca. În fruntea acestei circumscripții pentru o bună perioadă din prima jumătate a secolului XX. Menționăm pe doctorul Popovici, ajutat în comune de către agenți sanitari și chiar un subchirurg Nicolae Cotfas pentru Comănești.¹

Așadar, în comuna și ulterior orașul Comănești a funcționat un serviciu sanitar între anii 1873–1949, în care rolul conducător al administrației sanitare revenea prefectului, ajutat în îndeplinirea acestei sarcini de: organele sanitare județene, plăși și comunale, consiliul de igienă, medicii veterinari, moașele și vaccinatorii.²

Primul dispensar medical, organizat pe baza Legii sanitare din anul 1910, a fost deservit de doctorul Șeptelici, iar în anul 1926, a luat ființă. Pe lângă acel dispensar, o corporație medicală, înființată special pentru muncitori, fiind deservită de Dr. Popovici. Oamenii spuneau că se duc la „corporație” pentru a li se da „chicături”, iar personalul medical din

* Profesor de Istorie la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, județul Bacău.

¹ Ciocan, Costachi S., *Din istoria generală a orașului Comănești pe Trotuș și a împrejurimilor sale*, Editura Plumb, Bacău, 2001, p. 346.

² Ciocan, Costachi, *op. cit.*, p. 345.

Comănești (precum, de exemplu ulterior Dr. Bahnei) asigura săptămânal asistența medicală și în comuna Asău.³

În perioada interbelică, pentru probleme de strictă specialitate, se face apel și la medicii din localitățile apropiate, de exemplu de la Moinești: doctorul evreu Sherill precum și pentru cele contagioase la spitalul din Moinești, iar pentru chirurgie la spitalul din Tg. Ocna, unde existau clădiri tip sanitare, din care multe se mai văd și astăzi.

În anul 1931 ia ființă un dispensar al asigurărilor sociale într-o clădire special cumpărată de Administrația Asigurărilor Sociale în acest scop. Ca unitate cu paturi ia ființă în 1945 o infirmierie a Asigurărilor Sociale în barăci, care s-a menținut până în 1947 când în Comănești se înființează prima unitate sanitară cu paturi organizată cu profil de chirurgie și boli interne cu un număr total de 50 paturi bugetate. Aceste date rezultă din procesul verbal cu nr. 14 încheiat la 14.01.1947. Această unitate cu paturi este instalată într-un local improvizat, provenit prin naționalizare și a funcționat până pe 28.10.1952, când s-a mutat în noua clădire cu destinație de spital.⁴ Un spațiu pentru o baie publică (ca serviciu sanitar) a apărut după cel de-al doilea război mondial.

În timpul Primului Război Mondial, sub amenințarea epidemiei de tifos exantematic și având în vedere aglomerarea specifică de trupe române și rusești pe întregul spațiu al Moldovei, s-au construit băi publice, așa că și pentru satele Șupan și Lăloaia o astfel de baie a existat într-o casă din mijlocul satului Lăloaia, unde populația întoarsă din refugierea anului 1916 era obligată să vină săptămânal la îmbăiere, sub sancțiuni contravenționale foarte severe. Personalul de acolo era separat pentru femei de acela pentru bărbați.⁵

În domeniul sanitar, un rol de bază îl are farmacia, care pentru zona Comănești apare după Primul Război Mondial, sub conducerea colonelului farmacist (rezervă) Andreescu, instalată într-o clădire particulară a cetățeanului Ghiță Țăranu, din centrul localității (aproximativ vizavi de hotelul de astăzi din apropierea pieței alimentare).⁶ În 1948, a fost constituită o comisie județeană pentru problema sanitară, formată din avocatul Dionisie

³ Gh. Gh. ALBU. *Monografia comunei Asău, Județul Bacău: De la început până în anul 1973*, Editura: Cronica, Bacău, 1996, pp.119–122.

⁴ <https://www.spitalulcomanesti.ro/despre-spital/istoricul-spitalului.html>

⁵ Ciocan, Costachi S. *Op.cit.*, p.347

⁶ *Ibidem*, p.348

Ionescu, prefectul județului, Gheorghe Alexandrescu, medicul șef al județului și conducătorii tuturor instituțiilor din oraș în vederea combaterii definitive a tifosului exantematic.⁷

După Al Doilea Război Mondial, domeniului activității sanitare i-a fost construit un spital în parcul – grădină al familiei Ghica-Comănești, fiind dat în funcțiune în anul 1952, dotat cu utilitățile posibile la acea dală și fiind încadrat cu personal de specialitate corespunzător, destinat a face față nevoilor de asistență sanitară pentru aproape întregul spațiu al localităților din fosta plasă administrativă „Muntele” (ulterior raionul Moinești). De la bun început, spitalul a fost încadrat și cu medici relativ tineri, precum Juster, Iogu, Proca, Maisner ș.a. Ulterior s-a adăugat la construcția inițială a spitalului și o anexă destul de spațioasă pentru servicii de Policlinică, iar secția de chirurgie a fost mutată la noul spital din Moinești.⁸

Construcția Spitalului Orășenesc „Ioan Lascăr” Comănești a început în anul 1948 și s-a dat în folosință în 1952. În baza Ordinului M.S. nr. 2991/29.10.1952 s-a inaugurat noua clădire cu 160 paturi, din care 72 paturi secția interne; 63 paturi secția chirurgie; 25 paturi secția pediatrie. Vechea clădire a rămas în subordinea spitalului și a funcționat ca Policlinică cu 7 cabinete medicale și un serviciu de stomatologie.

În noua clădire, la etajul I, s-a dat în funcțiune un bloc operator cu 2 săli de operații și o stație de sterilizare. Blocul operator a fost dotat cu aparatură medicală și instrumentar, fiind cel mai modern din Moldova. Odată cu deschiderea noului spital, Ministerul Sănătății a repartizat 7 medici specialiști pe profil chirurgical și medicină generală. În perioada 1952–1955 a început activitatea ca medic domnul Profesor Doctor Eugen Proca.

În anul 1957, în urma reorganizării rețelei sanitare prin aplicarea H.C.M. 1965/1957 se face o modificare a structurii pe paturi de la 160 la 220 paturi. Astfel 80 paturi secția interne; 60 paturi secția chirurgie; 30 paturi secția pediatrie, 40 paturi secția obstetrică-ginecologie și 10 paturi T.B.C.

În anul 1957 se înființează stația de salvare și este administrată și condusă de directorul Spitalului Comănești.

În anul 1957 trec în administrația spitalului: 2 dispensare medicale, 1 dispensar T.B.C., 2 dispensare întreprindere și 1 dispensar școlar.

În anul 1968 se desființează Raioanele și Regiunile, prin reorganizarea teritorială a țării, transformându-le în județe.

⁷ ***Îndrumător în Arhivele Stalului. Județul Bacău, București, 1979, pp. 219–220.

⁸ Ciocan, Costachi S., *Op.cit.*, p.348

Din anul 1968, dispensarele rurale trec în administrația spitalului Comănești, conducerea unității răspunzând de asigurarea asistenței medicale pentru populația arondată de pe Valea Trotușului, de la Ghimeș până la Comănești.⁹

O personalitate medicală de talie mondială care își leagă începuturile de carieră de Comănești este neuro-chirurgul Leon Dănăilă. S-a născut la 1 iulie 1933 la Darabani, în județul Botoșani, unde a făcut și primele patru clase primare. A continuat apoi școala la Liceul „Grigore Ghica V.V.” din Dorohoi pe care l-a absolvit în anul 1952. În același an, prin concurs, a intrat la Facultatea de Medicină din Iași, pe care a absolvit-o în 1958. După absolvirea Facultății de Medicină din Iași (1958), a lucrat timp de 2 ani ca medic stagiar la Spitalul din Comănești (1958–1960) și apoi un an la Circumscripția sanitară din Dărmănești (1960–1961). În anul 1961, prin concurs, a ocupat postul de medic secundar neurochirurg la clinica de Neurochirurgie de la Spitalul „Gh. Marinescu” din București, unde lucrează și în prezent.¹⁰

Experiența de la Comănești este descrisă astfel de marele medic: „La vremea aceea, după terminarea facultății, trebuia să faci trei ani, undeva la țară, așa că am ales să merg la Comănești, departe de locul meu de origine. Acolo puteam face și la dispensar, dar și la un spital, unde eram plătit mai puțin, dar pe mine nu m-au interesat niciodată banii, m-a interesat să învăț și, într-adevăr, am învățat foarte mult la spital, am ținut locul multor medici când erau plecați în concediu”, a completat prof. Dănăilă care își amintește că primul său salariu era de 700 de lei, din care 500 se duceau la gazdă, iar 200 pe mâncare.¹¹

Bibliografie:

- [1]***Îndrumător în Arhivele Stalului. Județul Bacău, București, 1979
- [2]Albu, Gh. Gh. *Monografia comunei Asău, Județul Bacău: De la început până în anul 1973*, Editura: Cronica, Bacău, 1996.
- [3]Ciocan, Costachi S. *Din istoria generală a orașului Comănești pe Trotuș și a împrejurimilor sale*, Editura: Plumb, Bacău, 2001.

⁹ <https://www.spitalulcomanesti.ro/despre-spital/istoricul-spitalului.html>

¹⁰ <https://doxologia.ro/acad-prof-dr-leon-danaila>

¹¹ <https://www.doctorulzilei.ro/povestea-impresionanta-a-profesorului-leon-danaila-geniusul-neurochirurgiei-romanesti/>

Webografie:

- [4] <https://www.doctorulzilei.ro/povestea-impresionanta-a-profesorului-leon-danaila-geniul-neurochirurgiei-romanesti/>
- [5] <https://doxologia.ro/acad-prof-dr-leon-danaila>
- [6] <https://www.spitalulcomanesti.ro/despre-spital/istoricul-spitalului.html>

ÎNCADRAREA FAUNEI DIN REZERVAȚIA NATURALĂ BUCIAȘ ÎN CATEGORIILE IUCN

Roxana ȚÎNCU*

roxanaticu@yahoo.com

CLASSIFICATION OF THE FAUNA FROM THE BUCIAȘ NATURAL RESERVE IN THE IUCN CATEGORIES

ABSTRACT: This study presents the significant anthropogenic impact of recent years has imposed the need to protect nature at the local, regional and global level, therefore numerous laws have been promoted to protect the environment and various measures have been imposed. The aim of these measures is to preserve biodiversity at all levels. Protected areas are vital for biodiversity conservation, they represent the basis of all national and international conservation strategies, they contribute to maintaining the functioning of ecosystems, serve as refuges for species and maintain ecological processes that could not survive in intensively managed terrestrial or marine landscapes. Given the context we are going through, i.e. the decline of biodiversity at an alarming rate, we considered it opportune to analyze the fauna of the Buciaș Nature Reserve, Bacău County. The analysis consisted of the classification of fauna protected by the Bern Convention, in terms of IUCN categories and population trends. Considering the problematic situation of biodiversity globally, the results of the analysis are gratifying, 95% of the analyzed species are non-threatened species, 3% are almost threatened and only 1% are vulnerable species, otherwise Romania is one of the countries with a wide biodiversity and well preserved.

KEYWORDS: biodiversity, Buciaș, IUCN, natural environment, protected areas.

Ariile protejate, prin faptul că au valoare naturală și o intervenție redusă a omului pe teritoriul lor, sunt cele mai concrete exemple și implicit modele pentru sistemele ecologice naturale și seminaturale. Principalul obiectiv al zonele aflate în regim natural și seminatural este acela de suport al „vieții” și implicit al dezvoltării socio-economice.

La nivelul Europei, România deține cel mai diversificat și valoros patrimoniu natural, suprafața ariilor naturale protejate de interes național,

* Profesor doctor de Protecția mediului la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești.

raportată la suprafața țării, este de 7%, iar suprafața totală a siturilor Natura 2000, raportată la suprafața țării, este de 17,84% (Stanciu, Florescu, 2009). În timp ce, la nivelul județului Bacău au fost desemnate 23 de arii protejate, aferente unei suprafețe de 9.725,7 ha, și 14 situri „Natura 2000”, conform Agenției Naționale pentru Protecția Mediului.

Din cele 14 situri „Natura 2000”, 11 sunt Siturile de importanță comunitară (SCI), declarate prin Ordinul nr. 2.387 din 29 septembrie 2011, iar 3 sunt Arii de protecție avifaunistică (SPA) înființate prin H.G. nr. 971 din 5 octombrie 2011 (apmbc.anpm.ro).

Rezervația naturală IV.7. Buciaș este una din minunatele arii protejate ale județului Bacău, deosebindu-se atât prin peisaj, cât și prin bogăția în specii, fiind desemnată prin Hotărârea de Guvern nr. 2151/2004 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone. Această rezervația se găsește pe teritoriul administrativ al comunei Mânăstirea Cașin din județul Bacău, are o suprafață totală de 471 ha și se găsește în administrarea Ocolului Silvic Oituz, subunitate a Direcției Silvici Bacău (mmediu.ro).

Rezervația naturală IV.7. Buciaș a luat naștere datorită existenței habitatelor și a elementelor peisagistice speciale, având ca scop menținerea acestora într-o stare de conservare favorabilă, astfel încât să fie asigurată conservarea acestora pe termen lung (mmediu.ro).

Denumirea rezervației vine de la numele pârâului principal Buciaș, care colectează apele din teritoriul acestei unități. Apele acestor pâraie se caracterizează printr-un grad de limpezime ridicat, sunt nepoluate fiind potrivite pentru creșterea salmonidelor (mmediu.ro). De asemenea, în cursul său, pârâul Buciaș formează două cascade importante, cea mai spectaculoasă este cea care se formează în apropierea confluenței cu pârâul Ruginii, atingând în jur de 10 m și numindu-se Cascada Buciaș.

Rezervația se caracterizează prin arbori tineri cu vârste cuprinse între 35 – 50 ani și o structură diversă, care constituie un foarte bun adăpost pentru speciile de vânat, datorită inaccesibilității sale (mmediu.ro).

De asemenea, Rezervația Naturală Buciaș are o faună bogată și selectivă, majoritatea categoriilor faunistice fiind protejate prin Convenția de la Berna, datorită valorii ecologice pe care o au.

În **tabelul 1** sunt prezentate categoriile faunistice și numărul speciilor din fiecare categorie, protejate prin Convenția de la Berna și care se găsesc în Rezervația Naturală Buciaș.

Tabel 1. Numărul speciilor faunistice din Rezervația Naturală Buciaș protejate prin Convenția de la Berna.

	Vertebrate					Nevertebrate
Clase faunistice	Pești	Amfibi- eni	Reptile	Păsări	Mami- fere	-
Nr. de specii	Nu este cazul	7	5	55	18	4

Conform datelor din **tabelul 1**, prin Convenția de la Berna sunt protejate un număr de 55 specii de păsări, 18 specii de mamifere, 7 specii de amfibieni, 5 specii de reptile, și 4 specii de nevertebrate, în timp ce din categoria peștilor nu este protejată nici o specie.

În continuare, categoriile faunistice protejate prin Convenția de la Berna sunt încadrate în categoriile **IUCN** – International Union for Conservation of Nature (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii).

Lista roșie a IUCN a fost creată în anul 1964 și reprezintă inventarul cel mai complet al stării de conservare a speciilor de animale și plante, fiind cel mai bun indicator al stării biodiversității mondiale. Principalele categorii de specii ce aparțin listei roșii sunt, (iucn.org): EX (extinct) – Dispărută, Extinctă; nEW (extinct in the wild) – Dispărută din sălbăticie, Extinctă în sălbăticie, Dispărută din natură; CR (critically endangered) – În pericol critic de dispariție, În pericol mare de dispariție, Critic amenințată cu dispariția; EN (endangered) – În pericol de dispariție, Amenințată cu dispariția; VU (vulnerable) – Vulnerabilă; NT (near threatened) – Aproape amenințată cu dispariția, Potențial amenințată cu dispariția; LC (least concern) – Neamenințată cu dispariția, Cu probabilitate mică de dispariție; DD (data deficient) – Date insuficiente; NE (not evaluated) – Neevaluată, Starea de conservare nu a fost încă evaluată de IUCN.

Astfel, în Rezervația Naturală Buciaș se găsesc 7 specii de amfibieni protejate, toate fiind incluse de IUCN în categoria speciilor neamenințate (**tabelul 2**), însă trendul populațiilor nu este încurajator. Din **figura 1**, observăm că doar două specii (29%) au populații stabile, în timp ce 5 specii, reprezentând 71 % au populații în scădere.

Tabel 2. Clasificarea amfibienilor din Rezervația Naturală Buciaș în funcție de categoriile IUCN.

Clasa	Nr. specii	Nr. Crt.	Specia	Lista IUCN	Anul ultimei evaluări	Trend
AMFIBIENI	7	1.	<i>Bombina variegata</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere
		2.	<i>Hyla arborea</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere
		3.	<i>Pelobates fuscus</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere
		4.	<i>Rana temporaria</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	Stabilă
		5.	<i>Salamandra sala-mandra</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere
		6.	<i>Triturus alpestris</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere
		7.	<i>Triturus vulgaris</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	Stabilă

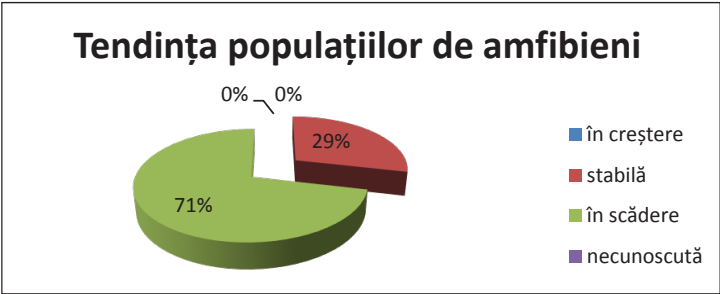

Figura 1. Tendința populațiilor de amfibieni conform evaluărilor IUCN.

De asemenea, în Rezervația Naturală Buciaș există 5 specii de reptile protejate, toate fiind incluse de IUCN în categoria speciilor neamenințate (**tabelul 3**), însă, din cele 5 specii de reptile, 2 specii, reprezentând 40% au populația în scădere, o specie (10%) are populația stabilă, în timp ce pentru 40% din specii, nu există date (**figura 2**).

Tabel 3. Clasificarea reptilelor din Rezervația Naturală Buciaș în funcție de categoriile IUCN.

Clasa	Nr. specii	Nr. Crt.	Specia	Lista IUCN	Anul ultimei evaluări	Trend
REPTILE	5	1.	<i>Anguis fragilis</i>	LC – Neamenințată	Martie 2009	Stabilă
		2.	<i>Elaphe longis-sima</i>	LC – Neamenințată	Aprilie 2016	Necunos-cută
		3.	<i>Lacerta agilis</i>	LC – Neamenințată	Iunie 2009	În scădere
		4.	<i>Lacerta vivi-para</i>	LC – Neamenințată	Mai 2018	Necunos-cută
		5.	<i>Vipera berus</i>	LC – Neamenințată	Dec. 2008	În scădere

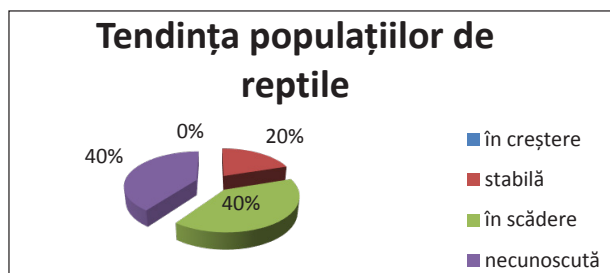

Figura 2. Tendința populațiilor de reptile conform evaluărilor IUCN.

Păsările sunt cel mai bine reprezentate în Rezervația Naturală Buciaș, existând 55 de specii de păsări protejate, cele mai reprezentative fiind: *Accipiter gentilis*, *Coracias garrulus*, *Muscicapa striata*, *Turdus merula*, *Strix uralensis*. Dintre acestea, conform IUCN 98% sunt incluse în categoria speciilor neamenințate, iar 2% sunt specii vulnerabile, respectiv *Streptopelia turtur* (Turturica) (figura 3). De asemenea, din cele 55 de specii de păsări, 31% au populații în creștere, 27% din specii au populații stabile, în timp ce 40% din specii au populațiile în scădere, ceea ce este îngrijorător, deoarece există probabilitatea ca acest procent să ducă la includerea în categoria speciilor amenințate (figura 4).

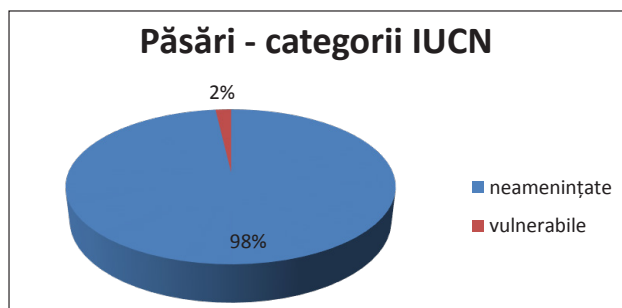

Figura 3. Reprezentarea procentuală a categoriilor de păsări, conform IUCN.

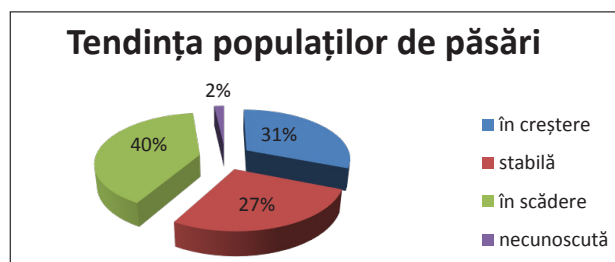

Figura 4. Tendința populațiilor de păsări conform evaluărilor IUCN.

Și mamiferele sunt bine reprezentate, găsimu-se 18 specii de mamifere protejate, dintre care: ursul (*Ursus arctos*), cerbul (*Cervus elaphus*); mistretul (*Sus scrofas*); caprior (*Capreolus capreolus*); capra neagra (*Rupicapra rupicapra*); pisica sălbatică (*Felix silvestris*); râsul (*Lynx lynx*), dintre acestea, un număr de 16 specii, reprezentând 90% sunt incluse de IUCN în categoria speciilor neamenințate, o specie – Vidra (*Lutra lutra*) este aproape amenințată, iar pentru o specie (*Pipistrellus* sp) nu există date.

Din cele 18 specii de mamifere protejate, 56% din specii au populație stabilă, 22% din specii au populația în scădere, pentru 11 % din specii nu există informații privind populația și doar 11 % din speciile neamenințate au populația în creștere (figura 5).

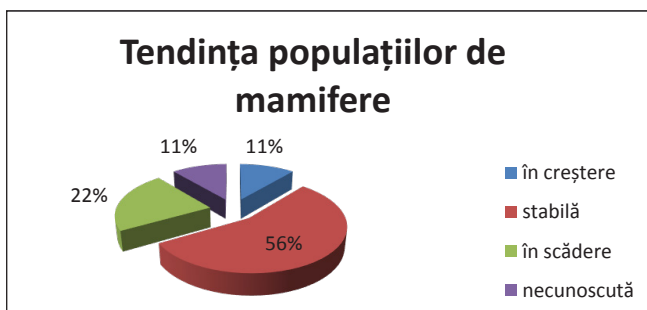

Figura 5. Tendința populațiilor de mamifere protejate conform evaluărilor IUCN.

În Rezervația Naturală Buciaș există și 4 specii de nevertebrate protejate, respectiv: Croitorul alpin (*Rosalia alpina*), melcul de livadă (*Helix pomatia*), lipitoarea (*Hirudo medicinalis*) și rădașca (*Lucanus cervus*), dintre acestea 2 specii, reprezentând 50 % sunt incluse de IUCN în categoria speciilor neamenințate, iar alte 2 specii (50 %) sunt incluse în categoria speciilor aproape amenințate.

Din figura 6, observăm că 50 % din specii au populațiile stabile, 25 % din specii au populațiile în scădere, iar pentru 25 % din specii nu există informații privind trendul populațiilor.

În total în Rezervația Naturală Buciaș există 89 de specii protejate prin Convenția de la Berna, dintre acestea 85 de specii sunt din categoria vertebratelor, iar 4 specii sunt din categoria nevertebratelor. Astfel, din datele prezentate, concluzionăm că din cele 89 de specii, 95 % sunt incluse de IUCN în categoria speciilor neamenințate, 3 % sunt aproape amenințate, 1 % sunt specii vulnerabile, iar pentru 1 % din specii nu există date.

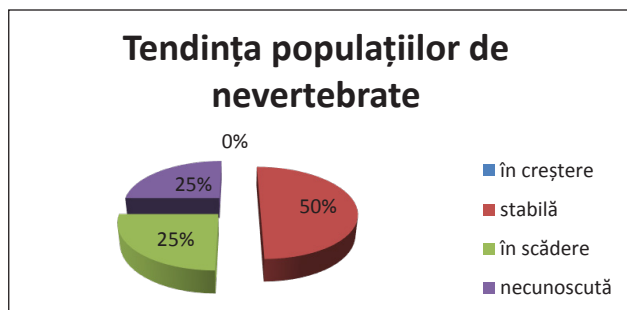

Figura 6. Tendința populațiilor de nevertebrate conform evaluărilor IUCN.

De asemenea, din cele 89 de specii, 21 % din specii au populațiile în creștere, 33% au populațiile stabile, pentru 7 % din specii nu există date privind tendința populațiilor, iar 39 % din specii au populațiile în scădere, procent destul de sensibil deoarece poate reprezenta trecerea spre categoria speciilor amenințate.

În concluzie, Rezervația Naturală Buciaș se evidențiază nu doar prin habitate și elemente peisagistice speciale, ci și prin specii diverse și cu populații destul de constante, comparativ cu populații extrem de sensibile de la nivel european.

Bibliografie:

- [1] ***IUCN (The International Union for the Conservation of Nature), *Ghidul privind Aplicarea Categoriilor de Management al Ariilor Protejate*, Gland Switzerland, 2008.
- [2] Erika, Stanciu, Florescu Florentina, *Ariile protejate din România. Noțiuni introductive*, Editura „Green Steps”, Brașov, 2009.

Webografie:

- [3] <http://mmediu.ro> – Plan de management – Rezervatia Naturala Bucias).
- [4] [Apmnt.anpm.ro](http://apmnt.anpm.ro) – Agenția pentru Protecția Mediului Neamț.
- [5] <http://mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/Rezervatia%20Naturala%20Bucias.pdf>.

INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ – TEHNICI INTELIGENTE DE PREDICȚIE – RECENZII, ARTICOLE

Mihaela VÎRCOLICI*
mihaelavircolici@yahoo.com

ARTIFICIAL INTELLIGENCE – INTELLIGENT PREDICTION
TECHNIQUES – ARTICLES, REVIEWS

ABSTRACT: The article presents the importance of intelligent techniques. Intelligent systems can learn new things using the following learning models: decision trees, artificial neural networks, evolutionary algorithms, support vector machines, hidden Markov models.

KEYWORDS: artificial intelligence, prediction

Tehnicile inteligente au un rol foarte important datorită tehnologiilor avasante din orice domeniu. Dezvoltarea Internetului a dus la stocarea unui volum foarte mare de date, atât economic, social dar și academic. Odată stocate aceste date se pune problema de a găsi modalități de folosire a lor.

Exploatarea informațiilor și cunoștințelor au dus la construirea unor modele previzionale, pentru determinarea relațiilor dintre înregistrările conținute în baza de date, pentru clasificarea datelor sau pentru realizarea unor descrieri a conținutului bazei de date.

Predicție = operație rațională de anticipare a unui eveniment sau fenomen.

Sunt cunoscute câteva metode de predicție care constituie modele optime pentru descoperirea de cunoștințe din volume mari de date pentru luarea deciziilor.

Extragerea de cunoștințe de date – data mining este un proces de analiză a unor cantități mari de date și de extragere a informațiilor folosind metode matematice și statistice. Ideea centrală în data mining este construirea de programe care analizează baze de date în mod automat, căutând

* Profesor de Informatică și Tehnologia Informațiilor și comunicațiilor la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, jud. Bacău

regularități sau pattern-uri. Patternurile „puternice” identificate vor fi folosite pentru predicții precise asupra unor date viitoare.

În articolul:

„*Studiu comparat asupra tehnicilor de data mining utilizate în rezolvarea problemelor de regresie și clasificare* „Ec. Valentin MILITARU, Catedra de Informatică Economică, A.S.E. București, sunt descrise tehnicile inteligente de predicție.

Dintre acestea amintim:

– Tehnica Bayes-este o metodă de clasificare cu potențial atât predictiv cât și descriptiv. Ea permite analiza relației dintre fiecare variabilă independentă și variabilă dependentă, prin calcularea unei probabilități condiționate pentru fiecare din aceste relații. Când o nouă instanță se dorește a fi clasificată, predicția se realizează prin combinarea efectelor variabilelor independente asupra variabilei dependente. Ca avantaj semnificativ, algoritmul prezintă capacitatea de a realiza predicții din informații parțiale.

– k-NN(k-Nearest Neighbor)- este o tehnică folosită în special pentru clasificarea datelor în categorii multiple, dar poate fi aplicată inclusiv pentru previzionarea unui atribut-obiectiv de natură numerică (continuă sau discretă), ca rezultat al unor dependențe neliniare.

– Rețele neuronale – această tehnică are la bază două concepte care aparțin inteligenței artificiale: neuronul artificial fiind unitatea de bază pentru prelucrarea informației și rețeaua neuronală artificială care reprezintă un ansamblu de neuroni artificiali. Rețelele neuronale au capacitatea de a se adapta la mediul informațional corespunzător unei probleme concrete printr-un proces de învățare. Dacă adunăm o mulțime de date reprezentative unor cazuri particulare rețeau neuronală construiește singură algoritmul pentru rezolvarea problemei.

Mai mult, aplicațiile de până acum au demonstrat aplicabilitatea acestei tehnici în domenii dificil de modelat, precum vederea electronică sau recunoașterea vocală.

Un exemplu a fost utilizarea unui model de rețea neuronală exogenă neliniară autoregresivă (NARX- Nonlinear Autoregressive Exogenous) pentru predicția ratei de schimb valutar.

– Arbori decizionali este o tehnica de explorare a datelor cu potențial atât predictiv, cât și descriptiv. Denumirea sa provine de la aceea că

rezultatul se prezintă utilizatorului sub forma unui graf de tip arbore. Există aplicații care permit reprezentarea arborelui sub forma unui set de reguli care, pentru arbori de dimensiuni mari, este mai ușor de înțeles.

În prezentul articol se face o analiză comparativă a celor patru tehnici de data mining, cu avantaje și dezavantaje, cu limitele fiecărei tehnici inteligente de predicție și se observă că arborii decizionali prezintă cele mai multe avantaje iar rețelele neuronale prezintă cel mai mic grad de flexibilitate.

În următorul articol:

„REȚELELE NEURONALE – UN ASALT TEHNOLOGIC ÎN DOMENIULUI IT“, scris de Sîrbu Corina student anul III, specialitatea transmisiuni, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun, Republica Moldova, SECURITATEA INFORMATIONALĂ 2018

sunt prezentate elementele care definesc o rețea neuronală, cum se construiește și exemple de folosire a ei.

Este știut că rețele neuronale reprezintă o ramură a inteligenței artificiale. Din punct de vedere funcțional, o astfel de rețea primește date de intrare și produce date de ieșire.

Elementele care definesc o rețea neuronală:

1. Arhitectura: specifică modul prin care sunt amplasate și interconectate unitățile funcționale. Aceasta arată și fluxul informațional în cadrul rețelei.

2. Funcționarea: specifică modul în care funcționează fiecare unități funcționale, conexiunea dintre ele și rețeaua în ansamblul ei transformă semnalele de intrare în semnale de ieșire.

3. Adaptarea (învățarea): specifică modul de stabilire a parametrilor ajustabili astfel încât rețeaua să poată rezolva anumite probleme. Învățarea poate fi supervizată sau nesupervizată.

Observăm importanța acestor rețele în exploatarea datelor din domeniul medicinei. Se dorește construirea unor programe care analizează datele în mod automat și caută regularități sau pattern-uri.

De exemplu data miningul este util în prelucrarea dosarelor computerizate ale pacienților, la definirea modelelor de comportare a pacienților, la evoluția unei boli etc. .

Toate aceste date pot fi transformate în cunoștințe doar după o verificare corespunzătoare.

Un studiu de caz este prezentat în următorul articol:

„PREZICEREA PERFORMANȚELOR STUDENȚILOR FOLOSIND ÎNVĂȚAREA AUTOMATĂ (*Machine Learning*), Maria CRISTEI, Ghenadie MARIN, Victor STELEA, publicat *STUDIU A UNIVERSITATIS MOLDAVIAE*, 2017, nr.2 (102) *Seria „Științe exacte și economice” ISSN 1857–2073 ISSN online 2345–1033 p.43–49*

Învățarea automată (*machine learning*) se ocupă cu dezvoltarea algoritmilor ce permit unui sistem informatic să învețe date, algoritmi și reguli.

Ce înseamnă inteligență artificială? Este un concept care se referă la capacitatea unui sistem informatic de a acționa într-un mod inteligent, să învețe singur, să se adapteze și să reacționeze la situațiile noi care apar. Un sistem înzestrat cu „inteligență” este capabil să învețe din prelucrarea cunoștințelor pe baza experienței și astfel poate rezolva sarcinile mai eficient și ar putea rezolva alte sarcini similare cu acestea.

Informațiile sunt oferite de mediu și pe bază de cunoștințe. Este știut că învățarea poate fi: prin memorare, prin instruire, prin inducție (exemple), prin analogie. Un sistem inteligent poate învăța din greșeli, prin autoperfecționare, ghidat de profesor, prin exemple pozitive sau negative, prin analogie. Cunoștințele le putem culege manual sau automat.

Sistemele de învățare automată operează cu un volum mare de date, iar cu ajutorul unor algoritmi matematici pot să învețe singure, date, reguli, să-și perfecționeze acțiunile. Cu toate acestea toate sistemele bazate pe învățarea automată își desfășoară activitatea sub controlul uman. Observăm aceste sisteme în astfel de aplicații: recunoaștere de imagini, recunoașterea unui semnal vocal, detecția feței, detecția obstacolelor, recunoașterea amprentelor, controlul roboților, predicția vremii, diagnosticare medicală, etc.

Autorul acestui articol prezintă foarte bine tipologia sistemelor inteligente bazate pe învățarea automată. Sistemele inteligente pentru predicții au ca scop predicția ieșirii pentru o intrare nouă folosind un model anterior.

Sistemele inteligente pot învăța lucruri noi folosind următoarele modele de învățare: arbori de decizie, rețele neuronale artificiale, algoritmi evolutivi, mașini de suport vectorial, modele Markov ascunse.

Întotdeauna procesul de învățare are două etape: antrenare și testare. Orice algoritm de învățare analizează datele de antrenament, cunoscute, și produce o funcție de clasificare sau o funcție de regresie. Construirea

unui model de predicție al performanțelor studenților chiar și a elevilor de liceu poate constitui un scop important pentru instituțiile de învățământ.

Autorul își propune elaborarea unui sistem inteligent care, în baza modelului de predicție ar putea găsi asocieri între performanțele elevilor și obiceiurile, comportamentele studenților. Se urmărește ca acest sistem inteligent să poată fi folosit în prevenirea eșecurilor de abandon a studiilor universitare. Pașii pentru crearea modelului predictiv sunt: definirea proiectului, explorare, pregătirea datelor, construirea modelului, exploatare/ utilizare, gestionarea modelului.

Pentru acest model s-au folosit 1044 de studenți iar baza de date a fost preluată de pe site-ul UCI Machine Learning. Au fost utilizate instrumente dedicate implementării algoritmilor din machine learning și analiza datelor. Pentru fiecare student s-au stabilit 31 de attribute (caracteristici) și fiecare atribut poate avea un număr limitat de valori. Ca limbaj de programare a fost ales Python. Aplicația elaborată facilitează utilizarea modelului de predicție de către diverși utilizatori. În urma încărcării și exploatării datelor au fost obținute rezultate destul de pozitive folosind pentru predicție notele ale anului I și ale anului II. Au fost încercări pentru a utiliza învățarea automată pentru astfel de predicții și va rămâne un subiect de cercetare.

Utilizarea tehnologiilor de machine learning și a modelelor de predicție poate facilita rezolvarea unor astfel de probleme, drept pentru care s-a demonstrat prin această aplicație informatică realizată de autor.

Bibliografie:

- [1] Cristei, Maria, Ghenadie Marin, Victor Stelea, *Prezicerea performanțelor studenților folosind învățarea automată* (Machine Learning)
- [2] Militaru, Valentin, *Studiu comparat asupra tehnicilor de data mining utilizate în rezolvarea problemelor de regresie și clasificare*
- [3] Sîrbu, Corina student anul III, specialitatea transmisiuni, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun, Republica Moldova- „REȚELELE NEURONALE – UN ASALT TEHNOLOGIC ÎN DOMENIULUI IT“

SECȚIUNEA PENTRU TINERET
„ORAȘUL MEU LA 70 DE ANI...”

BIBLIOTECA ORAȘULUI COMĂNEȘTI

Ștefania Cristina COSMA*

cosmastefania20@gmail.com

THE LIBRARY FROM COMĂNEȘTI CITY

ABSTRACT: The present paper present the history of the building where nowadays it is placed The City Library. The Comănești City Library began its activity after 1971, the building dating from the old people's words since the end of the 19th century. The library building was built by Ștefan Triandafil, who came to Comănești as a member of the Royal Army. Triandafil House has preserved its beauty even today. Currently, the City Library still functions in the building, which has a book volume of over 60,000 copies from the old city libraries.

KEYWORDS: books, history, library, readers, town.

Biblioteca orașului Comănești și-a început activitatea după anul 1971, clădirea datând din spusele bătrânilor încă de la finalul secolului al XIX-lea. Clădirea bibliotecii a fost construită de Ștefan Triandafil venind la Comănești ca membru al Armatei Regale. Casa Triandafil și-a păstrat și astăzi frumusețea. În prezent în clădire funcționează în continuare Biblioteca Orășenească ce are un volum de carte de peste 60 000 de exemplare provenite din vechile biblioteci ale orașului.

Geneza

Orașul Comănești din județul Bacău continuă în linii generale, din punct de vedere administrativ, sub o formă urbanizată, vechea megacomună rurală cu același nume. Existentă încă din anul 1864, în jurul anului 1952 se transformă în oraș, conform Legii nr. 5/1950, înglobând vechile sate ale comunei rurale. Micul oraș, situat de-o parte și de alta a râului Trotuș, impresionează prin peisajele seducătoare, tradițiile și obiceiurile sale autentice, precum și clădirile devenite simboluri ale unui trecut istoric bogat.

* Elevă în clasa a XII-a C, Colegiul Tehnic *Dimitrie Ghika* Comănești, prof. coord. Silvia-Maria MUNTEANU

Biblioteca

Orașul Comănești a dispus, începând de după cel de-al doilea război mondial, de două mari biblioteci, astfel:

– una în centrul Clubului din Zăvoi, nemaiaivând fonduri bănești, funcționarea ei s-a încheiat;

– cealaltă în centrul civic al orașului, instalată (după anul 1971) într-o clădire veche, cu aspect arhitectonic deosebit de frumos.

Istoria Casei Ștefan Triandafil, unde în prezent funcționează Biblioteca Orășenească din Comănești, rămâne învăluită în mister. Din spusele bătrânilor comăneșteni, Ștefan Triandafil a ajuns la Comănești ca membru al Armatei Regale și a construit casa la finalul secolului al XIX-lea.

Casa Triandafil, una dintre cele mai invidiate clădiri din orașul interbelic, fostă proprietate a colonelului și fruntașului de sat Ștefan Triandafil a fost construită la finalul secolului al XIX-lea. Aceasta a fost direcționată statului printr-un act de donație lăsat primăriei, împuternicind astfel autoritățile locale cu întrebuințarea imobilului. În această clădire funcționa deja un dispensar medical, dar care va rămâne acolo până la mijlocul anilor '70.

Din anul 1978 și până la Revoluție, casa a mai găzduit și Stația de Radioficare Comănești, care transmitea materiale politice, știri sau muzica din acele timpuri. Un important colaborator al postului de radioficare a fost și generalul Costachi Ciocan, care a reușit să „strecoare” comăneștenilor peste 252 de prezentări cu subiecte istorice, fiind un mare împătimit al arhivelor și al trecutului. Acesta a fost și autorul a celei mai complexe și mai documentate monografii a orașului.

După anul 1989, stația și-a încetat activitatea, fapt cauzat de îmbătrânire din punct de vedere tehnic a rețelei de difuzare.

Clădirea împunătoare, Casa Triandafil și-a păstrat și astăzi frumusețea și multe obiecte din interior au reușit să supraviețuiască unui veac și jumătate de istorie. Pot fi admirate geamurile din sticlă de Veneția la uși, structura și tâmplăria, toate originale.

În prezent în clădire funcționează în continuare Biblioteca Orășenească ce are un volum de carte de peste 60 000 de exemplete provenite din vechile biblioteci ale orașului, din donațiile oamenilor de bine, din proiecte cu fonduri nerambursabile câștigate de Bibliotecă în colaborare cu copii și cadrele didactice din oraș sau achiziționate prin grija Primăriei și Consiliului Local al orașului Comănești.

Activitatea bibliotecii este completată de vernisaje şi expoziţii de artă, lansări de carte, audiţii muzicate, evenimente desfăşurate în sălile dedicate publicului, săli care te duc cu gândul la anii antebelici şi interbelici când, în saloanele somptuoase se organizau baluri sau se servea „ceaiul de la ora 5”.

În acest context, putem afirma cu tărie faptul că actuala bibliotecă orăşenească nu a fost ferită de schimbările survenite odată cu trecerea timpului, concomitent cu evoluţia populaţiei autohtone. Chiar şi în ziua de astăzi, cladirea rămâne falnică, constituind o dovadă impunătoare a unui trecut glorios, trăit de sute de comăneşteni.

Bibliografie:

- [1] Bichescu, Nicoleta (COORD.), Ioana Hagimă, Ionuţ Tomescu, *7 zile în Comăneşti*, sub egida Centrului Naţional de Informare şi Promovare Turistică Comăneşti, 2021.
- [2] Ciocan, Costachi S., *Din istoria generală a oraşului Comăneşti pe Trotuş şi a împrejurimilor sale*, General (r), Editura „Plumb”, Bacău, 2001.

LOCUL CA SPAȚIU IDENTITAR SIMBOLIC

Cătălina-Anamaria LUCA*

@anamarialuca048@gmail.com

THE PLACE AS AN IDENTITARY SYMBOLIC TOPOS

ABSTRACT: The town of Comănești in Bacău county, which dates back to Neolithic times, has undergone numerous transformations over the years, transformations observed either from one day to the next or years apart. Among all the personalities who made the city's name known, the Ghika family stood out the most, a wealthy family that brought major changes to the city for the better, supporting and developing culture. Several schools, libraries, clubs for children appeared that encourage their talents, even if today most of them have been abolished. The cultural evolution was not the only one that was carefully observed, the economic one was also added, which was helped in the first row of Bazinul Carbonifer, to begin with, then other enterprises appeared as C.P.L. (Wood Processing Plant/Combinatul de Prelucrare a Lemnului), originally known as C.I.L. (Wood Industrialization Plant/Combinatul de Industrializare a Lemnului). As we can see, the forestry industry was the most developed branch of the economy in our area.

KEYWORDS: place, culture, economy, Ghika family, coal, wood

Orașul Comănești din județul Bacău datează încă din neolitic, după multe rămășițe descoperite în Vermești, un sat aparținător. Denumirea locului indică moștenirea urmașilor lui Coman, atașându-se sufixul „-ești”. De atunci până în prezent au avut loc numeroase schimbări, atât sociale, cât și economice și arhitecturale. În 1952 a primit titlul de „oraș” care se păstrează încă. Palatul Ghika împreună cu parcul ce-l înconjoară și gara, ce se află în imediată apropiere sunt primele lucruri la care ne gândim când auzim numele acestei zone, fiind construite în secolul al XIX-lea. Parcul mai este cunoscut și pentru numeroasele specii de plante pe care le-a adăpostit pe parcursul șederii familiei aici, plante exotice aduse din expedițiile aventurierului Ghika. Din păcate însă, nu au putut fi păstrate în totalitate. Există un vechi proverb în popor, plin de înțelepciune: „Omul sfințește locul”. Semnificația acestei zicale este că omul poate să transforme orice

* Elevă în clasa a XI-a C la Colegiul Tehnic *Dimitrie Ghika* Comănești, prof. coord., Merlușcă Anne Mary Sorina.

loc în care s-ar duce într-unul mai frumos și mai respectabil, cum este și în cazul orașului Comănești. O dată cu venirea pe aceste meleaguri a unuia dintre cei mai faimoși exploratori români, Dimitrie Ghika, și a familiei lui, au avut loc schimbări semnificative în zonă. Datorită călătoriilor efectuate, acesta a venit cu o nouă viziune asupra orașului, perspectivă ce s-a dovedit a fi una inedită. În orașul nostru au existat mulți oameni care au făcut cinste, remarcându-se fiecare prin ceva special, fie prin comportament, fie prin pregătirea profesională și cunoștințe, iar locul acestora se află în lucrările de tip monografic specifice fiecărui sector de activitate. Dacă așa începe să îi enumăr, ar însemna să omit foarte mulți, mai ales că, fiind vorba de recunoașterea meritelor pe care le-au avut dincolo de spațiul local în care și-au desfășurat activitatea, ar putea fi comparați cu personalități de talia familiei Ghika, care așa după cum știe multă lume, au avut reprezentanți atât naționali, cât și internaționali. Așadar, mai departe vă voi povesti despre persoane care pe parcursul timpului au făcut cunoscut atât numele, cât și renumele orașului Comănești și despre cine altcineva să vă povestesc, decât despre familia Ghika care a locuit aici. Putem începe cu Dimitrie și fiul său Nicolae în expediția pe care au avut-o în regiunea de astăzi a Somaliei și sud estul Etiopiei, numită „Cornul Orient al Africii”. Aventura a pornit sub două pretexte: dorința de explorare și cunoaștere în folosul științei românești și lectura memorialului contelui Ernest Hoys despre „Țara Somalilor”. Aceasta s-a încheiat cu trofee demne de cei doi vânători. În continuare putem vorbi și despre elevi și profesori ai liceului ce au adus onoare orașului prin cunoștințele și realizările lor. În 1964, o elevă pe atunci, profesoară de română mai târziu, Clementina Dospinescu, a obținut pentru prima dată în istoria liceului prima diplomă de la faza națională de la Olimpiadă; în 1975, eleva Manta Valeria, a obținut premiul I la Olimpiada de limba și literatură română, faza pe Timișoara, conform relatărilor domnului profesor Movilă Gheorghe. Evident că elevii nu au făcut performanță singuri, au fost îndrumați de cadrele didactice, care le-au susținut fiecare pas. Dintre toți, cel mai mult s-au remarcat domnul profesor Constantin Țăranu și domnul profesor Petre Colăcel care au publicat o carte împreună, carte intitulată „Două vieți într-o carte”; domnul Țăranu a publicat însă o carte singur, „Martor la porțile timpului”. De-a lungul anilor, pe raza orașului Comănești au existat 10 școli generale. Prima este Școala nr.1, cea de lângă Palatul familiei Ghika, urmând mai apoi Școala nr. 2, din cartierul Zăvoi, Școala nr. 3, din cartierul Leorda; Școala nr. 4, din cartierul Șupan; Școala

nr. 5, din cartierul Lăloaia; Școala nr. 6, din localitatea-cartier Vermești; Școala nr. 7, din cartierul Șipotenii; Școala nr. 8 din localitatea-cartier Podei; Școala nr. 9, din cartierul Sublăloaia și Școala nr. 10 din cartierul civic al orașului. Pe lângă aceste forme de învățământ au existat și formațiuni similare de cultură ce au ajutat la dezvoltarea spiritului civic al copiilor, un exemplu fiind „Clubul elevilor”, care în prezent funcționează într-o clădire a fostei societăți forestiere. În spațiul orașului, a funcționat începând de prin anul 1952 până în 1989 un club orășenesc, ce avea multiple activități precum: sală de cinematograf, sală de bibliotecă și săli de conferințe. Din păcate, după anul 1989, Clubul „1 Mai” și-a încetat activitatea, fapt ce a afectat energia orașului, intrată într-o „somnolență aproape totală” (după cum am găsit-o într-o monografie intitulată „Din istoria generală a orașului Comănești pe Trotuș și a împrejurimilor sale”). Continuând cu instituții ce au ajutat la dezvoltarea orașului atât în mod direct, cât și în mod indirect, menționăm despre bibliotecă. Orașul a beneficiat de-a lungul timpului de două mari biblioteci, una în centrul Clubului din Zăvoi menționat anterior, care însă n-a mai funcționat din cauza lipsei fondurilor bănești; alta ar fi cea din centru civic al orașului. Reiterând proverbul „Omul sfințește locul” se impune o precizare despre cimitirele și monumentele dedicate eroilor căzuți în lupta pentru apărarea țării. Începem, bineînțeles, cu Cimitirul Central al Eroilor de pe strada Gării, o construcție specifică realizată în 1933 de către „Societatea Națională pentru Cultul Eroilor” în care se odihnesc ostași din ambele tabere, căzuți pe Valea Trotușului Mijlociu în Primul Război Mondial și parțial și în cel de-Al Doilea. Cimitirul este construit din piatră și marmură, iar în interior se află trei cruci mari din lemn, amplasate în mijloc și alte 30 de cruci de piatră care cuprind numele a 51 de eroi. În continuare amintim despre un monument din piatră ce se afla în centrul civic al orașului, însă a fost distrus. Acesta este estimat la o înălțime de aproape trei metri și a fost construit spre finalul Primului Război Mondial; a căzut pradă unui incendiu în 1947, dar a continuat să existe până în 1984. Un monument care cu siguranță nu poate fi uitat este cel de pe coasta Dealului Comăneștiului sau Dealul Cetățuii, construit prin grija familiei Ghika, având o puternică temă religioasă în memoria eroilor din Războiul de Independență (1817–1878) și a celor din Primul Război Mondial. Ca aspect general are o înălțime de aproape patru metri și este realizat din piatră cioplită, din blocuri de piatră suprapuse. În jurul acestei troițe s-au aflat, inițial, opt stâlpi de aproximativ jumătate de metru înălțime, ce în

timp s-au deteriorat; erau legați de un lanț pătrat. În fiecare an, la data de 15 august, de Sfânta Maria, până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, avea loc un pelerinaj cu slujbă religioasă.

Conform DEX, „locul” este o porțiune determinată în spațiu ce este ocupat de cineva, mai exact, o așezare omenească, regiune, țară, localitate, dar pe de altă parte locul semnifică spațiul în care te simți împlinit, iar fericirea și armonia dăinuie prin inimile oamenilor.

Unul din locurile care au ajutat orașul să se dezvolte, de data aceasta din punct de vedere economic, este Combinatul de Prelucrare a Lemnului (denumire primită în 1970) cunoscut sub denumirea de CPL Comănești, inițial CIL (Combinatul de Industrializare a Lemnului). A fost înființat cu scopul de a valorifica superior masa lemnoasă din bazinul forestier al Văii Trotușului. Obiectivul de activitate era fabricarea cherestelei și a produselor stratificate din lemn. În 1966, Combinatul număra 2369 de angajați coordonați de Neagoe Victor, Gheorghe Enache, respectiv Gheorghe Stroe, foști ingineri. În prezent, o parte din vechiul CPL este ocupat de Holzindustrie Schweighofer, iar restul se află în ruină, oferind adăpost câinilor din zonă. Existența acestei afaceri și-a pus amprenta asupra dezvoltării orașului, care a presupus inclusiv noi blocuri de locuințe pentru sutele de meseriași. Mobila produsă a fost exportată în 26 de țări în timpul comunismului. A devenit al doilea din țară din punctul de vedere al diversității, pe primul loc fiind o întreprindere din Pitești, în jurul anului 1980. Anual erau realizate nu mai puțin de 800.000 de scaune, doar din aceste secții, în total fiind 15 secții de producție. Diversitatea și calitatea produselor a fost apreciată peste tot în lume; miniștrii sovietici se înscriau pe liste de așteptare pentru mobilierul de la CPL Comănești. Un produs ce a rămas o legendă este reprezentat de o masă cu 12 scaune, realizate din lemn masiv, fiind grele și solide. Setul a fost înscris în categoria mobilierului de artă, primind numele de „Regence”.

Bazinul Carbonifer Comănești este cel mai mare bazin sedimentar din Moldova în care s-au identificat 47 de straturi de cărbune brun, dintre care doar șapte exploatabile. La începutul secolului al XX-lea exploatarea s-a intensificat, devenind unul dintre cele mai mari bazine din țară, iar în timpul Primului Război Mondial, bazinul Comănești a rămas singura sursă de alimentare cu combustibili a transportului feroviar din România. În timpul acestui război, după retragerea utilităților și a armatei române în Moldova, s-a organizat la nivel guvernamental, „Direcția Generală a

Combustibilului” cu sediul în Comănești. În acea perioadă minele din Vermești și Leorda au fost ne semnificative, cele mai importante fiind cele aflate în Lăloaia și Galion. Acestea fiind spuse, în timpul războiului Bazinul Carbonifer Comănești a format o zonă fierbinte, fiind singurul loc din care se extrăgea cărbune, mai ales după toamna anului 1916. Nu putem omite faptul că printre mineri se numărau și prizonieri a căror viață nu se deosebește de aceea a muncitorilor. În legătură cu viața prizonierilor care lucrau în mine se relatează din generație în generație o povestire care spune că într-o zi de duminică, la o petrecere într-o cârciumă din satul Lăloaia luau parte muncitori, șeful postului de jandarmi și un grup de prizonieri; după ce vinul a început să se simtă ușor în atmosferă, șeful postului de jandarmi a dat carabina sa (din dotare) unui prizonier care și-a prins-o de gât și s-a ajuns la o horă în toată regula. După terminarea războiului și realizarea Marii Uniri putem observa schimbarea majoră adusă de industria carboniferă, care a permis dezvoltarea în zonă a mai multor ramuri economice și de activitate umană (domenii culturale, sanitare, sportive, etc.). În 1929 s-a ajuns la o producție de cărbune de 216,639 de tone, valoare foarte mare pentru acea vreme, lucru datorat funcționarii „Societății Creditul Carbonifer”, care a impactat întreaga activitate din Bazinul Comănești. Însă, în 1930 începe o criză de supraproducție și durează până în 1934, în cazul acestei zone. Perioada celui de al Doilea Război Mondial s-a caracterizat prin mari pierderi în aceasta industrie și prin scăderea continuă a producției, care în 1945 reprezenta 60% din producția anilor anteriori. După naționalizarea industriei din 1948, exploatarea cărbunelui a intrat într-o nouă etapă ca urmare a automatizării prin introducerea transportului Diesel. Retragera capitalurilor, urmată de închiderea multor mine s-a soldat cu degradarea unor zăcămintele care în mare parte nu au putut să mai intre în exploatare, unele dintre ele fiind inundate, ceea ce face foarte dificilă redeschiderea lor.

Cărbunii din Comănești erau valorificați în procent de peste 70% în Termocentrala Comănești, până în 1997. Această Termocentrală (C.T.E.) intră în funcțiune din anul 1954, a permis mărirea capacității de aprovizionare cu energie electrică a diferitelor sectoare de activitate economico-industrială din zona noastră și din împrejurimi, la care trebuie adăugat sistemul de termoficare pentru apartamentele ce au început să fie construite aproximativ 6 ani mai târziu și, nu mai puțin faptul că prin agentul termic s-a contribuit eficientizarea procesul tehnologic al

industriei lemnului (C.P.L.); după 1990, activitatea C.T.E.-ului s-a redus doar la furnizarea energiei termice pentru orașul Comănești. O întreprindere asemănătoare este I.R.E. (Secție a Întreprinderii Regionale de Energie Electrică) care se află amplasată chiar lângă C.T.E. și acționează pe Valea Trotușului Mijlociu și Superior până spre Tazlăul Mare.

Industria forestieră era și ea o ramură importantă a economiei; aceasta începe pe Valea Asăului, dar se închide în spațiul Comănești. A fost și este o resursă imensă, care acoperă majoritatea suprafeței orașului, mai ales pe partea dreaptă a râului Trotuș. Plutirea și transportul buștenilor pe Apa Asăului și apoi pe Trotuș era o operație atât spectaculoasă, cât și foarte dificilă, fiind nevoie de muncitori îndrăzneți. În năvala lor, butucii se încălzeau producând un zgomot îngrozitor ce putea fi auzit de departe. Odată ajunși în Lunca Asăului, aceste lemne masive pluteau la vale în continuare până ce ajungeau în Comănești, într-un punct numit „la greblă” sau „la furcă”. Aici exista un iaz blocat de stâlpi înalți de stejar bătuți adânc pe care erau fixate bârne de brad, orizontal, pentru a împiedica buștenii să pătrundă mai departe, fiind astfel dirijați către fabrică printr-un canal. Prin acest canal s-a organizat după al Doilea Război Mondial alimentarea cu apă a Termocentralei. În preajma primului război, transportul pe apă a încetat, fiind înlocuit de transportul pe linii industriale, cu tracțiune de locomotive cu abur. Această rețea de căi ferate industriale a reprezentat în epocă o adevărată activitate vitală care, însă, a fost treptat desființată în urma inundațiilor catastrofale din 1970 și mai ales după 1973, când transporturile lemnoase și carbonifere au început să fie realizate cu ajutorul camioanelor consumatoare de energie petrolieră. Însă, în același an a început o nouă criză petrolieră la nivel național și internațional. Resursele de petrol din raza orașului Comănești se încadrează în ansamblul existent pe Valea Trotușului, fără a se putea face o delimitare precisă. Până la finalul celui de-al Doilea Război Mondial, industria petrolieră era reprezentată mai mult de resursele existente în zona Moineștiului. După acest război, extragerea de petrol s-a desfășurat și în zona noastră, existând și astăzi sonde de foraj, 47 la număr.

În prezent majoritatea întreprinderilor, respectiv instituțiile și monumentele menționate mai sus, nu se mai află în starea lor inițială, fiind destul de deteriorate, însă, măcar au rămas ceva reminiscențe care ar putea face următoarele generații curioase. Astfel, se poate spune istoria mai departe. Totuși, deteriorarea lor nu a dus la căderea totală a economiei orașului; de

exemplu, părți din locul în care se afla C.P.L. a fost vândute și renovate, de fiecare cumpărător, astfel au apărut noi fabrici precum Holzindustrie Schweighofer (menționat puțin mai sus), cunoscut în zonă drept BACO (aceasta este denumirea pe care o știu de când eram mică), despre care s-ar putea spune că este un înlocuitor destul de bun al mării întreprinderi ce a existat cu ani în urmă, ocupându-se de prelucrarea materiei lemnoase. O altă zonă cunoscută este zona stadionului unde se făceau antrenamentele echipei de fotbal de pe atunci, „Minerul Comănești” (sponsorizată chiar de „Societatea Creditul Carbonifer”) împreună cu o piscină ce ajută la divertismentul orașului. Astăzi ne bucurăm de Centrul de Agreement „Ionuț Iftimoaie”, însă o echipă de fotbal care poate reprezenta orașul, nu mai există. Totuși, se organizează diferite antrenamente, precum: cele de handbal, de fotbal, de tenis, fie de masă, fie de câmp, există și două mese de biliard utilizabile chiar și pe timpul iernii, datorită spațiului acoperit existent în incintă. Pe timp de vară se organizează chiar și antrenamente de înot. În concluzie, timpul își face remarcată trecerea, aducând schimbări majore în toate domeniile, benefice sau nu comunității. În cazul orașului nostru, Comănești, au fost din toate câte puțin. Noi am trecut prin toate, ne-am schimbat, ne-am adaptat timpului. Bunicii noștri odată copii sunt acum bătrâni și înțelepți, zâmbesc când își aduc aminte de tinerețe, știind că timpul spală ca un fluviu înspumat răul trecutului și lasă la vedere locuri în care e săpată adânc identitatea lor, identitatea noastră și pe aceea a copiilor copiilor noștri.

IMPORTANȚA ȘI IMPLICAREA CRUCII ROȘII COMĂNEȘTI ÎN DEZVOLTAREA CALITĂȚII VIEȚII COMUNITĂȚII

Vlad-Gabriel MIHAI*

mihaivg@gmail.com

L'IMPORTANCE ET LA CONTRIBUTION DE LA CROIX-ROUGE DE COMĂNEȘTI AU DÉVELOPPEMENT DE LA QUALITÉ DE VIE DE LA COMMUNAUTÉ

RÉSUMÉ: Ce travail présente un bref historique des activités de la Croix-Rouge – sous-filiale de Comănești, qui fait partie de la plus grande et de la plus importante société humanitaire du monde. La diversité de ses activités d'aide de la communauté (fourniture de premiers secours en cas de besoin, campagnes de sensibilisation et de promotion d'un mode de vie sain, activités humanitaires, organisation de camps de formation etc.) ont fait de la sous-filiale de Comănești une entité de confiance pour les citoyens, une organisation bénévole prestigieuse et une organisation de préparation aux catastrophes reconnue au niveau national.

MOTS clés: bénévolat; Croix-Rouge; engagement; aide; bien-être social

Societatea Națională de Cruce Roșie din România este o organizație umanitară, neguvernamentală, apolitică, bazată pe voluntariat, care oferă asistență de urgență, în caz de dezastre, precum și educație în domeniul sanitar în România. Este afiliată națională a Federației Internaționale a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie. A fost înființată la data de 4 iulie 1876 de către principele Dimitrie Ghica, având primul sediu în clădirea Spitalului Colțea din București. Activitatea Crucii Roșii Române se bazează pe cele 7 *Principii Fundamentale* ale Mișcării Internaționale: **Umanitate, Imparțialitate, Neutralitate, Independență, Voluntariat, Unitate, Universalitate**. La momentul actual, președintele Societății Naționale de Cruce Roșie din România este Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române, iar directorul general SNCRR este domnul Ioan Silviu Lefter (originar din Onești).

* Student, anul I, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Facultatea de Inginerie Electrică, spec. Inginerie Medicală; coordonator ing. Carmen Banu, coordonator Crucea Roșie Comănești.

Crucea Roșie Comănești, subfiliala surorii mai mari de la Bacău, a luat naștere în anul 2013 ca urmare a dezvoltării puternicului simț al voluntariatului după tragediile din 2004 și 2005, când orașul a fost lovit puternic de inundații. De la înființare, peste 600 de voluntari au trecut pe sub bagheta președintelui subfilialei, Narcis Jitaru. Mustind de energie, animați de un puternic simț al dăruirii, altruști și dedicați, tinerii din orasul Comănești, dar și din zonele alăturate (Dărmănești, Moinești, Asău, Preluci, Agăș) au lăsat deoparte preocupările adolescente și au decis să devină voluntari ai Crucii Roșii. Astăzi, mulți dintre ei sunt oameni maturi sau studenți la facultate, răspândiți prin toate colțurile țării, însă revin cu drag atunci când le permite timpul să își ajute comunitatea în care s-au născut și au crescut. Unii au decis chiar să își continue cariera în acest domeniu, fiind studenți la medicină, voluntari SMURD sau paramedici, găsind în Crucea Roșie Comănești o direcție de urmat în viață.

Mica subfilială se mândrește cu o largă paletă de activități în fiecare an, dintre care cea mai cunoscută o reprezintă găzduirea Taberei de Pregătire și Intervenție în Caz de Dezastre de pe Galion, ajunsă în prezent la cea de-a VI-a ediție, la care participă anual zeci de voluntari de Cruce Roșie din toată țara. Încă de la prima ediție, nu mai puțin de 18 județe și-au trimis reprezentanții la Comănești, iar numărul lor a crescut constant. Participanții la această tabără iau parte la ateliere interactive specifice situațiilor de dezastru, cursuri de triere în funcție de afecțiunile psihologice și traume, intervenții și aplicații practice în zone de risc sau cursuri de supraviețuire predate de formatori cu experiență la nivel național: Serviciul de Ambulanță Comănești, ISU Bacău, Salvamont Bacău, Cercetașii României. Anul 2019 a adus și prima participare internațională prin prezența voluntarilor de la Crucea Roșie din Italia, care au rămas plăcut surprinși de activitățile desfășurate la Comănești. De asemenea, Crucea Roșie Comănești a participat la rândul ei, alături de alți voluntari din România, Republica Moldova și Bulgaria, la Tabăra Internațională de Pregătire la Dezastre de la Valea Ierii, județul Cluj, tabără organizată de SNCRR, iar în anul 2019 a trimis un voluntar reprezentant la Geneva, Italia, cu ocazia evenimentului de aniversare a centenarului Federației Internaționale a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie.

Foto 1. – Tabăra Internațională de Pregătire și Intervenție în Caz de Dezastre de la Comănești, 2022

Pe lângă organizarea Taberei, Crucea Roșie Comănești desfășoară și alte activități la nivel local. „Banca de alimente” este un proiect social național, apărut la inițiativa Margaretei Pâslaru, membru de onoare al Crucii Roșii Române. Cum funcționează proiectul: voluntarii informează clienții magazinelor partenere despre proiect la intrarea în magazin; clienții aleg de pe rafturi alimente greu perisabile; după achitare, le donează în containerele special amenajate din incinta magazinului; la umplerea containerului, alimentele sunt transportate la sediul subfilialei unde se sortează, se numără și se efectuează pachete umanitare; pachetele sunt distribuite familiilor aflate pe listele primite de la primărie, liste care cuprind cazuri sociale. Până în prezent, sute de familii și persoane cu o situație materială nefavorabilă au beneficiat de astfel de ajutoare, oferite din bunăvoința cetățenilor și cu sprijinul Crucii Roșii Comănești.

Principala calitate a unui voluntar de Cruce Roșie este capacitatea de a interveni să acorde primul ajutor la nevoie persoanelor aflate în suferință. Primul ajutor de bază este doar un ajutor temporar acordat în caz de urgență pentru salvarea vieții, prevenirea unor complicații ulterioare și ameliorarea suferințelor până în momentul în care un serviciu medical adecvat poate să intervină. Crucea Roșie Comănești este prezentă la datorie

la toate activitățile de amploare din oraș (manifestări culturale, religioase, sportive, zilele orașului sau evenimente tematice). În acest scop, voluntarii de la Comănești au parte de cursuri periodice de prim ajutor, sesiuni de aprofundare a cunoștințelor și ședinte de repetiții și exercițiu. Fie că este vorba de efectuarea corectă a masajului cardio-pulmonar, realizarea unui bandaj corespunzător tipului de plagă, manevra Heimlich pentru înec cu bol alimentar sau așezarea victimei în Poziția Laterală de Siguranță (PLS), este esențial ca voluntarii de Cruce Roșie să cunoască aceste tehnici pentru a putea interveni la nevoie, chiar și atunci când nu poartă cunoscuta uniformă. La rândul ei, Subfiliala Comănești susține, la cerere, cursuri de prim ajutor de bază pentru elevii din licee, școli generale, grădinițe sau alte instituții, deoarece chiar și cei mai mici membri ai unei comunități trebuie să știe cum să reacționeze în cazul unui dezastru (cutremur, incendiu, inundație).

Foto 2. – Curs de prim ajutor pentru copiii de la Centrul Educațional Phronesis, organizat de voluntarii Crucea Roșie Comănești

Situația actuală de criză de la nivel mondial și gestionarea ei a reprezentat și pentru subfiliala noastră o „probă de foc”. Încă de la începutul pandemiei, voluntarii Crucii Roșii Comănești au distribuit populației măști de protecție și dezinfectante și au organizat campanii de informare despre

virusul SARS-CoV-2. Au rămas neîntrerupte acțiunile de distribuire de pachete umanitare persoanelor nevoiașe și mai ales cetățenilor în vârstă sau aflați în carantină, care nu puteau ieși din case, respectând cu strictețe normele de protecție sanitară. Cu ocazia Sărbătorilor Pascale din luna aprilie 2020, la solicitarea părintelui paroh Prepeliță Daniel, voluntarii Crucii Roșii au împărțit locuitorilor Lumina Sfântă în noaptea de Înviere. Mai târziu, Subfiliala Comănești a participat activ cu voluntari la campaniile de vaccinare desfășurate în municipiul Bacău la CAEx și în Piața Tricolorului.

Foto 3. – Distribuie de pachete umanitare în pandemie, de Moș Nicolae

La începerea conflictului armat din Ucraina, Societatea Națională de Cruce Roșie din România s-a mobilizat exemplar, organizând tabere pentru vecinii noștri refugiați la punctele vamale, oferindu-le ajutoare și efectuând mai multe transporturi umanitare peste graniță. La Comănești au fost înființate mai multe centre pentru donații, unde cetățenii inimoși au dăruit alimente greu perisabile, produse de igienă, sau articole de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru a fi oferite ucrainenilor ce au plecat din calea războiului. Voluntarii Crucii Roșii au sortat donațiile și au format pachetele ce au fost mai apoi donate persoanelor refugiate.

La nivelul județului Bacău, voluntarii Subfilialei Comănești au participat la „Caravana de bine a Crucii Roșii Române”, un proiect social desfășurat în comuna Traian, ce a presupus efectuarea, de către personal specializat,

a unor consultații medicale gratuite localnicilor (cardiologie, medicină internă, oftalmologie, EKG, ecograf).

La momentul actual, Subfiliala Comănești a Crucii Roșii Române se bazează pe implicarea activă a peste 50 de tineri voluntari, devenind un sprijin important pentru comunitate. Prin diversitatea activităților de binefacere și renumele taberei de pregătire de la Galion, Crucea Roșie Comănești reprezintă un etalon în domeniul voluntariatului la nivel local, județean și chiar național.

Bibliografie:

- [1] Bichescu, Nicoleta; Hagima, Ioana; Tomescu, Ionuț, *7 zile în Comănești. Monografia unui loc de suflet*, Comănești, 2020.

Webografie:

- [2] <https://crrcluj.ro/>
[3] <https://www.crucea-rosie.ro/>
[4] <https://www.facebook.com/CruceaRosieSubfilialaComanesti>

„OMUL SFINȚEȘTE LOCUL” – DESPRE COMĂNEȘTIUL DE ODINIOARĂ

Ștefania-Miruna MUTU*
@mutustefaniao3@gmail.com

„MAN CONSECRATES THE LAND” – ABOUT OLD TOWN
COMĂNEȘTI

ABSTRACT: In the lines below I will talk about a small part of my history, or we can also say it's about my little town's history. On the occasion of the 70th anniversary of the establishment of Comănești as a town, I had the privilege of documenting more about our customs and traditions. I will inform you about lots of interesting facts, like about our weddings, christenings, things that our ancestors used to do or prepare when a child was born. I'll also talk about our Christian holidays, superstitions and all kinds of occupations our people used to have. I haven't forgotten about the famous festival „Datini și obiceiuri strămoșești”, which is possible to be included in the UNESCO Heritage list. More briefly, I am glad to share with everyone some things about Comănești, and I am proud of who I really am and the history that I will surely pass on.

KEYWORDS: family, traditions, customs, superstitions, occupations, valuable history.

Încă din cele mai vechi timpuri, noi românii avem o vorbă „Omul sfințește locul”. Oare așa să fie? Ei bine, cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la înființarea orașului Comănești, am avut prilejul să mă documentez mai mult și cu mai multă sârguință despre istoria noastră, despre tradițiile și obiceiurile locului și despre cum acestea sunt preluate din generație în generație și respectate cu strictețe de locuitori. Din fericire, am ajuns la concluzia că, într-adevăr, omul sfințește locul, și că de noi depinde să dăm culoare istoriei în continuare, așa cum strămoșii noștri au făcut-o încă de pe la începutul secolului al XX-lea.

Nu știm niciodată planurile pe care viața le are pentru noi, nu știm dacă vom rămâne sau vom pleca, pe unde vom ajunge sau ce vom deveni. Însă eu un singur lucru știu – mă mândresc cu cine sunt, cu tradițiile și obiceiurile

* Elevă în clasa a XI-a C, Colegiul Tehnic *Dimitrie Ghika* Comănești, prof. coord. AnneMary Sorina MERLUȘCĂ.

mele, cu poveștile și povețele de la bunicul meu și cu rețetele și superstițiile aflate de la bunica. Mai știu că e de datoria mea să aștern aici câteva dintre cunoștințele mele, pentru ca următoarele generații să nu piardă din esența frumosului pe care îl moștenim și cei din generația mea să își îmbogățească cunoștințele, la fel ca mine, să nu uite de unde au plecat de fapt.

1. Ce se întâmplă cu nou-născuții?

Ei bine, conform bunicii mele, tradiția spune că în primele patruzeci de zile de la naștere, atât mama, sau „lehuza” cum i se spunea pe atunci, cât și bebelușul nou-născut se moșesc. Moașa era în general femeia care ajuta și asista la naștere, iar după aceea se obișnuia ca aceasta „să tragă” lehuza, adică să o maseze timp de patruzeci de zile cu apă caldă și săpun. De altfel, aceasta asista și la prima baie a bebelușului și învăța și sfătuia mamele tinere și fără experiență.

După împlinirea celor patruzeci de zile, avea loc botezul și mamei i se făcea molifta de curățare pentru a putea intra în biserică și pentru a putea asista la botez. După slujba de botez și după ce bebelușul era scos din cristelniță, era primit de nașa într-o pânză numită crâșmă, în care bebelușul trebuia ținut până a doua zi la scoaterea din mir. În timpul slujbei de botez, nașii țineau aprinsă o lumânare mare din ceară curată, care trebuia păstrată aprinsă până în momentul în care părinții și nașii ajungeau la casa părinților. Atunci, lumânarea se stinge de tocul ușii de către naș, iar în timp ce nașa înmâna bebelușul mamei peste pragul ușii, era necesar să se spună: „Ni l-ați dat păgân/ ne-ați dat-o păgână, vi-l dăm creștin/v-o dăm creștină. A doua zi după botez și cumetrie, era necesar ca bebelușul să fie scos din mir, adică, conform tradiției, nou-născutul era scăldat într-o cădiță cu apă și tot felul de elemente ce prevesteau viitorul acestuia. Se pune în apă o floare pentru ca acesta să fie frumos precum floarea, zahăr pentru a-i fi viața dulce ca zahărul, o pană pentru a fi ușor ca aceasta, un ou, ca să fie întreg și sănătos ca oul, lapte pentru o piele fină și curată, boabe de grâu pentru a fi ales și căutat, puțin mir de la botez pentru sănătate, câteva boabe de orez pentru prosperitate și o monedă pentru o viață îmbelșugată. În tot timpul acesta nașa spunea descântecul, iar la sfârșit acesta trebuia scos din apă de cap pentru a crește mare. În familiile în care părinții aveau multe oi, nașa scotea bebelușul într-o blană de oaie (bondă/cojoc) pentru ca acesta să aibă parte de oi pe viitor.

În cazul în care micuții erau deocheați, moașele obișnuiau să le spună rugăciunea „Tatăl nostru” și un descântec ce suna așa „Chiei deochi din ochii lui ..., din rărunchi, din ochi, din urechi, din gură și lasă-l cum l-a lăsat Maica Domnului curată și de Dumnezeu lăsată.”

2. Nunta și obiceiurile ei

Nunta la noi la români presupune în mare parte mult fast și multă veselie, însă de la acest eveniment nu lipsesc obiceiurile moștenite din generație în generație. Ba din contră, acestea sunt numeroase și menite să amuze atât mirii, cât și nuntașii. În zona noastră atmosfera de la o nuntă este autentică prin joc, cântec, chiuituri și, bineînțeles, prin practicile tradiționale.

Înainte de nunta propriu-zisă, feciorul trebuia să ceară fata în căsătorie, iar mai apoi să meargă la pețit. Ce este pețitul? Este obiceiul în care tânărul trebuia să meargă împreună cu părinții săi și alte rude, acasă la viitoarea mireasă pentru a le cere binecuvântarea viitorilor socri. După ce primeau binecuvântarea de la părinții fetei, mirii se apuiau de organizat nunta. Alegerea nașilor de cununie era la fel de importantă. Conform tradiției, aceștia vor juca un rol esențial în desfășurarea nunții, dar și în viața mirilor. Se ținea cont de starea financiară în general, deoarece nașii aveau îndatorirea de a plăti voalul miresei, lumânările și preotul care urma să officieze nunta. De altfel, nașul cel mare era și cel ce oferea cel mai mare dar de nuntă.

Următorul obicei îl cunosc mai bine datorită bunicului meu, care obișnuia să fie vornic la noi în sat, în Leorda. Înainte cu aproximativ o lună de nuntă, vornicul avea îndatorirea de a chema la nuntă persoanele din localitate, acesta purta cu el o ploscă umplută cu vin sau țuică, cu care urma să cinstească viitorii nuntași. Îmbrăcămintea sa specifică era portul popular moldovenesc, iar legat de ploscă era un prosop tradițional înflorat. În joia de dinaintea nunții, domnișoarele de onoare, numite atunci „drusce”, mergeau acasă la mireasă pentru a pune peteală florilor, pe care urmau să le prindă în pieptul tinerilor în ziua nunții. Peteala era un fir de ață strălucitor, ce obișnuia să înfrumusețeze florile. De asemenea, acest eveniment reprezenta o petrecere de dinaintea nunții, în care tinerii mâncau, beau și jucau. În dimineața nunții, feciorul era pregătit de către cavalerii de onoare, la el acasă. Acesta urma să fie bărbierit de către unul

dintre cavalerii săi. Acest obicei semnifica trecerea de la statutul de flăcău la cel de bărbat matur, însurat. Odată aranjat, mirele pornea cu întreg alaiul către casa nașilor, unde îi dăruia nașei buchetul de nuntă, iar nașul îi pune papionul/cravata la gât. Înainte de ospățul oferit de nași se chiuia găina, iar mai apoi toți porneau către casa miresei. Aici nașa ajuta mireasa să se gătească și îi prindea voalul, în timp ce fata rămânea ferită de ochii mirelui, pe fundal auzindu-se binecunoscuta melodie „Ia-ți mireasă ziua bună” – unul dintre cele mai emoționante momente. Înainte de a pleca spre biserică, mirii se așezau în genunchi pentru a-și cere iertare de la părinți, iar vornicul spunea conocăria, un fel de poezie specifică ce vestea despre povestea și nunta lor. În drum spre biserică, copii ieșeau în calea nuntașilor cu găleți umplute cu apă și petale de flori, pentru ca mirele să le pună câte un bănuț în ele și pentru a le oferi, cum s-ar spune, un drum plin de flori. După taina cununiei, preotul le oferă mirilor „trupul și sângele” lui Hristos, adică aceștia degustă un pișcot înmuiat în vin, iar printre nuntași, vornicul împarte bomboane. La petrecera de seară, invitația nuntașilor la dans se deschidea cu valsul mirilor, dans pe care aceștia îl pregăteau special, din timp. Petrecerea continua până când se servea tortul mirilor, iar mireasa arunca buchetul fetelor nemăritate. Obiceiul spune că cea care prinde buchetul va fi următoarea la măritat. Mai apoi, nașa dă jos voalul miresei, prinzându-i năframa în loc, acest obicei semnificând trecerea tinerii la statutul de femeie măritată. Se obișnuia, de asemenea, ca fata care a prins buchetul să primească voalul cadou.

3. *De sărbători*

Un lucru se știe sigur, fie că era sărbătoare creștină, fie că era duminică, toată lumea îmbrăca portul național și mergea la biserică. Totodată, și sărbătorile aveau ritualurile și obiceiurile lor. Spre exemplu, de Bobotează nu se spală rufe, iar apa sfințită luată de la biserică nu se strică niciodată. Tot atunci se sfințesc toate apele, se face o cruce din gheață, iar preoții aruncă o altă cruce în apa Trotușului, după care sar mai mulți bărbați. Cel care scoate crucea din apă, va avea noroc tot anul. În preajma Paștelui, grădinile și livezile trebuiau curățate, pomii trebuie văruiți, iar în casă se face „curățenia generală”. În Săptămâna Mare încep cu adevărat pregătirile. În Joia mare se vopsesc ouăle și se coc cozonacii, se zice că în Vinerea mare nu se coace nimic, pentru a nu aduce ghinion, iar în Sâmbăta Învierii,

seara toată lumea merge la biserică pentru a lua Lumina. La patruzeci de zile după Paște, adică la Înălțare, la Cimitirul eroilor din Comănești se ține un moment de reculegere pentru aceștia și se depun coroane în semn de respect. Mai apoi, de Rusalii, Duminica Mare cum i se mai spune, oamenii obișnuiesc să ducă la biserică ramuri verzi de nuc sau tei pentru a fi sfințite. Aceștia au păstrat obiceiul de a împodobi porțile cu crenguțele sfințite de tei, pentru a alunga spiritele rele.

Prin părțile noastre se mai spune că nu e bine să mergi pe câmp singur sau să muncești de Rusalii pentru că poți fi luat de acestea, rusaliile fiind ielele rele ce te pedepsesc dacă nu le cinstești și prețuiești. De Sânziene, adică de ziua ielelor bune, fetele obișnuiau să-și pună, înainte de a se culca, o crenguță de busuioc sfințit sub pernă pentru ca alesul să le apară în vis. În noaptea de Sfântul Andrei se spune că dispare hotarul dintre lumea noastră și lumea spiritelor, iar oamenii obișnuți e bine să ungă tocul ușii cu usturoi pentru a alunga spiritele rele sau strigoi, și după spusele bunicii pentru a nu veni lupul la oi.

La sfârșit de an aveau și încă au loc cele mai frumoase datini și obiceiuri de prin toate părțile lumii. În seara de Ajunul Crăciunului, copii pornesc din casă în casă să colinde, vestind nașterea pruncului Iisus Hristos, fiind răsplătiți cu mere, nuci și covrigi pe timpuri și cu bani mai nou. În dimineața primei zile de Crăciun, copiii se împărțeau câte trei, pentru a reprezenta cei trei magi și împodobeau un carton sau confecționau din lemn o stea, cu ghirlandă și în general cu icoana Fecioarei Maria și cu micul prunc Iisus în mijloc și porneau, așa cum se spune, cu Steaua. În seara Ajunului Anului Nou, se pornește cu uratul, copiii pregătind dinainte plugușorul/urătura ce vestește belșug anului viitor, iar în dimineața de Sfântul Vasile, se merge cu Sorcova, o poezie care, la fel ca plugușorul, este menită să ureze sănătate și belșug în anul nou. Aceasta e adesea spusă de unul sau mai mulți băieți ce arunca în pragul ușii cu boabe de orez.

Festivalul de Datini și Obiceiuri Strămoșești a devenit o tradiție aici la Comănești și adună anual zeci de mii de spectatori de prin toată țara și de prin toate colțurile lumii. Atracția principală a festivalului o reprezintă „Dansul urșilor”, datând la noi încă de la începutul anilor 1800.

Știați că?

- La începutul anilor 1800 erau folosiți urși aduși de mici din pădure, îmblânziți și dresați, care erau folosiți mai apoi pentru divertisment, de obicei dansau sau mergeau pe sârmă.

- Istoricii etnografi asimilează acest obicei cu dansurile ritualice din perioada precreștină. În perioada secolelor VI-IV î.Hr., ursul reprezenta un totem specific religiei tracilor, reprezentându-l pe zeul Zamolxe.

- Obiceiul cetelor de urși de pe Valea Troțușului a luat amploare abia la începutul secolului al XIX-lea, atunci când ursul a devenit întruchiparea unui flăcău (mai apoi și a unei fete) îmbrăcat în blana animalului, împodobită în dreptul urechilor cu ciucuri roșii, numiți canafi.

- Festivalul a fost observat de specialiști ce consideră posibilitatea de a include în Lista Patrimoniului Mondial Imaterial UNESCO acest obicei cu o unicitate de necontestat.

În afara dansului urșilor, tot aici la noi sunt specifice și „jocul caprei”, în care o persoană sau mai multe îmbracă un costum confecționat din hârtie creponată sau pături cu motive tradiționale, în jurul cărora se află un comandant, jocul căiușilor, o ceată de tineri costumați în oameni călare, jocul măștilor în cadrul căruia cei mai populari sunt „baba și moșneagul”, și țișgăncușele. Evident, comăneștenii nu se limitează doar la Festivalul de Datini și Obiceiuri Strămoșești. Dornici de divertisment și de a duce tradiția mai departe, în preajma Anului Nou, formează singuri „cete” cu care pornesc pe la rude și nu numai. Mă mândresc cu faptul că am participat atât la Festival, îmbrăcată în piele de urs, cât și cu faptul că de la 8 ani, când am îmbrăcat pentru prima data pielea, nu m-a lăsat inima să renunț la tradiția anuală de a merge cu rudele mele „cu ursul” pe 1 ianuarie, iar de fiecare dată când aud bătaia dobelor sau cântecul fluierului îmi crește inima în mine de bucurie.

4. Superstiții

În următoarele rânduri, ce probabil nu vor fi la fel de numeroase ca la celelalte rubrici, deoarece sunt multe superstiții pe care le cunosc de la bunica mea, și mai sunt încă multe de spus despre orașul nostru, voi încerca să vă prezint mai pe scurt ce însemnătate au acestea. Dacă se întâmplă ca în calea ta să iasă o persoană cu o găleată goală, înseamnă că în ziua aceea nu îți va merge prea bine, însă dacă cineva îți iese în cale cu o găleată plină, înseamnă că îți va merge bine în ziua respectivă. Se spune că, dacă cineva „te mătură” nu te mai măriți, și recent am înțeles de ce bunica îmi dădea tot timpul ceva de făcut cât timp ea dădea cu mătura...Ați auzit de faptul că atunci când strănuți în timp ce spui ceva, înseamnă că spui adevărul?

Sau că atunci când pe bunicul îl dureau piciorul stâng, sau mâna pe care a avut-o ruptă la 10 ani, nu e de la reumatism, ci de la faptul că se schimbă vremea. Pe vremea străbunicii mele, femeile „dădeau în bob”, adică ghiceau viitorul, aranjând boabele de fasole într-un mod anume, lucruri simple, precum vremea ce urmează să fie, fără ca la mijloc să fie vreun soi de magie, fie ea albă sau neagră.

5. Cu ce se ocupau comăneștenii

Comăneștenii au avut de-a lungul timpului ocupații diversificate. Principalele locuri de muncă erau: mina, combinatul de prelucrare a lemnului (C.P.L.), Întreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport (I.F.E.T.) spitalul, școlile sau chiar transhumanța, pentru cei care nu stăteau chiar în oraș.

Mina – mai mult decât ocupație

Societatea anonimă minieră „Creditul Carbonifer” a luat ființă la 5 iulie 1920, la inițiativa inginerilor de la „Minele Unite Asău-Comănești”. În perioada interbelică, cărbunile de la Comănești a ajuns pe piața internă, la numeroase fabrici românești și la cei mai vechi clienți, CFR și Armata Română. Înaintând însă înspre perioada comunistă, conform mărturisirilor celor ce au lucrat la sute de metri sub pământ, condițiile de muncă nu erau deloc ușoare. În perioada 1962–1965 s-au descoperit noi zăcăminte în Lapoș Sud și Vermești, și s-au deschis mine noi, la Lăpuș Nord-Filigeni, exploatările de la Vermești, Leorda, Asău și Lumina dezvoltându-se în aceeași perioadă. Condițiile de muncă propriu-zise erau extrem de grele, oamenii fiind nevoiți să lucreze câte opt ore sub pământ, fie în picioare împingând vagoane, fie culcați pe pământ cu picamărul în fața lor. La galeria principală erau mașini de încărcat pneumatice, însă celelalte abataje erau mult mai complicate. Avansarea într-o galerie se făcea prin împușcare, iar cantitatea de steril ce rezulta era mare și se încărca cu lopata în vagoneti, însă nu se putea avansa mai mult de trei metri într-o singură zi. Totuși, în ciuda muncii istovitoare pe care o făceau, mina a devenit pentru comăneșteni o obișnuință, mai mult decât o ocupație. Nimeni nu se plângea de ceea ce face, deși știau că și acasă îi așteaptă munca câmpului sau prin curte, pe la animale, reușeau să rămână cu spatele drept și privirea înainte.

Uneori, din cauza condițiilor de umezeală din subteran și a lipsei de oxigen, apăreau cazuri de astm, bronșită, pneumonie sau chiar tuberculoză. Unul dintre avantajele minerilor era faptul că ieșeau la pensie la 45 de ani, mai repede decât alții, și aveau, sau încă au parte dintre ei avantajul unei pensii frumoase.

Prelucrarea lemnului

Concernul Goetz este cel care a introdus prima formă de industrializare a lemnului la Comănești. Mai apoi, după cel de-Al Doilea Război Mondial, concernul Goetz a fost naționalizat și transformat inițial în „Întreprinderea Forestieră”, ce a devenit „Întreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport Comănești” (I.F.E.T.). În cadrul acesteia, din anul 1960, s-a adăugat „Combinatul de industrializare a Lemnului” (C.I.L.). Existența Combinatului de Prelucrare a Lemnului și-a pus amprenta asupra dezvoltării orașului Comănești. Acesta a presupus construirea a noi blocuri și locuințe pentru sutele de meseriași în prelucrarea lemnului. La sfârșitul anilor '80 C.P.L. Comănești era al doilea din țară din punctul de vedere al diversității.

Transhumanța

Oieritul/transhumanța și păstoritul tradițional se mai practică încă la acest început de secol al XXI-lea.

Ciobanii pleacă până în vârfurile munților, unde vor sta cu turma de oi toată vara și apoi se vor întoarce acasă la început de toamnă. Aceștia pornesc în miez de primăvară la poalele munților, acasă rămânând doar copiii cei mici, bătrânii și femeile mai puțin vrednice care să se încumete să și petreacă vara în munți. Adesea se pregăteau desagii cu merinde și lucrurile trebuincioase pentru șederea cea lungă de peste vară, pornind până la altitudini mari de cca. 1300–1500 m. Acolo e stâna lor, a doua lor casă. Această meserie, cea a oieritului, este o moștenire pe care familiile tradiționale o predau generațiilor viitoare.

Fenomenul de transhumanță nu era un lucru de speriat pentru nevestele ciobanilor, ba mai mult chiar, acestea aveau grijă ca pe timpul verii să nu lipsească nimic la stână și toate să se întâmple așa cum sunt regulile din vechime. Pe timpul verii, în afară de păzitul oilor, ciobanii mai fac

și alte lucruri, unul de mare importanță fiind prepararea brânzeturilor. Prima etapă se numește închegarea laptelui. Imediat după mulgere, acesta este ușor încălzit la o temperatură de 30–35°C, se toarnă într-un cazan de aramă, după care se introduce doza de cheag și se acoperă recipientul cu un capac. Prelucrarea laptelui închegat se face cu scopul de a îndepărta zerul și a întări coagulul. Coagulul se sfărâmițează cu o sită de sârmă. În general se folosește direct mâna pentru fărâmițare până se ajunge la o mărime că a unui bob de mazăre. Coagulul fărâmițat se scoate din recipient prin introducerea unei sidile sau tifon pe langa un perete al recipientului, se colectează masa de coagul și apoi se ridică sidila pe celălalt perete pentru a înveli tot coagulul. Apoi se așează pe o crintă, deasupra punându-se un grătar cu greutate pentru scurgerea jantului, aproximativ trei ore. Sunt preparate brânzeturi precum telemeaua, cașul, brânza sau urda.

Pe lângă producerea de sortimente de brânză, oile sunt folosite și pentru carnea lor, mai ales cea de miel, fiind foarte apreciată în preajma sărbătorilor Pascale, dar și pentru fibra lor, lâna, confecționându-se din ea haine, covoare și multe altele.

Dincolo de variatele posibile interpretări ale semnificației pe care și le asociază ansamblul de tradiții, obiceiuri, cutume ori modele de comportament, putem concluziona că matricea existențială comăneșteană s-a configurat coerent în ultimele decenii, adaptându-se vremii și vremurilor și echivalându-și o identitate colectivă ale cărei valori asigură coerență comunității în toată complexitatea sa.

DRUMUL CĂTRE ACASĂ

Ștefan WOODROFFE-BIAGINI*

stefanbw98@gmail.com

THE ROAD TO HOME

ABSTRACT: The following text is going to present the origins of my family, starting from 1879 Italy and ending in the amazing town of Comănești, a town in which my family along the years has had an influence that stands to this day. I talk about two of the most important buildings that were built by my great grandfathers on my mother's side. Their deaths and accomplishments didn't end up in vain. I talk about my great great grandfather Alessandro and his son Iosif who had a very difficult life, they moved, not only from Italy to Romania so often, but from town to town for several reasons like work, the wars and the judgement from the people around them. After Alessandro and Iosif I also talk about the story of Victor and his son Angelin, who also turns out to be my grandfather. I then talk about how my father, a british citizen, ended up here, in the town of Comănești and I tell the story of Robert Cole, the man after whom the association from town is named after.

KEYWORDS: family, memory, values, origin, history

Totul începe de la stră-stră-stră bunicul meu Alessandro Biagini, născut în 1860 în orașul Ancona din Italia. El a venit în România în anul 1879 cu scopul de a-și întemeia o familie, în timp ce își continua meseria de lucrat în piatră; făcea pavele, modele în garduri și diferite forme pentru a decora fațadele caselor. A numit meseria *pietrar*. A mers prin toată țara să facă asta și, chiar dacă nu era o meserie stabilă care să-i aducă mâncare pe masă, a continuat-o cu pasiunea de a lucra cu piatră, până să fie chemat în Comănești, de către Dimitrie Nicolae Ghika, unul dintre cei mai bogați oameni din România la vremea aceea, care locuia în București, dar simțea nevoia unei schimbări de peisaj. Alexandru a lucrat alături de câțiva italieni la crearea Palatului Ghika. Clădirea a fost construită după schițele lui Galleron și are o suprafață de 2500 de metri pătrați. De asemenea, aceasta are 22 de încăperi. Candelabrul de la etajul palatului a fost adus tot de Alessandro de la palatul lui Nicolae Ghika din Doftana, iar scara de lemn

* Elev în clasa a XI-a C la Colegiul Tehnic *Dimitrie Ghika* Comănești, prof. coord. AnneMary Sorina MERLUȘCĂ.

a fost păstrată de atunci până în prezent. Și-a întâlnit soția în România, iar aceasta provenea tot din Ancona. Lucrul care a pornit relația lor era faptul că știau amândoi aceeași limbă și Alessandro, chiar dacă avea ceva timp de când ajunsese, româna i se părea complicată. După cinci ani de stat în România, Alessandro s-a angajat în capitală cu intenția de a lucra la căile ferate. A fost prin toată țara: în Curtea de Argeș, Bistrița și multe alte locuri în sudul și în vestul țării.

Fotografie cu Iosif Biagini Fotografie cu Alessandro Biagini

Alessandro a avut doi fii, Iosif și Dumitru. Iosif s-a născut în 1889 undeva în apropierea orașului Curtea de Argeș. El și părinții lui s-au mutat înapoi în Italia când a împlinit 2 ani, iar în 1893 s-a născut și fratele lui, Dumitru. Cei doi băieți au stat în Ancona, dar Alessandro s-a reîntors în România în 1897, lucrând în continuare la căile ferate în diferite zone ale României. Stătea cu orele în câmpuri deschise punând șine, lucru care mai încolo i-a creat probleme medicale. În 1899 Alexandru începe să lucreze la căile ferate și la gara din Comănești, edificiu finalizat în același an.

El a lucrat acolo sub îndrumarea arhitectului Giulio Magni. Amândoi băieții, Iosif și Dumitru, au fost implicați în Primul Război Mondial când

au fost nevoiți să lupte de partea Italiei. După o perioadă, Iosif a ajuns înapoi în România, mai exact în 1914, motivul nefiind cunoscut. În același an se naște primul copil al lui Iosif, Angelin, iar după un an se naște și străbunicul meu, Victor. Cei doi erau ca două picături de apă, cel mai probabil era pentru că aveau vârste similare dar, oriunde mergea unul și celălalt era prezent. După cei doi, Iosif a mai avut încă 4 copii – Ion, Lenuța, Lizica și Beniamin, ultimul fiind născut în 1925. Iosif a continuat meseria de pietrar ca și tatăl lui, iar după nașterea lui Beniamin, a fost chemat la Palatul Ghika să facă un zid de un metru grosime și doi metri înălțime, care se desfășura pe o lungime de 300 de metri. În 1935 și-a trimis toată familia înapoi în Italia, știind că traiul era mai bun acolo pentru ei. Al Doilea Război Mondial a venit peste ei și, ca și cu 30 de ani în urmă la fel ca și tatăl lor, au fost nevoiți să lupte de partea Italiei. Angelin moare la 30 de ani în război, iar Victor și Beniamin se reîntorc în România după scurt timp. Când au ajuns au ținut secret faptul că abia veniseră din Italia, țara neavând o reputație bună în acel timp. Cu timpul s-a aflat originea lor și s-au confruntat cu discriminarea. Majoritatea i-a persecutat invocând o presupusă legătură cu fascismul italian. Au fost prizonieri în ceas de noapte și au fugit cu ce au avut pe ei, casele lor fiind naționalizate. Prima dată s-a întamplat la Drobeta-Turnu Severin, iar a doua oară la Slănic Moldova.

În final s-au mutat în Comănești, un loc în care veniseră mai mulți imigranți italieni care au avuseseră de pierdut din cauza războiului. La începutul anilor 1950 Iosif, alături de încă 4 persoane, fac singuri întregul coș de la Termocentrală, terminându-l în 14 luni, iar după scurt timp aceleași persoane fac coșul de la Carbonifera-mina Șupan. Victor are doi băieți Angelin, numit după fratele lui decedat, și Cornel. Victor a lucrat în mină câțiva ani, dar a murit după scurt timp din cauza unor probleme medicale apărute din cauza aerului inhalat acolo. Angelin, bunicul meu a trăit aproape toată viața în Comănești. Aici a lucrat, s-a căsătorit și a avut-o pe mama mea.

În afară de partea mamei de familie, sunt multe aspecte interesante în istoria tatălui meu. El a venit din Marea Britanie în România în aprilie 1998 cu o organizație cu scop umanitar – se ducea la persoane nevoiașe și le ducea alimente și jucării copiilor. S-a reîntors în Comănești în octombrie 1998. În decembrie 1998 a livrat, alături de alți 17 voluntari din Anglia, peste 300 de cadouri copiilor aflați în centre rezidențiale de orfelinat și celor abandonți. Timp de doi ani a venit în Comănești de 12 ori, ajutând să

Imagine cu Victor Biagini

COMPONENȚA LISTEI RECRUȚILOR

Traducere din limba italiană

Nr. curent: 37 Numele și prenumele persoanei înscrise: **BIAGINI ALESSANDRO GIOVANNI** Numele și prenumele tatălui și al mamei, indicând dacă este viu sau mort 1) – Numele tatălui: Romualdo Numele și prenumele mamei: Fabretti Luigina **Data și locul nașterii persoanei înscrise:** 1) – Ziua 2) – Luna 3) – Anul: **27 ianuarie 1860** Locul nașterii: 1) – Localitatea 2) – Raionul 3) – Provincia: ANCONA Reședința persoanei înscrise: 1) – Localitatea 2) – Raionul 3) – Provincia: ANCONA Pregătirea profesională, funcția sau meseria 1) – persoanei înscrise: colonel sau 2) – a tatălui: - Indicarea, pentru persoana înscrisă, a unui contingent anterior: 1) – a contingentului său, 2) – a motivului amânării înscrierii în prezentul contingent: 1) – Dacă s-a prezentat la încorporare 2) – Dacă a fost înscris din oficiu sau la cererea tatălui, a mamei, a tuiorului sau a vreunei autorități: 2) – din oficiu. Întrebări formulate de către persoana înscrisă, de tatăl său, de mama sau de tutore cu ocazia înscrierii pe listă: - ; Verificarea listei de către Comisia municipală: Motivele adăosurilor sau ale radiierilor - ; Observații asupra întrebărilor formulate de persoana înscrisă ori de un reprezentant al acesteia: - ;

OPERATIUNI ALE COMISARULUI DE RECRUTARE

Verificarea definitivă a listei: Motivele adăosurilor, ale radiierilor sau corecturilor. Mențiuni și rechemări: - ; Nr. curent înscris pe listă în momentul închiderii acesteia: 34; Extragere: Nr. mai-sus amintit al persoanei înscrise

livreze cadouri familiilor pe la casele cărora trecuse în vizitele anterioare. În 2002 s-a mutat aici în Comănești cu scopul de a ajuta pe termen lung organizația cu care venise atâția ani. Directoarea ONG-ului Robert Cole l-a rugat apoi să-i țină locul timp de șase luni, în timp ce aceasta era plecată în America. Tata a cumpărat un apartament în Comănești neavând voie să cumpere o casă, fiindcă nu era cetățean român. În prezent tatăl meu este unul dintre asociații al ONG-ului, iar timp de câțiva ani a fost un mandator.

ONG-ul Robert Cole este numit după un student britanic de 17 ani dintr-un oraș situat la 20 de km de Londra. A venit în România în 1992, iar în dimineața de Paște, acesta, plin de bucurie a ieșit afară din clădirea în care locuia. Și-a salutat prietenii, apoi s-a dus pe terenul de fotbal din apropiere și s-a prins de bară de la poartă. În timp ce își trăgea corpul în sus, ținându-se de bară, aceasta s-a rupt și a căzut peste inima lui Robert, lucru care i-a cauzat moartea. Organizația este numită după el cu scopul de a-l omagia.

Sunt comăneștean. Am rădăcini adânci în orașul cu aer boem și întemeiat ca urbe în urmă cu 70 de ani. Am sânge de român și nu voi uita niciodată de virtualitățile ce mustesc în trecutul latin și britanic al familiei mele. Ele îmi dau forță, valoarea eului și încrederea că viitorul meu va fi ceea ce îmi doresc doar dacă le cunosc, le recunosc și le valorizez.

ORAȘUL MEU LA 70 DE ANI. ASPECTE SOCIO-ECONOMICE ALE DEZVOLTĂRII ORAȘULUI COMĂNEȘTI

Anisia-Cristiana MATEI*

anisia.matei@liceucomanesti.ro

MY CITY IS 70 YEARS OLD. SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF
THE DEVELOPMENT OF COMĂNEȘTI CITY

ABSTRACT: The present paper presents the way in which our town has developed. My native town is a multicultural one, here intersecting several coordinates such as population dynamics, migration, aspects with an economic substrate, respectively those regarding occupations in the area, cultural aspects. As for the occupations, they were strictly related to the natural resources of the area. In addition to coal, which is still an inexhaustible source in the locality, although it is no longer exploited today due to the high cost of production, the depression enjoys the existence of beech and conifer forests, which led to the development of forestry. This town has a lot of schools, so we concluded that education was very important for its citizens.

KEYWORDS: education, multicultural, roots, school, town.

Chiar dacă localitatea Comănești este atestată documentar din anul 1409, aceasta a trecut de la statutul de așezare rurală, respectiv comună, la cel de oraș abia în anul 1952. Prin urmare Orașul Comănești sărbătorește anul acesta 70 de ani, ocazie cu care merită să ne hrănim curiozitatea analizând și cercetând câteva aspecte legate de dezvoltarea localității.

Desigur, nu putem trece cu vederea realizările pe care Comăneștiul le-a avut în perioada când era zonă rurală, deoarece situația socio-economică pe care a avut-o și o are orașul sunt o continuare a evenimentelor din perioada diferitelor etape istorice pe care le-a traversat localitatea noastră.

Putem afirma că localitatea este una multiculturală, aici intersectându-se mai multe coordonate precum dinamica populației, migrația, aspecte cu substrat economic, respectiv cele privind ocupațiile din zonă, aspecte culturale. Numirea și dezvoltarea Comăneștiului ca oraș se

* Elevă în clasa a XI-a C la Colegiul Tehnic „D. Ghika” Comănești; prof. coord. Mărioara PAȘCU.

datorează fără doar și poate, puterii economice, densității populației și perspectivelor de dezvoltare pe care le avea acesta de pe vremea când avea doar statutul de comună.

În primul rând, localitatea se află situată la granița dintre Moldova și Ardeal, fiind astfel un teritoriu de tranzit între cele două provincii, ceea ce a făcut ca populație de origine maghiară și germană să treacă munții să se stabilească în această zonă. Dovezi care să susțină acest aspect sunt atât documentele vechi încă din Evul Mediu, dar și onomastica și studierea arborelui genealogic al familiilor din zona Văii Trotușului. Nume precum Ungurașu, Ungureanu, Colpoș, Angliș, Voaideş, Găbureanu, Bocancea, Boiciuc, Vagner, etc sunt de origine maghiară și germană.

În al doilea rând, descoperirea de către familia Ghica, principalii proprietari ai pământurilor din zona Comănești încă de la sfârșitul sec. XVIII și până la începutul sec. XX, a bogatelor resurse ale subsolului sub forma cărbunelui brun a dus la dezvoltarea mineritului în zonă, începându-se exploatarea cărbunelui încă din 1836. Bazinul minier al Comăneștiului era singurul bazin exploatabil din Moldova, datorită grosimii stratului de cărbuni. Din păcate populația zonei nu era familiarizată cu această nouă ocupație, ceea ce a făcut ca dezvoltarea treptată a acestei noi ramuri economice să atragă în zonă la sfârșitul sec. XIX, începutul sec. XX specialiști germani, italieni, greci, sârbi sau ucrainieni. Cu timpul populația autohtonă a început să lucreze în domeniul minier sub coordonarea specialiștilor străini. Chiar dacă aceștia au părăsit în mare parte teritoriul Comăneștiului, mai ales în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, unii și-au întemeiat aici familii, rămânând în zonă.

Și tendința de dezvoltare și extindere a Comăneștiului a adus meșteri străini pe meleagurile noastre, mai ales de origine italiană, aceștia fiind, pe lângă mineri și buni constructori, zidari și sculptori. Astfel, meșteșugul lor poate fi admirat atât în arhitectura Palatului Ghika, a Palatului Gării Comănești sau pur și simplu în cea a unei bune părți din locuințele mai vechi din Orașul Comănești. Unele familii de italieni au părăsit localitatea Comănești, dar un număr de cel puțin trei familii au rămas în zonă fiind asimilați cu populația autohtonă, menționând aici nume precum Braschi (la origine Biasci), Fornazer (la origine Fornasieri) sau Biagini. Urmașii acestora sunt și azi locuitori ai Orașului Comănești. Dovezi ale multiculturalității familiilor din Comănești pot fi găsite și în statistica populației.

Potrivit „Monografiei Orașului Comănești” publicată pe site-ul

www.primariacomanesti.ro componența populația pe naționalități/etnii, conform celor declarate de locuitori, este următoarea: de origine română – 23.305 locuitori, de origine maghiară-67, de origine rromă-402, germani-8 lipoveni-1, greci-3, polonezi-2, italieni-3, chinezi-1, altă etnie-5. Cifrele nu reflectă decât parțial originea locuitorilor, ele provin din autodeclarații, de-a lungul timpului existând persoane de origine străină care au alcătuit familii mixte cu populația de origine română, fiind asimilate.

Poziția geografică a localității aflată într-o zonă depresionară, Depresiunea Comănești, a oferit în mod constant un loc propice dezvoltării activităților umane și în consecință a extinderii zonei populate. Oamenii și-au întemeiat aici cămine, și-au construit locuințe frumoase, iar orașul a trecut printr-o perioadă de prosperitate economică atunci când minieritul a devenit una din ocupațiile lor principale. Prin compania Sovromconstrucție, regionala Comănești au fost construite între anii 1945–1953 clădiri și sedii ale instituțiilor cele mai importante din Comănești precum: Carbonifera Comănești, Școala profesională, locuințe muncitorești, tabăra din Pârâul Sec pentru ostașii mineri, Spitalul Comănești, Cluburile din Comănești și Asău, calea ferată Comănești-Leorda. După cum se poate observa din statistică, aceste edificii au fost construite chiar înainte de transformarea localității din comună în oraș, ele având un rol semnificativ pentru schimbarea statutului localității (sursa arhivelenationale.ro)

Din păcate, în perioada comunistă de dinainte de Revoluția din 1998, mulți locuitori cu locuințe particulare au avut de suferit, fiind desproprietăți abuziv de către regimul totalitar, iar locuințele lor, mai ales cele care erau amplasate în zona de centru a orașului, începând de la Podul De Fier până la Gara Comănești, au fost demolate și în locul lor au fost construite blocuri de apartamente care puteau adăposti mai mulți locatari cu prețuri mai mici. Clădiri cu patru niveluri au luat locul cochetelor căsuțe de pe străzile liniștite ale orașului, iar acesta a început să capete încet-încet o nouă față.

În ceea ce privește ocupațiile, acestea au fost strict legate de resursele naturale ale zonei. Pe lângă cărbune care este o sursă încă neepuizată în localitate, deși nu se mai exploatează azi din cauza costului de producție ridicat, depresiunea se bucură de existența pădurilor de fag și conifere, ceea ce a dus la dezvoltarea exploatarei forestiere. În perioada de până în 1989 nu existau afaceri private cu material lemnos, populația lucrând la Combinatul de Prelucrarea a lemnului Comănești sau la Întreprinderea

Forestieră, companii de stat, cunoscute dincolo de granițele orașului și chiar și în străinătate pentru producția de mobilă, ornamente din lemn sau cherestea brută. Fondul forestier al Comăneștiului cuprindea în anul 1965 un număr de 31.939 de ha gestionate de Ocolul Silvic Comănești făcând obiectul de activitate a 6 brigăzi împărțite în 23 de cantoane aflate sub dubla coordonare a Întreprinderii Forestiere Comănești și a Direcției Silvice Bacău. Acest fond forestier provenea din mai multe surse după cum urmează: 37% era proprietatea statului cu proveniență din secularizarea mănăstirilor, 36% provenea din averea marilor proprietari D Ghica și I. Rosetti, 22% provenea din fosta proprietate a raionului Miercurea-Ciuc, 3% aparținuse creditului financiar, iar 2% se afla în proprietatea țăranilor. Toate aceste teritorii împădurite, în anul 1948 conform art 7 din Constituția Republicii Populare Române, au trecut în patrimoniul statului „ca bun comun al întregului popor”. (sursa arhivelenationale.ro).

Un alt aspect deloc de neglijat care ține de dezvoltarea localității îl reprezintă și extinderea rețelei școlare. Dacă la sfârșitul sec. XIX nu exista decât o singură școală mixtă în Comănești înființată în 1866 și încă una în Asău care făcea parte pe atunci tot din Comuna Comănești, după reformele educaționale ale acelor vremuri au fost construite și date în folosința copiilor comăneșteni mai multe școli, câte una în fiecare sat al Comunei Comănești, devenite ulterior cartiere ale Orașului Comănești. Astfel, în 1920 Școala nr 1 a fost împărțită în Școala de Fete și Școala de Băieți până în 1956, în 1898 s-a înființat Școala din Lăloaia, în 1908 Școala din Leorda, în 1919 Școala primară mixtă din Șupan, Școala generală nr 8 de pe Podei în 1922, Școala din Sublăloaia în 1925, Școala Primară Vermești, în 1933, în 1949 Școala elementară mixtă Șipotenii ca structură a Școlii Nr. 1, în 1953 Liceul Teoretic Comănești, actualmente Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika” Comănești, în 1956 în cadrul Liceului au fost introduse și clase de gimnaziu care au devenit ulterior, în anul 1973 Școala Gimnazială Nr. 2 Comănești, actualmente Școala Gimnazială D Ghica Comănești. În 1957 s-a înființat Casa Pionierilor, ca urmare a hotărârii organelor de stat pentru încurajarea activităților extra-școlare la elevii de școală până la clasa a VII-a, actualmente Clubul Elevilor Comănești, structură a Palatului Copiilor Bacău. Ultima dintre școlile înființate în Comănești a fost Școala nr 10, actualmente Școala Liviu Rebreanu care la deschiderea ei în 1981 avea un număr de 205 elevi, dar care în prezent are cel mai mare număr de elevi de gimnaziu din localitate. Extinderea atât de mare a școlilor

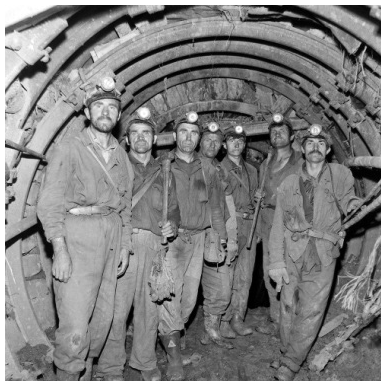
comăneștene arată încă o dată preocuparea locuitorilor pentru educație ca factor al dezvoltării localității.

Bibliografie:

- [1] Albu, Gheorghe, *Monografia Comunei Asău*, județul Bacău, Editura Cronica, 1996.

Webografie:

- [2] <http://arhivelenationale.ro>
[3] www.primariacomanesti.ro

Muncitori minieri Comănești și Mina RAL Comănești, sursa Desteptarea.ro

BACAU : Combinatul de prelucrare a lemnului

Combinatul de Prelucrare a Lemnului Comănești 1960

SEMNAL EDITORIAL, RECENZII

JURNAL DE CĂRȚI... ȘI DIN CĂRȚI

Mărioara CĂLUGĂRU*

DIARY OF BOOKS... AND FROM BOOKS

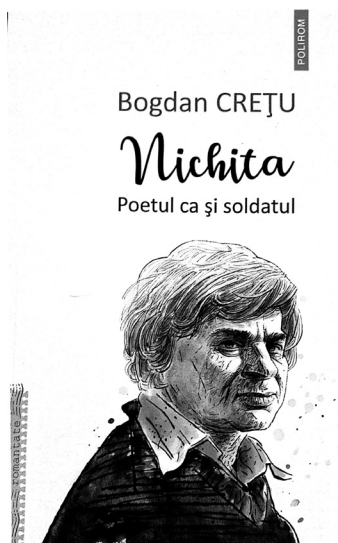
ABSTRACT: The two books present the personality of two creators of literary and pictorial art, personalities who are similar in their tragic destiny: both die at an age when they would have had a lot to say: Nikita at 50 years old, and Ștefan Luchian at 48 years old. Their biographies highlight complicated moments in life, which left their mark on the work and which help us to receive their creations. By reading the lives of these creators we understand what sacrifice and intense living each written word or each placement of the brush on the canvas of a painting implies.

KEYWORDS: biography, poet, painter, art, creation, masterpiece.

Într-o vreme când librăriile se închid, când numărul cititorilor pasionați scade, inițiativa Editurii Polirom de a scoate o serie intitulată „Biografii romanțate” reprezintă un pariu cu cititorii tot mai interesați de viața personală a autorilor decât de operele în sine. Gustul pentru misterul vieții, pentru omul din spatele operei pare a fi un reflex condiționat păstrat încă din comunism unde biografiile oficiale erau seci și lipsite de orice atracție, ele fiind compensate de traduceri din literatura universală despre viețile scriitorilor sau artiștilor lumii, deși uneori și acestea cenzurate.

Așadar, gustul cititorilor pentru biografia din spatele operei este astăzi împlinit prin aceste „biografii romanțate” prin care pătrundeam în intimitatea unor creatori înțelegându-le mai bine opera.

Prima carte aleasă aparține universitarului Bogdan Crețu „Nichita. Poetul ca și soldatul”¹. Nu este o biografie propriu-zisă ci reface inteligent,

* Profesor de Limba și literatura română la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău.

¹ Bogdan Crețu, „Nichita. Poetul ca și soldatul” Editura Polirom 2022

din perspectiva finalului vieții, traiectoria artistică a lui Nichita Stănescu, poetul generației '60. Nu e o biografie propriu-zisă care să treacă în revistă întreaga viață a scriitorului pentru că se oprește la aspecte considerate de Bogdan Crețu esențiale pentru înțelegerea operei poetului. Paradoxal, cartea începe cu sfârșitul vieții, un Nichita bolnav care se teme de singurătate, dar apărut cu strășnicie de Dora, ultima soție: „Memoria lui nu funcționează, i se șterseră prea multe din creier ca să mai poată avea încredere în ea. E nevoit să-și imagineze trecutul”². Din această perspectivă Bogdan Crețu selectează episoade semnificative din viața lui Nichita, prietenii cu scriitori și iubirile sale. Relațiile pe care le stabilea cu tinerii sunt emblematice pentru caracterul lui Nichita: „Ei hai să ne împrietenim. Vă fac un cadou. Vă dăruiesc câteva poeme. Nu aveți voie să le țineți minte. Numai pe ultimul să-l scrieți.”³ sau „Au venit lupii cei tineri să-i amintească lupului cel bătrân că trebuie să moară.”⁴. Nichita a întruchipat boema literară a anilor '70, locuința sa din Piața Amzei fiind un loc de întâlnire al artiștilor și scriitorilor. I-a îndrumat pe tineri, le-a dat sfaturi originale, plăcându-i să fie în centrul atenției: „Poezia e în fiecare om. Poetul nu face decât să o ajute să se nască”⁵.

Nichita Stănescu a fost marcat de personalitatea lui Labiș și Bogdan Crețu, atestă mărturisirea lui Nichita că atâta vreme cât a trăit Labiș, el nu a publicat: „Acum când Labiș murise locul rămăsese gol. Iar el a început să publice și s-a simțit deodată liber”⁶. Dintre iubirile lui Nichita, un spațiu remarcabil îl ocupă evocarea Gabrielei Melinescu cu care Nichita a avut o relație specială. Gabriela Melinescu a ales până la urmă să plece în Suedia cu René și Nichita a suferit: „Suferise teribil când a aflat că în viața ei îi apăruse evreul ăla belgian, troțkist”⁷. Însă Nichita recunoaște că René a avut grijă de ea și, mai ales, amândoi i-au promovat poezia în Suedia prin traduceri, astfel încât a ajuns pe lista scurtă a Premiului Nobel.

Cealaltă iubire, Dora, evocată în momentul când a cunoscut-o, a rămas cu el până la sfârșit: „Și i-a promis că va avea grija să îi spună cum e sa mori. Cum e să-ți trăiești moartea.”⁸. Finalul acestei biografii reconstituie

² *Ibidem*, 16

³ *Ibidem*, 39

⁴ *Ibidem*, 73

⁵ *Ibidem*, 75

⁶ *Ibidem*, 111

⁷ *Ibidem*, 132

⁸ *Ibidem*, 155

ultimele clipe ale poetului care se chinuia să respire și „ar vrea să zâmbească pentru Ea”⁹.

Cea de-a doua biografie aleasă este semnată de Veronica D. Niculescu și are în centru un pictor cu un destin tragic, Ștefan Luchian.¹⁰ Destinul tragic a însemnat paralizia care i-a pus capăt zilelor la 48 de ani, după ce ani de zile nu putuse picta decât flori pe care familia care îl îngrijea are grija să i le procure. Pictorul Ștefan Luchian rămâne o figură emblematică a artei românești, zbuciumul său de a se impune într-o societate mercantilă costându-l viața.

Veronica D. Niculescu alege să treacă în revistă cronologic viața lui Luchian de la anii de formare la deplinătatea forțelor creatoare, evidențiind succesele pictorului care a ales o cale originală, nevrând să-l imite pe Grigorescu „Nu a luat-o pe urmele lui Grigorescu. N-a repetat experiențele lui franțuzești”¹¹. Maeștrii săi sunt Courbet, Manet, Van Gogh în fața tuturor tablourilor acestora trăind adevărate revelații. S-a implicat în viața artistică a timpului său, a breslei pictorilor, luptând pentru spații de expoziție găsim în Alexandru Bogdan-Pitești un sprijin, expoziția rezultată aducându-i recunoașterea. Comenzile pentru pictură, iubirea pierdută pentru Cecilia îi ocupă viața, dar se îmbolnăvește și ajunge să depindă de familia Cocea, rude pe care le ajutase și care acum, la greu, se ocupă de el. Viața îi este luminată de prietenia cu Virgil Cioflec care îi consacră și unul din primele studii în 1924.

În anii bolii familia Cocea are grijă de el, îi procură și îi așează florile necesare tablourilor. Două vizite în acești ani de boală au semnificație aparte. Mai întâi, N. Tonitza „Am venit să te deranjez și eu, domnule Luchian”¹². Dar nu vede paleta de culori și niciun tablou în lucru, ceea ce îl întristează confirmând afirmația doctorului: „Am căpătat un adevărat cult pentru artistul acesta pe care-l urmăresc cu ce liniște olimpică se contemplă stingându-se clipă cu clipă”¹³. Totuși această perioadă este benefică în vinderea tablourilor tot mai multe persoane dorindu-i operele pe care el le numea fleacuri pentru că îi era din ce în ce mai greu să lucreze, iar tablourile aveau prețuri din ce în ce mai mari.

⁹ *Ibidem*, 241

¹⁰ Veronica D. Niculescu, „Luchian. Ochii, sufletul, mâna”, Editura Polirom, 2020

¹¹ *Ibidem*, 76

¹² *Ibidem*, 244

¹³ *Ibidem*, 246

A doua vizită care arată solidaritatea între artiști și care este și emoționantă este cea a lui George Enescu: „Ușa s-a deschis, în odaie a pătruns un străin [...] De sub pelerină a scos ceva. O vioară. Fără o vorbă, a ridicat-o din cutie, a dus-o sub bărbie, a atins-o cu arcușul, cântecul s-a pornit [...] Când muzica a tăcut pădurea de mesteceni s-a despărțit în două, scoțând la iveală o cărare de liniște. Străinul s-a apropiat de pat și-a făcut o plecăciune ușoară.

—Cine ești dumneata? l-a întrebat Luchian.

—Iartă-mă, te rog. Sunt George Enescu.”¹⁴

Vizita arată caracterul generos al lui Enescu, solidaritatea cu Luchian, artistul atât de bătut de soartă. Muzica lui Enescu avea poate să îndulcească ultima mârșăvie înscenată lui Luchian, aceea că ultimele tablouri n-ar fi pictate de el...

Lectura acestei biografii ne poate îndrăgosti de flori și tablouri, de muzica și de viață...

Bibliografie

- [1] Niculescu, Veronica, *Luchian. Ochii, sufletul, mâna*, Editura Polirom, 2022.
- [2] Crețu, Bogdan, *Nichita. Poetul ca și soldatul*, Editura Polirom, 2022.

¹⁴ *Ibidem*, 260

TE ROG AI GRIJĂ DE MAMA, DE SHIN KYUNG SOOK

Silvia MUNTEANU*

yonk_1174@yahoo.com

PLEASE LOOK AFTER MOM, BY SHIN KYUNG SOOK

ABSTRACT: The present review tries to establish the value of the MOTHER in a family and to show the way in which Shin Kyung Sook succeeded in putting on paper the feelings of a family when they became aware of losing their mother. The novel Please look after Mom invites the readers to reflect about the decline of contemporary family in which the members are very occupied with their own works and forget completely about the parents.

KEYWORDS: search, lost, family, Mother, writer.

Shin Kyung-Sook (în coreeană: 신경), născută la 12 ianuarie 1963) este una dintre cele mai apreciate autoare contemporane și scriitoarea coreeană cu cel mai mare succes internațional. Romanul a primit premiul „Man Asian Literary Prize”, autoarea fiind prima femeie care l-a câștigat. Romanul este considerat bestseller atât în Coreea de Sud, cât și pe plan internațional fiind tradus și publicat în peste 20 de țări.

Romanul *Te rog ai grijă de mama* (tradusă de Tae Hyun Oum) a apărut în 2021 la Editura Univers și a captivat de la început cititorii prin subiectul emoționant pe care îl abordează. Încă din titlu, lectorul se simte emoționat și înțelege rugămintea adresată din suflet și încearcă pe parcursul celor 256 de pagini să aibă grijă de acel suflet minunat întrupat în cuvântul MAMA.

Romanul este structurat în patru capitole și un epilog, pe parcursul cărora chipul mamei devine conturat de memoria afectivă a celor care fac parte din familie. Fiecare capitol prezintă pe rând amintirile și trăirile

* Profesor dr. de Limba și literatura română la Colegiul Tehnic „D. Ghika” Comănești.

ficei scriitoare Chi-hon, fiului cel mare Hyong-chol, soțului și chiar ale mamei dispărute. Invizibilă parcă până atunci, o prezență diafană pe care se sprijinea întregul edificiu al familiei, mama începe să trăiască abia după dispariție. Fără ea, tatăl și copiii încep să conștientizeze că mama fusese și ea o ființă umană, cu sufletul zbuciumat de grija pentru membrii familiei, un om bolnav, o femeie neștiutoare de carte, dar dornică să se autodepășească, o persoană care nu s-a plâns niciodată de nimic, care s-a dăruit întrutotul celorlalți. Dispariția ei provoacă un gol imens, remușcări profunde și o căutare disperată din nevoia de a-și răscumpăra păcatele.

Mama, Park So-nyo, se pierde de soțul său în metroul din Seoul atunci când vin să-și viziteze copiii plecați de mult de acasă pentru a-și îndeplini visele în marea metropolă. Confruntându-se cu consecințele unui atac cerebral suferit cu ceva timp în urmă și despre care nu le spune copiilor nimic, nu reușește să găsească singură drumul spre casă și răătăcește prin amintiri și printre străini până se stinge. În jurul acestui eveniment se cristalizează întregul fir narativ, țesut cu măiestrie de autoarea care știe să țină cititorul cu sufletul la gură și să-i stoarcă din când în când și câte o lacrimă. Încercând să compună afișul pentru a fi postat și distribuit cu scopul de a găsi mama, copiii ei realizează că nu știu data nașterii sau că nu au o fotografie recentă a femeii. E momentul zero al descătușării memoriei afective, când fiecare face eforturi disperate de a-și aminti câte un amănunt aparent banal, dar util în reconstituirea portretului matern.

În acest mod amintiri ce păreau demult uitate din copilărie, adolescență și studenție le revin în minte, sunt verbalizate cu dragoste și reproș ca un tăvălug de regrete pentru că nu au prețuit mai deloc sacrificiile și sfaturile mamei. E un întreg vălmășag de frânturi ce recompun puzzle-ul vieții unei mame. Sunt copleșiți de părerile de rău că nu au înțeles-o îndeajuns, că nu au prețuit-o, că nu au sprijinit-o sau nu ai-au înțeles suferința ca să o poată ajuta la momentul oportun. Regretele tardive nu pot decât să genereze suspine și cuvinte rostite în Neant: „Dacă aș primi măcar câteva ore, i-aș spune că iubesc toate lucrurile pe care le-a făcut, că o iubesc pe mama care a fost capabilă să facă toate acele lucruri, că iubesc viața mamei, pe care nimeni nu și-o amintește. Că o respect”.

Atent la detalii, cititorul poate face radiografia acestei familii care se reunește și se regăsește în lipsă, din amintiri și chiar din informații aflate de la persoane străine casei. Cei patru frați și tatăl află astfel că mama dona unor copii banii pe care ei îi trimiteau în fiecare lună, că mama nu

știa să citească și era nevoită să se roage de diverse persoane să-i citească din cartea fiicei sale, află despre visele înăbușite de vremurile grele ale tinereții sale, despre sacrificiile pe care le-a făcut până în clipa dispariției. Se încheagă portretul unei adevărate mame eroine, capabilă de orice sacrificiu în numele familiei. Chiar și soțul ei, atât de nepăsător și ignorant pe parcursul căsniciei, își dă seama că lipsa femeii e o tragedie. Resimte acut singurătatea din casa pustie, ceea ce-l determină să întrebe neîncetat *Unde ești?* Cuvintele lui răsună în pustiu, căci soția devotată, care fusese mereu acolo și îi trecuse cu vederea toate nemerniciile, dispăruse.

Cartea aceasta se adresează deopotrivă adolescenților, tinerilor și maturilor care deseori, prinși în tumultul vieții, uită de părinți. Pentru că Mama e mereu acolo, fiecare îi minimizează eforturile și o ignoră. De aceea, lectura acestui fascinant roman ne pune pe gânduri și ne îndeamnă să reflectăm: de câte ori am procedat ca personajele? Ne regăsim oare în poveste? Prețuim suficient părinții acum cât mai sunt lângă noi? Sunt întrebări răscolitoare generate de acest roman scris de o autoare sensibilă, complet stăpână pe frâiele narațiunii, care reușește să mențină suspansul până la final. O căutăm și noi, în ipostaza de lectori, pe Mama și ne dorim să o găsim. Dar nu mai găsim personajul, ci pe propria mamă, uitată poate din cauza vitregilor vieții.

Prin extensie, cartea te determină să te întrebi dacă tu, ca persoană, faci îndeajuns pentru cei din jurul tău și dacă prețuiești clipele petrecute alături de ei, dacă ești atent la nevoile lor și le poți fi de folos. Deci, cartea aceasta poate fi o oglindă în care se reflectă propriul sine, în care sunt puse pe tapet cele mai răscolitoare întrebări și îți oferă posibilitatea să stai de vorbă cu tine și să te autoanalizezi. Nu lăsa să te pierzi pentru a te regăsi din amintiri – acesta pare a fi mesajul subliminal transmis de autoare cu atâta fervoare. Romanul prilejuiește o întâlnire cu tine însuși, e o re-descoperire a interiorității ființei care a uitat să se bucure de cei dragi.

